

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Radoša
kultūras mantojuma
komunikācija
vietējā sabiedrībā

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un tās sadarbības partneru pieredze UNESCO programmu īstenošanā un vietējā kultūras mantojuma izcelšanā Latvijā

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Radoša
kultūras mantojuma
komunikācija
vietējā sabiedrībā

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un tās sadarbības partneru pieredze UNESCO programmu īstenošanā un vietējā kultūras mantojuma izcelšanā Latvijā

2015

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Izdevums

„Radoša kultūras mantojuma komunikācija vietējā sabiedrībā” ir UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un tās sadarbības partneru pieredzes atspoguļojums UNESCO programmu īstenošanā un vietējā kultūras mantojuma izcelšanā Latvijā. Īpaši izceļot sadarbības partneru nozīmīgo lomu, kas regulāri nodrošina aktīvu sabiedrības līdzdalību kultūras mantojuma izziņāšanā, kopšanā un saglabāšanā, izdevuma mērķis ir sniegt padziļinātu informāciju par UNESCO kultūras mantojuma programmu īstenošanas daudzdimensionālo un radošo pieeju Latvijā.

Izdevums veidots UNESCO Līdzdalības programmas 2014.–2015. gadam atbalstītā projekta „UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības tīklu līdzdalība kopienu attīstībai” ietvaros.

Sastādītājs: UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Redaktore: Rīta Treija

Dizains, makets: Vanda Voiciša

Vāka foto: Inga Viksna

Iespiests: SIA „Drukātava”

© UNESCO Latvijas Nacionālā komisija
Adrese: Pils laukums 4–206, Rīga, LV-1050
Tālrunis: +371 67325109
E-pasts: office@unesco.lv
Mājas lapa: www.unesco.lv

ISBN 978-9934-8553-0-6 (drukātā versija)

ISBN 978-9934-8553-1-3 (elektroniskā versija)

Radoša kultūras mantojuma komunikācija *vietējā sabiedrībā*

6	Priekšvārds	
8	UNESCO sadarbības tīklu un partnerību vēsture	
12	UNESCO Latvijas Nacionālā komisija un kultūras mantojuma komunikācija	
	Izzini Latviju ar UNESCO – UNESCO nedēļa Latvijā	14
	Projekts „Baltijas ceļa stāsti”	18
	Projekts „Darini kalendāru”	20
	Valoda, mantojums un modernās tehnoloģijas – Starptautiskā dzimtās valodas diena	22
	Akcija „Pasaule t@vā bibliotēkā”	26

28	UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkla „Stāstu bibliotēkas” pieredze	
	Mantojums, stāsti, mantinieki	28
	Alūksnes pilsētas bibliotēka	32
	Baložu pilsētas bibliotēka	34
	Bunkas pagasta Krotas bibliotēka	38
	Burtnieku pagasta bibliotēka	40
	Dobeles novada Centrālā bibliotēka	42
	Ēveles pagasta/skolas bibliotēka	44
	Gāliņciema bibliotēka	46
	Jēkabpils pilsētas bibliotēka	48
	Kalnu bibliotēka	50
	Kuldīgas Galvenā bibliotēka	52
	Kursiņu bibliotēka – informācijas centrs	54
	Lazdonas pagasta bibliotēka	56
	Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas filiālbibliotēka „Varavīksne”	58
	Limbažu Bērnu bibliotēka	60
	Madonas novada bibliotēka	62
	Pārventas bibliotēka	64
	Pilsrundāles bibliotēka	66
	Pļaviņu novada bērnu bibliotēka	68
	Preiļu Galvenā bibliotēka	70
	Pūres pagasta bibliotēka – informācijas un novada izpētes centrs	72
	Rēzeknes Centrālā bibliotēka	74
	Rīgas Centrālās bibliotēkas Bišumuižas filiālbibliotēka	76
	Rīgas Centrālā bibliotēka	78
	Staiceles pilsētas bibliotēka	80
	Valmieras integrētā bibliotēka	82
	Ventspils Bērnu bibliotēka	86
	Vilķenes bibliotēka	88

90	UNESCO programmā „Pasaules atmiņa” iesaistīto institūciju pieredze	
	UNESCO programma „Pasaules atmiņa” Latvijā	90
	Latvijas Nacionālais vēstures muzejs	94
	Latviešu folkloras krātuve	96
	Latvenergo koncerna Enerģētikas muzejs	98
	Memoriālo muzeju apvienība	100
	Tukuma muzejs	104
	Latvijas Kara muzejs	108
	Latvijas Nacionālā bibliotēka	110
	Latvijas Kultūras akadēmija sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju	112

114	UNESCO Asociēto skolu projekta tīkla dalībiskolu pieredze	
	Dzīvot mācoties	114
	Ādažu Brīvā Valdorfa skola	116
	Brocēnu vidusskola	118
	Daugavpils pilsētas 20. pirmsskolas izglītības iestāde	120
	Daugavpils Vienības pamatskola	122
	Jaunsilavas pamatskola	126
	Jāņmuižas pirmsskolas izglītības iestāde	130
	Jelgavas Amatu vidusskola	132
	Jēkabpils pamatskola	134
	Kuldīgas novada Bērnu un jauniešu centrs	136
	Riebiņu vidusskola	138
	Rīgas 74. vidusskola	140
	Rīgas Klasiskā ģimnāzija	142
	Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums	144
	Sabiles vidusskola	146
	Valmieras sākumskola	148

150	UNESCO mantojuma programmu īstenošana pašvaldībās	
	Materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma daudzinašāna Latvijas pašvaldībās	150
	Jēkabpils pilsētas pašvaldība	152
	Kuldīgas novada pašvaldība	154
	Grobiņas novada pašvaldība	156
	Biedrība „Etniskās kultūras centrs „Suiti””	158

160	Pateicība
------------	------------------

Oriekšvārds

Tā kā aizsākums kariem meklējams cilvēku prātā, tad arī miera aizsardzībai vispirms jā sākas kā idejai cilvēku prātā.

(UNESCO Statūti, 1945)

UNESCO darbības pamatā arvien ir pārlicība, ka izaugsmi nodrošina izglītība, kultūra un zinātne – vērtības, kas ļauj izprast un pieņemt pasaules dažādību un vienlaikus apzināties savu patību. UNESCO izceļ materiālā, nemateriālā, dokumentārā mantojuma, kā arī kultūru daudzveidības nozīmi sabiedrības, vides un ekonomikas ilgtspējīgā attīstībā.

Dzīvojot globālo izaicinājumu laikā, kas saistās ar finanšu krīzi, pārmaiņām dzīves stilā un klimatā, augošo migrāciju un citām sarežģītām norisēm, arvien nozīmīgāki kļūst miera kultūras, taisnīguma, tolerances un solidaritātes principi. Pasaules sabiedrībai ir jāmeklē jauni veidi, kā izglītību, kultūru un zinātni padarīt par miera avotiem. Viena no iespējām ir kultūras stiprināšana visās tās daudzveidīgajās formās, kas aicina respektēt ikviena cilvēka cieņu un dažādu tautību un nāciju tiesības uz savu īpašo dzīvesveidu un kultūras praksēm. Nepieciešams meklēt spēku gadsimtos krātajās vērtībās un mūsdienīgajās kultūras izpausmēs, kas aicina cilvēkus būt atbildīgiem par savu rīcību, aizsargāt un saudzēt visas mūsu planētas dzīvās dabas formas.

UNESCO mērķu sasniegšanā veiksmes faktors ir ikviena cilvēka ikdienas darbs. Nozīmīgs ir ikkatrs vismazākais solis, ikviena izvēle sadarboties un būt atvērtam sadarbībai. Ikvienam no mums spēj atklāt savas iekšējās pasaules bagātību un ieraudzīt savu īpašo lomu pasaules kopainā.

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (LNK) veido ilglaicīgu un radošu sadarbību ar izglītības, kultūras un zinātnes nozares organizācijām un ekspertiem, lai sekmīgi īstenotu UNESCO programmas. Latvijas guvums no iekļaušanās UNESCO kultūras mantojuma programmās ir raksturojams kā „dodot gūtais” – caur kultūras mantojuma saglabāšanas darbu mēs kļūstam jo dienas jo bagātāki. Mūsu spēja sargāt un glabāt savu mantojumu, atmiņas un vērtības, vienlaikus izprotot un pieņemot pasaules kultūru daudzveidību, ir viens no nozīmīgākajiem sabiedrības brieduma rādītājiem.

Īpaši izceļama ir izglītības jostāžu, bibliotēku, muzeju, arhīvu, valstisko un sabiedrisko organizāciju, individuālo ekspertu loma Latvijas kultūras mantojuma saglabāšanā, aizsardzībā un vērtību izpratnes vairošanā. Ciešā sadarbība un labi paveiktie darbi apliecina mūsu spēju būt stipriem un realizēt dzīvē ideju par mieru, savstarpēju cieņu un labklājību pasaulē.

*Dai mūsu sadarbība turpinās –
ik dienu roku rokā!*

Dace Melbārde,
UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas prezidente,
Latvijas Republikas kultūras ministre

Dace Melbārde.
Foto: Jānis Deinats

UNESCO sadarbības tīklu un partnerību vēsture

Tīklu būtība ir saslēgties vienā veselumā idejas vārdā tā, lai ikviens tīkla posms ir iesaistīts un ieņem tikpat nozīmīgu lomu kā daudz redzamākās un aktīvākās tīkla daļas. Sadarbojoties mēs visi kopā veidojam veselumu, kuru katrs no mums reprezentē.

UNESCO tika dibināta 1945. gadā, vienotā veselumā savienojot ne tikai valstu valdības, bet arī vairākus vēl pirms Otrā pasaules kara jau eksistējošus sadarbības tīklus kultūras, izglītības un zinātnes jomā. Tādējādi UNESCO jau pēc būtības sakņojas dažādu nozaru profesionālajās un interešu kopienās, ļoti skaidri izceļot gan to, ka kopīga ideja ir sasniedzama sadarbojoties, gan arī to, ka individuālās intereses ir vieglāk sasniedzamas un bagātīnās, ja tiek īstenotas kopā. Tā UNESCO idejisko bāzi veidoja vēl pirms Otrā pasaules kara izveidotais Nāciju Līgas Starptautiskais Intelektuālās sadarbības institūts (dibināts 1922. gadā Nāciju Līgas ietvaros kā no dalībvalstu valdībām idejiski neatkarīga intelektuālās sadarbības platforma), pasaules pirmais muzeju tīkls – Starptautiskais muzeju birojs (dibināts Nāciju Līgas Starptautiskā Intelektuālās sadarbības institūta ietvaros 1926. gadā), Starptautiskā Bibliotēku asociāciju federācija (dibināta 1927. gadā un 1947. gadā, noslēdzot sadarbību ar UNESCO, atjaunoja savu darbību arī pēc Otrā pasaules kara), Starptautiskais izglītības birojs (dibināts 1925. gadā) u. c.

UNESCO atvērtību nevaldību pārstāvēniecībai un aktīvai sadarbībai ar sabiedrību iezīmēja arī diskusijas par UNESCO darbības ietvaru tā dibināšanas laikā. UNESCO dibināšanas debatēs vienlīdz aktīvi tika aizstāvēta doma, ka UNESCO jākalpo kā sadarbības platfor-

mai gan dalībvalstu valdību starpā, gan arī dažādo valstu sabiedrības pārstāvju starpā. Attiecīgi jau UNESCO Satversmē (izstrādāta 1945. gadā, pieņemta 1946. gadā), tai tomēr tiek dibinātai kā starpvaldību organizācijai Apvienoto Nāciju sistēmas ietvaros, tika paredzēts, ka UNESCO ikdienas darbu un mērķu sasniegšanu nodrošinās ne tikai tās dalībvalstis valdību līmenī, bet ka UNESCO sadarbosies ar dalībvalstu sabiedrības pārstāvjiem, dažādām nevaldību organizācijām, ekspertu kopienām, izglītības iestādēm, kultūras institūcijām, zinātnes institūtiem, individuāliem ekspertiem, faktiski ikvienu, kas vēlēšies sadarboties ar UNESCO, dot ieguldījumu tā darbībā vai strādāt kopīgu mērķu labā.

Būtiska sadarbības panākumu atslēga bija tas, ka UNESCO pēc 1945. gada pārņēma ne tikai daļu no iepriekš jau izskanējušiem uzstādījumiem, bet arī lielu daļu darbu, kas bija uzsākti pirms Otrā pasaules kara. Piemēram, starptautiskā bibliogrāfijas kataloga veidošanu, darbu pie starptautiska instrumenta kultūras vērtību aizsardzībai kara gadījumā, darbu pie mācību satura un izglītības pieejamības. Tāpēc sadarbība ar daudziem partneriem un tīkliem veidojās dabiski.

Līdzvērtīgi lielu daļu kultūras, izglītības, zinātnes jomas un nevalstisko organizāciju pārstāvju dziļi uzrunāja arī pati UNESCO Satversme. Jo īpaši tajā izceltā miera ideja – lai mazinātu nabadzību, nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību un aizstāvētu

kultūru daudzveidību, ir nepieciešams cilvēku prātos aizstāvēt idejas par mieru. Tāpat sadarbības attīstībai noteicoša bija UNESCO atvērtība – sanāksmes un dažādās tikšanās bija atvērta un pieejama ikvienai organizācijai vai ekspertiem. Lai gan sākotnēji tās notika

lielākoties Parīzē vai Londonā, gadiem ejot, arvien vairāk sanāksmju norisinājās arī valstīs ārpus Eiropas, attiecīgi nodrošinot arī citviet pasaulē aktīvu diskursu klātbūtni UNESCO. Tā arvien plašāks un pastāvīgāks kļuva to institūciju, organizāciju un individuālo ekspertu loks, kas paši sekoja UNESCO darbībai un regulāri apmeklēja konkrētas tematiskās diskusijas.

Mainoties UNESCO darbības fokusam, bieži ir mainījies arī sadarbības dinamika. Tomēr vairumā gadījumu UNESCO impulss dažādu partneru mērķu sasniegšanā, pateicoties kopdarbības modelim, ir ticis veiksmīgi pārņemts un turpināts īstenot, pat ja ar mazāk redzamu UNESCO klātbūtni. Bieži vien UNESCO un kādas organizācijas sadarbība savu attiecību spozmi ir piedzīvojuši tikai īsu mirkli, UNESCO kā vispasaules vadošajai ideju laboratorijai izgaismojot kādu konkrēti risināmu globālu attīstības aktualitāti, ko konkrētā organizācija ir tālāk attīstījusi savā darbā. Kā piemēru var minēt Starptautiskās muzeju padomes (ICOM) un UNESCO sadarbību kultūras vērtību neatļautas tirdzniecības ierobežošanai, kur ICOM šobrīd ieņem daudz aktīvāku lomu par UNESCO, kas pirmā šo jautājumu izcēla.

Sadarbības pamatā UNESCO piedāvā gan konkrētos savas darbības mērķus un divgades plānus, gan arī dažādas sadarbības un mobilizēšanās iniciatīvas. Kopš 1957. gada UNESCO pasludina gada tēmu un koncentrē sadarbību ap to (piemēram, 1966. gads bija Rīsa gads, 1972. gads bija Grāmatu gads, bet 1979. gads – Bērna gads). Kopš 1962. gada UNESCO definē dekādes tēmas, piemēram, 1971.–1980. gadu pasludinot par (Pirmo) Atbruņošanās desmitgadi, bet 1978.–1987. gads bija desmitgade, kas veltīta Transporta un komunikācijas attīstībai Āfrikā.

UNESCO bija un arvien ir nepieciešams šis paplašinātais sadarbības loks, lai pilnīgāk izprastu un spētu reaģēt uz dalībvalstu visdažādākajām situācijām un vajadzībām, pilnvērtīgi formulētu darbības mērķus, kā arī apjaustu konkrētus aizstāvamus jautājumus izglītības, zinātnes un kultūras jomā. Īsumā UNESCO pieredzi un redzējumu par sadarbību ar visplašāko partneru loku var raksturot – uz klausīt viedokļus, sadzirdēt ba-

žas, iesaistīt un savest kopā ieinteresētās puses, atbalstīt idejas un izcelt panākumus.

UNESCO nacionālās komisijas

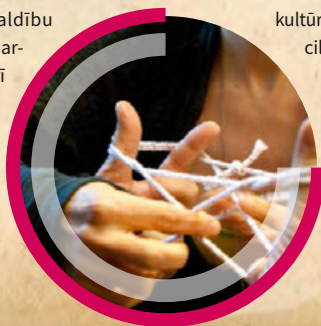
Mācoties no Starptautiskās Intelektuālās sadarbības komitejas pieredzes, arī UNESCO dibinātāji bija vienprātīgi, ka, lai īstenotu un nodrošinātu UNESCO darbību, ir nepieciešama spēcīga un pastāvīga atbalsta kodola dibināšana katrā tās dalībvalstī. Tām bija jābūt pašu valstu veidotām un finansētām spēcīgām, neatkarīgām institūcijām, kurām būtu gan tieša saziņa un ietekme uz valsts institūcijām, gan spēja aktīvi sadarboties ar visplašāko sabiedrību.

UNESCO Satversme noteica, ka katrā dalībvalstī darbam UNESCO ir jādibina nacionālā komisija. Nacionālās komisijas mērķis bija gan nodrošināt UNESCO ideju īstenošanu un popularizēšanu dalībvalstī un piedalīties dalībvalsts pārstāvēniecībā UNESCO, gan darboties, pēc iespējas vienojot un piesaistot savā valstī UNESCO idejām dažādus atbalstītājus un līdzgaitniekus, lai iesaistītu tos UNESCO darbībā arī starptautiski.

UNESCO publikācijas

UNESCO Satversmē ierakstītais plašais darbības lauks un sadarbības partneru loks īsumā ir raksturojams kā UNESCO vēlmē un vajadzība visaptveroši informēt sabiedrību un tās pārstāvjus visā pasaulē neatkarīgi no profesionālās, etniskās, sociālās piederības par mieru, kas dzimst un attīstās izglītota, kulturāla un zinātkārā vidē. Tāpēc ļoti būtiska UNESCO ierosme visplašākajai organizācijas sadarbībai bija dažādie UNESCO dibinātie starptautiskie izdevumi un periodika. Kā šo dažādu izdevumu nozīmību formulēja pirmais UNESCO ģenerāldirektors Juliāns Hakslijs – ar to starpniecību UNESCO tiešā veidā aicina ikvienu sadarboties un vairo starpkultūru un starptautisko sapratni, kas ir pamatā miera idejai.

Izdevumi, tiem atspoguļojot gan aktuālos UNESCO uzstādījumus, gan konkrētus darbus, statistiku un pieredzi, ātri vien kļuva par neaizstājamu atskaites punktu, konsultēšanas mehānismu un veidu, kā sazināties gan dažādām institūcijām un organizācijām, gan individuāliem

ekspertiem. 1948. gadā UNESCO tika dibināts žurnāls „Museum” (šobrīd „Museum International”), 1948. gadā tika sākta žurnāla „UNESCO Courier” izdošana, 1949. gadā dibināts žurnāls „International Social Science Journal” (līdz 1959. gadam – „International Social Science Bulletin”). Ar šīm un vēl daudzām citām UNESCO sagatavotajām publikācijām, kas izdotas vairākās valodās vienlaicīgi, tika radīta ļoti nozīmīga platforma domu apmaiņai un zināšanu uzkrāšanai un vairošanai. Tāpat pieauga un attīstījās sadarbība, līdzdalība un dalīšanās ar zināšanām kultūrā, cienot citu viedokli, iztīrējot pieredzes, iepazīstot un izprotot citādus viedokļus un dažādu skatu punktus.

UNESCO Līdzdalības programma

UNESCO Līdzdalības programma dibināta 1955. gadā ar mērķi nodrošināt finansiālu atbalstu dažādām ekspertu konsultācijām, misijām, konferenču un sanāksmju rīkošanai dalībvalstīs un programmu īstenošanai nacionālā, reģionālā un starptautiskā līmenī. Caur UNESCO nacionālajām komisijām un starptautisko projektu veidā, arī tiešā veidā saņemot atbalstu no UNESCO, ir tikušas attīstītas vairākas nozīmīgas ar organizāciju saistītas sabiedrības iniciatīvas.

Sadarbība ar izglītības iestādēm

UNESCO sadarbība ar skolām veido senāko starptautisko skolu sadarbības tīklu – UNESCO Asociēto skolu projektu (UNESCO ASP). UNESCO ASP izveidoja 1953. gadā ar mērķi integrēt UNESCO idejas izglītības programmās un tādējādi tās padarīt atvērtākas starptautiskajiem jautājumiem un globālajai izglītībai.

UNESCO ASP iezīmē UNESCO tīkla nozīmi ne tikai UNESCO mērķu popularizēšanā un sadarbībā to sasniegšanai, bet jo īpaši izceļ to, ka tīklu loma ir arī panākt paša UNESCO redzējuma attīstību un paplašināšanos. Tā caur UNESCO ASP tīkla iniciatīvu UNESCO dienaskārtībā tiek izcelti jautājumi gan par sākumskolas un vēlāk pirmsskolas izglītību, gan par iekļaujošo izglītību, gan vides un mākslas izglītību. Tieši caur UNESCO ASP skolām izskan UNESCO brīvprātīgo programma „Pasauls mantojums jauniešu rokās”, kultūru dialoga iniciatīvas un globālās izglītības principi.

Līdztekus skolu tīkla attīstībai 1991. gadā UNESCO tika nodibināta UNITWIN un UNESCO katedru programma. Šīs programmas mērķis bija vairost sadarbību starp augstākās izglītības iestādēm un to līdzdalību starptautiskos procesos. Programmas ietvaros šobrīd darbojas vairāk nekā 700 katedru un zinātnes institūtu no 126 pasaules valstīm.

UNESCO, veidojot kvalitatīvu sadarbību ar izglītības iestādēm, pauž nolūku cilvēka mūža garumā atbalstīt ilgtspējīgu zināšanu sabiedrības attīstību. Piedaloties UNESCO darbībā, bērnodārzī, skolas, augstskolas, zinātniskie institūti ne tikai dalās ar uzkrātajām zināšanām vai pieredzi, bet – jo būtiskāk – ar savu piemēru veido mācību un tuvākās apkārtnes vidi labāku, pārdomātāku, atbilstošu, mudina skolotājus celt kvalifikāciju, atjaunot un virzīt izglītības saturu, iesaistīt arvien daudzveidīgāku cilvēku loku, lai mācītos dzīvot kopā dažādībā.

Sadarbība ar atmiņu institūcijām

Bibliotēkas kā zināšanu centri un sabiedrības attīstības atslēga arvien ir bijušas UNESCO aizstājamo jautājumu lokā. Jau UNESCO darbības sākumā tieši bibliotēkas bija jautājums, kam organizācija īpaši pievērsās, mudinot dalībvalstis dibināt publiskās bibliotēkas. UNESCO nodrošināja plašas konsultācijas un praktisku atbalstu valstu valdībām, īstenoja bibliotekāru apmācības un sanāksmes, sniedza atbalstu dažādām bibliotēku asociācijām savstarpējai sadarbībai. Bibliotēku augsto novērtējumu raksturo arī tas, ka tām bija vēltīts pats pirmais UNESCO periodiskais izdevums 1947. gadā – „UNESCO Bulletin for Libraries”. Rezultātā UNESCO jau tās darbības pirmās desmitgades laikā panāca, ka dalībvalstīs drīz vien strauji tika dibinātas jaunas publiskās bibliotēkas un pilnveidots esošo bibliotēku tīkls, to piedāvājums un atbalsts sabiedrībai. Piemēram, pirmā publiskā bibliotēka Deli (Indijā) 1951. gadā tika atvērta, pateicoties UNESCO pamudinājumam.

1990. gadā tika izveidots arī UNESCO Asociēto bibliotēku aicinājums. Kā ikvienam citam UNESCO sadarbības tīklam gaidas par bibliotēku lomu bija līdzīga – veicināt starpkultūru zināšanas un saprašanas, vairost izpratni par starptautiskiem nozīmīgiem jautājumiem un aktualitātēm, attīstīt cilvēku prasmi rakstīt, lasīt un lietot infor-

māciju, stimulēt un veidot kvalitatīvu un iesaistošu lokālo kultūras vidi, vairost zināšanas.

Lai gan bibliotēku tīklam ierobežoto administratīvo un finansiālo resursu dēļ trūka starptautiskas koordinācijas, vēstījumu par bibliotēku īpašo lomu jo ātri novērtēja UNESCO nacionālās komisijas, aktīvi iesaistot un izvērtot sadarbību ar bibliotēkām nacionālā līmenī. To lieliski apliecina, piemēram, tas, ka arvien biežāk UNESCO nacionālo komisiju sastāvā tika iekļauts bibliotēkas pārstāvis. Arī UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Satversmē jau kopš tās izveides brīža ir darbojies Latvijas Nacionālās bibliotēkas pārstāvis.

Paplašinoties UNESCO darbības laukam, tajā iekļaujot arī jautājumus par atmiņu un informācijas saglabāšanu, kā arī uzsvērot jauno tehnoloģiju lomu informācijas apmaiņā un komunikācijā, paplašinājās arī UNESCO sadarbības partneru loks. Tas audzis ne tikai reizē ar paplašināto uzdevumu piekritību, bet arī atbilstoši aktualitātēm tehnoloģiju vidē.

Sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām

Pirmā nevalstiskā organizācija, ar kuru UNESCO noslēdza sadarbību, bija 1919. gadā dibinātā Starptautiskā Zinātnisko apvienību padome. Šīs sadarbības līgums bija ļoti simbolisks, jo tieši zinātne bija tā darbības joma, kas visvairāk tika apšaubīta kā UNESCO mandātam atbilstoša. Tomēr izceļot izglītības, zinātnes un kultūras savstarpējo saistību un nedalāmību sabiedrības labklājības un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā, arī zinātne iegūla līdzās instrumentiem miera veicināšanai pasaulē.

UNESCO un starptautisko nevalstisko organizāciju sadarbību šodien var vērtēt kā līdzvērtīgu partneru sadarbību. Tomēr pēc Otrā pasaules kara tieši UNESCO bija tā organizācija, kas nodrošināja un mudināja dažādu starptautisko nevalstisko organizāciju dibināšanu, īpaši jomās, kam trūka profesionāli vai idejiski vienojoša ietvara. Tā 1948. gadā pēc UNESCO pamudinājuma tika dibināts Starptautiskais Teātra institūts (ITI). Tieši UNESCO sākotnējais atbalsts ir par pamatu tam, ka lielai daļai starptautisko nevalstisko organizāciju ir pastāvīga adrese UNESCO galvenajā mītnē Parīzē.

Šobrīd UNESCO ir oficiālas attiecības ar gandrīz 400 starptautiskajām nevalstiskajām

organizācijām visā pasaulē. Daudzas aktīvi pilnveido konkrētus UNESCO misijas uzdevumus un mērķus. Piemēram, Starptautiskā Piemieklu un ievērojamo vietu padome (ICOMOS) ir galvenā UNESCO padomdevējainstitūcija Pasauls mantojuma jautājumos. Vienlaikus citas sadarbojas ar UNESCO, konsultējot to konkrētos UNESCO mandāta jautājumos. Piemēram, „Amnesty International” kompetencē ir cilvēktiesību jautājumi.

UNESCO sadarbības principi šodien

Pārmaiņas, ko ir piedzīvojuši pasaule pēdējos 70 gados, ietver arī pārmaiņas, ko ir piedzīvojuši dažādi UNESCO sadarbības tīkli un partneri. Ir ne tikai paplašinājies UNESCO darbības loks un parādījušies jauni izaicinājumi, bet arī būtiski pieaugusi UNESCO esošo un iespējamo partneru daudzveidība un skaits. Pēdējo 70 gadu laikā ir tikuši dibināti apmēram 95% no visiem pasaulē pastāvošajiem muzejiem (pēc aptuveniem datiem – šobrīd pasaulē ir apmēram 55 000 muzeju), vairāk nekā simt reizi ir palielinājies un ir nepārtraukti augošu dažādu starptautisko nevalstisko organizāciju skaits pasaulē.

Pasaule mainās, bet tai līdzī mainās arī UNESCO un organizācijas darbības aktivitāšu ietvars sadarbībai ar tās daudzveidīgajiem partneriem un tīkliem. 2013. gadā UNESCO Ģenerālā konference pieņēma Vispārējo UNESCO sadarbības stratēģiju. Tā paredz, ka ikviens tīkls un sadarbības partneris ir vienlīdzīgs, partnerus un tīklus ar UNESCO vienoti kopīgs mērķis vai uzdevumi, UNESCO partneri ir uzticami un atbildīgi par partnerību īstenošanu un savas darbības caurspīdīgumu, partnerības rezultātam ir jābūt ilgtspējīgam un, iespējams, jāturpinās arī pēc tiešas sadarbības beigām.

UNESCO mērķu sasniegšanai nepieciešamība darboties kopā un raudzīties vienā virzienā nekad nav bijusi tik nozīmīga kā mūsu dienās. UNESCO spēks ir spēja būt klāt bibliotēkās, skolās, bērnodāros, augstākās izglītības iestādēs, diskusiju forumos, muzejos, arhīvos, jauniešu neformālās tikšanās reizēs, nevalstisko organizāciju sanāksmēs, pašvaldību stratēģijās un rīcības plānos!

**UN ES KO? ES PIEDALOS!
ES ESMU UNESCO!**

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija un kultūras mantojuma komunikācija

Katra kustība ieiet kopdarbā.

(Rainis)

UNESCO savos 70 pastāvēšanas gados kā vienu no svarīgākajām darbības jomām vienmēr ir izvirzījis kultūru. Tas atspoguļots arī UNESCO Statūtu mērķos un uzdevumos, kā arī ir neatdalāms un caurvijošs pavediens citiem darbības virzieniem un programmām.

Ikdienā UNESCO nodrošina informācijas pieejamību un savstarpēju informētību par pasaules praksi un pieredzi – jo īpaši kultūras attīstības jautājumos. Savukārt UNESCO nacionālās komisijas katrā dalībvalstī ir kā tilts, kas tuvina un koordinē starptautisko domu, ideju, pieredzes un ekspertīzes apmaiņu, veicinot sadarbību, līdzvērtīgu dialogu un savstarpēju sapratni starp cilvēkiem, dažādām sabiedrības grupām, institūcijām, valstīm un pat reģioniem.

UNESCO īsteno dažādas programmas izglītībā, zinātnē, kultūras, komunikācijas un informācijas jomā, kuru īstenošanai Latvijā nozīmīga loma ir ikvienam sadarbības partnerim, jo tas sekmē starptautisku instrumentu (konvencijas,

vadlīnijas u. c.) ievērošanu nacionālajā attīstībā. UNESCO LNK, veidojot un uzturot sadarbības partneru tīklus, nodrošina atbalstošu un iedvesmojošu platformu, kas sekmē kopīgu valsts vērtību stiprināšanu.

Tāpēc UNESCO LNK ikdienā īsteno un piedalās daudzu un dažādu pasākumu, projektu un iniciatīvu organizēšanā, kas veicina izpratni par nepieciešamību sadarboties, sadzirdēt citam citu, ieklausīties un kopīgi veicināt dažādu jomu vienlīdzīgu attīstību. Tas jo īpaši tiek darīts kultūrā un kultūras mantojuma jomā, kopīgi izceļot vērtības, tostarp pašvaldību un valsts attīstībā, kā arī starptautiskajā sadarbībā.

UNESCO LNK tīklu un partneru sadarbības rezultāts veido Latvijas devumu UNESCO, bagātina pasaules zināšanu plūsmu. Tas sniedz idejas un risinājumus dažādiem aktuāliem izaicinājumiem pārējām 194 organizācijas dalībvalstīm, nodrošinot Latvijas tēla atpazīstamību ārpus viena kontinenta robežām.

Kā vienu no aktuāliem izaicinājumiem var minēt kultūras mantojuma komunikāciju un izcelšanu vietējā sabiedrībā. Mūsdienās jauno tehnoloģiju iespējas un virtuālā sociālā dzīve aizvien vairāk izkonkurē kultūras mantojuma vērtību izzināšanu tā klasiskajā izpratnē. Institūcijas, kam izdodas ieinteresēt jauniešus un sabiedrību kopumā par kādu kultūras mantojuma vērtību, ir veiksmes piemēri un iedvesma citiem. UNESCO LNK aizvien rosina meklēt jaunus un radošus veidus, kā arī veicina pieredzes apmaiņu, lai kultūras mantojums tiktu iedzīvināts dažādās jomās, būtu saistošs, interesants un uzrunātu īpaši jauno paaudzi.

Kultūras mantojuma saglabāšana ir atbildība, kas sākas ar katru no mums. Ar savu attieksmi veidojam un izceļam vai – pilnīgi pretēji – noniecinām kultūras mantojuma vērtību. Attieksme bagātina vai arī pazudina valsts un reizē pasaules mantojumu. Arī mēs nākamajām paaudzēm atstāsim kultūras mantojumu. Tā vērtība būs neizmērojama, ja mantojuma avots būs mūsu priekšteču saglabātās vērtības, ko ar godbijību būsīm iznesuši cauri gadu desmitiem vai pat gadsimtiem, lai par tām uzminātu cilvēki pēc mums.

Kontaktinformācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija
Pils laukums 4–206, Rīga, LV-1050

www.unesco.lv
office@unesco.lv
+371 6732510

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Izzini Latviju ar UNESCO – UNESCO nedēļa Latvijā

*Mēs maza cilts,
Mēs būsīm lieli tik, cik mūsu griba.*

(Rainis)

Ikdienas steigā reizēm nepamanām mazus pavedienus, kas mums vairāk spētu pastāstīt par to, kas esam un no kurienes nākam. Nepamanām pavedienus, kuru sīkāka izpēte nedaudz vairāk stiprinātu mūsu sakņu sajūtu un spētu vairāk pastāstīt, piemēram, par ielu, pa kuru steidzamies ik rītu, vai ēku, kas no pirmā acu uzmetiena mums šķiet sena un garlaicīga.

UNESCO sniedz iespēju ar savdabīgu palielinājuma lupu vēlreiz palūkoties uz ikdienišķām lietām, kam reizēm esam piemirsuši to pirmatnējo vērtību un nozīmi mūsu vēstures, kultūras daudzveidības un sabiedrības izaugsmes veidošanā.

Viens no UNESCO darbības uzdevumiem Latvijā ir izcelt vērtības, kas stiprina valstiskumu un piederību, un rast jaunus veidus, kā par šīm vērtībām stāstīt sabiedrībai, sekmējot arī to, ka šīs vērtības kļūst par katras kopienas ilgtspējīgas attīstības sastāvdaļu. UNESCO nedēļa ir laiks, kad UNESCO

LNK aicina ikvienu Latvijas iedzīvotāju palūkoties caur UNESCO lupu uz dzimto vietu, līdzcīvēkiem, tradīcijām un kultūras mantojuma objektiem, lai vēlreiz apzinātu un turpinātu kopt mūsu tautas bagātību – nācijas pastāvošās vērtības un daudzveidīgo kultūras mantojumu, kas aizvien sekmē jaunrades un inovāciju attīstību Latvijā. Katru gadu UNESCO nedēļā tiek aktualizēti dažādi ar UNESCO programmu īstenošanu saistīti temati, lai nodrošinātu platformu pieredzes apmaiņai un jaunām idejām vērtību izcelšanai.

UNESCO nedēļa pirmo reizi tika rīkota 2011. gadā no 10. līdz 14. oktobrim, atzīmējot 20. gadadienu, kopš Latvija pievienojās UNESCO. 2011. gada UNESCO nedēļas mērķis bija aktualizēt organizācijas lomu un ieguldījumu sabiedrībā, izcelt vērtības un veicināt to izkopšanu, informēt par UNESCO darbību, pievērst uzmanību un izskaidrot UNESCO ieguldījumu nacionālo jautājumu attīstībā, sniegt informāciju par jau paveikto 20 gados Latvijā un atspoguļot īstenoto programmu rezultātus un sasniegumus Latvijā, kā arī piedāvāt platformu viedokļiem un jaunām iniciatīvām.

Aicinājumam iesaistīties un savās institūcijās rīkot UNESCO tēmām veltītus pasākumus un aktivitātes atsaucās ap 100 dažāda veida institūciju – izglītības iestādes, bibliotēkas, muzeji,

kultūras centri, jauniešu un nevalstiskās organizācijas, kā arī pašvaldības. Tāpēc 2012. gadā UNESCO nedēļa tika rīkota atkal, šoreiz – atzīmējot UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” 20. gadadienu un 40. gadadienu, kopš pieņemta Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību.

2012. gada UNESCO nedēļas ietvaros pasākumi tika veltīti dokumentārā mantojuma izziņošanai, kā arī tā lomas izcelšanai vēstures veidošanā. Pasākumi tika veltīti arī vietējā mantojuma izpētei, salīdzinot UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļautās vietas ar vietējo Latvijas kultūras un dabas mantojuma objektu diženumu.

2013. gadā UNESCO nedēļa tika veltīta UNESCO Konvencijas par nemateriālo kultūras mantojuma saglabāšanas 10. gadadienu.

UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Nacionālo kultūras centru piedāvāja iespēju iesaistīties iniciatīvā „Pastāsti par savu mantojumu”, kuras mērķis bija rosināt īpaši jaunāko paaudzi apzināt nemateriālo kultūras mantojumu, kas ir līdzās un tiek praktizēts ģimenē, radu, draugu un paziņu lokā. Aizvadītā UNESCO nedēļa, izceļot nemateriālo kultūras mantojumu, vēlreiz atspoguļoja, cik daudz un daudzveidīgas tradīcijas vēl aizvien pastāv Latvijā. UNESCO LNK šajā nedēļā aicināja visus Latvijas muzejus iesaistīties iniciatīvā „Suiti meklē suitus”, kuras mērķis bija apzināt Latvijas atmiņu institūcijās esošās liecības par suitu kopienas pārstāvjiem un suitu kultūrtelpu. Savukārt daudzās Latvijas bibliotēkās UNESCO nedēļas ietvaros tika aktualizēts starppaaudžu dialogs un vietējais mantojums, rīkojot stāstu pēcpusdienas, tikšanās ar vietējiem tradīciju uzturētājiem

un stāstniekiem. 2013. gadā UNESCO nedēļa Latvijā tika prezentēta arī kā labās prakses piemērs UNESCO starptautiskā izdevumā.

Savukārt 2014. gadā UNESCO nedēļa bija veltīta nacionālajam kultūras mantojumam. Tā kā 2014. gadā apritēja Baltijas ceļa 25. gadadiena, lielākā daļa pasākumu bija saistīti ar latviešu tautas Trešās atmodas tematiku un UNESCO LNK īstenoto projektu „Baltijas ceļa stāsti”. Skolēni tika aicināti iepazīties ar nacionālo kultūras mantojumu, tostarp to, kas iekļauts kādā no UNESCO mantojuma sarakstiem, izmantojot interaktīvo spēli „UNESCO Latvijas mantojuma skapis” un digitālo karti „UNESCO Latvijas dārgumi”. Lai sniegtu personisko pieredzi vai kāda cita tuva cilvēka atmiņas, stāstus vai leģendas un iedzīvīnātu kultūras mantojumu, ikviens sociālo tīklu lietotājs bija aicināts apmeklēt kādu no 14 UNESCO mantojuma vietām Latvijā vai ar šo mantojumu saistītas institūcijas un pastāstīt par to sociālajos tīklos, lietojot mirkļbirku #unesconedela.

UNESCO nedēļas organizēšana

- UNESCO LNK izziņo nedēļas tēmu, kas veltīta kādai no UNESCO īstenotām programmām un projektiem Latvijā. Uzsaukums tiek papildināts ar informatīviem un metodiskiem materiāliem, lai rosinātu radošā veidā izzināt vietējās vērtības. Tiek piedāvāti radoši konkursi un akcijas, kas ikvienu rosina uz savstarpēju sadarbību un jaunu ideju ģenerēšanu.
- Interesenti tiek aicināti sazināties ar UNESCO LNK, lai apmainītos ar savām idejām, saņemtu nepieciešamo informāciju, saskaņotu iniciatīvu tematiku un vienotos par iespējām sadarboties ar UNESCO LNK ieceru īstenošanā.
- Informācija par Latvijā plānotajām aktivitātēm UNESCO nedēļas ietvaros tiek apkopota un izsūtīta plašsaziņas līdzekļiem, lai iesaistītu interesentu un institūciju idejas un pasākumi gūtu atsaucību kā vietējā, tā arī nacionālā mērogā.

UNESCO pasaulē sadarbojas ar plašu partneru loku visās organizācijas kompetences jomās. Partnerība ir nozīmīgākais globālo izaicinājumu risināšanas sekmētājs, radot ilgtspējīgas, stabilas un pozitīvas pārmaiņas cilvēces attīstībā. UNESCO aicina uz partnerību veidošanu starptautiskā, reģionālā un nacionālā mērogā, lai apvienotu spēkus informācijas un zināšanu apritē, ekspertīzes un kompetenču savstarpējā apmaiņā, kā arī resursu piesaistē, kopīgi stiprinot UNESCO izceltos ideālus un vērtības, līdzdarbojoties globālās attīstības mērķu īstenošanā un veicinot sasniegto mērķu rezultātu uzskatāmību.

UNESCO nedēļa Latvijā ir viens no partnerības veidiem, kuras pamatā ir UNESCO ideju un vērtību iedzīvīnāšana, kā arī informācijas un zināšanu aprite, kas sekmē ikvienas kopienas spēju līdzdarboties pasaules aktuālo jautājumu risināšanā un pozitīvo pārmaiņu virzīšanā.

UNESCO nedēļai būtu grūti pastāvēt bez aktīvas sadarbības partneru iesaistes – tāpat kā mūsu tautas tradīcijām bez to uzturētājiem. Tikai mēs paši spējam stiprināt sakņu sajūtu nākamajām paaudzēm, jau laikus rūpējoties par tām šodien. UNESCO plašais skatījums uz kultūras mantojumu, kas caur UNESCO LNK darbību un dažādu projektu un programmu īstenošanu nonāk nacionālā mērogā, ir iespēja izgaismot esošo citā gaismā, vairot labo un vērtīgo arī Latvijā.

Projekts „Baltijas ceļa stāsti”

„Baltijas ceļa stāstu” veiksmes atslēgas

2014. gadā apritēja 25 gadi kopš Baltijas ceļa.¹ Daudzi not šo gadadienu, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija aicināja laikabiedrus fiksēt savu personīgo Baltijas ceļa pieredzi un apkopoja individuālus atmiņu stāstus. Projekta „Baltijas ceļa stāsti” mērķis bija nodrošināt, lai neatkarīgi no atrašanās vietas atmiņas tiktu saglabātas nākamām paaudzēm un kļūtu pieejamas gan muzeju un bibliotēku kolekcijās, gan virtuālajā vidē. Līdzās Baltijas ceļa dokumentārajam mantojumam, kas iekļauts UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā, projekta ietvaros apkopotie Baltijas ceļa stāsti veido vēl vienu nozīmīgu liecību par Baltijas ceļu.

Tā kā projekta mērķauditorija bija ļoti plaša – ikviens ar Baltijas ceļu jebkādā veidā saistīts iedzīvotājs – izmantojām daudzveidīgus informācijas kanālus. Pirmkārt, izveidojām īpašu interneta vietni www.thebalticway.eu, kurā ikviens interesents varēja publicēt savu vai tuvinieku Baltijas ceļa pieredzi vai iestāties virtuālajā Baltijas ceļā.

1 Baltijas ceļš – unikāla mierīga masu demonstrācija 1989. gada 23. augustā, kuras laikā vairāk nekā miljonus cilvēku sadevās rokās, lai veidotu 600 km garu cilvēku ķēdi caur trim Baltijas valstīm, vienojot Igauniju, Latviju un Lietuvu centienos pēc brīvības.

Otrkārt, tā kā ne visi Baltijas ceļa dalībnieki jūtas ērti virtuālajā vidē, aicinājām talkā muzejus, bibliotēkas un skolas, kas runāja ar potenciālajiem stāstu sniedzējiem personiski. Treškārt, izmantojām plašsaziņas līdzekļu informatīvo atbalstu un sociālos tīklus.

Pateicoties daudzveidīgai partneru iesaistei, projekts sasniedza lielus rezultātus: glabāšanā atmiņas institūcijām nodoti 920 Baltijas ceļa stāsti, virtuālajā Baltijas ceļā iestājušies vairāk nekā 3200 dalībnieku, publicēts Baltijas ceļa stāstu krājums četrās valodās, projekta virtuālo platformu apmeklējuši vairāk nekā 37 000 lietotāju no 102 valstīm, atmiņu stāstu vākšanas metodika paliks skolu, muzeju un bibliotēku lietošanā.

Kas kļuva par „Baltijas ceļa stāstu” veiksmes atslēgu?

Šis bija plašs un sarežģīts projekts – ar vienu veiksmes atslēgu tam nebūtu gana. Šeit izcelšu, manuprāt, nozīmīgākās.

Vienkāršība. Lai iesniegtu savu Baltijas ceļa stāstu, bija jāatbild uz trim vienkāršiem jautājumiem: „Par ko domāji Baltijas ceļa dienās?”, „Kādas emocijas Baltijas ceļš raisīja toreiz un tagad?”, „Kādu Tu pieredzēji Baltijas ceļu?”. Tas ļāva atmiņās dalīties ikvienam, kas to vēlējas. Lai iestātos virtuālajā Baltijas ceļā, pietika ar pāris klikšķiem internetā.

Nozīmīgums. Visi iesniegtie stāsti ir nodoti glabāšanā atmiņas institūcijām neatkarīgi no to sniedzēju vecuma, informētības līmeņa, stāstītprasmes un citiem faktoriem. „Baltijas ceļa stāstu” pamatā bija apziņa, ka vēstures kopainas veidošanā personisks skatījums un perspektīvu

„Baltijas ceļa stāstu” mērķis bija nevis uzzināt jaunus faktus par akcijas rīkošanu un norisi, bet gan gūt ieskatu laikabiedru emociju gammā un pārdzīvojumu daudzveidībā.

daudzveidība ir īpaši nozīmīgi faktori. Tāpat kā Baltijas ceļa norisei bija svarīga katra dalībnieka klātbūtne, tā arī Baltijas ceļa piemiņas saglabāšanā būtisks ir ikkatrs atmiņu stāsts.

Pieejamība. Ņemot vērā „Baltijas ceļa stāstu” mērķgrupas daudzveidīgumu, stāstus vācām un informāciju izplatījām dažādos veidos: tie, kam būtisks informācijas aprites līdzeklis ir internets, varēja visu uzzināt un stāstus iesūtīt ar interneta palīdzību; savukārt tie, kas priekšroku dod tiešai un personiskai saziņai, varēja izmantot muzeja speciālistu, bibliotekāru, skolēnu un skolotāju vai arī pašvaldību darbinieku starpniecību. Ja atmiņu stāstus varētu publicēt tikai mājas lapā vai sūtīt pa e-pastu, visticamāk, mēs nebūtu saņēmuši aizkustinošas ar roku rakstītas vēstules.

Sadarbība. Daļu Baltijas ceļa stāstu pierakstīja un iesūtīja paši notikuma dalībnieki, citus palīdzēja apkopot bibliotēku un muzeju darbinieki, skolotāji un skolēni, dalībnieku bērni, mazbērni un kaimiņi. Lai mudinātu Baltijas ceļa laikabiedrus atcerēties tā laika domas un izjūtas, muzeji, skolas un bibliotēkas organizēja īpašus sarīkojumus, tikšanās ar akcijas rīkotājiem, stāstu pēcpusdienas, filmu skates, veidoja izstādes. Savukārt jaunākās paaudzes motivēšanai stāstu apkopšanai noderēja priekšlasījumi, nodarbības, un sarunas ar Baltijas ceļa dalībniekiem. Īpašs prieks projekta īstenotājiem ir par tām kopienām, kur Baltijas ceļa stāstu vākšanā savstarpēji atbalstu sniedza vairākas institūcijas.

Personiskums. „Baltijas ceļa stāstu” mērķis bija nevis uzzināt jaunus faktus par akcijas rīkošanu un norisi, bet gan gūt ieskatu laikabiedru emociju gammā un pārdzīvojumu daudzveidībā. Lai mudinātu atmiņu stāstu sniedzējus būt pēc iespējas personiskiem, visos projekta pasākumos par Baltijas ceļu stāstījām no savā individuālā skata punkta, daloties atmiņās, iespaidos un izjūtās. Projekta noslēgumā ieguvām krāšņu stāstu buķeti, bet, iespējams, vēl nozīmīgākas par to ir emocionālās saites, par kuru veidošanos varam spriest no projekta dalībnieku atsauksmēm. Piemēram, paaudzū saites, kas nostiprinās, sarunā uzzinot par tuvinieka pārdzīvojumu. Vai kopienas saites, kas veidojas, skolēniem intervējot kaimiņus. Vai arī tuvības izjūta, kas pārņem, lasot Lietuvas vai Igaunijas iedzīvotāja stāstu, kas ir tik līdzīgs manējam. Galu galā – daudzās mazās emocionālās saites palīdzējušas piešķirt krāsas pat šķietami neizteiksmīgajam dokumentārajam mantojumam.

„Baltijas ceļa stāstu” veiksmes atslēgas tapa un tika lietotas kopdarbā. Paldies ikvienam projekta dalībniekam, kas palīdzēja kopīgi atslēgt durvis uz Atmodas laika izjūtām!

Danute Grīnfelde, Baltijas ceļa stāstu vācēja

„Baltijas ceļa stāstu” sniegtās mācības

- **Pilotēšana un testēšana.** Jo lielāks projekts, jo svarīgāk pirms tā uzsākšanas pārbaudīt vissīkākās detaļas. Kļūmju labošana prasīs daudz laika un pūļu.
- **Sadarbība.** Būtiska ir ne tikai institūciju, bet arī personiska sadarbība. Tā palīdz sasniegt vairāk un ļauj projekta nogurdinātajiem gūt personisku atbalstu un atjaunot motivāciju.
- **Līderi.** Līderu atbalsts palīdz nodrošināt projekta pamanāmību un veicina mērķauditorijas atsaucību. Reizēm svarīgāki par valstiski nozīmīgām personām ir viegdokļu līderi vietējās kopienās.
- **Daudzveidība.** Daudzveidīgu informācijas kanālu izmantošana ir kā visu olu nelikšana vienā grozā – reizēm ir grūti prognozēt, kurš no ceļiem palīdzēs sastapt īsto auditoriju.
- **Piemērs.** Personiskais piemērs var kļūt par izšķirošu iedrošinājumu svārstīgiem projekta dalībniekiem. Nebaidieties to izmantot!

Institūciju sadarbības piemērs

Lai dziļāk izprastu Baltijas ceļa notikumu, Madonas Valsts ģimnāzijas skolēniem bija iespēja izpētīt Madonas novadpētniecības un mākslas muzeja sagatavoto izstādi par Madonas rajona iedzīvotāju dalību Baltijas ceļā un noskatīties dokumentālo filmu „Baltijas brīvības ceļš”. Pirms filmas seansa skolēni varēja noklausīties muzeja galvenās speciālistes Laimdotas Ivanovas lekciju.

Projekts „Darini kalendāru”

Inovāciju un tradīciju mijiedarbība

UNESCO redzējums kultūras un mākslas izglītībā ietver divas atsevišķi nedalāmas un vienlaicīgi īstenojamās pieejas: mācīšanās par mākslu un kultūru un mācīšanās caur mākslu un kultūru. Tas nozīmē, ka ikvienam indivīdam ir tiesības piedalīties kultūras dzīvē gan kā patērētājam, gan arī kā kultūras radītājam, jo māksla un kultūra attīsta cilvēka radošo potenciālu, sniedz ieguldījumu personības, talantu, prāta un fizisko spēju pilnveidošanā.¹

UNESCO ikvienu nacionālo komisiju aicina veidot un stiprināt publisko un privāto partnerību, kas īpaši sekmētu izglītības programmu īstenošanu, nodrošinot papildu iespējas izvirzīto mērķu sasniegšanā ar tehniskiem un finansiāliem līdzekļiem, tādā veidā kopīgi sekmējot arī jaunu mācību metožu un inovāciju ienākšanu izglītībā.

Viens no veiksmīgākajiem UNESCO LNK publiskās un privātās sadarbības piemēriem ir ikgadējais projekts „Darini kalendāru”, kas tiek īstenots sadarbībā ar izglītības uzņēmumu „Lielvārds”. Projekta idejas pamatā ir kultūras vērtību izcelšana un mācīšanās caur mākslu un kultūru, izmantojot informācijas un komunikāci-

ju tehnoloģijas. Viens no projekta uzdevumiem ir veicināt sadarbību starp skolēniem, skolotājiem, izglītības satura veidotājiem, ekspertiem, valsts pārvaldes iestādēm, māksliniekiem un citiem šī projekta idejas atbalstītājiem kultūrvēsturisko vērtību izcelšanā

Konkursa ietvaros UNESCO LNK un izglītības uzņēmums „Lielvārds” aicina skolēnus pievērsties kādam UNESCO aktualizētam tematam vai atsevišķas programmas izziņai. Konkurssā ik gadu aicināti iesaistīties bērni un jaunieši, lai, izmantojot interaktīvo tāfeli, darinātu zīmējumus. Iesniegtos zīmējumus izvērtē žūrija, lai izvēlētos veiksmīgākos darbus un iekļautu UNESCO LNK nākamā gada kalendāra noformējumā.

2012. gada 8. novembrī notika pirmā konkursa „Darini kalendāru” atklāšana. UNESCO LNK sadarbībā ar izdevniecību „Lielvārds”, uzņēmumu „Lielvārds IT”, kā arī Kultūrizglītības un nemateriālā kultūras mantojuma centru (Latvijas Nacionālo kultūras centru), tradicionālās kultūras biedrību „Aprīka” un zinātkāres centru „Zili brīnumi” atklāja zīmējumu konkursu „Darini kalendāru”, kas bija veltīts nemateriālajam kultūras mantojumam un Dziesmu un deju svētku tradīcijai. Konkurssā tika aicināti piedalīties 1.–9. klases skolēni, darinot zīmējumus un tās ievietojot interneta vietnē www.darini.lv. Kopumā konkursam tika iesniegti 139 darbi, no kuriem 2013. gada kalendārā iekļāva 13 zīmējumus.

2013. gadā konkursa tēma bija „Mana Rīga”. Skolēni vecumā no 7 līdz 18 gadiem tika aicināti mājas lapā pievienot zīmējumus, kuri atbilda tēmai, kas izraudzīta, atzīmējot nākamā gada Rīgas kā Eiropas kultūras galvaspilsētas gadu un izceļot Rīgas vēsturiskā centra kā UNESCO Pasaules mantojuma vietas statusu. Konkursam tika piesaistīti arī sadarbības partneri no nodibinājuma „Rīga 2014” un Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja. Kopumā tika pievienoti 238 darbi no 41 izglītības iestādes, no tiem 13 tika izvēlēti 2014. gada kalendāram.

Savukārt 2014. gada nogalē konkurss „Darini kalendāru” tika veltīts Raiņa un Aspazijas 150. gadadiņai, ko atzīmē 2015. gadā. UNESCO sadarbībā ar uzņēmumiem „Lielvārds” un „Infogr.am” un Latvijas Nacionālo bibliotēku

aicināja skolēnus iesūtīt infografikas, kuras veltītas Raiņa un Aspazijas 150. gadadiņai. Konkursa dalībniekiem tika izvirzīts uzdevums izpētīt abu literātu daiļradi un apkopot informāciju attēlot infografikās. 13 labāko darbu autori tika apbalvoti 2015. gada 13. janvārī, kā arī viņu darbi tika iekļauti 2015. gada kalendārā.

UNESCO LNK uzdevums ir stiprināt Latvijas saikni ar pasaules sabiedrību izglītības, kultūras, zinātnes un komunikāciju jomā un vienlaikus stāstīt par Latvijas vērtībām, pieredzi, sasniegumiem pasaulē, sniedzot ieguldījumu globālās sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā. Tas būtu grūti izdarāms bez aktīvas sadarbības partneru iesaistes, kā arī privātā sektora atbalsta un līdzdalības aizvien jaunu un radošu iniciatīvu īstenošanā.

Foto:
„Lielvārds”;
UNESCO LNK

¹ UNESCO „Road Map for Arts Education”: www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/CLT/pdf/Arts_Edu_RoadMap_en.pdf

Valoda, mantojums un modernās tehnoloģijas – Starptautiskā dzimtās valodas diena

*Valodu daudzveidība ir būtiska cilvēces mantojuma daļa.
Katra valoda ietver unikālu kultūru tautas gudrības.
Ēnēc jebkuras valodas zaudējums ir zaudējums visai cilvēcei.*

(UNESCO ekspertu ziņojums „Valodu dzīvotspēja un apdraudējums”)

Lai izceltu valodas nozīmi ikdienas komunikācijā, pašizpausmē, sabiedrības veidošanā, zināšanu apgūšanā un tālāknodošanā, ik gadu 21. februārī pēc UNESCO iniciatīvas pasaulē atzīmē Starptautisko dzimtās valodas dienu. Latvijā šī diena ir īpaši svētki un laiks, kad suminām izcilus rakstniekus, literātus; kad runājam par valodu kā personības pašizpausmes līdzekli un sabiedrības veidošanas pamatu; kad pievēršam uzmanību valodas tīrībai un dažādiem dialektiem; kad aicinām plašu sabiedrību domāt un apzināties, ka valoda ir bagātība un vērtība, kas attīstās kopā ar tās lietotājiem un ir to atbildība.

Digitālajā laikmetā, kad „dzīvo sarunu” nereti nomainām ar elektronisku saraksti un pieredzi fiziskajā vidē aizstājam ar virtuālās pa-

saules sniegtajām iespējām, valodai – tās kopšanai, attīstībai, pilnveidei – jāpievērš īpaša uzmanība. Tieši tādēļ, atzīmējot Starptautisko dzimtās valodas dienu, UNESCO LNK ir organizējusi dažādas akcijas, kurās, izmantojot modernās tehnoloģijas – digitālās tāfeles, mobilos telefonus, video kameras –, esam uzrunājuši bērnus, jauniešus un pieaugušos visā Latvijā un rosinājuši interesi par valodu un tās dažādajām izpausmes formām literatūrā, teātrī, mākslā, digitālajā vidē u. c.

Kā teicis franču filozofs un semiotiķis Rolāns Barts, īpaši spilgti un emocionāli valoda dzīvo rakstniecībā: rakstnieks rada grāmatu, „grāmatu rada dzīvi”. 2013. gadā, atzīmējot 150. gadu kopš Rūdolfa Blaumaņa dzimšanas un novērtējot rakstnieka bagāto

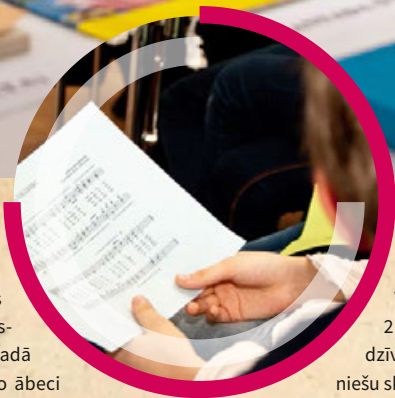

literāro mantojumu, Starptautiskajā dzimtās valodas dienā aicinājām pievērsties Rūdolfa Blaumaņa personībai un daiļradei un „trāpīt laikā”, meklējot un atrodot viņa populārājos un mazāk zināmajos darbos – lugās, dzejoļos, novelēs, stāstos, literārajās pasākās, atziņās un vēstulēs – 21. gadsimta cilvēkam un sabiedrībai aktuālo tematiku un problēmjautājumus.

Skolās, muzejos, bibliotēkās, kultūras namos tika organizēti Rūdolfa Blaumaņa darbu lasījumi, iestudēti nelieli uzvedumi, rīkoti daiļrunas konkursi, veidotas īsfilmas, kurās dalībnieki vērtēja, diskutēja, izspēlēja un „piedzīvoja” Rūdolfa Blaumaņa daiļradi, ne tikai kā 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma vēstures liecību, bet arī kā 21. gadsimta sabiedrības aktuālas pieredzes avotu. Akcijas dalībnieki tika aicināti vērst uzmanību uz tādu valodas funkciju pilnveidošanu kā saziņa, kontaktveidošana, attieksmju un emociju izteikšana, informācijas apmaiņa, izziņa, domāšana un domu izteikšana. Akcija rosināja attīstīt un pilnveidot uzstāšanās prasmi, daiļrunas prasmi,

prasmī skaidri paust savu viedokli, diskutēt un argumentēt. Būtisks bija aicinājums iemūžināt dalību akcijā, veidojot foto vai video reportāžu. Kopumā akcijā iesaistījās vairāk nekā 200 izglītības un kultūras iestāžu no visas Latvijas, kuru daudzveidīgā pieredze apkopota interneta vietnē www.skolas.unesco.lv, savukārt videoreportāžas iespējams apskatīt www.youtube.com UNESCO LNK kanālā.

2014. gadā apritēja 300 gadu, kopš dzimis mācītājs, izgudrotājs un latviešu laikmetīgās literatūras pamatlicējs Gothards Frīdrihs Stenders, kura dzimšanas diena iekļauta UNESCO svinamo dienu kalendārā. Dzīvodams apgaismības laikmetā, ko caurvija humānisma idejas un doma par valodu kā priekšnoteikumu civilizācijas politiskiem, ekonomiskiem, mākslinieciskiem sasniegumiem un vienu no būtiskākajām iezīmēm, kas atšķir mūs no dabiskā/mežonīgā stāvokļa un padara par sociālām, cilvēciskām būtnēm, Stenders īpaši pievērsās tautas garīgai un laicīgai izglītošanai, tostarp lasīšanas un rakstīšanas

mācīšanai. Viņš iestājās par jaunas lasīšanas sistēmas izveidi un 1787. gadā izstrādāja pirmo ilustrēto ābeci latviešu valodā „Bilžu ābece”.

Lai novērtētu Vecā Stendera sniegumu latviešu valodas un literatūras attīstībā, kā arī, izmantojot modernās tehnoloģijas, ieinteresētu bērnus un jauniešus iepazīt viņa dzīvi un darbus, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija izsludināja konkursu „Darini ābeci”. Konkurssā Latvijas bērni un jaunieši tika aicināti iepazīties ar Gotharda Fridriha Stendera „Bilžu ābeci” un izprast tās veidošanas principus un vēsturisko kontekstu, diskutēt par 21. gadsimta vērtībām, ko atspoguļot mūsdienīgā ābecē, un, izmantojot interaktīvo tāfeli, radīt vizuālu kompozīciju – zīmētu alfabēta burtu ar tam pievienotu divrindi – pamācību. Tādējādi tapa mūsdienu bilžu ābece, līdzīga

Vecā Stendera ābecē, ar 21. gadsimta pamācībām dzīvei Latvijas bērnu un jauniešu skatījumā.

Bilžu ābecē tika iekļauts vairāk nekā 400 zīmējumu ar pamācībām dzīvei. „Galdnieks čakli veido galdu, / Pretī saņem maizi baltu”, „Puika, pāvam līdzīgs būsi – / Neko labu nedabūsi”, „Šokolāde un saldaiss piens / Palīdz man, kad esmu viens” – tās, ir dažas no atziņām un pamācībām, ko ilustrēja konkursa laureāti. Ābeci var apskatīt šeit: <http://skolas.unesco.lv/lv/pieredze-un-resursi/dzintas-valodas-diena/darini-abece-21-gadsimta-abece/>

2015. gadā, sagaidot Starptautisko dzimtās valodas dienu, UNESCO LNK aicināja ikvienu atzīties mīlestībā savā dzimtajā valodā, izteikt komplimentus un atzinību draugiem un kolēģiem un sūtīt sirsnīgus sveicienus savai pilsē-

tai, valstij un pasaulei. Šī iniciatīva radās, iedvesmojoties no rakstnieku pāra Raiņa un Aspazijas savstarpējās sarakstes, kas iekļauta UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā. Turklāt Raiņa un Aspazijas 150. gadadiena ir ierakstīta UNESCO svinamo dienu kalendārā. Akcijas ietvaros aicinājām rīkot pasākumus, tematiskas stundas, stāstu pēcpusdienas un vakarus, kas veltīti mīlestības tematikai, mīļvārdiņiem, komplimentiem dzimtajā valodā, kā arī valodas tīrībai un labskanībai. Aicinājumam aktīvi atsaucās UNESCO Asociēto skolu projekta skolas un citas izglītības iestādes visā Latvijā. Plašāk šeit: <http://skolas.unesco.lv/lv/pieredze-un-resursi/dzintas-valodas-diena/starptautiska-dzintas-valodas-diena-2015-latvijas-skolas/>

Starptautiskās dzimtās valodas dienas akcijas raksturo arī sadarbība starp dažādām valsts institūcijām un privāto sektoru, tādēļ UNESCO LNK izsaka pateicību sadarbības partneriem – Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijai, Latviešu valodas aģentūrai, Valsts izglītības satura centram, uzņēmumiem „Lielvārds” un „Lielvārds IT”, bez kuru atbalsta šīs akcijas nebūtu noritējušas tik radoši un vērienīgi.

Dzimtā valoda ir katra cilvēka un ikvienas kultūras pamats: tā saglabā un iedzīvina unikālo, savdabīgo, kas piemīt katrai tautai. No dzimtās valodas sākas personības atklāsmes un pilnveides ceļš pasaulē, tāpēc tik svarīgi kopt un atbalstīt dzimto valodu, katram sākot ar sevi pašu, savu attieksmi, un cienīt ikviena cita dzimto valodu.

Akcija „Pasaule t@vā bibliotēkā”

Zināšanas par savu vietējo un visas valsts daudzveidīgo, bagāto un seno mantojumu stiprina arī sakņu sajūtu, kas īpaši jaunajai paaudzei spēj sniegt nenovērtējamu avotu iedvesmai, inovācijām un attīstībai.

2012. gadā UNESCO Latvijas Nacionālā komisija sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku, Latvijas Bibliotekāru biedrību un Latviešu valodas aģentūru rīkoja akciju „Pasaule t@vā bibliotēkā – UNESCO Pasaules mantojuma izziņāšana”. Tās mērķis bija veicināt izpratni par pasaules mantojumu un sekmēt unikālu vietējo kultūras un dabas vērtību izziņāšanu.

Lai veicinātu bibliotēkas apmeklētāju savstarpējo sarunu, pētot kultūras un dabas mantojumu, kā arī daloties savās jauniegūtajās zināšanās, bibliotēkas tika aicinātas rīkot šādas aktivitātes:

- veidot diskusiju ar bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem;
- pārrunāt vai prezentēt izvēlētos objektus Latvijā;
- rīkot zīmējumu konkursu, ļaujot salīdzināt pasaules kultūras, dabas mantojuma vietas un vietējos objektus;

- veidot spēles vai viktorīnas interesentu grupas ietvaros;
- rakstīt projektus (ieteikumus, rakstus, aprakstus) vietējo objektu labākai atpazīstamībai, salīdzinot un izceļot tos kontekstā ar vispasaules vērtībām;
- veicināt abu – pasaules un lokālā mantojuma – salīdzināšanu un savstarpēju skaidrošanu. Piemēram: Lieldienu salu sargu skulptūras iemieso mistēriju, bet Ničgales Lielais (Baltais) akmens ir dižakmens – lielākais akmens Latvijā, par ko saglabājušās dažādas leģendas. Atšķirīgais: Lieldienu salu akmens skulptūras ir veidotas apzināti, kādam konkrētam nolūkam, savukārt Ničgales Lielais (Baltais) akmens ir dabas radīts; kopīgais: abiem objektiem nevar noņemt precīzu vēsturi.

Akcijā pavisam piedalījās 92 bibliotēkas no visas Latvijas, kas akcijas laikā salīdzināja kādu no UNESCO Pasaules mantojuma vietām ar vietējām dabas un kultūras vērtībām, meklējot kopīgo un atšķirīgo tajās, kā arī rīkojot dažādās aktivitātes (ekskursijas, spēles, konkursus, lekcijas u. c.), ar kuru palīdzību tika veicināta savā novada izpēte un kopienas iesaiste vietējās bibliotēkas vides veidošanā.

Akcijas gaitā veiktie salīdzinājumi, kā arī informācija par tās laikā organizētajiem pasākumiem tika apkopota uz speciālām planšetēm. Dažādos radošos veidos dalībnieki bija ilustrējuši savus atklājumus, tika izpētītas un salīdzinātas tādas pasaules un vietējās mantojuma vērtības kā: Ventas rumba un Viktorijas ūdenskritums, Pūrciema Baltā kāpa un Kuršu kāpa, Ēdoles pils un parks un Berlīnes–Potsdamas pils un parki, Lielupes palieņu pļavas un Belovežas Nacionālais parks, Gulbenes–Alūksnes šaursliežu dzelzceļš un Indijas kalnu dzelzceļš, Zvārtes iezis un Uluru klints, Preiļu kapela un Romas Panteons,

Daugavas loki un Vahavas kultūrainava u. c. No 20 interesantākajām planšetēm tika izveidota ceļojošā izstāde, kas tika atklāta 2012. gada 6. septembrī Latvijas Republikas Saeimas Lielajā vestibilā.

Akcijas būtība sasaucās ar UNESCO Pasaules kultūras un dabas mantojuma konvenciju, kas šobrīd ir viens no pasaulē nozīmīgākajiem instrumentiem mantojuma sargāšanā, uz tās pamata tiek veidots arī pasaulē ievērojamākais kultūras un dabas vērtību saraksts. 2012. gadā tika atzīmēta konvencijas 40. gadadiena, kuras ietvaros visas dalībvalstis tika aicinātas aktivizēt vietējai kopienai raksturīgo mantojuma vērtību apzināšanu un sekmēt tās iesaisti mantojuma izglītībā. Vienlaicīgi akcija papildināja pasaules kampaņu „@ your library” ietvaros, kas aizsākta jau 2010. gadā ar mērķi izcelt bibliotēku nozīmi sabiedrības attīstībā kā mūsdienu informācijas resursam, kas spēj sniegt plašas iespējas zināšanu apguvei, kultūru daudzveidības izziņāšanai un kopienas saliedēšanai.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkla „Stāstu bibliotēkas” pieredze

MANTOJUMS, STĀSTI, MANTINIEKI

Mantojums ir katra cilvēka pasaules koka pamats, saknes, kas baro piederības sajūtu, stabilitātes un drošības pamats, kurš piešķir dažādas nozīmes nokrāsas tagadnes notikumiem un savdabīgi iekrāso mūsu vēlmes nākotnes perspektīvā. Mantojums ir pagātnes klātbūtne tagadnē, un katrs no mums ar to saskaras savā veidā, pārņem vai atsakās no tā, attīsta un pilnveido vai nodod aizmirstībai. No indivīda, ģimenes vai dzimtas skatupunkta mantojuma jautājumi aktualizējas, kādam no tuviniekiem aizejot Aizsaulē vai beidzot nodarbošies ar kādu amatu. Tad vienmēr svarīgi, kas to turpinās, vai tas būs šī amata cienīgs un prātis to attīstīt atbilstoši. Lielāku kopienu perspektīvā mantojuma pārņemšana vienmēr ir

klātesošs, pietiekami pretrunīgs, bet ne vienmēr apzināts un uzskatāms process. Jautājumi par mantojumu aktualizējas vēsturiski nozīmīgu notikumu, vēstures griežu kontekstā, apzinot kultūrtelpas savdabību, domājot par tās kopšanu, saglabāšanu un attīstības virzieniem, ņemot vērā tajā dzīvojošo cilvēku vajadzības. Mantojumam ir dažādi veidi – parasti mēs vispirms iedomājamies lietas, priekšmetus, celtnes vai īpaši skaistus dabas objektus. Gadu tūkstošu mijā pasaules mērogā aktualizējas jautājumi par nemateriālo kultūras mantojumu, ar šo jēdzienu apzīmējot cilvēku prasmes, iemaņas, zināšanas un no pagātnes mantotā vērtuma lietojumu mūsdienu situācijā. Nemateriālā kultūras mantojuma jēdziens pasaules kultūras teorijā un kultūrpolitikas dokumentos ir atzīts par nozīmes ziņā ietilpīgāku un politiskajā kontekstā neitrālāku iepretim tradīcijas, folkloras un tautas kultūras jēdzieniem. Nemateriālā kultūras mantojuma jēdziena definēšana un iestrāde kultūrpolitikas dokumentos saistīta ar vienu no ietekmīgākajiem dokumentiem – UNESCO Konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, kas pieņemta 2003. gadā un

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkls

"Stāstu bibliotēkas"

Padoms, iepīts dzīvotās dzīves audeklā, ir gudrība. Stāstīšanas mākslai tuvojas gals, ja izmirst patiesības episkais aspekts – gudrība.

(Valters Benjamins)

kuras iestrāde Latvijas likumdošanā prasījusi vairāk nekā 10 gadus ilgas debates, apspriešanu un izvērtēšanu, kas tikai šovasar aktualizējies likuma pieņemšanas procesā.

Konvencija definē nemateriālo kultūras mantojumu kā „paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tām saistītie instrumenti, priekšmeti, artefakti un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos – atsevišķi indivīdi – atzīst par sava kultūras mantojuma daļu”. Stāstīšanas tradīcijai šajā kontekstā ir īpaša nozīme – tā vienlaikus pati par sevi ir nemateriālā kultūras mantojuma daļa, taču tā kalpo arī kā instruments nemateriālā kultūras mantojuma izziņai, pārmantošanai un izkopšanai.

Stāstīšana ir viena no cilvēka priekšrocībām, kas ļauj izteikt esošo, atsaukt bijušo un piesaukt, iezīmēt vēl nebijušo, iespējamo. Ar stāstu var informēt, uzrunāt, pamācīt, izklaidēt, iepriecināt, smidzināt un arī raudināt – ar smiekliem vai bez tiem. Stāstam ir ne tikai teksts, bet arī zemteksts un konteksts. Stāsts ir kultūras atmiņas būtiska sastāvdaļa.

Savukārt kultūras atmiņa ietver atkārtoti lietojamo kultūras tekstu, tēlu un rituālu kopumu, kas ir specifisks katrai sabiedrībai un katram laikmetam, kuru „kultivēšana” ar tradīciju un rituālu starpniecību, ikreizēja aktualizēšana stāstos, jokos vai kādā citā stāstījuma žanrā kalpo sabiedrības paštēla stabilizācijai un pārmantošanai. Uz šādu kopīgu, no pagātnes (bet ne tikai) mantotu zināšanu pamata sociāla grupa balsta priekšstatu par savu vienotību un savdabību. Šis zināšanu kopums ir atšķirīgs dažādām kultūrām, un tas mainās līdzī laikam.¹ Dažādiem cilvēkiem vai to grupām var būt atšķirīgs kultūras atmiņas saturs. Saziņā kultūras atmiņa funkcionē dažādos veidos, bet stāsts vienmēr ir būtiska kultūras atmiņas daļa, kas aktualizē kultūras mantojuma klātbūtni. Pagātnes izpratni un tās nozīmību sabiedrībā visai maz ietekmē paši reālie pagātnes notikumi, daudz būtiskāka ir kultūras konteksta iedibinātā kārtība, kādā veidā notiek pagātnes interpretēšana un piesaistīšanās tai.

¹ Assmann J. Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*. 1995. № 65. P. 133

Pagātnes notikumu var atcerēties:

- kā mītu un saistīt to ar kādas konkrētās kultūras prakses izcelšanās pamatojumu;
- šo pašu notikumu var atcerēties kā politiskās vēstures daļu, uzsverot tā novietojumu varas struktūrā;
- notikumu var atcerēties kā traumatisku vai iedvesmojošu pieredzi;
- tikpat labi notikumu var atcerēties kā ģimenes vēstures sastāvdaļu,² kultūras atmiņas funkcionēšana ir saistīta ar tradīcijas spēju aktualizēt kultūras mantojumu.

Kultūras mantojuma aktualizācija lietojumā ar tradīcijas starpniecību dara sabiedrību redzamu sev un citiem, dod iespēju kopienai apzināties sevi un veidot savu paštēlu. Kura kultūras mantojuma daļa izvirzās priekšplānā, kura tiek aktualizēta – tas pasaka daudz par pašu sabiedrību, tās vajadzībām un ideāliem un to realizēšanas stratēģijām. Kultūras atmiņa ir tradīcijas noturīgā daļa, kas ir pamats tradīcijas kontinui-

tātei, kopienas identitātei, pateicoties spējai saglabāt un tālāk nodot mantoto ar tradīcijas starpniecību.

Stāstu stāstīšana un klausīšanās, kā arī stāstīt prasmju apguve paver katram no mums iespēju saglabāt un tālāk nodot kādu mantojuma daļu, vienlaikus tas dod jaunu radošuma lauku pašizpaušmei, bet mums visiem kopā līdzdalība stāstniecībā dod iespēju veidot un uzturēt lielākās un mazākās kopienas, kurās aktualizēt un tālāk nodot kopīgas vērtības, dalīties ar pieredzi, labi kopā pavadīt laiku un arī saturīgi izklausīties. Stāsts paredz komunikāciju starp stāstnieku un klausītāju, savstarpēju mijiedarbību un attīstību, kurā izšķīlās gan radoša dzirksts, gan piesātinās emocijas, gan reizēm tiek nodots un uztverts neiedomājams informācijas blīvums. Tāpēc īpaši svarīga ir īsta, patiesa un nesamākslota intonācija, savstarpēja ieinteresētība un uzticēšanās.

Stāstnieks vienmēr ir kāda nebeidzama stāstīšanas procesa mezgla punkts, kas turpina kādas būtiskas informācijas tālāk nodošanu mutvārdos tieši klausītājiem un dod tiem iespēju pašiem no klausītājiem pārtapt stāstniekos.

Bibliotēka kā daudzfunkcionāls kultūras centrs, kas nodarbojas ar informācijas vākšanu, glabāšanu, tālāk nodošanu, zināšanu izplatīšanu, iedzivināšanu un informācijas pratības veicināšanu ir īpaši piemērota vieta arī vietējās kopienas stāstnieku pulcēšanai, dažādu stāstu apzināšanai un to izskanēšanai brīvā, labvēlīgas saziņas gaisotnē. „Stāstījums iegremdē lietu stāstītāja dzīvē, lai pēc tam izceltu no turienes. Tādējādi stāstījums saglabā stāstītāja pēdas tāpat, kā podnieka rokas nospiedums paliek uz māla trauka,”³ vienlaikus stāstījums uzrunā klausītāju un iesaista stāsta notikumos, veidodams vietējās kopienas paštēlu un kultūrtelpu, kas balstīta uz pārmantotu pagātnes pieredzi, zināšanām un vērtībām, dod iespēju katram piedalīties tās tālāk veidošanā. Latvijā, balstoties uz

UNESCO LNK iniciatīvu, sadarbībā ar bibliotēkām izveidojies tīkls „Stāstu bibliotēkas”, kur katra Stāstu bibliotēka kļuvusi par savdabīgu stāstniecības centru, kas dažādos veidos apzina, dokumentē un no dažādiem skatpunktiem

izstāsta vietējās kopienas notikumus,

nododot vērtējumam lokālo kultūratmiņu un aicinot līdzdarboties kultūrtelpas veidošanā. Savukārt katrai stāstu bibliotēkai darbošanās tīklā „Stāstu bibliotēkas” ir iespēja salīdzināt savu veikumu ar citiem, smelties iedvesmu un saņemt līdzīgi domājošo un strādājošo atbalstu savu ieceru realizēšanai. Piedāvājam ieskatu tīkla „Stāstu bibliotēkas” pieredzē, parādot dažādas iespējas kultūras mantojuma radošai saziņai mūsu ikdienā.

Māra Mellēna, tradicionālās kultūras biedrības „Aprīka” vadītāja, UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” eksperte

² Erl A. Cultural Memory Studies: An Introduction. Erl A., Nünning A. (eds.) *A Companion to Cultural Memory Studies*. Berlin; New York: Walter de Gruyter GmbH & Co, 2008. P. 7.

³ Benjamins V. *Illuminācijas*. Rīga: Laikmetīgās mākslas centrs, 2005. 437. lpp.

Alūksnes pilsētas bibliotēka

Saprotot, cik būtiski ir apzināt, apkopot un saglabāt vietējo kultūras mantojumu, arī Alūksnes pilsētas bibliotēkā, plānojot pasākumus, īpaša uzmanība tiek pievērsta stāstniecībai kā efektīvai metodei vietējā kultūras mantojuma apzināšanā, saglabāšanā un tālāknodešanā nākamajām paaudzēm.

Lai gan daudz vērtīgas informācijas par vietējo kultūras mantojumu varam iegūt drukātajos avotos, dzīvais vārds (stāsts) ir efektīvs veids, kā jau esošo informāciju papildināt, aktualizēt un parudzīt uz to caur viena indivīda (stāstnieka) „redzējuma prizmu”. Ir svarīgi sajust stāstnieka personisko attieksmi un personisko pārdzīvojumu. No dažādiem novadpētniecības materiāliem mēs varam uzzināt, kāda izskatījās Alūksne 20. gadsimta 40. gados, taču lielāko vērtību šim ziņām piešķir cilvēku stāsti. Piemēram, daudz vērtīgas informācijas par savu bērnības Alūksni mums ir sniedzis mākslinieks-akvarelists Gunārs Ozoliņš.

Plānojot ar stāstniecību saistītos pasākumus Alūksnes pilsētas bibliotēkā, mēs pārdomājam, kādus cilvēkus zinām paši, vai kādus labus stāstniekus bibliotēkas izvēlētajai tēmai var ieteikt mūsu paziņas. Pārsvārā tie ir cilvēki cienījamā vecumā vai cilvēki, kuri ir strādājuši vai strādā interesantās profesijās. Ne vienmēr šiem cilvēkiem piemīt iedzimts (vai dzīves laikā iegūts) stāstnieka talants, taču viņi var izstāstīt savu interesanto dzīves pieredzi. Bieži vien mūsu uzaicinātie stāstnieki pie mums viesojas tikai vienu reizi kāda tematiskā pasākuma ietvaros. Taču ir arī tādi, kuriem gandrīz par jebkuru tēmu vienmēr ir ko teikt.

Lielākais ieguvums, rīkojot stāstu pasākumus bibliotēkā, ir informācija, kurai caur cilvēku dzīvesstāstiem, personisko pieredzi, atmiņām, stāstītāju attieksmi, ir pavisam cita vērtība.

Šāda ilgstoša sadarbība mums ir ar mākslinieku Gunāru Ozoliņu. Alūksnes pilsētas bibliotēkas Pieaugušo nodaļā ir izveidojies arī neliela vēstures un kultūrvēstures interesentu-novadpētnieku grupa, kas regulāri iesaistās bibliotēkas organizētajos vietējam mantojumam un novadpētniecībai veltītos pasākumos. Turklāt viņi, piemēram, Aivars Puzulis, Pēteris Zālītis, Vilnis Blūms, labprāt dalās arī ar savām zināšanām un dažādiem vērtīgiem materiāliem, kas bibliotēkas plauktus papildina ar jaunu informāciju par vietējo vēsturi.

Stāstnieki uz bibliotēkas rīkotajiem stāstu pasākumiem galvenokārt tiek uzaicināti telefoniski, taču dažreiz viņi uz bibliotēku nāk paši, jo ir aktīvi bibliotēkas pakalpojumu lietotāji.

Plānojot stāstu pasākumus, mēģinām piemēklēt interesantas un saistošas tēmas apmeklētāju mērķauditorijai, kā arī cenšamies pēc pasākumiem iegūt vērtīgus tematiskos materiālus (fotogrāfijas, vēsturiski fakti novadpētniecības datubāzei utt.). Stāstu pasākumos pārsvarā dominē tēmas, kas saistītas ar pilsētas vēsturi un kultūru, piemēram, „Skolas un skolēni Alūksnē laiku lokos”, „Bānītis alūksniešu atmiņas stāstos”, „Ulda Sedlenieka Alūksnes Tautas teātris „Sliekšnis” bērnu literatūras nodaļā”, Alūksnes Pareizticīgo baznīcai – 120”, „Alūksniešu portreti. Fotografam Eduardam Zariņam – 140”.

Lielākais ieguvums, rīkojot stāstu pasākumus bibliotēkā, ir informācija, kurai caur cilvēku

Katrs no mums, arī bibliotekārs, bibliotēkas pakalpojumu lietotājs un pilsētas vai novada iedzīvotājs „nes sevī stāstus”.

dzīvesstāstiem, personisko pieredzi, atmiņām, stāstītāju attieksmi, ir pavisam cita vērtība. Ieguvums ir arī pašu stāstnieku savstarpējā un pozitīvā mijiedarbība. Cenšamies, lai šādi pasākumi ir ne tikai iespēja bibliotēkai papildināt novadpētniecības datubāzi ar vērtīgiem materiāliem, bet lai arī jebkurai alūksnietim būtu iespēja piedalīties šajos stāstu pasākumos, dalīties ar saviem stāstiem un pieredzi, padarot šo informāciju par vērtību, ko nodosim nākamajām paaudzēm.

Tā kā 2015. gads Alūksnei ir pilsētas jubilejas gads (aprit 95 gadi kopš pilsētas tiesību piešķiršanas), veidojot stāstu pasākumus, īpašu uzmanību pievēršam ievērojamām Alūksnes ēkām, vietām un cilvēkiem. Kā vienu no veismīgākajiem aizvadītajiem pasākumiem 2015. gadā varam minēt 29. janvārī notikušo atmiņu stāstu pasākumu „Ulda Sedlenieka Alūksnes Tautas teātris „Sliekšnis””. Šī pasākuma mērķis bija iepazīstināt vietējo sabiedrību, īpaši skolēnus, ar nozīmīgākajām vietām un cilvēkiem Alūksnē. Šoreiz – ar ilggadējo Alūksnes Tautas teātra „Sliekšnis” režisoru Uldi Sedlenieku un viņa mūža ieguldījumu teātra attīstībā Alūksnē. Pasākuma ietvaros tika papildināta bibliotēkas novadpētniecības datubāze ar vērtīgām fotogrāfijām, pārskatīti saistoši preses izdevumi un prezentācijā apkopoti fakti par teātra attīstību, kā arī dzirdēti šī brīža teātra „Sliekšnis” režisores Daigas Bēteres, aktieru Aivara Millera un Alises Plises, kā arī aktrises un Ulda Sedlenieka dzīvesbiedres Veras

Sedlenieces atmiņu stāsti par pašu režisoru Uldi Sedlenieku un viņa izlolo to Alūksnes Tautas teātri „Sliekšnis”.

Mūsdienās bibliotēkas līdztekus muzejiem ir nozīmīgas novadpētniecības materiālu krājējas, tādēļ ir ļoti būtiski regulāri papildināt datubāzi ar novadpētniecības materiāliem un aktīvi sadarboties ar sabiedrību vietējā kultūras mantojuma apzināšanā, informācijas apkopošanā un saglabāšanā. Ir svarīgi ne tikai vākt un krāt laikrakstus, žurnālus, fotogrāfijas, bet arī pierakstīt cilvēku atmiņu stāstus. Tādēļ, balstoties uz savu pieredzi, mēs, Alūksnes pilsētas bibliotēka, varam ieteikt citu bibliotēku darbiniekiem apzināt savas pilsētas vai novada ievērojamākos cilvēkus un vietas, nozīmīgus gadskaitļus (jubilejas) un savā draugu, paziņu un kolēģu lokā apzināt cilvēkus, kuri varētu pastāstīt kaut ko interesantu par vietu, no kuras nākam un kurā dzīvojam. Galvenais – vienmēr atcerēties, ka katrs no mums, arī bibliotekārs, bibliotēkas pakalpojumu lietotājs un pilsētas vai novada iedzīvotājs „nes sevī stāstus”. Mums ir jādod iespēja šiem stāstiem izskanēt...

Zane Drozdova, Alūksnes pilsētas bibliotēkas bibliotekāre

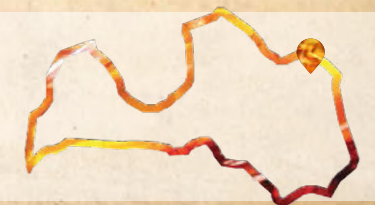
levads pasākumam: prezentācija ar faktiem par Alūksnes Tautas teātra attīstību un režisoru Uldi Sedlenieku

No kreisās – Ulda Sedlenieka Alūksnes Tautas teātra „Sliekšnis” aktrise Alise Plise un aktrise, Ulda Sedlenieka dzīvesbiedre Vera Sedleniece

Kontaktinformācija

- 📍 Lielā Ezera iela 24, Alūksne, LV-4301
- 🌐 www.albibl.lv
www.berni.albibl.lv
biblioteka.info@aluksne.lv
+371 64322196

Baložu pilsētas bibliotēka

Baložu pilsētas bibliotēkas pieredze iedzīvotāju iesaistīšanā vietējā mantojuma apzināšanā notiek caur stāstniecību un stāstu pasākumiem. Jau vairāku gadu garumā Baložu bibliotēka ieraksta un apkopo atmiņu stāstus, dzīvesstāstus un intervijas ar ilggadējiem Baložu iedzīvotājiem. Bibliotēkā strādā darbinieki ar ilgstošu darba pieredzi. Laika gaitā ir iepazīti un apzināti vietējie ļaudis – gan kā bibliotēkas lasītāji, gan ikdienas saskarsmē, apzinot, kurš varētu būt lielisks stāstnieks ar bagātīgu pieredzi un atmiņām par pilsētu. Dažkārt paši stāstnieki iesaka mums cilvēkus, kurus vēl vajadzētu uzrunāt un iesaistīt stāstu pasākumos.

Katru stāstnieku uzrunājam individuāli, pastāstot un parādot, ko bibliotēka dara vietējā mantojuma apzināšanā un saglabāšanā un cik svarīga ir katra individuālā stāstnieka atmiņu liecība. Visi uzrunātie stāstnieki aicinājumu dalīties stāstā uztver pozitīvi, jūtas pagodināti, jo

Katru stāstnieku uzrunājam individuāli, pastāstot un parādot, ko bibliotēka dara vietējā mantojuma apzināšanā un saglabāšanā un cik svarīga ir katra individuālā stāstnieka atmiņu liecība.

ir pamanīti un novērtēti, un apzinās, ka arī viņa stāsts ir vērtība, kas var sniegt ieguldījumu vietējā mantojuma apzināšanā. Dažkārt daļa no uzrunātajiem stāstniekiem sākumā ir pārsteigti, jo uzskata, ka nekas īpašs viņu atmiņu liecībās nav. Taču tieši stāstīšanas procesā tiek atklāti nozīmīgi fakti, atmiņas un novērojumi par Baložu pilsētas attīstību un dzīvi laikā, kad šeit tikai sāka veidoties ciemats.

Baloži veidojušies, pateicoties bagātajiem kūdras purviem Pierīgā un kūdras rūpniecībai, kurā

Pagātne un tagadne satiekas stāstos Baložu bibliotēkā.

kūdru pārstrādāja. Tāpēc stāstnieki lielākoties ir ilggadēji kūdras fabrikas strādnieki un speciālisti, iestāžu vadītāji un sabiedriski aktīvi ļaudis. Pirmais uzrunātais stāstnieks par kūdras ieguves tēmu Baložos bija inženieris, kurš vadījis Baložu kūdras fabrikas dibināšanu, ciemata celtniecību no barakām līdz daudzdzīvokļu mājām, skolas, bērnudārza, kultūras nama un citu sabiedrisko ēku celtniecību. Bibliotēkai ir izdevies iegūt stāstu par Baložu strādnieku ciemata sabiedriskās bibliotēkas izveidi. Ir intervēti arī mūsdienu sabiedriskās dzīves vadītāji, piemēram, pašvaldības vadītāji, skolas direktore u. c. Visos īstenotajos stāstu pasākumos par Baložu pilsētas vēsturi dominē atmiņas par 20. gadsimta 50. un 60. gadu notikumiem – aktīvu rūpniecības attīstību, ciemata izveidi, sabiedrisko dzīvi, sadzīvi –, kā arī par nesenāku pagātni – 80. un 90. gadiem – pilsētas statusa iegūšanu, karoga un ģerboņa izveides vēsturi, iestāžu darbību, vietējo iedzīvotāju dalību Baltijas ceļā un 1991. gadā organizētajās barikādēs.

Stāsti veido daudzveidīgu un diezgan precīzu vēstures ainu, ja par konkrētu objektu un notikumu aptaujā vairākus iedzīvotājus. Stāsti ir pieejami gan audio ierakstos (CD), gan atšifrētā teksta formātā, ko papildina fotogrāfijas. Kopā ierakstīts 21 stāsts, katram izveidojot atsevišķu mapi. Tos ikviens interesents var aplūkot bibliotēkas lasītavā. Stāsti ir pieejami arī elektroniski – aprakstīti un ievadīti datubāzē „Novads”. Uzskatāmības un popularizēšanas nolūkā bibliotēkas e-katalogā stāsti ir izcelti sadaļā „Intervijas ar novadniekiem”. Stāstiem ir ne tikai faktogrāfiskā vērtība, bet arī emocionālā.

Vairāki stāstnieki vairs nav šai saulē, tāpēc ir gandarījums, ka cilvēka dzīvesstāsts, piedzīvojumi un atmiņas tiks saglabātas un nodotas nākamajām paaudzēm. Piederīgo ģimenēm tas ir īpaši svarīgi, jo ir saglabāts ne tikai stāsts, bet arī balss ieraksts.

Veiksmes stāsts – pasākums „Kūdras stāsti”

Kā viens no spilgtākajiem notikumiem Baložu bibliotēkā bija bijušo kūdras rūpniecības darbinieku atmiņu vakars „Kūdras stāsti” ar grāmatas „Kūdras ieguve” autora Anša Šnores piedalīšanos. Pasākums vienkopus pulcēja vairāk nekā 30 kādreizējo Baložu kūdras rūpniecības darbinieku. Baložu kūdras rūpniecība ir viens no nozīmīgākajiem vietējā mantojuma izpētes objektiem Baložu pilsētā. Bibliotēka šo pasākumu rīkoja UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” pasākumu ietvaros.

Pasākuma mērķis bija uzklaušīt un fiksēt kūdras rūpniecības darbinieku atmiņas par darbu rūpniecībā, ciemata un rūpniecības izveidi, talkām un atpūtas vakariem, dzīvi jaunizveidotajā strādnieku ciematā – lai iegūtu vērtīgu vēsturisku materiālu novadpētniecības krājumam. Baloži kā apdzīvota vieta veidojusies 50.–60. gados kā jaunuzceltās kūdras rūpniecības strādnieku ciemats. Informācija par šo laiku ir nīcīga un izkaisīta dažādos resursos. Tāpēc Baložu

Foto: Rasma Dombrovska; Velga Kūkuma

bibliotēkas mērķis ir iegūt pēc iespējas plašāku materiālu par ciemata un rūpnīcas izveidi, saglabāt iedzīvotāju atmiņas un nodot tās nākamajām paaudzēm. Turklāt 2017. gadā Baložu kūdras rūpnīcai būs 70 gadu pastāvēšanas jubileja, tai par godu bibliotēka vēlas izveidot un apkopot plašu materiālu par rūpnīcas vēsturi.

Par pasākumu reklāmas plakāti tika izvietoti uz afišu dēļiem pilsētā, kā arī elektroniski publicēti mājas lapā un sociālajos tīklos. Bet vislielākā atsaucība ir no individuālas katra cilvēka uzrunāšanas gan klātienē, lasītājam atnākot uz bibliotēku, gan telefoniski, apzvanot un informējot interesentus par gaidāmo pasākumu. Tāpat bibliotēkas uzrunātie rūpnīcas darbinieki tika lūgti aicināt un par pasākumu informēt citus savus kolēģus. Kā īpašo viesi bibliotēka uz pasākumu aicināja grāmatas „Kūdras ieguve” autoru Ansi Šnori.

Uz pasākumu bibliotēkā bija sapulcējušies vairāk nekā 40 cilvēku, no tiem ap 30 bijušie rūp-

nīcas darbinieki. Sarunu aizsāka grāmatas „Kūdras ieguve” autors. Latviešu valodā izdotās grāmatas par kūdras ieguvu var saskaitīt uz vienas rokas pirkstiem. Pēdējā bija iznākusi pirms pusgadsimta. Līdz ar to jaunā, 2013. gadā publicētā grāmata „Kūdras ieguve” ir nozīmīgs notikums kūdras rūpniecības speciālistiem. Stāstu vakars tika aizvadīts sarunās un atmiņās. Runātāji atzina, ka neviens bērniībā nav sapņojis, ka strādās kūdras rūpnīcā. Katram ir savs stāsts, kāpēc ceļi ir aizveduši uz kūdras rūpnīcu. Darbs ar kūdru bija smags un nogurdinošs, te strādāja vīri un sievas, kas neželējās par dzīves grūtībām. Taču atpūsties cilvēki pratuši visos laikos. Netrūka dažādu uzjautrinātu stāstu par darbu un kolēģiem. Savās atmiņās dalījās gan bijušie rūpnīcas direktori, administrācijas pārstāvji, inženiertehniskie darbinieki, gan strādnieki. Pasākums tika filmēts, līdztekus runāto pierakstot. Pasākuma izskaņā bijušie Baložu kūdras rūpnīcas darbinieki tika aicināti dalīties ar savām atmiņām, atnākot uz individuālu interviju,

kā arī nesot uz bibliotēku fotogrāfijas, diplomus, nozīmītes un citus priekšmetus, kuri atspoguļo darbu rūpnīcā, tās vēsturi un cilvēkus.

Pasākumam bija lieliski rezultāti – bijušie rūpnīcas darbinieki bija priecīgi un pateicīgi par iespēju atkal sanākt kopā un dalīties atmiņās. Bibliotēka savukārt ieguva vērtīgus materiālus novadpētniecībai. Pasākuma ieraksts tika transkribēts, apkopots novadpētniecības mapē „Kūdras stāsti” un iekļauts elektroniskajā datubāzē „Novads”. Uz pasākumu un arī pēc tam vairāki rūpnīcas darbinieki atnesa fotogrāfijas, kas tika ieskenētas, aprakstītas un pievienotas datubāzei „Novads”, kas šobrīd aplūkojamas sadaļā „Baloži attēlos”. Pēc pasākuma tika sarunāta un veikta viena individuāla intervija ar bijušo rūpni-

cas darbinieki. Ļoti vērtīgs ieguvums bibliotēkai bija bijušā rūpnīcas direktora Zdeneka Buholca atnestie materiāli par rūpnīcas vēsturi – gan attēli, gan saistītie rīkojumi un lēmumi par apvienošanu un statusa maiņu. Šie dokumenti ir apkopoti sadaļā „Baložu kūdras fabrikas vēsture”.

Vēlējums citiem

Atrodiet laiku uz klausīt savu novada cilvēku stāstus, jo tajos ir tik daudz nezināmas un nenovērtējamas informācijas! Šajos stāstos ir daudz nozīmīga saturs, kas ļauj labāk izprast novada vēsturi un savu piederību.

Dainuvīte Markelova, Baložu pilsētas bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

- Skolas iela 4, Baloži, Ķekavas novads, LV-2112
- parkulturu.lv/balozu-pilsetas-biblioteka
dainuvite.markelova@kekava.lv
+371 67917775

Bunkas pagasta Krotas bibliotēka

Bunkas pagasta Krotas bibliotēkas pieredze darbā ar vietējā kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanu

Bunkas pagasta Krotas bibliotēkai ikdienas darbā novadpētniecība ir viena no prioritātēm. Daudzu gadu garumā pagasta vēstures izziņāšanā tiek izmantoti arī stāsti. Visbiežāk stāstnieki tiek apzināti, tā teikt, „no mutes mutē” – paziņa iepazīstina ar citu paziņu. Stāstnieki tiek uzrunāti personīgi, tā motivējot viņus piedalīties stāstu pasākumos. Savukārt pirms katra stāstu pasākuma informācija tiek publicēta vietējos medijos, lai uzrunātu plašāku mērķauditoriju un aicinātu piedalīties stāstu pasākumos gan stāstniekus, gan klausītājus. Arī pēc notikuša pasākuma informācija kopā ar fotogrāfijām tiek ievietota laikrakstos un interneta vietnēs. Cilvēki ļoti labprāt piedalās pasākumos. Ar saviem stāstiem dalās galvenokārt vecāka gadagājuma ļaudis. Plānots, ka nākamajos stāstu pasākumos tiks aicināti piedalīties arī skolēni, lai veicinātu nemateriālā kultūras mantojuma nodošanu no paaudzes paaudzei.

Bibliotēkas stāstu pasākumos jau aktualizētas tādas tēmas kā „Vārtājas upes stāsti” (šāds temats aktualizēts trīs stāstu pasākumos), par ka stāsti, muižu stāsti, represēto atmiņu stāsti (piemiņas pasākuma ietvaros), „Ievērojamo novadnieku atmiņu stāsti”, kā arī „Zudušo māju sarakstu kartotēka stāstos”.

Stāstu pasākumos galvenokārt var uzzināt stāstītāja atmiņas un vairākās paaudzēs tālāk nodotus nostāstus, kas saistās ar ievērojamiem vēsturiskiem notikumiem, piemēram, kā franču karavīri nozaudējuši mucu ar zeltu, kā zviedru karavīru piesmietas vietējās meitas ielēkušās upē un noslīcinājušās, kā vietējie

iedzīvotāji savulaik pieveikuši zviedru sirotājus u. c. Stāsti ir dažādi, tie caur atmiņām un pašu piedzīvotām sajūtām tiek pārstāstīti, veidojot leģendas un nostāstus.

Svarīgu lomu vietējā kultūrvēsturiskā mantojuma izpētē ieņem dzīvesstāsti. Dzīvesstāsti tiek ierakstīti un pierakstīti, tiek veikta to transkripcija. Pašreiz bibliotēkā glabājas 12 audio kasetes ar dzīvesstāstu ieskaņojumiem.

Veiksmes stāsts – pasākums „Vārtājas upes stāsti”

Vārtājas upe tek cauri Bunkas pagastam, tās garums – 64 km. Upe iztek no Sepenes ezera un ietek Bārtas upē. Tā tek cauri Aizputes, Priekules, Durbes un Grobiņas novadu. Upei ir sena vēsture, sākot ar nostāstiem par vikingu laikiem un beidzot ar mūsdienām. Daudzi pagasta iedzīvotāji visu mūžu pavadījuši šīs upes krastā, tāpēc saglabājušies daudzi nostāsti, kuri nekad nav apkopotī vienkopos un publicēti plašākai sabiedrībai.

UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” pasākumu ietvaros vēl plānoti vairāki pasākumu cikli, kuros tiks turpināta vēstures izpēte un vēsturisko liecību apzināšana. Līdz šim ja notikuši trīs pasākumi, kuros pulcējās interesenti no Priekules un Durbes novada, bet vēl vairāki ir plānoti. Plānotas arī upes izziņāšanas ekspedīcijas. Ar fotogrāfijām, kartēm un citiem materiāliem tiek papildināta materiālu datubāze, un aizvien tiek apkopoti arī jauni stāsti. Viss savāktais un apkopotais materiāls glabājas bibliotēkā un ir pieejams ikvienam interesentam.

Aizvadīto pasākumu mērķis ir izziņāt un apkopot nostāstus par Vārtājas upi, iesaistot kaimiņu novadu iedzīvotājus, kā arī izveidot stāstu apkopojumu brošūras formātā.

Pasākumu īstenošanai katrā pagastā tiek apzināti cilvēki, kuri vēlas dalīties ar saviem stāstiem. Bibliotēkas pamatuzdevums ir organizēt šo stāstnieku tikšanos un apkopot stāstus. Pasākuma dalībnieki tiek apzināti un uzrunāti personīgi. Informācija tiek izplatīta galvenokārt plašsaziņas līdzekļos – reģionālajos laikrakstos, interneta vietnēs, tā ir pieejama gan pirms, gan pēc pasākumiem. Lai veicinātu veiksmīgāku komunikāciju ar vietējo sabiedrību, stāstnieku un

stāstu apzināšanā tiek iesaistīti Priekules novada senlietu krātuvju vadītāji. Stāstu pasākumi tiek ierakstīti ar diktofonu. Pēc tam tiek veikta šo stāstu transkripcija.

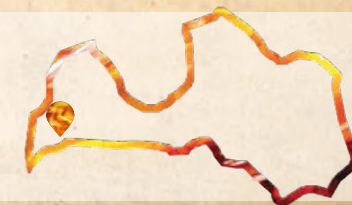
Bunkas pagasta Krotas bibliotēkas ieteikumi citiem darbā ar vietējā kultūras mantojuma apzināšanu izpēti un saglabāšanu, aktualizējot stāstniecību, – būt elastīgiem un pielāgoties stāstītājam, saglabāt vēlmi draudzēties ar novadpētniekiem un, uzklusot stāstus, pierakstīt uz papīra atmiņas un svarīgākos faktus, kaut arī saruna tiek ieskaņota (jo – dubults neplīst).

Līta Vēkause, Bunkas pagasta Krotas bibliotēkas vadītāja

Foto: Bunkas pagasta Krotas bibliotēka

Kontaktinformācija

- 📍 Krote, Bunkas pagasts, Priekules novads, LV-3444
- 📞 www.priekulesnovads.lv/96
krotasbiblioteka@inbox.lv
+371 26400685

Burtnieku pagasta bibliotēka

Burtnieku pagasta bibliotēka ir pašvaldības publiskā bibliotēka. Tajā strādā viens darbinieks. Pie bibliotēkas ir izveidots Burtnieku pagasta muzejs, kurā tiek vāktas un saglabāts ziņas par pagasta vēsturi.

2013. gadā Burtnieku bibliotēka iesaistījās UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”. Stāstu pasākumi notiek reizi ceturksnī, tos finansiāli atbalsta Burtnieku novada pašvaldība. Stāstu pasākumu tēmas tiek izvēlētas atbilstoši laikam, notikumiem un aktualitātēm. Stāstītāji un klausītāji ir galvenokārt bibliotēkas pakalpojumu lietotāji. Informācija par pasākumiem tiek ievietota novada avīzē, mājas lapā, uz ziņojumu stendiem tiek izliktas pasākumu afišas. Varētu teikt, ka stāsti „ienāk” bibliotēkā. Ar interesantiem piedzīvojumiem un notikumiem dalās bibliotēkas apmeklētāji. Savukārt interesants stāsts kļūst par pamatu citiem stāstiem.

Saistošākie stāstu pasākumi, kas norisinājušies bibliotēkā, ir „Burtnieku skolu stāsti”, projekta „Satiec savu meistar!” ietvaros organizētā tikšanās ar Jāni Šatrovski, ziemeļblāzmu mednieku un koka lietu meistar un stāstu, vakars „Baronu laiki Burtniekos”.

Pasākums „Burtnieku skolu stāsti” bija kā ekskursija pa Burtnieku pagasta teritoriju ar pieturvietām pie tām ēkām, kurās kādreiz bijušas skolas. Par katru māju tika sniegta vēsturiskā informācija, to papildināja gan bijušo skolēnu, gan skolotāju atmiņu stāsti.

Interesanta un sirsnīga izvērtās tikšanās ar vietējo stāstnieku Jāni Šatrovski projekta

Andris Svensons

Varētu teikt, ka stāsti „ienāk” bibliotēkā. Ar interesantiem piedzīvojumiem un notikumiem dalās bibliotēkas apmeklētāji. Savukārt interesants stāsts kļūst par pamatu citiem stāstiem.

„Satiec savu meistar!” ietvaros. Jānis ir talantīgs fotogrāfs, kuram izdodas notvert mirkļus, kad virs Burtnieku ezera virmo ziemeļblāzma. Jānis veiksmīgi darbojas arī kokapstrādes jomā, gatavodams interesantas lietas no koka. Jāņa stāsti aizrāva gan jaunākās, gan vecākās paaudzes klausītājus.

Veiksmes stāsts – pasākums „Baronu laiki Burtniekos”

Pasākuma „Baronu laiki Burtniekos” ideja radās pēc publikācijām Valmieras rajona laikrakstā „Liesma”. Tajā vairākos izdevumos tika publicēti zviedra Kārļa Svensona atmiņu pieraksti „Viena maza daļa no manas dzīves” par dzīvi Latvijā no 1906. gada. Kārlis Svensons savulaik strādājis

Burtniekos pie barona Šrēdera un apprecēja Burtnieku muižas dārznieka meitu. Sava vectēva Kārļa atmiņu klades atradis, izlasījis un pārrakstījis valmierietis Andris Svensons. Pasākuma „Baronu laiki Burtniekos” mērķis bija izziņāt vietējo Burtnieku vēsturi un kultūras mantojumu, tostarp teikas, nostāstus un spoku stāstus. Baroni Šrēderi Burtniekos valdīja vairāk nekā 100 gadus. Viens

Burtnieku pagasta bibliotēka

no objektiem, kas saglabāties līdz mūsdienām un stāsta par tā laika vēsturi un kultūru, ir baronu laikā veidotais muižas parks. Tāpēc pasākums tika atklāts ar bibliotēkas vadītājas sagatavotu prezentāciju „Burtnieku muižas parks”. Prezentācija bija veidota kā virtuāla ekskursija pa parku, ko papildināja senas fotogrāfijas un vēsturiski dati. Tā kā Kārlis Svensons apprecēja muižas dārznieka meitu, pasākuma turpinājumā bija Andra Svensona stāsts par vectēvu un atrastajām unikālajām pierakstu kladēm. Pasākuma otrajā daļā ar savulaik dzirdētajiem nostāstiem par baroniem Šrēderiem dalījās arī pasākuma apmeklētāji. No pasākuma apmeklētājiem izskanēja ierosinājums atmiņas publicēt grāmatā vai tās izmantot kā pamatu vēsturiskam romānam.

Pasākums vainagojās ar panākumiem – tika uzziņāta jauna informācija par Burtnieku muižu, kā arī precizēta jau zināmā. Pasākuma laikā tika veikts atmiņu stāstu audioieraksts, kas ir vērtīgs novadpētniecības un vietējā kultūras mantojuma papildinošs izziņas materiāls.

Pēc pasākuma vēl aizvien turpinās sadarbība ar Andri Svensonu. Šobrīd bibliotēkas novadpētniecības krājums ir papildināts arī ar

Tikšanās ar Jāni Šatrovski pasākumā „Satiec savu meistar!”

jaunām fotogrāfijām un nepublicētajiem atmiņu pierakstiem.

Stāsti par senajiem laikiem Burtniekos turpina „nākt”. Pasākums ir sekmējis vietējo iedzīvotāju interesi un vēlmi dalīties atmiņās par bijušo laiku, kas šobrīd veido mūsu vēsturi un kultūras mantojumu. Bibliotēkā iegriežas cilvēki, kuri nepiedalījās pasākumā, bet vēlas izstāstīt to, ko paši piedzīvojuši vai uzziņājuši.

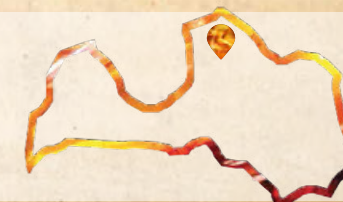
Padomi citiem

- Domājiet globāli, rīkojieties lokāli – arī nozīmīgiem, valstiski svarīgiem notikumiem var atrast vietējos faktus, liecības par notikumiem, cilvēkus un viņu stāstus.
- Izmantojiet „zelta fondu” – uzklausiet vecos cilvēkus, apkopojiet, saglabājiet to informāciju, ko viņi sniedz.
- Veidojiet personīgus kontaktus – saglabājiet un attīstiet prasmi uz klausīt un uzrunāt.

Gunta Daļeckā, Burtnieku pagasta bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

- 📍 Jaunatnes iela 15, Burtnieki, Burtnieku novads, LV-4206
- 📞 www.burtniekunovads.lv
burtniekubib@inbox.lv
+371 26178772

Dobeles novada Centrālā bibliotēka

Dobeles novada Centrālā bibliotēka atsaucās aicinājumam pievienoties UNESCO LNK tīklam „Stāstu bibliotēkas” tāpēc, ka stāstniecības kustība šajā bibliotēkā pastāv jau kādu laiku. Kopš 1980. gada par stāstu pasākumiem Dobeles bibliotēkā atbild bibliogrāfe Inta Tuza, kura tolaik strādāja Vadakstes skolā ar folkloras kopu un piedalījās Bērnu folkloras kustībā „Pulkā eimu, pulkā teku”, kā arī bija piedalījies dažādās ar stāstiem saistītās aktivitātēs.

Bibliotēkā vienmēr ir notikuši pasākumi, kuros dominē stāstu stāstīšana, bet plānveidīgi, tas ir, atvēlot tam zināmus finansiālus līdzekļus un plānojot tos kā atsevišķu kopienas pasākumus, aktīvi strādāts tikai pēdējos divus gadus. Inta Tuza kā Dobeles stāstnieku kustības aktiviste piedalās Dobeles novada Bēzēs, Aizstrautnieku un Penkules bibliotēkās, kā arī Tērvetes novada Bītes bibliotēkā UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” ietvaros īstenotajos pasākumos, dokumentē tos video un audio formātā un veido kopējo stāstu arhīvu.

Stāstu pasākumus organizēt mudināja Dobeles sieviešu interešu klubs „Dziedra”, un tam labprāt atsaucās bibliotēkas lasītāji.

Stāstu pasākumi tiek organizēti ar mērķi apzināt novada vēsturi un vietējo mantojumu. Aizvien tiek plānoti stāstu pasākumi, lai uzzinātu ko vairāk, piemēram, par nu jau zudušiem jeb vairs neeksistējošiem uzņēmumiem, kā arī ķīmisko rūpnīcu „Spodrība” un Dobeles pienotavu.

Galvenais stāstu pasākumu mērķis ir apzināt, fiksēt, saglabāt stāstus ne vien mutvārdos, bet arī rakstveidā nodrošināt to saglabāšanu.

Galvenais stāstu pasākumu mērķis ir apzināt, fiksēt, saglabāt stāstus ne vien mutvārdos, bet arī rakstveidā nodrošināt to saglabāšanu. Bibliotēkā jau šobrīd ir uzkrāti video un audio ieraksti, kas ir nozīmīgas liecības par Dobeles novada vēstures notikumiem un cilvēku piedzīvoto. Laika gaitā ir veidojies arī fotoliecību un dokumentu krājums, kā arī pašu pasākumu apraksti.

Veiksmīgi norisēja un labas atsauksmes guva gan stāstu pasākums ar nosaukumu „„Spodrības” stāsti”, gan „Policistu stāsti”, kā arī citi, tomēr pasākuma tēma, kas guva īpaši plašu interesi un atsaucību bija „Autobusu parka stāsti”.

Veiksmes stāsts – pasākums „...un tad pienāca AUTOBUSS...”

2015. gada 23. janvārī Dobeles novada Centrālā bibliotēka, sadarbojoties ar Dobeles autobusu parku, aicināja ikvienu iedzīvotāju uz nebijušu pasākumu ar visiem tik ierastu un pašsaprotamu tēmu kā autobusa gaidīšana. Tomēr tieši caur vienkāršām tēmām var uzzināt daudz un interesantas informācijas gan par pašiem cilvēkiem, gan notikumiem.

Pasākumam „...un tad pienāca AUTOBUSS...” tika izvēlēts tāds nosaukums, lai rosinātu uz plašu stāstu tematiku, atmiņām un sajūtām, kas saistītas ar atrašanos pieturā, autobusa sagaidīšanu vai nesagaidīšanu, interesantiem, liktenīgiem un smieklīgiem atgadījumiem. Uz pasākumu interesenti bija aicināti gan kā stāstnieki, gan kā klausītāji. Tāpat ikviens bija mudināts

Ar stāstu un stāstniecību kā žanru esam pazīstami jau sen.

ņemt līdzi dažādus dokumentus un fotogrāfijas, kas rosinātu un papildinātu stāstus.

Pēc pasākuma vietējais medijs „Dobeles Ziņas” pasākumu raksturoja šādi:

Šo pēcpusdien pulksten 14:00 Dobeles autobusu parka zālē tika rīkota atmiņu pēcpusdienu „...un tad pienāca AUTOBUSS...”, kurā ikviens klātesošais varēja dalīties savās atmiņās un piedzīvojumos saistībā ar autobusiem un autobusu parku.

Negaidīti kuplā skaitā uz pasākumu bija ieradušies bijušie autobusu parka darbinieki un vadītāji, lai neformālā gaisotnē pie tējas vai kafijas tases dalītos atmiņās un piedzīvojumos. Vēl pirms pašreizējais autobusu parka vadītājs Aldis Rutkis visus aicināja pie galda, sanākušie jau sāka apspriest pagātnes piedzīvojumus un to, kā kādreiz izskatījās telpas.

Atklājot pasākumu, tagadējais direktors neslēpa, ka šādu pasākumu nolemts rīkot, lai saglabātu vēstures liecības nākotnei. Pasākumā stāstīto dokumentēja Dobeles novada Centrālās bibliotēkas bibliogrāfe Inta Tuza, lai vēlāk visu uzzināto apkopotu un papildinātu ar fotogrāfijām.

Atmiņu stāstījumus uzsāka literāts Jānis Freimanis, kurš tēlainā un humoristiskā veidā izstāstīja četras no šoferiem dzirdētus stāstus par piedzīvojumiem, kas saistīti ar notikumiem autobusos. Tālāk piedzīvotajā dalījās gan bijušie autobusu parka direktori, gan darbinieki. Bija daudz stāstu gan par kopīgajiem pasākumiem, gan nedienām ar auto-

busiem. Interesanti stāsti izskanēja par nu jau sen aizmirsto ikdienu, kad autobusi nespēja „uzvilkt kalnā” vai tikt pāri vecajam tiltam Parūķi pirms Krimūnām un šoferim bija jālūdz pasažieriem izkāpt, tad uzbrauca kalnā vai pārbrauca tiltu, pasažieri kājām gāja pakal autobusam, tad sakāpa atpakaļ un turpināja ceļu. Reti kurš mūsdienās vairs atceras tās „ērtības”, kas bija vecajos „koka Rafiņos” vai „Lazikos” un „Pazikos”, kad uz bedraina ceļa varēja izkrist no savas sēdvietas un „aizlēkt” pa pus autobusu.

Pasākumā izskanēja daudz jautru atmiņu stāstu. Vien nožēlu varēja dzirdēt par zudušo kultūru sabiedriskajā transportā, kad pirmām kārtām autobusā sakāpa un sēdvietas dabūja gados vecākie, tad sievietes vai meitenes un tikai tad vīrieši vai puīši.

Visus stāstījumus papildināja līdzražemtās fotogrāfijas, kurās varēja iziet cauri daudzajiem gadiem autobusu parka dzīvē. Apskatīt gan kolektīvos pasākumus, gan jauno autobusu iegādes, gan tā saukto „miljonāru” sveikšanu (šoferiņu, kas ar autobusu nobraukuši miljonus kilometru bez kapitālā remonta), gan to, kā kādreiz izskatījies autobusu parks un autoosta.

Inta Tuza, Dobeles novada Centrālās bibliotēkas galvenā bibliogrāfe

Foto: Dobeles novada Centrālā bibliotēka

Kontaktinformācija

- Brīvības iela 23, Dobeles, LV-3701
- www.dobelesbiblioteka.lv
- dobeles.biblioteka@gmail.com; vadakstina@inbox.lv
- +371 63781869; +371 63781870

Ēveles pagasta/skolas bibliotēka

Stāsti un pastāsti Ēveles apkārtnē

Jau piekto gadu Ēveles bibliotēka darbojas UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”. Tas veicinājis vietējā kultūras mantojuma apzināšanu un saglabāšanu – stāstu uzklausīšanu un dokumentēšanu. Stāstu tematika ir daudzveidīga, tāpēc tie sasaucas ar aktivitātēm novadpētniecības un dabas objektu apzināšanas un aizsardzības jomā. Vietējie stāstu glabātāji parasti neapzinās sevi kā stāstniekus, tie vairāk tiek uzklausīti kā unikālu atmiņu glabātāji, retais ar savu prasmī, valodu un, pats galvenais, uzdrīkstēšanas „var mēģināt” ierindoties stāstnieku pulkā.

Stāstu īpašnieki kopīgiem pasākumiem tiek uzrunāti ar vietējās avīzes „Ēveles Skaida” palīdzību, reizēm pasākums tiek izziņots arī Burtnieku novada laikrakstā, tomēr vislabāk veicas

Liela daļa stāstu tiek uzklausīti, apciemojot stāstītājus mājās. Dialogā ierastajā vidē atveras sirdis un vārdi.

ar individuāliem uzaicinājumiem. Par vēstures tēmām vislabāko atsaucību var gūt ar vecāka gadagājuma ļaudīm, bet diezgan grūti veidot pasākumus, kuros piedalās dažādas paudzes. Daži tomēr izdevušies ļoti veiksmīgi. Piemēram, „Ēveles mantojums”, jo aptver tēmas, kas interesē visus – ģēniji no Ēveles draudzes, ābolkūkas ēveliešu gaumē, fotomateriāli u. c.

Lai veidotos kvalitatīvs stāstu pasākums, organizatoram (sevišķi viena darbinieka biblio-

tēkā) jāiegulda liels sagatavošanas darbs. Tikai tad, kad noklausījušies ievadošos stāstus („iesildošo solistu” – kā rok koncertos), dalībnieki, pārvarot latvisko atturību, gatavi dalīties ar savu stāstu. Liela daļa stāstu tiek uzklausīti, apciemojot stāstītājus mājās. Dialogā ierastajā vidē atveras sirdis un vārdi. Subjektīvā vērtējumā labākais stāstu pasākums notika Ēveles draudzes konfirmantu mājā un bija veltīts baznīcas vēsturei un mācītāju personībām. Kā pamudinājums kalpoja mācītāja Antona Georga Boses 19. gadsimtā zīmētā ap 200 ēveliešu portretu galerija, kas unikalitātes dēļ (pirmo reizi portretēti vienkāršie cilvēki) iekļauta 100 Latvijas vēstures relikviju skaitā, bet plašākai publikai nav pieejama. Tomēr bijām priecīgi aplūkot vairāk nekā 40 portretu kopijas, kas ir tagadējo ēveliešu senči.

Papildus noskaidrojām visus 33 Ēveles baznīcā kalpojušos mācītājus, uzklausījām dalībnieku atmiņas par savu saskari ar Ēveles baznīcu un draudzi. Pazīstamākie, kas atstājuši savas pēdas kultūrvēsturē, bija Oto Hildebrants, Jakobs Lange, Antons Georgs Bose, viņa dēļ Julius, mazdēls Heinrihs, Reinholds Meijers (kalpojās arī Burtniekos), bet seniori glabā siltas atmiņas par Jāni Kovalu, Robertu Priedi, Elmāru Maču, kā arī par arhibīskapa Teodora Grīnberga un koloritā

Rūjienas mācītāja Roberta Slokenberga viesošanās reizēm.

Bija arī stāstījumi par baznīcas ēku, ērgelēm, kapsētu, kapliču. Viss baznīcas ansamblis kalpo kā tūrisma objekts, un ir svarīgi savākt esošās ziņas par šo kapliču, ko esam daļēji atjaunojuši. Arī ērģeles piedzīvojušas pirmās kārtas restaurāciju, otrā kārtā norisinās šobrīd. Nozīmīga un ļoti vērtīga informācija tika saņemta no ērgļu restauratora un eksperta, vēsturnieka Mikus Dzeniša.

Konfirmantu mājā raisījās stāsti, sagatavoto materiālu izstāde sniedza jaunas vēsturiskas ziņas, bet pāri visam virmoja turpat cepto ūdenskliņģeru smarža, kurus, protams, bija iespēja nogaršot. Tā bija Ilgas Cekules recepte Maigas Norlindes vadītas beķeru brigādes izpildījumā. Ar saviem stāstiem dalījās arī šarmantā Rencēnu pamatskolas novadpētniecības muzeja vadītāja Inese Birkope.

Informācija par aktivitātēm tika publicēta laikrakstos „Liesma” un „Burtnieku Vēstis”, lasītāji atsauca vēl tagad, jo ir ieinteresēti informācijas saņemšanā un nodošanā.

Gatavojamies Ēveles baznīcas 195 gadu jubilejai 2016. gadā. Stāsti bija, ir un būs vēl...

Aelita Punkstiņa, Ēveles pagasta/skolas bibliotēkas vadītāja

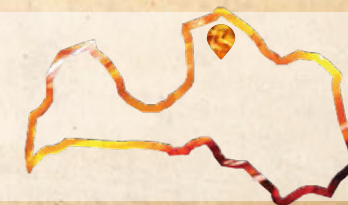
Ēveles ērgļu stāsti. Foto: Ēveles pagasta/skolas bibliotēka

Baltijas ceļa stāsti Latvijā un Igaunijā robežpunktā Unguriņos. Foto: Ēveles pagasta/skolas bibliotēka

Kontaktinformācija

- 📍 „Pāvilēni”, Ēveles pagasts, Burtnieku novads, LV-4712
- 📧 evelesbiblioteka.tumblr.com/
eveles_biblioteka@inbox.lv
+371 64729423

Gāliņciema bibliotēka

Jau vairākus gadus Gāliņciema bibliotēka piedalās UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” projektā, ik mēnesi bibliotēkā kopā aicinot tos cilvēkus, kuru kultūras mantojums – stāsti – kļuvuši par nozīmīgu vietējās sabiedrības vērtību. Pateicoties stāstniecībai, bibliotēkā satiekas cilvēki, kuriem ir kopīgas intereses un kuriem ir ļoti svarīga iespēja tikt un komunicēt savā starpā. Ir izveidojusies kopiena, kurā esošie stāstnieki jūtas vajadzīgi gan cits citam, gan bibliotēkai un sabiedrībai kopumā. Stāstnieki lepojas ar savu statusu, un, piedaloties citās Ventspils pilsētas vai novada aktivitātēs, piesaka sevi ar „Gāliņciema bibliotēkas stāstnieka” statusu. Savukārt Gāliņciema bibliotēka lepojas ar saviem stāstniekiem, pateicoties viņiem, bibliotēka ir iekļauta UNESCO Latvijas dārgumu interaktīvajā kartē.

Stāstnieku tikšanās bibliotēkā notiek vienu reizi mēnesī, kopā sanākšanas laiks ir nemainīgs – katra mēneša trešās ceturtdienas pēcpusdienu. Tas, ka laiks ir noteikts jau iepriekš, ļauj stāstniekiem ielānot piedalīšanos stāstu pasākumā savlaicīgi. Pat vairāk. Tieši stāstnieki ir tie, kas aktīvi uzrunā cilvēkus apkārt un aicina iesaistīties stāstu pasākumos. Tāpat informācija par gaidāmajiem pasākumiem tiek atspoguļota gan sociālajos tīklos, gan vietējos izdevumos. Īpaša uzmanība UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” aktivitātēm tiek veltīta Gāliņciema bibliotēkas emuārā www.galinciemabiblioteka.blogspot.com. Turpat arī lasāma informācija par aizvadīto pasākumu norisi un skatāmas fotoatēlu galerijas. Nereti pasāku-

Tieši stāstnieki ir tie, kas aktīvi uzrunā cilvēkus apkārt un aicina iesaistīties stāstu pasākumos.

mi vai interesantākie momenti tiek iemūžināti video. Katras tikšanās noslēgumā stāstnieki tiek iepazīstināti ar nākamās reizes stāstu tēmu, piedāvājot pašiem izvērtēt un vajadzības gadījumā papildināt ar savām idejām un vēlmēm. Jāpieņem, ka tēmas, kuras izvēlētas līdz šim, guvušas pozitīvu atsaucību: „Mātes pūrā līdzī dotais”, „Skolas un skolotāju stāsti”, „Kūkotavas stāsti”, „Ko sēsi, to pļausi!”, „Pirms simts gadiem Gāliņciemā...”, „Gāliņciema receptes”, „Mans dzimtas koks”, „Gāliņciema bibliotēkas vēstures stāsts”, „Lelles stāsts” u. c.

Šajā gadā, bibliotēkas aicināti, stāstnieki izteica vēlmi piedalīties Latvijas Nacionālā kultūras centra organizētajā projektā „Satiec savu meistar!” kas ir 2009. gadā aizsāktās Tradicionālo prasmju skolas turpinājums. Atsaucība bija liela gan no stāstniekiem, gan pasākuma apmeklētājiem, jo pirmo reizi Gāliņciema bibliotēkā stāstu meistares Ārija Klēvere un Aija Kaminska mācīja apgūt stāstīšanas prasmes.

Stāstu pasākumi nereti ir pakārtotīgā svētku ritumam, tādēļ tēmas atkarojas. Piemēram, „Ziemassvētku stāsti”, „Lieldienu stāsti”, „Vasaras Saulgrieži”. 2012. gadā pirmo reizi stāstniekus un visus interesentus kopā pulcēja stāstu pasākums „Saulgrieži Gāliņciemā”. Pasākums, kā jau vasarā, notika ārā un piesaistīja

daudzus interesentus. Latviskās tradīcijās apdziedāja un ar visiem kopā līgot aicināja jauktais koris „Līvzeme”. Pasākuma viesi, gan dziedoši, gan muzicējoši, gan stāstoši, dalījās ar saviem stāstiem par Saulgriežu svinēšanu Gāliņciemā. Netrūka arī pasākumam atbilstoša mielasta. Pasākums saliedēja Gāliņciema iedzīvotājus, un vēl ilgi pēc tam bija dzirdami stāsti par Saulgriežu sagaidīšanu tepat, vietējā kopienā. Taču tie jau bija mūsu stāsti. Stāsti, kuri radušies, kopā sanākot dažādiem cilvēkiem ar vienu mērķi. Likās dabiski, ka arī nākamajā gadā, tieši uz Saulgriežu laiku gāliņciemniekus atkal aicinājām sagaidīt svētkus kopā. 2015. gadā „Saulgriežus Gāliņciemā” sagaidījām jau ceturto reizi. Šo četrus gadus laikā ir radušies stāsti par lielākā Saulgriežu vainaga pišanu, par jāņabērnu iešanu no vienas mājas uz otru, aplūkojot, apdziedot un kopīgi svinot. Stāstu pasākums „Saulgrieži Gāliņciemā” ir audzis skaitliski. Ja 2012. gadā pasākumu apmeklēja 42 interesenti, tad šogad jau 121! Ar savu klātbūtni visus priecēja lieliskas stāstu

Saulgrieži Gāliņciemā – tradīcija, kas vieno.

meistares – Liesma Lagzdīna no Kuldīgas un Ārija Klēvere no Ventspils. Līgo dziesmas skanēja ventīņu gaurē, ko izpildīja dziesmu ansamblis „Ventīņ”, un – kā katru gadu – klāt bija arī koris „Līvzeme”. Tā kā pārējos vasaras mēnešos stāstu pasākumi bibliotēkā nenotiek, tad Saulgriežu pasākums ir arī kā noslēdzošais stāstu pasākums sezonai, kas ilgst

no septembra līdz jūnijam. Katrs pasākums tiek dokumentēts, turklāt „Saulgrieži Gāliņciemā” pilna ieraksta versijās skatāmi interneta vietnē www.youtube.com.

Esam priecīgi un lepnī, ka piedalāmies UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” projektā, un esam arī patīkami pārsteigti, ka šo gadu laikā notikuši tik daudzi stāstu pasākumu mūsu Gāliņciema bibliotēkā. Nākamo sezonu plānots atklāt ar moto „Stāstu laiks ir atkal klāt!”. Septembra tēma „Mierīgas sarunas” veltīta Starptautiskajai miera dienai, kas visā pasaulē tiek atzīmēta 21. septembrī.

Iveta Skapste, Gāliņciema bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

- 📍 Kuldīgas iela 110, Ventspils, LV-3601
- 🌐 galinciemabiblioteka.blogspot.com;
biblioteka.ventspils.lv/galinciemabiblioteka
iveta.skapste@ventspils.lv
+371 63624485

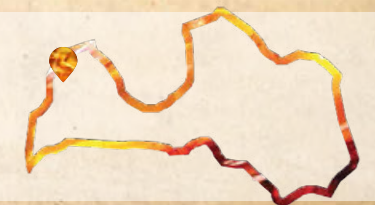

Foto:
Gāliņciema
bibliotēka

Jēkabpils pilsētas bibliotēka

Kopš 2014. gada Jēkabpils pilsētas bibliotēka ir iesaistījies UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”. Līdz tam darbojoties ar novadpētniecības materiāliem un apzinot vietējo kultūrvēsturi, sapratām, ka visiem pieejamas informācijas par pilsētas vēsturi ir maz, par to netiek pietiekoši runāts un stāstīts. Nav pēctecības un kopīgas vēstures apzināšanās, kas veicinātu piederības izjūtu kā pilsētai, tā vietējai kopienai. Pamazām bibliotēkā sāka pulcēties cilvēki, kuriem pilsētas vēsture un kultūrvēsture šķita svarīga un bija stāsti, ar kuriem šie cilvēki vēlējas dalīties, lai izceltu tikai šai pilsētai raksturīgo „šarmu”.

Pilsētas iedzīvotāju sastāvs vēsturisko notikumu dēļ ir bijis mainīgs. Bijuši vairāki posmi – līdz I Pasaules karam, Latvijas brīvvalsts laiks, pēc II Pasaules kara, arī pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas sākās jauns posms gan sadzīves, gan arī iedzīvotāju sastāva ziņā.

Bibliotēkā apkopojot dažādus ar novadpētniecību saistītus materiālus, uzklau-
sot cilvēku stāstus, skatoties atnestās fotogrāfijas, sapratām, ka mēs šos stāstus varam un mums tos vajag stāstīt tālāk. Pirmais mēģinājums bija, prezentējot Lūcijas Ķuzānes grāmatu „Sens tik sens bij’ tas laiks”, kad kopā ar jauniešiem izspēlējām un izstāstījām stāstus no senās Jēkabpils dzīves. Šajā grāmatā ir Lūcijas Ķuzānes uzklaušais un apkopotais materiāls par Jēkabpils vēsturi. Tās veidošanā piedalījās bibliotēkas darbinieki. Strādājot pie šīs grāmatas, saskārāmies ar iedzīvotāju interesi, stāsti

Bibliotēkā apkopojot dažādus ar novadpētniecību saistītus materiālus, uzklaušot cilvēku stāstus, skatoties atnestās fotogrāfijas, sapratām, ka mēs šos stāstus varam un mums tos vajag stāstīt tālāk.

tika papildināti ar daudzām interesantām fotogrāfijām. Senās Jēkabpils stāsti tika stāstīti divas reizes – grāmatas atklāšanā un par godu Latvijas neatkarības atjaunošanas gadadienai.

Lai popularizētu kopīgo mantojumu un stāstītu par pilsētu atraktīvā veidā visām paaudzēm, trīs gadus organizējam orientēšanās sacensības, kas patiesībā bija pilsētas iepazīšana caur stāstiem, atbildot arī uz jautājumiem. Divus gadus šo sacensību laikā tika piedāvātas ekskursijas „Jēkabmiesta ielu stāsti” Ainas Laiviniences stāstījumā.

Apkopojot stāstus, meklējot un iepazīstoties ar informāciju, tika atklāts vārds *Dzintarzeme*. Dzintarzeme pilsētas teritorijā tika minēta un tā nosaukta tikai 1923. gadā. Tas bija strādnieku rajons. Vietējiem iedzīvotājiem atmiņā bija palicis tas, ka šo vietu savulaik sauca *Krasnaja gorka*. 2014. gadā uzdošinājāmie plašakai publikai atklāt Dzintarzemē, stāstot par dažādiem notikumiem un vēsturi. 2015. gada 5. jūlijā Jēkabpils pilsētas svētku ietvaros Jēkabpils Valsts ģimnāzijas sporta zālē (Blaumaņa ielā 27) notika „Dzintarzemes ļaužu saiets”.

Tas bija stāstu pasākums, veltīts vienai pilsētas teritorijai, agrāk dēvētai par Dzintarzemē. Pasākuma mērķis – iepazīstināt iedzīvotājus ar šīs vietas vēsturi. Lai nodrošinātu pasākuma norisi, tika apzinātas dzimtas, kas vairākus gadu desmitus dzīvojušas šajā apkaimē. Uzzinātie cilvēki

uzticēja savas dzimtas stāstus, fotogrāfijas un dokumentus. Daļa materiālu tika ietverti stāstījumā, ko Jēkabpils pilsētas bibliotēkas darbinieki izstāstīja „Dzintarzemes ļaužu saieta” apmeklētājiem. Šī pasākuma ietvaros bija:

- vienas dienas muzejs – dzimtu saglabāti dažādi priekšmeti un dokumenti, kas saistīti ar šīs vietas vēsturi;
- Dzintarzemes stāsti ar fotogrāfiju prezentāciju mūzikas pavadījumā;
- pasēdēšana un danči (kapela „Karikste”, kopdziedāšana, sarunas).

Pasākumam bija liela publicitāte. Jau pirms pasākuma Latgales Reģionālajā televīzijā tika sagatavots sižets par Dzintarzemes nosaukumu, šo apkaimi pilsētā. Pasākuma atspoguļojums bija Vidusdaugavas (vietējā) televīzijā. Publikācijas bija arī vietējā presē. Pēc šī pasākuma visu nedēļu Jēkabpils pilsētas bibliotēkas Izstāžu zālē bija skatāma izstāde „Vēl aicina Dzintarzemes muzejs”, un to bija iespējams apmeklēt arī pilsētas svētku laikā. Stāsti par Dzintarzemes ļaudīm, vietām un notikumiem ir pieejami bibliotēkas veidotajā emuārā <https://jebkabsstasti.wordpress.com>. „Dzintarzemes stāsti” plašakai publikai tika stāstīti arī otrreiz – Dienas aprūpes centrā.

2015. gadā vietējais laikraksts „Jaunais Vēstnesis” izrādīja interesi par dažu šo stāstu publicē-

Dari, radi, rādi un stāsti!

šanu. Šobrīd ir publicēti divi – par kuģi „Gulbitis” un Arzenieku dzimtu.

2015. gada pilsētas svētkos Jēkabpils pilsētas bibliotēka atgriezās Dzintarzemē un jēkabpiliešiem un pilsētas viesiem tika

piedāvāta ekskursija pilsētas vēsturē – „Jēkabmiesta senie stāsti. Dzintarzeme”. Tika izvietoti septiņi fotogrāfiju stendi, un pie katra bija cilvēks, kurš stāstīja.

Bibliotēkas glabā un tajās nonāk visdažādākā informācija. Novadpētniecībā uzkrāto varam pārvērst stāstos un tā nodot visiem iedzīvotājiem. Ir tikai jāatrod laiks sarunai ar cilvēkiem, jo tas bieži noved pie jaunas informācijas. Sarunas un atmiņas labi raisa fotogrāfijas. Tas nekas, ka pats stāsts dažreiz ir isāks nekā tā vēsture, jo arī stāsts par stāstu ir svarīgs. Jāmeklē un jāatklāj savi dzintari, bet jāatceras, ka dažreiz nozīmīgu lomu spēlē nejausības!

Līga Višņevska, Jēkabpils pilsētas bibliotēkas, lietotāju apkalpošanas nodaļas vadītāja

Foto:
Spodra
un Voldis
Purviņi

Foto:
Eletra Žurila

Kontaktinformācija

- Vecpilsētas laukums 3c, Jēkabpils, LV-5201
- www.jpb.lv
jpb.info@zednet.lv
+ 371 65231448

Kalnu bibliotēka

Vietējā mantojuma apzināšana ir viena no prioritātēm Kalnu bibliotēkas darbībā. Tā kā Kalnu ciemats ir kolhoza „Jaunais komunārs” izveidots un tajā joprojām dzīvo tā ilggadējais priekšsēdētājs, Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks un Saldus novada pirmais Goda pilsonis, kura vecums jau tuvojas 90 gadiem, uzskatām par nepieciešamību un goda lietu pēc iespējas plašāk intervijās ar Jāni Blūmu izziņāt un saglabāt ciemata vēsturi. Turklāt bibliotēkā tiek arī ciemata iedzīvotāji stāstnieku stundās, lai dalītos savās atmiņās.

Stāstnieku stundu dalībnieki ir mūsu bibliotēkas lasītāji. Mēs viņus uzaicinām, uzrunājot tikšanās reizēs bibliotēkā. Tādā veidā arī ir izveidojusies noteikta cilvēku grupa ar bagātu valodu, kuriem ir interesanti sarunāties, dalīties atmiņās un ieklausīties citos. Pārsvārā tie ir bijušie kolhoza ļaudis.

Stāstnieku stundas mēs organizējam par noteiktiem tematiem, kurus izziņojam iepriekš. Dalībnieku atsauce ir pozitīva. Lai gan sākumā daļa dalībnieku apgalvo, ka ieradusies tikai paklausīties, vakara gaitā tas ir aizmirsies un stāstīšanā iesaistās visi dalībnieki.

Kalnu bibliotēkas kā UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” mērķis ir caur stāstiem atklāt kolhoza laika dzīves periodu Kalnos, intervējot bijušos kolhozniekus. Lai apvertu visu kolhoza laika periodu, izplānojām četras tikšanās ar bijušo kolhoza priekšsēdētāju Jāni Blūmu. Intervijas uzsākām jau 2014. gada pavasarī. Divas reizes saruna notika viņa bijušajā

Lai gan sākumā daļa dalībnieku apgalvo, ka ieradusies tikai paklausīties, vakara gaitā tas ir aizmirsies un stāstīšanā iesaistās visi dalībnieki.

kabinetā. Tās ierakstījām diktofonā, kā arī filmējām un fotografējām. Iegūtie materiāli vēl ir apstrādes procesā. Tika organizēts arī izbraukums pa bijušā kolhoza teritoriju, apzinot, kā tika organizēts darbs un ražošana, kā un kādas tika attīstītas palīgozāres. Tā kā kolhoza darbība norisa arī ārpus tā teritorijas, apmeklējām arī bijušos kolhoza objektus Saldū un Rīgā, tikāties ar cilvēkiem, kas tajos strādā tagad un atceras vēl agrāko kolhoza laika darbību.

Jānis Blūms ir pastāvīgs viesis bibliotēkas senioru pasākumos, kuros arī skan atmiņu stāsti. Īpaši organizētās „Stāstnieku stundas” bibliotēkā ir notikušas piecas reizes, katra izraudzīta sava tematika. Tā kā daļa stāstnieku

ir skolotāji, pirmās tēmas arī saistās ar skolu: „Tas atgādījās skolā..”, „Eglīte skolā..”. Visiem interesanti bija atskatīties uz atpūtas vakaros piedzīvoto „Reiz kolhoza ballē...”. Bet „Seno lietu stāsts” tapa, atsaucoties UNESCO LNK aicinājumam.

Kalnu bibliotēka iesaistījās Saldus novada pašvaldības Izglītības pārvaldes projekta „Istenojam ideju”

Izpēti visu, lai pirmajā vietā būtu saprāts, ļauj tam sevi vadīt.

(Pitagors)

projektā „Iejūties tēlā un stāsti stāstu!”, kas veicina stāstīšanas prasmi pilnveidi, izmantojot pasaku un literāro varoņu tēpus. Šis projekts popularizē Kalnu bibliotēkas aktivitātes UNESCO LNK projektā „Stāstu bibliotēkas”, paplašinot lasīšanas veicināšanas pulciņa „Grāmatu tārpniņš” darbību.

2015. gads bibliotēkā iezīmējās ar skolēnu pasaku rakstīšanu. Atsaucoties aicinājumam veidot grāmatu „Leģendas par mīlestību”, ir iesākta Kalnu vidusskolas skolēnu pasaku grāmata „Mīlestības pasakas”.

Vērtīgs ir „Kalnu zaļās raganas stāsts”, kura sagaida viesus Kalnos. Bibliotēkā top teiku grāmata par Kalnu raganām.

Atsaucoties draudzīgajam aicinājumam „Es esmu Lācis no Latvijas un man patīk ceļot..”, bibliotēkā tapa stāsti ar fotogrāfijām par Lāča ceļojumu Nīgrandes pagastā, kuru var apskatīt <http://www.latvianbear.lv>. Top pētnieciskais darbs par izsūtītajiem Nīgrandes pagasta ļaudīm, apkopojot arī to represēto atmiņu stāstus, kuri vēl šobrīd dzīvo Nīgrandes pagastā.

Atceramies un stāstām par novadniekiem gan skolēniem un citiem pagasta iedzīvotājiem, gan viesiem, jo Nīgrandes pagastā dzīvojuši un strādājuši ievērojami kultūras darbinieki: rakstnieks Jēkabs Janševskis, pedagogs un publicists Andrejs Spāģis, arī folklorists Krišjānis Barons, kura dzimta joprojām organizē dzimtas saietus un atceras Dainu tēvu.

Nobeigumā gribam uzsvērt, ka aktīvu darbību UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkās” ietvaros uzsākām, atzīmējot 2014. gada 23. augustā Baltijas

ceļa 25. gadadienu. Bibliotēkā notika plašs pasākums, kas pulcēja cilvēkus, kuri bija piedalījušies Baltijas ceļā. Kopīgi skatījāmies nīgrandnieku filmētos materiālus par dalību Baltijas ceļā. Vakara pasākumā dalībniekiem raisījās atmiņas par Atmodas laika notikumiem, par darbošanos Latvijas Tautas frontē. Cilvēki bija paņēmuši līdzīgi fotoattēlus, bija pat sēžu protokoli un dalībnieku saraksti. Raisījās diskusija par iecerētajiem mērķiem un rezultātiem šodien. Netika aizmirsts, ka Kalnu ciemats atrodas uz to saimnieku zemes, kuri savas dzīves gaitas beidza Sibīrijas sniegos, tāpēc piemiņas vietā „Krusta ceļš” gūla ziedi un tika aizdegtas sveces. Par piemiņu no pasākuma katrs dalībnieks aiznesa sev līdzīgu bibliotēkas veidotas piemiņas zīmes „Baltijas ceļam 25”. Kalnu bibliotēka aktīvi iesaistījās arī projektā „Baltijas ceļa stāsti”, apzinot un apkopojot vietējo iedzīvotāju atmiņas par tā laika notikumiem, lai tās iekļautu kopīgajā projekta stāstu kolekcijā.

Lai top jauni, interesanti stāsti!

Valda Freidenfelde un Ieva Kalvāne,
Kalnu bibliotēka

Skolēni klausās stāstījumu par skolotāju Andreju Spāģi

Intervija ar Jāni Blūmu pie grāmatu veikala „Dainas” Saldū

Kontaktinformācija

- 📍 Kalnu iela 2, Nīgrandes pagasts, Saldus novads, LV-3898
- 🌐 www.kulturaskarte.lv/lv/biblioteka/nigrandes-pagasta-kalnu-biblioteka
valdafr@inbox.lv
+371 63842671

Kuldīgas Galvenā bibliotēka

Kuldīgas novada vēsture presē, fotogrāfijās un atmiņu stāstos

Kuldīgas Galvenā bibliotēka, tāpat kā citas Latvijas bibliotēkas, vāc un sistematizē materiālus par savu novadu un šajā procesā iesaista arī vietējos iedzīvotājus. Ir sākti dokumentu digitalizācija un datubāzu veidošana, lai tie būtu pieejamāki pēc iespējas plašāki sabiedrības daļai. Bibliotēka ir arī UNESCO LNK bibliotēku tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībniece un, pateicoties šim projektam, radušās jaunas idejas vietējā mantojuma izziņāšanā.

Novadpētniecības materiālu digitalizācija Kuldīgas Galvenajā bibliotēkā sāka 2009. gadā ar datubāzes „Kuldīga: Vēsture. Notikumi. Cilvēki” (www.mantojums.kuldiga.lv) izveidi. Šajā datubāzē apkopota informācija no laikrakstiem, žurnāliem un grāmatām par Kuldīgas vēsturi, apskates objektiem un cilvēkiem, kā arī ievietotas iedzīvotāju atnestas senas fotogrāfijas un mūsdienu fotogrāfijas.

Skenējot un datubāzēs ievietojot savāktos materiālus par Kuldīgā un bijušajā

Kuldīgas rajonā uzņemtajām filmām, izrādījās, ka tie pārsvārā ir avižu raksti bez fotogrāfijām. Cerējām, ka kādam kuldīdznieku privātajos arhīvos varētu būt fotogrāfijas par kādu no Kuldīgā un tās apkārtnē tapušajām filmām, un pēc aicinājuma iedzīvotāji uz bibliotēku atnesa vairāk nekā

30 fotogrāfiju.

Runājot ar šiem cilvēkiem, atklājās, ka viņiem ir arī citas noderīgas fotogrāfijas: tajās redzamas vietas, kas šobrīd izskatās citādi nekā agrāk, dažādi notikumi u. c. Līdzīvi vecām fotogrāfijām bibliotēkā ienāca arī stāsti.

Nākot uz pasākumu, apmeklētāji ņem līdzī fotogrāfijas, pie kafijas tases tās apskata un stāsta savus atmiņu stāstus.

No 2012. gada, kad Kuldīgas Galvenā bibliotēka kļuva par UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieci, regulāri – četras vai piecas reizes gadā – notiek atmiņu stāstu pēcpusdienas. Šie pasākumi notiek ik mēnesi noteiktā dienā. Katram pasākumam tiek izveidota afiša, nelielas informācijas lapa, ko bibliotēkas apmeklētāji var paņemt līdzi, kā arī tiek publicēta īsa ziņa vietējā laikrakstā par pasākuma tēmu, norises vietu un laiku. Nepilnu trīs gadu laikā ir izveidojies mūsu „zelta fonds” – deviņi atmiņu stāstu pēcpusdienu apmeklētāji, kuri ierodas uz katru pasākumu.

Tēmas ir pakārtotas bibliotēkas interesēm, kādiem svētkiem vai aktualitātei pilsētā vai valstī. Atmiņu pēcpusdienu tēmas nākamajām tikšanās reizēm iesaka arī paši apmeklētāji. Nākot uz pasākumu, apmeklētāji ņem līdzī fotogrāfijas, pie kafijas tases tās apskata un stāsta savus atmiņu stāstus.

Pēc atmiņu stāstu pēcpusdienas „Pilsētas laukums pirms 20, 30, 50 un vairāk” tika izveidots audio stāsts ar fotogrāfijām par Kuldīgas Pilsētas laukuma būvniecību un turpmāko apbūvi, jo kāds stāstnieks no bērības atcerējās būvniecības procesu un zināja arī faktus par laukuma apbūvi turpmākajos gados.

Kuldīgas Galvenā bibliotēka 2014. gadā piedalījās arī UNESCO LNK projektā „Baltijas ceļa stāsti”, kas tika rīkots par godu Baltijas ceļa 25. gadadienai. Kuldīgas bibliotēkā septiņu stundu un 10 minūšu garumā savu Baltijas ceļa stās-

Baltijas ceļš.
Foto: Antons Mālkalns

tu uzticēja astoņi cilvēki. Pārvēršot šīs sarunas rakstītājā tekstā, tika iegūts 117 lappušu!

2013. gada nogalē pēc pašu stāstnieku vēlēšanās notika atmiņu pēcpusdienu „Es – pašdarbnieks Kuldīgā”, ko apmeklēja 22 pašdarbnieki – dejotāji, dziedātāji, mūzikas instrumentu spēlētāji un tautas teātru aktieri. Apmeklētājiem līdzi bija fotogrāfijas, daudz interesantu stāstu un vēlme tikties vēl, jo visus stāstus nebija iespējams izstāstīt ierobežotā laika dēļ.

Nemot vērā šo pieredzi, nākamajās atmiņu pēcpusdienās tikās atsevišķu kolektīvu dalībnieki – dejotāji, koristi, tautas teātra aktieri. Šajās atmiņu pēcpusdienās iegūts aptuveni 600 fotogrāfiju, bukleti, programmas, goda raksti un dokumenti par kolektīvu darbību, kā arī pašu dalībnieku stāsti par piedzīvojumiem mēģinājumu un koncertceļojumu laikā. Šie materiāli lika domāt par jaunu datubāzi.

„Amatiermākslas kolektīvi Kuldīgas novadā – rakstos, attēlos un atmiņās” – tāds ir nosaukums jaunajai datubāzei, ko veido Kuldīgas Galvenā bibliotēka. Lielākā daļa datubāzē ievietojamo materiālu pakāpeniski savākta daudzu gadu

garumā un pieejama fiziskā formātā, bet ideja par šo materiālu digitalizēšanu radusies, pateicoties UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” idejai un aktīvai bibliotēkas iesaistei tajā.

Tika ieplānots finansējums vietnes izveidei, atrasti izstrādātāji, un šobrīd jaunā datubāze ir gandrīz gatava materiālu ievietošanai. Darba vēl daudz – vieta paredzēta materiāliem par koriem, ansambļiem, deju kolektīviem, lietišķās mākslas kolektīviem, teātriem, folkloras kopām, foto un kino amatieru studijām un citiem kolektīviem.

Tas nozīmē, ka arī stāstu vēl būs daudz, tie tiks uzklauti, dokumentēti un saglabāti nākamajām paaudzēm.

Gunta Grundmane, Kuldīgas Galvenās bibliotēkas Automatizācijas un informācijas resursu apstrādes nodaļas vadītāja

Kuldīgas RCP viru kora pirmais mēģinājums 1964. gadā. Foto: no diriģentes Marutas Rozītes privātā arhīva

Stāstu pēcpusdienu „Mana Latvija, tava Latvija, mūsu Latvija”. Foto: Inga Brūvere

Kontaktinformācija

- 1905. gada iela 6, Kuldīga, LV-3301
- biblio.kuldiga.lv
biblioteka@kuldiga.lv
+371 63322365

Kursīšu bibliotēka – informācijas centrs

Kursīšu bibliotēka – informācijas centrs UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas” darbojas vairākos virzienos. Bērnu auditorijai notiek pasākumi ciklā „Stāsti par...”, kuru laikā stāstu stāstīšana un darbošanās notiek noteiktas tēmas ietvaros sadarbībā ar skolu un bērnudārzu. Kopā aizvadīti tādi pasākumi kā „Stāsti par... kukaiņiem”, „Stāsti par... lāčiem” u. c. Bibliotēkas vadītājs lasa vai stāsta pasaku, teiku, atgadījumu par noteikto tēmu, savukārt bērni gatavo stāstījumu vai radošu darbu mājās, kuru prezentē pasākumā, notiek radoša darbošanās, veidojot, zīmējot un līmējot bibliotēkā.

Pieaugušo auditorijai tika rīkots tematisks pasākumu cikls „Pie mums stāsta” – dažādu cilvēku viesošanās un to stāstu stāstīšana. Tāpat veiksmīgs bijis arī pasākumu cikls „Ceļojumu piezīmes” – neklatienes ceļojumi pa dažādām valstīm (Lielbritānija, ASV, Austrālija u. c.). Stāstnieki ir vietējie pagasta vai kaimiņu pagastu, pilsētu iedzīvotāji, kuri tiek uzrunāti personīgi, lai interesentiem bibliotēkā pastāstītu par saviem piedzīvojumiem, ceļojot citās valstīs. Par stāstniekiem un to aizvadītajiem ceļojumiem visbiežāk var uzzināt no vietējā laikraksta vai draugu lokā.

Bibliotēkā tika rīkots arī tāds pasākumu cikls kā „Portrets tuvplānā”. Pasākuma pamatideja – literātu viesošanās skolā un bibliotēkā ar stāstu par sevi un daiļradi. Pasākuma laikā izskanēja literāri stāsti par darbiem, to tapšanu, kā arī notika fragmentu lasījumi. Kā stāstnieki un viesi šādiem pasākumiem visbiežāk tiek izvēlēti un uzrunāti zināmi literāti un dzejnieki.

Regulāri pasākumi vietējās vēstures izzināšanai un kultūras

Īegūtās anketas, audio un video faili, kā arī atnestās fotogrāfijas ir vērtīgs papildinājums bibliotēkas novadpētniecības krājumam, materiāli noderēs arī turpmākai pagasta vēstures izzināšanai, jo par lauku pagastiem un ciemiem ne vienmēr tiek rakstītas grāmatas vai publikācijas presē.

mantojuma saglabāšanai notiek ciklā „Kursīšu stāsti”. Ciklā bija un ir plānoti tādi pasākumi kā „Kursīšos bija tā” (atmiņu vakari par Kursīšu vēsturi, notikumiem), „Teātra stāsti” (bijušo esošo amatiereteātra aktieru atmiņu vakari, par iestudētajām izrādēm, pasākumiem) un „Profesiju stāsti” (mediķu, kultūras darbinieku, deputātu u. c. stāsti). Šajā virzienā noorganizēti divi pasākumi – „Piedzīvo Baltijas ceļu”, kas tika rīkots sadarbībā ar Jaņa Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzeju, un pasākums „Mans laiks kultūrā”.

Veiksmes piemērs – stāstu pasākums „Mans laiks kultūrā”

Šī pasākuma mērķis bija izzināt vietējo kultūras vēsturi, notikumus un cilvēku stāstus. Pasākuma uzdevums bija noskaidrot, kuri cilvēki strādājuši kultūras jomā, kādi pašdarbības pulciņi darbojušies, kādas bijušas tradīcijas un organizētie pasākumi, kādas grūtības un problēmas skārušas kultūras darba vadītājus, kādi bijuši interesantākie atgadījumi un kuriozi, kā arī citi jautājumi, kas rosinātu dažādus stāstus par un ap kultūru Kursīšu pagastā.

Lai pasākums būtu izdevies, bija nepieciešams apzināt kultūras darba vadītājus pagastā. Tika izmantotas divas metodes – vietējo iedzīvotāju aptauja un izziņa no arhīva. Tika izveidots

saraksts ar kultūras darbinieku vārdiem un uzvārdiem un laika periodu, kurā persona strādājusi. Tāpat tika izstrādātas divas anketas – „Personas anketa” (par kultūras darbinieka personību un dzīves gājumu) un „Darbības anketa” (par kultūras darbinieka darbu amatā Kursīšu pagastā), kuras aizpildīja pasākuma dalībnieki, bet tiem, kuri uz pasākumu nevarēja ierasties, anketa tika nosūtīta.

Lai sapulcinātu cilvēkus uz pasākumu, tika publicēti informatīvi raksti gan mūsu interneta vietnēs (www.kursisi.lv, www.saldus.lv), gan presē (laikrakstā „Saldus Zeme”, „Saldus Novada Vēstis”), gan sociālajos tīklos. Tika izsūtīti arī personiski ielūgumi uz pasākumu.

Aicinot cilvēkus uz pasākumu, nācās saskarties ar dažādām atbildēm – no ļoti pozitīvām un atbalstošām līdz noraidošām, kas pauda nevēlēšanos runāt un stāstīt. Pasākumā ieradās un aicinājumam atsaucās četri dažādu laiku bijušie kultūras darbinieki Kursīšos, kuri amatā darba gaitas pārtraukuši pirms pāris gadiem vai gadu desmitiem. Vairāki atsūtīja savas aizpildītās anketas un fotogrāfijas pa pastu. Par citiem bijušajiem kultūras darbiniekiem atsaucās viņu bērni un interesējās, kā var palīdzēt un iesaistīties.

Pasākums tika filmēts un ierakstīt audio formātā. Tika iegūta informācija par telpu stāvokli

dažādos laika posmos, kur darbojās kultūras cilvēki, par kolektīviem un interesantiem pasākumiem, par sadraudzības vizītiem un viesizrādēm. Protams, netrūka arī kuriozu un citu interesantu atgadījumu.

Īegūtās anketas, audio un video faili, kā arī atnestās fotogrāfijas ir vērtīgs papildinājums bibliotēkas novadpētniecības krājumam, materiāli noderēs arī turpmākai pagasta vēstures izzināšanai, jo par lauku pagastiem un ciemiem ne vienmēr tiek rakstītas grāmatas vai publikācijas presē. Šādi – apkopojot mutvārdu vēsturi un stāstus – tiek vākta vietējā vēsture un fakti. Īegūtais faktoloģiskais materiāls vēl jāprecizē un jāpārbauda. Materiāli tiks apstrādāti un sagatavoti publicēšanai tekstuālā vai video formātā. Kā izejas dati tie tiks izmantoti arī turpmāko pasākumu izstāžu sagatavošanai.

Vēlējumi citiem

- Atrast un īegūt labus draugus un sadarbības partnerus senioru vidū!
- Piesaistīt atsaucīgu un zinošu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju speciālistu!
- Atrast savu nišu un pasākumu formu, strādāt iedvesmas un idejas, ne piespiedu kārtā!

Mārtiņš Lagzdons, Kursīšu bibliotēkas – informācijas centra vadītājs

Kontaktinformācija

- Kalna iela 1, Kursīšu pagasts, Saldus novads, LV-3890
- www.kursisi.lv; www.draugiem.lv/Kursisu.biblioteka
bibl.kursisi@saldus.lv
+371 63846680

Stāsti par un ap kultūru Kursīšos.
Foto:
Jānis Buks

Kultūras darbinieki pārskata savāktos materiālus un attēlus par kultūras darbu Kursīšu pagastā.
Foto:
Jānis Buks

Lazdonas pagasta bibliotēka

Stāsti par mantojumu Lazdonā

Bibliotēkā, organizējot stāstu pasākumus, īpaši tiek izcelts vietējais mantojums, tā izziņāšana caur stāstiem par cilvēkiem, par notikumiem. Bibliotēka aktīvi uztur un sekmē arī starppaaudžu dialogu.

Pamatojoties uz noteiktā laika aktuālākajiem un svarīgākajiem kultūras vai sabiedriskās dzīves notikumiem, tiek izvēlēta tēma. Tēmas iedzīvināšanai tiek uzrunāti cilvēki, kas varētu dalīties stāstos, pieredzē un zināšanās par izvēlēto tematu. Stāstu pasākumos, apzinot vietējo Lazdonas kultūras mantojumu un vēsturi, visbiežāk tiek izceltas tādas tēmas kā vietējo iedzīvotāju dzīvēstāsti, vēsturisko notikumu atspoguļojums caur personīgo pieredzi un atmiņu stāstu, pagasta dzīve laikā un telpā.

Ilgus gadus Lazdonas vārds saistījās ar zvērkopības nozari Latvijā, kas kļuva par pamatu pagājušā gadsimta 50. gados izveidotajam ciemata centram. Vietējie iedzīvotāji vairākās paaudzēs saistīti ar zvērkopību, tāpēc viņu atmiņu stāsti ir svarīgi kā laikmeta liecības, kuras nodot mantojumā nākamajām paaudzēm. Zvērkopju stāsti tiek pierakstīti un saglabāti gan videoierakstos, gan rakstveida novadpētniecības materiālos, lai tie būtu pieejami ikdienā ikvienam bibliotēkas apmeklētājam.

Popularizējot vietējo nemateriālo kultūras mantojumu, tiek stāstītas pasakas bērniem, organizēta anekdošu un joku stāstu stāstīšana, kā arī tautas mīklu minēšana.

Svarīgi ir stāsti par cilvēkiem – gaismas nesējiem, kurus aizvien atceramies un godinām. Tā, piemēram, literārais pārgājiens „Ceļmalas pilnas ar dzejoļiem”, ko bibliotēka organizēja

Vietējie iedzīvotāji vairākās paaudzēs saistīti ar zvērkopību, tāpēc viņu atmiņu stāsti ir svarīgi kā laikmeta liecības, kuras nodot mantojumā nākamajām paaudzēm.

2015. gada 5. septembrī, tika veltīts tautskoloģijas, dzejnieces Adīnas Ķirškalnes simtgadei. Pārgājiena „pieturzīmes” – Lazdonas bibliotēka, Lazdonas skola, Salu mājas.

Aizvadītā pasākuma mērķis bija atcerēties un godināt Adīnas Ķirškalnes mūža devumu vietējā kultūrtelpā, caur atmiņu stāstiem un dzejas lasījumiem pārstaigāt vietas, kas saistās ar skolotājas mūža gājumu Lazdonā, kā arī, veicinot dialogu starp paaudzēm, izkopt vietējo zinātāju stāstīšanas tradīcijas.

Pasākumā piedalījās kultūras un izglītības darbinieki, kādreizējie Adīnas Ķirškalnes audzēkņi un Lazdonas bērnu jauniešu centra „Kodols” dalībnieki, kā arī citi vietējās sabiedrības pārstāvji. Cilvēki, kuri pazina Adīnu Ķirškalni, dāsni dalījās atmiņu stāstos ar jauno paaudzi.

Nedaudz par pašu jubilāri un tās saistību ar Lazdonu

Skolotāja Adīna Ķirškalne dzimusi 1915. gada 15. augustā Vecpiebalgas Ģibuļos. Viņa ir viena no spilgtākajām personībām Lazdonas pagasta vēsturē. Pēc Rīgas Skolotāju institūta beigšanas 1937. gadā viņa uzsāka darba gaitas dzimtajā pusē Piebalgā, bet no 1948. gada viņas dzīve saistās ar Lazdonu – līdz pat 2009. gada jūnijam, kad Adīna atgriezās uz mūža dūsu dzimtajās Piebalgas kapos pie savējiem.

Dzīvojot un strādājot Lazdonā, sevi viņa dēvēja par Lazdonas piebaldzieti un par vienu no

vecākajiem skolotāju kadriem. Līdz 1970. gadam viņa dzīvoja un strādāja Lazdonā, pasniedzot latviešu valodu un literatūru Lazdonas skolā. Savu darbu viņa sauca par mūža misiju, teikdama: „Lai audzēkņi kļūtu gaismas ceļa gājēji, skolotājam jābūt jauno siržu modinātājam, savā veidā arī sapņotājam un dzejniekam.” No 1970. gada, aizejot pensijā, viņa dzīvoja netāļās Salu mājās.

Skolotājas saikne ar skolu nepārtrūka līdz mūža beigām. Viņa vadīja dzejas un labo domu stundas, par sevi teikdama: „Nekad neesmu domājis un kārojis iekļūt profesionālu dzejnieku pulkā. Mana vieta visa darba mūža garumā ir bijusi skola. Ar rīta gaismu spodrajos logos un bērnu acu skatos. Bet draudzību ar dzeju esmu izjutusi jau no bērna kājas, kad mani savā klēpi šūpoja lielā dzejniece – Daba.”

Adīna Ķirškalne vienmēr bija ļoti aktīva un sabiedriska. Par savu godprātīgo darbu mūža garumā viņa ieguvusi cieņu un atzinību, 1994. gadā saņemot Triju Zvaigžņu ordeni un 2004. gadā – goda nosaukumu „Mans latviešu valodas dižskolotājs”.

Mantojumā viņa atstājusi grāmatas: „Rītdienas prieks” (skolotājas atmiņas, 1977), „Pie saules puķes pieturos” (dzeja, 1995), „Atāla puķītes” (atmiņas, dzeja, 2000).

Informācija par pasākumu tika publicēta novada laikrakstā „Stars” un Madonas novada mājas lapā www.madona.lv, publiskās vietās tika

Foto: Lazdonas pagasta bibliotēka

izvietotas afišas, un individuālās sarunās tika uzrunāti Adīnas Ķirškalnes paziņēji. Īpaši vērtīgi, ka atsaucās Madonas novadpētniecības un mākslas muzeja Literatūras sektora vadītāja Dace Zvirgzdiņa, kas

Adīnu Ķirškalni pazina personīgi, strādājot muzejā, viņas ilgus gadus sadarbojās, arī grāmatu izdošanā.

Pasākumā savās atmiņās dalījās Madonas Grāmatu draugu biedrības priekšsēdētāja Beāte Ozoliņa, Madonas novada bibliotēkas vecākā bibliotekāre, dzejniece Sarmīte Radiņa, skolniece un vēlākā kolēģe Lazdonas skolā nu jau pensionētā skolotāja Inta Kumsāre, skolotāja Inese Rieksta un Salu māju saimniece Zinta Ruka, kultūras darba vadītāja Ināra Fedotova u. c.

Pasākuma materiāli, video ieraksti saglabāti bibliotēkas novadpētniecības materiālos. Atsauksmes publicētas vietējos informācijas resursos.

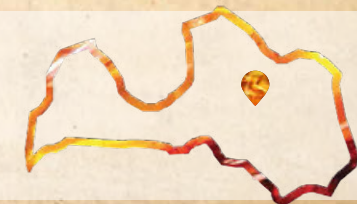
Ieteikumi un vēlējumi citiem

- Saglabāsim kopienas kolektīvo atmiņu mantojumu stāstos!
- Izcelsim stāstos mūsu tautas vērtības, stiprināsim nacionālo pašapziņu un tēvzemes mīlestību!
- Kopsim mūsu tautas garīgās vērtības, vairosim labo un skaisto visapkārt!

Lilīta Gluščuka, Lazdonas bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

- Meža iela 2, Lazdonā, Madonas novads, LV-4824
- www.madona.lv
- Lazdbibl@madona.lv
- +371 64826355

Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas filiālbibliotēka „Varavīksne”

Radošie un izziņošie stāsti Liepājā

Bibliotēka „Varavīksne” vietos stāstniekus apzina vispirms no savu lasītāju vidus, jo, ikdienā komunicējot ar bibliotēkas apmeklētājiem, izkristalizējas svarīgas detaļas, kas vedina uz jaunām idejām kultūras mantojuma saglabāšanā. Turklāt, veidojot un vadot dažādus pasākumus, sadarbojoties ar kultūras darbiniekiem, skolotājiem u. c., tiek atrasti jauni stāstnieki un jaunas iepazīšanās.

Stāstnieki tiek uzrunāti personīgi, un visbiežāk atsaucība ir pozitīva un atbalstoša. Stāstnieki ir dažādu profesiju pārstāvji, piemēram, režisore, muzeja vadītāja, pedagogi, bibliotekāri, mākslinieki, arī skolēni. Stāstu pasākumu tematika ir visdažādākā – „Stāsti par grāmatām”, „Stāsti par rakstniekiem”, „Stāsti par radošiem darbiem”, „Ziedu stāsti”. Cikla „Jaunliepājas vēstures lappusēs” ietvaros organizēta ekskursija uz Liepājas Lutera baznīcas muzeju, kā arī bijusi ekskursija pa Jaunliepāju gida pavadībā ar lasīšanas klubīņa „Grāmatu Varavīksne” dalībniekiem. Pasākumu, aktivitāšu, ekskursi-

ju mērķis ir apzināt vietējo kultūras mantojumu, kas saistīts ar bibliotēku, Jaunliepāju, Liepāju, Liepājas rakstniekiem. Stāstiem ir sulīga valoda, tajos virto interesanti fakti, vērtīgas atmiņas un atziņas, nostāsti, senatnes elpa, aizraujošas, pat anekdotiskas dzīves epizodes, kultūras mantojuma padziļinātāka iepazīšana. Svarīgas ir personiskās nianšes, kas izskan stāstā, tās atklāj pavisam jaunus apvēršņus un nezināmo. No stāstiem var iepazīt arī stāstnieka radošo potenciālu.

Veiksmes piemērs – stāstu pasākums „Atceroties Jāzepu Osmani. Stāsts par rakstnieku”

Pasākums tapa jubilejas izrāžu cikla „Liepājas bērnu teātrim 45” ietvaros, jo Liepājas Kultūras centra bērnu teātris ar Jāzepa Osmaņa tekstiem strādā jau daudzus gadus. Tika apzināts rakstnieka literārais mantojums, arī mazāk zināmais, kuru atklāja bibliotekāre Aija Jansone. Personisku stāstu par Jāzepu Osmani izstāstīja bērnu teātra režisore Vīta Pētersone. Pasākuma dalībnieki – režisore un skolēni – tika īpaši uzaicināti.

Pasākuma laikā tika izziņāta ļoti vērtīga, jauna un vēl neizzināta informācija, piemēram, bērni aplūkoja grāmatu ar Jāzepa Osmaņa autogrāfiem, kas ierakstīti dažādos gados, un noklausījās stāstu par to, kā autogrāfi tapuši, iepazīna rakstnieka gleznas, noklausījās stāstījumu par lugu „Sarkangalvītes cepurīte”, kas ir

45 gadu sena un dzimusi reizē ar bērnu teātri. Pasākuma dalībnieki noskatījās arī Jāzepa Osmaņa lugas „Sarkangalvīte” fragmentu.

Viena no pasākuma dalībniecēm teica, ka saņēmusi mantojumā no vecmāmiņas Jāzepa Osmaņa grāmatu, tādā grāmata ir vērtība, kas ceļos no paaudzes uz paaudzi un radīs savu stāstu!

Iegūtie materiāli tiek apkopoti, popularizēti, informācija par pasākumiem tiek ievietota bibliotēkas „Varavīksne” interneta vietnē <http://www.draugiem.lv/biblioteka.varaviksne/firstpage/index>, Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas interneta vietnē www.liepajasczb.lv, publicēta www.liepajniekiem.lv un laikrakstā „Kurzemes Vārds”. Iegūtā informācija tiek izmantota dažādos pasākumos, aktivitātēs, kas notiek bibliotēkā, kā arī novad-

pētniecībā. Sadarbība ar dalībniekiem notiek arī turpmāk, citos pasākumos, kā arī tiek meklēti jauni stāstnieki, jauni kontakti. Pasākumam „Atceroties Jāzepu Osmani. Stāsts par rakstnieku” būs turpinājums, un tajā piedalīsies jauni stāstnieki.

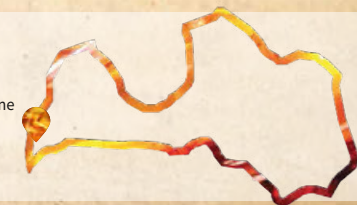
Ieteikumi citiem

- Sākt ar tuvāko – apzināt kultūras mantojumu, kas ir jums apkārt!
- Meklēt jaunus, ieinteresētus sadarbības partnerus. Uzrunāt un sadarboties!
- Vērot, izziņāt, pētīt, kopt kultūras mantojumu un tā saknes. Mīlēt savu darbu!

Aija Jansone, Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas filiālbibliotēkas „Varavīksne” bibliotekāre

Kontaktinformācija

- 📍 Brīvības iela 39, Liepāja, LV-3401
- 📧 www.liepajasczb.lv; www.draugiem.lv/biblioteka.varaviksne
varaviksne@liepajasczb.lv
+371 63422214

Limbažu Bērnu bibliotēka

Limbažnieku atmiņu stāsti

Lai veicinātu stāstniecību un vēstures zināšanu neuzdāmību, Limbažu Bērnu bibliotēka veido tematiskos atmiņu un stāstu vakarus. Lielākajai daļai pasākumu mērķis ir informēt, atgādināt un veicināt izpratni jauniešos par tādām vērtībām kā brīvība un sava valsts. Pastāstīt, ko nācies piedzīvot tiem, kas cīnījās par šo zemi un tās neatkarību.

Vietējie stāstnieki tiek apzināti caur sabiedriskajām organizācijām – Pensionāru apvienību, Represēto biedrību, biedrību „Mēnesnīcas” un citām. Šajās biedrībās un apvienībās ir atrodami cilvēki, kuri piedzīvojuši kara šausmas, izsūtīšanas bailes un citus vēsturiskus un smagus notikumus. Šis ir tās vēstures tēmas, par kurām ir visvairāk stāstu, visvairāk atmiņu.

Atsaucība no stāstniekiem ir liela. Viņi labprāt stāsta savus stāstus, paskaidro un informē par to, ko piedzīvojuši. Viņiem ir svarīgi, lai netiek aizmirstas, ko nācies piedzīvot.

Atsaucība no stāstniekiem ir liela. Viņi labprāt stāsta savus stāstus, paskaidro un informē par to, ko piedzīvojuši. Viņiem ir svarīgi, lai netiek aizmirstas, ko nācies piedzīvot. Arī jauniešus interesē vēsture – nevis tā, kas grāmatās, bet tieši individuālu cilvēku stāsti, piedzīvotais. Stāstos jaunieši uzzina, cik skarba, nežēlīga un biedējo-

ša ir bijusi šo cilvēku dzīve, ikdiena. Kādus pārbaudījumus ir nācies uzveikt, lai varētu dzīvot brīvā Latvijā.

Nezūdošas ir tikai atmiņas. Tieši šī iemesla dēļ Limbažu Bērnu bibliotēkā tika rīkots pasākums – „Baltijas ceļa atmiņu stāsti”. Limbažnieki, kuri piedalījušies Baltijas ceļā, caur saviem atmiņu stāstiem nodeva informāciju par piedzīvoto jaunākajai paaudzei. Šī pasākuma mērķis: neļaut aizmirst! Atgādināt un sniegt informāciju, īpaši jauniešiem, kuri Baltijas ceļā paši nav piedalījušies, pastāstīt, paskaidrot un ļaut saprast, kādas Latvijas vēstures notikumus piedzīvojuši un pieredzējuši viņu vecāki un vecvecāki. Stāstnieki tika lūgti uz stāstu pēcpusdienu, kura norisinājās Limbažu 3. vidusskolas telpās, lai tās vecāko klašu skolēniem pastāstītu savus atmiņu stāstus, savu redzējumu un domas par notikumu.

Informācija par pasākumu tika publicēta vietējā laikrakstā, Limbažu novada mājas lapā, Limbažu Bērnu bibliotēkas mājas lapā, un tika izvietotas afišas Limbažu Bērnu bibliotēkā un Limbažu 3. vidusskolā.

Pasākuma lielākais un galvenais ieguvums bija jauniešu ieinteresētība vēstures notikumos, kā arī vēstures un atmiņu tvērums un neuzdāmība. Nododot savus atmiņu stāstus jauniešiem, tie kļūst par viņu dzirdētiem stāstiem, kas ļauj tos nodot tālāk – saviem bērniem, jaunajai paaudzei.

Visi atmiņu stāsti tika ierakstīti audio formātā, vēlāk transkribēti. Šobrīd tie glabājas Limbažu Bērnu bibliotēkā. Tas dod iespēju ikvienam interesentam uzzināt, izprast un apzināt mūsu, limbažnieku, piedzīvoto, stiprinot kopības un piederības sajūtu.

Vēlējums citiem

- Ieteikumi citiem – atcerieties, neaizmirst atmiņas un to stāstītājus; informāciju, stāstu pierakstus glabāt vairākās vietās – pašiem savās atmiņās, drukātā un digitālā formātā.
- Kas neuzklausa – tas neiegūst brīnišķīgus stāstus!

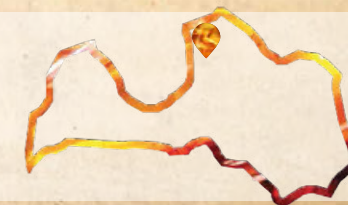
Sanda Virkstene, Limbažu Bērnu bibliotēkas galvenā bibliotekāre, lasīšanas veicināšanas pasākumu organizatore

Foto: Ilze Dzintare, Limbažu Bērnu bibliotēkas galvenā bibliotekāre

Kontaktinformācija

- 📍 Dārza iela 24, Limbaži, LV-4001
- 🌐 www.limbazuberni.lv/
bernu_biblioteka@limbazi.lv
+371 64070734

Madonas novada bibliotēka

Madonas novada kultūras mantojuma saglabāšana ar stāstiem par tradīcijām

Valoda ir viena no cilvēkam visnepieciešamākajām prasmēm. Ar to mēs sazināties, formulējam domas un iekļaujamies kultūrā. Nevienam nav noslēpums, ka mūsdienu jaunieši arvien vairāk izmanto virtuālo saziņu, bet tiešajos kontaktos jūtas bīkli un nedroši. UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” aktivitātes vērstas uz to, lai stiprinātu savstarpējo komunikāciju, valodas attīstību caur stāstu un rotaļu. Iesaistišanās šajā projektā ir bijusi likumsakarīga, jo gandrīz katrā pasākumā izmantota stāstīšana. Kur gan smelties zināšanas, kā stāstīt, ja ne UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” ietvaros rīkotajos semināros pie kompetentiem pasniedzējiem?!

Vietējā mantojuma izziņai un stāstniecības prasmes aktualizēšanai Madonā 2014. gadā notikušas veselas desmit aktivitātes, tostarp divi ģimeņu vakari: „Kas var mani aizdziedāt?” ar folkloras kopas „Vērtumnieki” dalībniekiem un „Kad es gāju dančus vest”.

Ģimeņu vakaru tēma tika aktualizēta caur senām un līdz mūsdienām koptām folkloras un tautas deju tradīcijām. Madonas novadā tautas tradīcijas ir dziļi cieņā. Novads īpaši lepojas ar

Pasākumu apmeklētāji ne tikai klausījās novada tautasdziesmas, bet dziedāja, gāja rotaļās un stāstīja savus stāstus par dziesmu un dziedāšanu.

folkloras kustības aizsācēju, folkloras kopas „Skandinieki” (tagad „Vērtumnieki”) dibinātāju Arti Kumsāru (1942–2013). Pasākumu apmeklētāji ne tikai klausījās novada tautasdziesmas, bet dziedāja, gāja rotaļās un stāstīja savus stāstus par dziesmu un dziedāšanu.

Madonas reģions izsenis slavens arī ar saviem dejotājiem – visos Dziesmu un deju svētkos mūsu novadnieku dejotāju skaits ir vislielākais. Tautas dejas tradīciju apzināšanu Madonā aizsāka Dzidra Rubene, tagad to turpina viņas skolēni. Tāpēc otrais ģimeņu vakars tika veltīts tautas dejai un dejotāju stāstiem.

Ja ģimeņu vakaros un citos pasākumos apmeklētāji atraisās pamazām, vairāk vērsti uz klausīšanos, ne stāstīšanu, tad bibliotēkas rīkotajos

bērnu rītos visi grib runāt. Īpaši jauks un sirsnīgs bija stāstu rīts bērniem „Kā garšo Latvija?”.

2014. gadā bibliotēka iesaistījās Baltijas ceļa 25. gadadienas atzīmēšanā, izzinot vietējo atmiņu par šo notikumu. Bibliotēkā apmeklētājiem bija iespēja noskatīties fragmentus no filmas „Latvijas atmoda kinohronikās”, tika organizētas patriotiskās stundas pamatskolas skolēniem „Baltijas ceļš”, kā arī sarunas par vēsturi ar senioriem, lai rosinātu viņus uz atmiņu stāstiem. Īpaši emocionāls bija pirmā Tautas frontes priekšsēdētāja Daiņa Ivēna stāsts par Baltijas ceļu un tikšanās senioru klubīnā „Pie kamīna”, kur atmiņas par neseno vēsturi dalījās akcijas „Baltijas ceļš” dalībnieki.

No visām īstenotajām aktivitātēm UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” ietvaros īpaši gribas atzīmēt svinīgo „Stāstu bibliotēku” plāksnītes atklāšanu pie bibliotēkas ēkas un mūsu lasītāju sacerēta stāstu „Saulcerītes modināšana”. Pasākums notika kā pirmais Madonas pilsētas svētkos un pulcēja ļoti daudz pilsētas iedzīvotāju un viesu.

Arvien vairāk citu valstu pilsoņu par savu dzīvesvietu izvēlas Madonu. Doma runāt un klausīties

stāstus par dažādām Eiropas valstīm radās, apkalpojot bibliotēkas apmeklētājus. Šogad vienojošā ģimeņu vakaru tēma ir „Eiropa Madonā”.

Notikuši divi pasākumi – par Vāciju un Franciju. Vakara galveno stāstnieku lomā, protams, „īsti, dzīvi” citu tautu pārstāvi: brīvprātīgā darba veicēja no Vācijas un latviešu-franču ģimene.

Organizējot pasākumus tīkla „Stāstu bibliotēkās” ietvaros, ir iecere aktīvāk iesaistīt visa vecuma apmeklētājus. Par tradīciju kļuvušas tikšanās ar senioriem klubīnā „Pie kamīna”. Šī gada pavasarī jau aizvadīts pasākums „Eiropa pasaulē – Eiropas pilsonis Gruzijā – stāsts par seno valsti”.

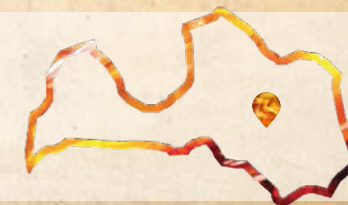
Par galveno uzdevumu, iesaistoties tīklā „Stāstu bibliotēkas”, uzskatām mūsu apmeklētāju rosināšanu stāstīt, nekautrēties, saprast, ka ikviens stāsts ir uzklaušanās vērts un nozīmīgs.

Līga Filipova, Madonas novada bibliotēkas Bērnu literatūras nodaļas vadītāja

Pasākumi „Kas var mani aizdziedāt?” un „Eiropa Madonā”. Foto: Madonas novada bibliotēka

Kontaktinformācija

- 📍 Skolas iela 12, Madona, LV-4801
- 🌐 www.madona.lv/biblioteka
- ✉ ligafili@inbox.lv
- ☎ +371 64821926

Pārventas bibliotēka

Pārventas atmiņu stāsti – vieta, kur satikties, atcerēties, būt noderīgam un vienkārši labi justies

Interese un vēlme pētīt vietējo kultūras mantojumu caur atmiņu stāstiem Pārventas bibliotēku rosināja iesaistīties UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”. Tomēr aktīva stāstu apzināšana notikusi arī pirms tam. Pirmais „Pārventas atmiņu stāstu” pasākums notika jau 2008. gada 18. maijā. Kopš šī pasākuma tikšanās reizes

vēl aizvien ir nemainīgas jau septīto gadu – katra mēneša pēdējā piektdienā plkst. 15.00.

Šajos gados notikuši 89 stāstu pasākumi. To dalībnieki pārsvarā ir bijušie un esošie pārventnieki, taču aicināts ir jebkurš interesents. Pārventas atmiņu stāstnieku

kodolu veido apmēram 20–25 apmeklētāji,

kuri cenšas piedalīties katrā pasākumā. Lai gan kodols ir nostabilizējies, no reizes uz reizi piedalās arvien jauni dalībnieki. Diemžēl daži ir devušiies mūžības ceļos.

Stāstu pēcpusdienās vecākā gadagājuma pārventnieki var gan no sirds izrunāties, gan arī sniegt nenovērtējamu ieguldījumu vietējā kultūras mantojuma apzināšanā un saglabāšanā, jo stāsti tiek fiksēti video un audio ierakstos. Stāstnieku apzināšana, uzsākot pirmos pasākumus, notika, uzrunājot vecāka gadagājuma bibliotēkas apmeklētājus, taujājot, vai viņu bērniība un jaunība saistīta ar Pārventu un aicinot apmeklēt bibliotēkas pasākumu.

Seniori ir iemācījušies veidot savus stāstus tā, lai tie būtu interesanti ne tikai pašam stāstītājam, bet, galvenais, klausītājiem.

Stāstu tēmas pirmajos gados bija visdažādākās – Pārventas ielas, ēkas, ļaudis, notikumi, gadskārtu ieražu svinēšana un citi godi. Vēlākos gados paplašinājās ne tikai stāstu tēmu loks, bet arī dalībnieku stāstītprasme. Pasākumu ilggadības veiksmē ir cilvēkiem tuvu tēmu izvēle, kas rada vēlmi dalīties atmiņās, satikties ar vienaudžiem, būt noderīgiem un novērtētiem. Bibliotēkai šeit ir sava loma – radīt vietu, kur šīs atmiņas kļūst par vērtību nākamajām paaudzēm.

Seniori ir iemācījušies veidot savus stāstus tā, lai tie būtu interesanti ne tikai pašam stāstītājam, bet, galvenais, klausītājiem. Viņi ir iemācījušies klausīties un ieklausīties cits citā un apjautuši, ka nav pareizu vai nepareizu stāstu.

Informācija par pasākumiem tiek ievietota gan bibliotēkas mājas lapā biblioteka.ventspils.lv, portālos ventspils.lv., ventasbalss.lv, ventspilnieki.lv, kā arī laikraksta „Ventas Balss” drukātajā versijā. Bibliotēkā tiek izvietotas afišas, informācija tiek ievietota informācijas displejā, kas apskatāms 24 h diennaktī pie bibliotēkas ieejas.

leguvumi, rīkojot stāstu pasākumus bibliotēkā

Pārventas bibliotēka šo gadu laikā, rīkojot stāstu pasākumus, ir tikai ieguvusi. Ir apkopots ievērojams novadpētnieciskais materiāls – fotogrāfijas, atmiņas (skaņu ierakstos, piezīmēs). Stāstu pasākumi ir arī iespēja popularizēt Pārventas vēsturi, tādā veidā sekmējot atmiņu tālāku nodošanu jaunajai paaudzei. Turklāt UNESCO nedēļas

ietvaros jaunieši un „Pārventas atmiņu stāstu” dalībnieki, ļaudis cienījamos gados, dalījās stāstos par savas bērniības Pārventu. Šis pasākums sniedza gandarījumu vecākā gada gājuma stāstniekiem, jo uzaicinātie jaunieši ar patiešu interesi klausījās un jautāja par senioru jaunības laika Pārventu.

Savukārt Latvijas Pašvaldību savienības sadarbībā ar Eiropas Komisijas pārstāvniecību Latvijā, Izglītības un zinātnes ministriju, Veselības ministriju, Labklājības ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju rīkotajā konkursā „Eiropas Gada pašvaldība 2012”, kuras komisija apmeklēja arī Pārventas bibliotēku, īpaši atzīmēts darbs ar senioriem. Komisija novērtēja „Pārventas atmiņu stāstu” darbību bibliotēkā, un Ventspils pašvaldība izvirzīja stāstu dalībnieci Mirdzu Stellu Putniņu Gada Eiropas cilvēka nominācijai.

Pārventas bibliotēkā stāstu pasākumiem ir bijušas daudz un dažādas tēmas, kas rosinājušas uz atmiņām un palīdzējušas daudzpusīgi izziņāt vietējo vēsturi un kultūras mantojumu: „Pārventas ielu un māju vēsture”, „Jāņu tradīcijas toreiz” (pirmās brīvvalsts laikos un pēckara gados, kas mainījies, salīdzinot ar mūsdienām), „20. gadsimta 50. gadi” (pēckara periods, kad mainījies ne tikai sabiedriskā iekārta, bet arī

Foto: Pārventas bibliotēka

Pārventas iedzīvotāju etniskais sastāvs), „Radio un TV darbnīcas, slavējamie meistari – radio un TV ienākšana pārventnieku sadzīvē”, stāsti par vienu no leģendārajām pārventniecēm, vairāku paaudžu skolotāja Martu

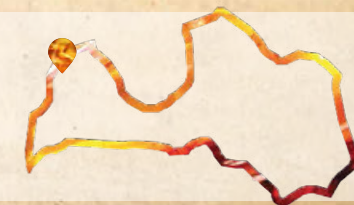
Stepāni (viņas vadītais naturālistu pulciņš bijis nozīmīgs ļoti daudziem pārventniekiem), dažādu laiku un varu apbalvojumi – sākot ar Krievu–Turku kara, beidzot ar Padomju laika apbalvojumiem, Rubīnu ģimenes vēsture starpkaru periodā (Rubīnu ģimene bija maizes cepēji un veikalnieki), vācieši Pārventā – tirgotāji, veikalnieki, uzņēmēji, un vietējas preiļenes, „Rakstnieks un skolotājs Herberts Dorbe pārventnieku atmiņās”, „Mazbānīša stāsti” (šausmiežu dzelzceļa vilciens, kas kursēja Kurzemes piekrastē līdz pat pagājušajam gadsimta 50. gadu beigām), „Labāko receptu stāsti”, „Mednieku un makšķernieku stāsti”, „Skolas gadu stāsti”, „Mājdzīvnieku stāsti”, „Tautas frontes laika stāsti”.

Igeta Gredzena, Pārventas bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

- 📍 Tārgales iela 4, Ventspils, LV-3601
- 📞 www.biblioteka.ventspils.lv
igeta.gredzena@ventspils.lv
+371 63680072

Pilsrundāles bibliotēka

Stāsti netiek meklēti, tie rodas sarunās pie bibliotekāra galda, jo arī ikdienā katram ir kas stāstāms. Pat ja cilvēkam šķiet, ka viņš neko īpašu nav pateicis, stāstu pierakstītājam tas jau ir kā mediējums. Mediējums, kas iemūžināts pierakstu burtnīcā un kas reiz varētu pārtapt stāstu krājumā. Svarīgais ir arī viņu emocijas, izteiksme, žesti, nepateiktais, kas audio ierakstā ir tikai nojaušams.

Bibliotēkas apmeklētāji nav stāstnieki tradicionālajā nozīmē, proti, tie nav mācījušies performances pamatnostādnes, nav piedalījušies starptautiskos „storytelling” festivālos un nemācās no galvas pasakas vai anekdotes. Viņu skola ir *pate dzīve!* Jo pamanāmāks sudrabs matos, jo vērtīgāks stāstnieks, jo tam gadu daudz un atmiņu. Viņu stāstiem ir apzīmējums – tie ir dzīvesstāsti!

Dzīvesstāstus var sadalīt pa tēmām. Reizēm tiek izdomāta tēma, un stāstītāji lieliski pielāgo savas atmiņas tai. Piemēram: kolhoznieku un sovhoznieku stāsti, bibliotekāru stāsti, vaļasprieki un Rundāles agrākā dzīve. Ko no tiem var uzzināt? Katra cilvēka dzīves pieredzi, bērni-

bas pārdzīvojumus un skolas laika peripetijas. Var sajust katra cilvēka dzīves smagumu, spēju tikt tam pāri. Tas ļoti satuvina un manī izraisa visdziļāko cieņu un bijību pret katru, kas reiz atklājies.

Bibliotēkā ir izveidots lasītāju klubs, kurā apvienojušies gan seniori, gan vidējā paaudze. Sākumā tās bija vienkāršas tikšanās

*Jo pamanāmāks sudrabs matos,
jo vērtīgāks stāstnieks, jo tam gadu
daudz un atmiņu. Viņu stāstiem
ir apzīmējums – tie ir dzīvesstāsti!*

vienu reizi mēnesī, kad patiešām tika runāts par literatūru un literātiem. Tikai pēc vairākiem gadiem tikšanās pārtapa par stāstu vakariem, kuros stāstītais vēl aizvien tiek aprakstīts vietējā izdevumā. Tagad tas kļuvis par ieradumu. Ja kādreiz izpaliek, tad cilvēki prasa: „Kas notiek, kur stāsti?”

Par kārtējo stāstu vakaru cilvēki tiek informēti personīgi, piezvanot vai aizsūtot uzaicinājumu internetā, bet plašākai publicitātei tiek veidoti plakāti, kas izlikti iedzīvotāju pulcešanās vietās – tirgus placī, veikalos, doktorātā, aptiekā un novada domē. Katram stāstu vakaram ir sava auditorija. Ir patiess prieks par katru, kurš atnāk. Ļoti jauki ir tie stāstu vakari, kuros piedalās arī

*Mūsu mantojums ir vietējo iedzīvotāju atmiņas par laiku,
ko viņi piedzīvojuši Rundāles novada Rundāles pagastā,
sākot no piedzimšanas līdz pat kapu kalniņam.*

Foto:
Pilsrundāles
bibliotēka

bērni, piemēram, „Leļļu stāsti”, „Čigāni Rundālē”, „Mamma man teica” un anekdošu pēcpusdiena „Pūt un palaid!”.

Stāstu vakariem tiek gatavots mazs scenārija uzmetums, paredzot laiku ievadam, tējai un pat testiem, dziesmām, spēlēm, jo tās patiek visiem. Cilvēkiem patiek arī pārsteigumi – kāds viesis un dāvanaiņas, kuras tiek gatavotas pašu rokām.

Katrs stāstu vakars, iepriekš vienojoties ar klātesošajiem, tiek ierakstīts ar diktofonu un saglabāts digitālā formātā. Ierakstos svarīgs ir viss – balss, intonācijas, iestarpinājumi, vieta un laiks. Pēc zināma laika tas noteikti būs kultūrvēsturisks mantojums, ja vien mums pašiem būs svarīgs katrs rundālietis.

Kad stāstu vakars beidzas, tad cilvēks var justies „attīrījies”. Mēs neliekam stāstīt, ja nevēlas. Tikai pietāte un mīlestība pret cilvēku nodrošina labu sadzīvošanu un dod cerību, ka nākamajā reizē viņš izstāstīs savu stāstu.

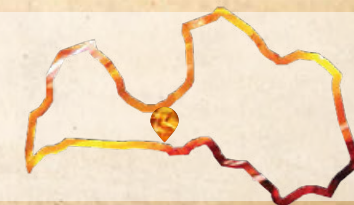
Ieteikumi citiem

- Cieniet cilvēkus, kas Jums uztic savus stāstus!
- Nepadariet citu dzīvesstāstus par sava darba pašmērķi, bet sadarbibā ar pašvaldību izceliet tos saulītē!
- Esiet savas apkāmes stāstu glabātājs, jo kurš tad, ja ne Tu!

Aelita Ramane, Pilsrundāles bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

- „Zemzari” 30, Pilsrundāle, Rundāles novads, LV-3921
- pilsrundalesbiblioteka.blogspot.com/
aelita.ramane@rundale.lv
+371 63962402

Plaviņu novada bērnu bibliotēka

Dzīvās vēstures apzināšana Plaviņās

Mūsu bibliotēka UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas” darbojas tikai otro gadu. Tādēļ esam tajā darba posmā, kad stāstnieki galvenokārt tiek tikai apzināti. Tiesa gan, jau pašā sākumā bija padomā

vairāki mūsu pilsētas un novada cilvēki, kultūras mantojuma glabātāji, kuri tika uzrunāti, lai izzinātu viņu stāstus. Tādi bija arī rakstniece Aldona Cinīte un Kārļa un Aleksandra Štrālu mantojuma glabātāja Maija Tropa-Štrāle.

Ar viņām jau no paša sākuma izveidojās veiksmīga sadarbība. Citi iespējamie stāstnieki tika meklēti un uzrunāti dažādos kultūras pasākumos, draugu un paziņu lokā. Ar dažiem veidojas ļoti veiksmīga sadarbība.

Cenšamies atrast stāstniekus ar dažādām interesēm, no dažādām vecuma un uzskatu grupām.

Cenšamies atrast stāstniekus ar dažādām interesēm, no dažādām vecuma un uzskatu grupām. Stāstus pasākumos ir stāstījuši arī skolasbērni, jaunieši, ceļotāji, dažādu profesiju pārstāvji un seniori. Līdz ar to arī tēmas, kas stāstu pasākumos bibliotēkā tiek aktualizētas, ir visdažādākās. Protams, arī pašas regulāri piedalāmies stāstīšanā, tomēr uzskatām, ka cilvēkiem interesantāka ir daudzveidība.

Šobrīd visveiksmīgākā sadarbība izveidojusies ar Plaviņu senioru apvienību „Daugavas rīts”. Apvienības vadītāju Regīnu Šimkeviču ieinteresēja UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” ideja un stāstīšanas kustība, tāpēc viņai radās doma ko līdzīgu izmēģināt viņu apvienībā. Saaicinājusi kopā apvienības valdi, vadītāja izteica

Sadarbībā ar senioru apvienību „Daugavas rīts”

Foto: no „Skolas gadu stāstu” materiāliem

Foto: no „Skolas gadu stāstu” materiāliem

priekšlikumu: ikmēneša tikšanās reizēs no rudenis līdz pavasarim katru reizi citam apvienības dalībniekam stāstīt stāstus par noteiktu tēmu. Tā kā apvienībā un arī valdē ir vairāki bijušie pedagogi, tika aktualizēta arī viņiem saistoša tēma „Skolas gadu stāsti”. Apvienības biedri šo ieceri uzņēma pozitīvi un piekrita. Mēs bijām klāt dažās tikšanās reizēs, bet darbošanās tāpēc neapsīka, un visi stāstītāji savus stāstus arī uzrakstīja un apkopēja speciāli izveidotā mapē. Daži savus stāstus papildināja ar fotogrāfijām, skolai veltītu dzeju vai bukletu. Ar senioru apvienību bibliotēkas sadarbība noteikti vēl turpināsies, bet apkopotie materiāli tiks noformēti un iesniegti Plaviņu pilsetas muzejam.

Ieteikumi citiem

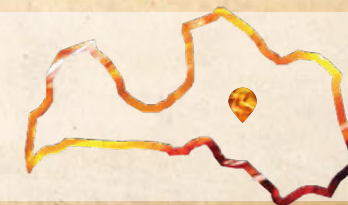
- Dažādība ir interesanta. Meklējiet dažādus stāstniekus, tad tas, ko darām, ieinteresēs un aizraus arī citus cilvēkus.
- Dokumentējiet, fotografējiet, filmējiet visu, ko darāt un istenojat pasākumos: vēlāk šie materiāli būs interesanti gan jums, gan citiem, kā arī būs vērtīgs mantojums nākamajām paaudzēm.

Lai mums visiem izdodas! Nepadosimies! Būsim tās vardītes, kas spirinās un sakuļ savu sviesta bumbu, uz kuras atsperties!

Gunta Grandāne un Antra Galiņa,
Plaviņu novada bērnu bibliotēka

Kontaktinformācija

- 📍 Rīgas iela 11a, Plaviņas, Plaviņu novads, LV-5120
- 🌐 www.plavinass.lv
plavinuberni@inbox.lv
+371 26481385

Preiļu Galvenā bibliotēka

Stāsti, kas apvieno ģimenes...

Viens no galvenajiem Preiļu Galvenās bibliotēkas darbības vadmotīviem ir „bibliotēka ģimenei”. UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas” Preiļu Galvenā bibliotēka tika uzņemta 2013. gada novembrī, un jau 2014. gadā tika uzsākta aktīva darbība, rīkojot stāstu pasākumus. Stāstu pasākumos cenšamies iesaistīt visu vecumposmu iedzīvotājus. Pirmie soļi tika sperti caur vietējo informatīvo izdevumu „Preiļu Novada Vēstis”, kas nonāk katrā preiļnieša ģimenē. Laikrakstā tika publicēti raksti ar aicinājumu pieteikties stāstnieku pulkam, taču iesākumā liela atsaucība netika gūta. Secinājām, ka vislabākā reklāma ir aicinājums dalīties pieredzē, komunicēt par noteiktu tēmu, daloties pieredzē ar citiem. Tā nu 2013. gada nogalē plānojam pirmos pasākumus 2014. gadam.

Pirmie stāstnieki bija sava amata profesionāļi – muzeja darbinieki, bibliotekāri, folkloras kopu dalībnieki, kultūras darbinieki, amatnieki, cilvēki, kuru ikdienu saistīta ar komunikāciju. Grūtāk bija saskarsmē ar bērniem, jo izplatītākais saziņas veids bērnu un jauniešu vidē – sociālie tīkli. Tāpēc uzrunājām bērnus, kuriem patīk gan lasīt, gan stāstīt. Šajā gadījumā liels atbalsts bija lasīšanas veicināšanas programma „Bērnu un jauniešu žūrija”, kā arī vietējais vasaras lasīšanas konkurss „Krauklis iesaka izlasīt”, ar kura dalībniekiem bibliotekārēm notiek grāmatu apspriešana, individuālas pārrunas, to laikā bērnam ir iespēja izteikties.

Pirmais pasākums, kas apvienoja bērnus, vecākus un vecvecākus, bija „Lelles ceļojums cauri gadsimtiem”. Tajā izskanēja stāsti par leļļu tapšanas vēsturi, uz Sibīriju izsūtītās meitenes lelles stāsts, populārā tūrisma objekta Preiļu Leļļu

Pasākuma laikā tika izveidota stāstu māla pika, kas klātesošos iedrošināja stāstīt.

muzeja mākslinieces Jeļenas Mihailovas stāsts par leļļu un to darināšanu, meiteņu stāsti par savu mīļāko lelli. Bija arī bērnu sarūpēta leļļu un bibliotēkas grāmatu izstāde. Lai veiksmīgi noritētu tāds pasākums kā „Dzīves kuriozi” savukārt uzrunājām Arendoles folkloras kopu „Dzeipurs” un Stabulnieku bibliotēkas bērnu teātra pulciņu.

Latgale izsenis pazīstama ar tās bagātīgajām tradīcijām un prasmēm māla apstrādē, keramikā. Arī Preiļos ir sava īpašā vieta, kur izzināt vietējo mantojumu un veicināt tā atpazīstamību plašākā sabiedrībā. Preiļos atrodas slavenā keramiķa Polikarpa Čerņavska muzejs, ar kuru bibliotēkai izveidojusies lieliska sadarbība.

Kopdarbībā ar šo institūciju tika rīkots pasākums „Māla pikas stāsts”, kura gaitā varēja ne tikai noklausīties keramiķu Jāzepa Čerņavska, Jāzepa Caica un Raivo Andersona stāstus par keramikas attīstību Latgalē un Preiļos, bet arī redzēt keramiķus darbībā – veidojam māla traukus.

Pasākuma laikā tika izveidota stāstu māla pika, kas klātesošos iedrošināja stāstīt. Mazā malā pika, kas pasākumā rosināja uz pirmo stāstu, tagad atrodas bibliotēkā, un katrs ienākušais, tai pieskaroties, var sajūt tās siltumu, kas rosina uz jauniem un sirsniņiem stāstiem.

Informācija par pasākumu tika izsūtīta vietējiem plašsaziņas līdzekļiem, ievietota vairāk interneta vietnēs un sociālajos tīklos. Pa-

sākums guva lielu atsaucību un interesi ne vien no apmeklētājiem, bet arī vietējiem medijiem. Video sižets pieejams arī Latgales Reģionālās televīzijas interneta vietnē <http://www.lrtv.lv/zinas/preilos-tiek-veidota-stastu-biblioteka-1758>

2015. gads tika uzsākts ar bibliotekāru stāstiem. Tā kā bibliotēkai ir laba sadarbība ar vietējām skolām, šim pasākumam bija veltīta arī Preiļu 1. pamatskolas bērnu zīmējumu izstāde „Bibliotekārs bērna skatījumā”. Visi bibliotekāru stāsti šī gada nogalē tiks apkopoti krājumā „Bibliotekāru stāsti”, kura prezentācija notiks Preiļu bibliotēkas 85 gadu jubilejā.

Bibliotēka stāstu stāstīšanā aktīvi iesaista bērnus un jauniešus. Lai sniegtu bērniem iespēju apliecināt sevi kā stāstnieku un skatuves runas meistarus, tika rīkots pasākums „Kas var mani

pārrunāt?”. Pasākuma laikā bija iespēja dzirdēt Preiļu novada skolu labāko prozas lasītāju uzstāšanos ar stāstījumu un Riebiņu vidusskolas labāko stāstnieku sniegumu.

Lai bibliotēkas darbs vietējā mantojuma apzināšanā caur stāstiem veiktos labāk, uzskatām par nepieciešamu arvien vairāk aktivitāšu veltīt ar stāstniecību saistītu prasmju apgušanai, tostarp stāstnieku apzināšanai un stāstu dokumentēšanai ārpus pilsētas, piemēram, organizējot vasaras ekspedīcijas. Ir svarīgi īstenot aktivitātes ārpus centriem, reģionos, lai apzinātu vietējo tradicionālo mantojumu un dokumentētu viņu stāstus, ko varēsim stāstīt arī mūsu nākamajām paaudzēm.

Vilhelmine Jakimova, Preiļu Galvenās bibliotēkas Bērnu literatūras nodaļas vadītāja

Kontaktinformācija

• Raiņa bulvāris 19, Preiļi, LV-5301 (juridiskā);
Kārsavas iela 4, Preiļi, LV-5301 (faktiskā)

• www.preilubiblioteka.lv/
ilona.skorodihina@preilubiblioteka.lv
+371 65381228

Pūres pagasta bibliotēka – informācijas un novada izpētes centrs

Caur stāstiem iemūžinātās Pūres mājvietas

Pūres pagasta bibliotēkai – informācijas un novada izpētes centram (turpmāk: INIC) ir plašs novadpētniecības materiālu krājums un izdotas divas grāmatas par pagasta vēsturi, tomēr ir vietas un jautājumi, kas maz pētīti un dokumenti vairs nav pieejami, tāpēc atliek rosināt vietējos iedzīvotājus kvēties atmiņās un stāstīt stāstus par dzimto pusi.

Kopš bibliotēka iesaistījusi UNESCO LNK izveidotajā tīklā „Stāstu bibliotēkas”, ir realizēti vairāki pasākumu cikli, piemēram, „Kolhoznieku stāsti”, „Barikāžu stāsti”, „Ārzmēs dzīvojošo stāsti”, „Novadnieku stāsti”, „Starppaaudžu dialogs” u. c. Jau sešus gadus notiek aktīvs darbs pie vietējā mantojuma apzināšanas, īstenojot aktivitāti „Iemūžini Pūres pagasta mājvietas”. No 2009. gada vietējā kopienā ir apzinātas esošās un zudušās mājas, filmēts un fotografēts, bibliotekāri tikušies gan ar vietējiem stāstniekiem, gan bijušo māju iemītniekiem.

Realizējot projektu „Iemūžini Pūres pagasta mājvietas”, radās jautājums – ar ko sākt? Pūres pagastā ir vairāki mazciemi. Pārskatot kādreizējo un tagadējo Dzirciema pagasta teritoriju, kas 1975. gadā pievienota Pūres pagastam, tika secināts, ka tieši tur 40 mājvietas ir zudušas, tāpēc aktivitāte uzsāka attālākajā pagastā vietā Lamiņos.

2010. un 2011. gadā notika četras ekspedīcijas, kurās piedalīties bija aicināti pieci stāstnieki: Anna Siljāne, Laima Āboliņa, Tālis Jēgers, Jānis Ivanovs un Anna Mikulova. Cilvēki, kas tika uzrunāti, labprāt piekrita pastāstīt par zu-

Bibliotekāru rosināti, stāstnieki atklāja mājvietu vēsturi, pastāstīja par mājām un iedzīvotājiem, kuri tajās dzīvojuši vairākas paaudzes, par tām, kuru sētas izdaiļotas un kopotas, kā arī par tām, kuras rodamas vien atmiņās un no kartes izdzēstas.

dušām mājvietām, jo pazīst vietējos iedzīvotājus, un Lamiņi ir viņu dzīvesvieta jau vairāk nekā 50 gadus. Bibliotekāru rosināti, stāstnieki atklāja mājvietu vēsturi, pastāstīja par mājām un iedzīvotājiem, kuri tajās dzīvojuši vairākas paaudzes, par tām, kuru sētas izdaiļotas un kopotas, kā arī par tām, kuras rodamas vien atmiņās un no kartes izdzēstas. Likteņi mājām bijuši dažādi: meliorācijas dēļ nolīdzinātas, palikušas bez saimnieka, nodedzinātas... Šodien tur ir klajumi, plašas pļavas, sakuplojuši krūmi, izaugušas priedītes. Tik ozoli varētu pastāstīt, ko redzējuši, bet tie klusē...

Pēc video stāstu un fotogrāfiju ievietošanas bibliotēku portālā, informāciju par mājvietām bijušie iedzīvotāji vai dzimtai piederīgie skata attālināti. Uz bibliotēku arvien biežāk zvana un lūdz parādīt dzimto māju vietas dabā. Pēc tikšanās tiek iegūtas senas fotogrāfijas, kas papildina bibliotēkas foto krājumu. Šo gadu laikā bibliotēkā organizējusi piecus lamiņnieku saietus, kuros izskanējuši stāsti par mājām, dzimtām, senajiem darbiem, tra-

dīcijām un godiem. 2011. gadā tika rīkots pirmais saiets „Pie lielā saimes galdā” (sabrauca bijušie lamiņnieki no dažādām Latvijas vietām), 2012. gadā – „Visi radi kopā” (notika dzimtu dīžošanās „Ābols no ābeles”), 2013. gadā – „Viena diena Lamiņos” (fotostāsti, ikdienu Lamiņos fotogrāfijas), 2014. gadā – „Skaista mana tēva sēta” (darbošanās lauku sētā un radošās darbnīcās, tika veikti senie darbi, uzklauti stāsti par tiem), 2015. gadā – „Visapkārt zeme zied” (svētņu moto: „Mēs gadus kā ziedus virtenē vijam”).

2014. gadā pasākuma laikā tika izdalītas anketas par latviskiem augiem. Sadarbībā ar Nacionālā botāniskā dārza speciālisti Dainu Rozi ir uzsākts pētījums viena pagasta ietvaros par tēmu „Augi kā latviskās identitātes zīme”. 5. lamiņnieku saietā tika stāstīti stāsti par sētu, kas tajā aug, kas tiek stādīts. Nav svarīgi, cik liels dārzs ir katram, jo latviešiem ne dārza plašums, bet tajā augošie augi ir īpaša vērtība. Dārzs kopj latvisko pašapziņu un stāsta par mūsu tautas čaklumu, skaistuma izjūtu un tradīcijām, tas ļauj piepildīt ilgas „pēc sava kaktiņa, sava stūrīša zemes”. Un tas ir katra sētas īpašnieka stāsts, kurā mēs saklausām priekšstatu par augiem – puķēm, krūmiem un kokiem, kuriem ir vieta un kuriem ir jābūt latvieša dārzā.

Lai uzskatāmāk parādītu paveikto, bibliotēka izveidojusi četrus fotogrāfiju standus „Laudis, sadzīves tradīcijas un godi Pūres pagasta Lamiņos”, iekļaujot 128 fotogrāfijas par šīm mājvietām. Uzsākts darbs pie mājvietu datubāzes veidošanas,

kurā būtu apkopotas bibliotēkā pieejamās ziņas par esošām un zudušām mājām. Darbs turpinās, un stāsti par mājvietām tiek papildināti.

Stāstu veicināšanas aktivitātes tiek atspoguļotas informatīvajos izdevumos „Tukuma Laiks” un „Pūres un Jaunsātu Pagastu Ziņas”, laikrakstos „Tukuma Ziņotājs” un „Neatkarīgās Tukuma Ziņas”,

portālos www.tukums.lv un www.biblioteka.lv. Paveikto var apskatīt bibliotēku portālā sadaļā Stāstu laiks <http://www.biblioteka.lv/Libraries/pures-pagasta-biblioteka-informācijas-un-novada-izpētes-centrs/majvietu-stasti.aspx>

Šajā darbā Pūres pagasta bibliotēka – INIC ieguvusi pozitīvu pieredzi, tāpēc aicina arī citus bibliotekārus vairāk pievērst uzmanību pagasta attālākajiem mazciemiem, vietām, kas atrodas tālāk no centra, kur cilvēki dzīvo, bet kultūras aktivitātes tur nenotiek, tāpēc bibliotekāri var būt tie, kas ar savām idejām veicinātu iesaisti un celtu šo iedzīvotāju pašapziņu:

iesaistot iedzīvotājus stāstu veicināšanas pasākumos, piemēram, aicinot stāstīt par dzīvi kopsaimniecībās (kolhoznieku stāsti),

organizējot aktivitātes mazciemos, kurās piedalās vietējo tradīciju zinātāji un praktizētāji, lūdzot pagasta pārvaldei piešķirt finansējumu kopā būšanas svētkiem, tā dažādojot kultūrvīdi un norises vietējā kopienā.

Lai veicas un izdodas!

Valda Dzelzkalēja, Pūres pagasta bibliotēkas – informācijas un novada izpētes centra vadītāja

Kontaktinformācija

- Zemeņu iela 7, Pūres pagasts, Tukuma novads, LV-3124
- www.tukums.lv/pagasti/pure/kultra
valdadz@inbox.lv
+371 29182174

1. ekspedīcija „Zudušās Lamiņu mājas”. 2009. gada maijā. Foto: Aivars Zusāns

Rēzeknes Centrālā bibliotēka

Starptautiska pieredzes apmaiņa sava kultūras mantojuma izzināšanai un izceļšanai

Rēzeknes Centrālā bibliotēka no 2010. gada darbojas UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”, organizējot stāstu pasākumus, aktualizējot un iedzīvinot stāstu tradīcijas vietējā sabiedrībā. Šajā laikā notikuši ap 20 stāstu pasākumi, aptverot visu paaudžu stāstītājus un klausītājus. Ja pirmajos gados stāstīšanā vairāk tika iesaistīti bērni un jaunieši, šobrīd tiek iesaistīti arī pieaugušie un seniori.

Veiksmīga un saturiski bagāta pasākuma panākumu atslēga ir stāstnieks. Darbs pie stāstnieku apzināšanas un iesaistīšanas tika veikts ar preses starpniecību. Tomēr produktīvāka ir personisko kontaktu izmantošana un jaunu dibināšana, uzrunājot gan organizācijas, gan cilvēkus individuāli. Galvenokārt saziņa notika pa telefonu un e-pastā, kā arī personīgi ierodoties pie stāstniekiem. Atsaucība no potenciālo stāstnieku puses vērtējama pozitīvi. Bijuši arī gadījumi, kad stāstnieks nevēlās stāstīt, jo tēma ir pārāk personiska vai politiski jūtīga. Kā piemērs ir „Romantiskie stāsti” un „Latvijas Tautas frontes stāsti”.

Bibliotēkā viesojušies interesanti un pieredzes bagāti cilvēki, kuri savā pieredzē labprāt dalījušies ar klausītāju. Novadpētnieks Leonards Rakickis stāstīja par Beņislavsku dzimtu. Marija Šeršņova – bibliotekāre un novadpētniece – daudz pasākumos bērniem un jauniešiem stāstīja par ceļojumiem, grāmatām, interesantiem cilvēkiem un Rēzekni. Viņas stāstos par Rēzekni piecu gadu garumā ieklausījušies ne mazums

Veiksmīga un saturiski bagāta pasākuma panākumu atslēga ir stāstnieks.

bērnu un jauniešu – kā vietējo, tā brīvprātīgo no citām Eiropas valstīm.

Rēzeknes Centrālā bibliotēka kā „Stāstu bibliotēku” tīkla dalībiece mudina ikvienu iejusties stāstnieka „adā” stāstu vakaros. Lielāku atsaucību guvuši personīgās pieredzes stāsti – profesiju stāsti, stāsti par novadniekiem un dzīvē satiktiem cilvēkiem, notikumiem un ceļojumiem. Bērni ir stāstījuši par mīļākajām grāmatām, ģimenes locekļiem – vecmāmiņām. Aizraujoši ir studentu stāsti un bērniības stāsti jau no pieaugušā skatupunkta. Šobrīd aktuāla tendence ir: ka bibliotekārs ir reizē arī stāstnieks. Bibliotekāres Rēzeknes jauniešu centram „JACis” organizēja stāstu ciklu par pilsētu (zaļā pilsēta, pilsētas ielas, seno fotogrāfiju stāsti, pilsēta mākslā, ievērojami rēzeknieši), kas vēlāk tika atspoguļoti vietējo laikrakstu slejās.

Divi interesantākie stāstniecības pasākumi bibliotēkā norisinājās 2015. gadā – „Starptautiskā dzīvā bibliotēka” un Starptautiskā folkloras festivāla „Baltica 2015” ietvaros rīkotais stāstu pasākums „Skotu un latgaļu stāstu sasaukšanās”.

„Starptautisko dzīvo bibliotēku” Rēzeknes Centrālajā bibliotēkā organizēja ARPC jauniešu centra „JACis” brīvprātīgā Džordžiana Irimija no Rumānijas. „Dzīvajā bibliotēkā”

jaunieši no daudzām valstīm stāstīja katrs par savu zemi, mēģinot lauzt izplatītākos stereotipus un veicinot savstarpēju iecietību. Pasākuma organizēšanai tika izveidota darba grupa – jaunieši un bibliotekāri –, jo tā organizēšana bija sarežģīts process ar konkrētu pasākuma norisē veicamo darbu sadalījumu. Tā kā jaunieši – „dzīvās grāmatas” runāja angļu valodā, tika sagādātas „vārdnīcas” – jaunieši, kas „lasītājam” jeb klausītājam iztulkoju sacīto. „Dzīvajā bibliotēkā” tika piedāvātas 30 „dzīvās grāmatas” par dažādām valstīm un attiecīgi 30 „vārdnīcas”. Tika veidoti īpaši „grāmatu katalogi” ar aprakstiem par „dzīvajām grāmatām”, kā arī „lasītāja kartes” un izveidots „dzīvo grāmatu” lasīšanas grafiks – katras „grāmatas” lasīšanai atvēlot 30 minūtes. Pasākums ilga četras stundas. Informācija par pasākumu norisi tika ievietota bibliotēkas mājas lapā www.rezeknesbiblioteka.lv un vietējos laikrakstos. Par pasākuma norisi tika sniegta intervija Latgales Radio žurnālistei.

Folkloras festivāla „Baltica 2015” ietvaros bibliotēkā notika „Skotu un latgaliešu stāstu sasaukšanās” pasākums, kurā skotu un īru tradicionālie stāsti mijās ar Latgales puses stāstnieku šķelmīģajiem stāstiem. Pasākumā piedalījās skotu stāstnieka Kolina Makalistera stāstnieku grupa, kas ar saviem garajiem stāstiem noturēja ikviena klausītāja interesi un uzmanību. Rēzeknes novada Nagļu puses stāstniece Anita Rutule klausītājus pārsteidza ar stāstu par „zalta ūleņu i braukšonu iz tiergu”. Trifina Ovčinnikova, kas ir pazīstama stāstniece Rēzeknes novada Audriņos, klausītājus aizrāva ar sirsnīgajiem un emocionālajiem notikumiem no dzīves. Stāstnieks un Beņislavas etnogrāfiskā ansambla dalībnieks Andris Čakāns, kurš sevi dēvē piederīgu Latgales ziemeļaustrumu dienvidiem

jeb Rugāju novada Lazdukalna pagastam, stāstīja par „Jugazeti govspilšātā”, saņemot no klausītājiem sajūsmas un smieklus vētru.

Šī stāstnieka joku stāsti mijās ar dziļi smeldzīgiem un nopietniem stāstiem par mūsu dzīvi un ikdienu. Klausītāji bija liecinieki faktam, ka pastāv cieša saikne starp tautām un kultūrām. Spilgts piemērs ir Trifinas Ovčinnikovas un Kolina Makalistera līdzīgie stāsti par spoguļi, izņemot to, ka darbība risinājusies dažādos laikos, dažādās vietās un ar dažādiem cilvēkiem. Šis pasākums tika fotografēts un dokumentēts, ko veica UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” eksperts, Latviešu folkloras krātuves pētnieks un stāstnieks Guntis Pakalns. Tā kā vienkopus tika pulcināti dažādās valodās un dialektos runājoši cilvēki, pasākumu vajadzēja tulkot, tāpēc tas ielga. Informācija pirms un pēc pasākuma tika ievietota bibliotēkas mājas lapā www.rezeknesbiblioteka.lv, sociālajos tīklos un vietējos laikrakstos.

Padomi citiem

- Iedrošināt sevi un citus stāstu stāstīšanai!
- Pārliecināt cilvēkus – katrs stāsts ir vērtība!
- Stāsti pats un ļauj citiem stāstīt!

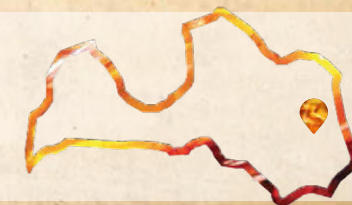
Ruta Suseja, Rēzeknes Centrālās bibliotēkas vecākā bibliogrāfe

Foto: Rēzeknes Centrālā bibliotēka

Kontaktinformācija

- 📍 Atrbrīvošanas aleja 81/5, Rēzekne, LV-4601
- 🌐 www.rezeknesbiblioteka.lv
rezcb@rezeknesbiblioteka.lv
+371 64622061

Rīgas Centrālās bibliotēkas Bišumuižas filiālbibliotēka

Rīgas Centrālās bibliotēkas Bišumuižas filiālbibliotēka vēlas dalīties pieredzē par vienu no spilgtākajiem stāstīšanas pasākumiem, kopš tā darbojas UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”. Šo pasākumu izvēlējamies tādēļ, ka tas bija īpaši nozīmīgs apkaimes iedzīvotājiem un deva jaunu pieredzi bibliotēkai komunikācijā ar vietējo sabiedrību.

Mūsu bibliotēka atrodas uz Rīgas pilsētas un Ķekavas novada robežas. Lasītāju pulkā ir apmeklētāji gan no Rīgas, gan Ķekavas novada. Viņi tiek aicināti ne tikai lasīt grāmatas, bet arī apmeklēt izstādes, koncertus, piedalīties radošajās darbnīcās un stāstīšanas pasākumos.

Pasākums, par ko vēlamies stāstīt, notika 2014. gada oktobrī un saucās „Konstruktoru stāsti”. To nebūtu iespējams īstenot bez plašas organizāciju līdzdalības. Bibliotēkai tā bija jauna un nozīmīga pieredze komunikācijas jomā, jo līdz šim tik plašu pasākumu nebijām rīkojuši.

Kādreizējā Vissavienības Specializētā Liellopu fermu kompleksās mehanizācijas konstruktoru biroja ēkā (turpmāk: konstruktoru birojs) tagad ir SEB banka. Tā atrodas ap 200 metriem no mūsu bibliotēkas. Sarunās ar bankas darbiniekiem un apkaimes jauniešiem secinājām, ka nevienam nav priekšstata par to, ka šī ēka bijusi tāds konstruktoru birojs, kāda ir bijusi tā vēsture un nozīme apkaimes dzīvē. Tādēļ bibliotēkariem radās ideja, ka vajag atdzīvināt atmiņas par laikiem, kad ar šo iestādi bija saistīti ap

Bija aizkustinoši redzēt cilvēku gaišās sejas, atpazīstot kādreizējos kolēģus, just pacilāto un sirsnīgo tikšanās gaisotni.

2000 apkaimes iedzīvotāju likteņi. Konstruktoru birojam 2014. gadā būtu bijusi 50. jubileja. To vēlējamies atzīmēt, aicinot uz tikšanos bijušos darbiniekus.

Konstruktoru biroja darbības laikā Valdlaucos tika uzceltas vairākas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas, garāžas, veikali, izveidots dārzkopības kooperatīvs „Ziedonis”, notika rosīga kultūras un sporta dzīve, apkārtnes sakopšanas talkas utt. Birojs savu darbību beidza 1991. gadā, bet daudzas darbinieku ģimenes vēl šodien apkaimē dzīvo un glabā ne mazums stāstu par aizvadītajiem gadiem. Tie bija mūsu stāstnieki, kurus apzinājām un uzrunājām, satiekot personīgi un saņemot. Aicinājām atnest fotogrāfijas, albumus un citas pagātnes liecības, padomāt par stāstu tēmām un apzināt bijušos kolēģus, kurus šis pasākums varētu interesēt.

Bibliotēkas ideja par tikšanos attīstījās un guva necerētu atsaucību kādreizējo konstruktoru biroja darbinieku vidū. Pamazām paplašinājās uzaicināmo personu loks, daudzi atsaucās no pavisam attāliem Latvijas novadiem. Izrādījās, ka bibliotēkas telpas ir par mazu šāda pasākuma veidošanai. Arī darba apjoms pārāk liels, lai varētu to veikt pašu spēkiem vien. Lai atrisinātu telpu jautājumu, uzrunājām izstāžu kompleksa „Rāmava” direktoru Marģeru Lūsi, kas atļāva tikšanos rīkot izstāžu zālē. Kopā ar bijušajiem konstruktoru biroja darbiniekiem tika izveidota piecu cilvēku darba grupa, kurā aktīvi piedalījās Ķekavas novada domes deputāts Arnolds Keisters. Gatavošanās ilga vairākus mēnešus. Bibliotēkā tika savākti dažādi

Draudzīga komunikācija vietējā sabiedrībā palīdz darbā ar mantojuma apzināšanu un stiprina savstarpējās attiecības.

materiāli no apkaimes iedzīvotājiem, tai skaitā ap 150 fotogrāfiju, izveidota plaša prezentācija par kādreizējā konstruktoru biroja darbu un sadzīvi. Tieši tāds bija mērķis – atsaukt atmiņā bijušos notikumus un iespaidus, kas tagad jau vēsture, bet vēl pietiekami dzīva, lai netaptu aizmirsta. Patiesībā tas bija nozīmīgs novadpētniecības darbs, jo šādā aspektā neviens vēl nebija strādājis. Novērtēt rezultātus gan spējām tikai vēlāk.

Pasākums bija patiesi veiksmīgs. Ieradās vairāk nekā 120 dalībnieku. Tikās bijušie konstruktoru biroja dažādo nodaļu darbinieki, kas nebija redzējušies gadu gadiem. Bija aizkustinoši redzēt cilvēku gaišās sejas, atpazīstot kādreizējos kolēģus, just pacilāto un sirsnīgo tikšanās gaisotni. Pēc savākto materiālu prezentācijas sākās īstais stāstu laiks – tika pieminēti tie, kas šobrīd vairs nevarēja būt klāt, arī bijušie vadītāji un citas spilgtas personības, pārcilāti nopietni un arī komiski atgadījumi no konstruktoru dzīves. Stāsti negribēja rimties, visi taču bija savējo lokā, kad lieka jebkāda kautrēšanās. Stāstnieki atraisījās, skanēja smieklu šaltis!

Patiesu jautrību izraisīja atmiņas par kādas biroja amatpersonas rezolūciju uz konstruktora iesniegtā dokumenta (toreiz visa dokumentācija bija jāsapagatavo krieviski): „Не читал, понял, одобряю!” („Nelasīju, sapratu, piekrītu!”).

Vai arī stāsts par caurumu sētā, ko labi atcerējās visi klātesošie – tas bija īsākais ceļš uz vietējo veikalu (apejot caurlaidi) un tika aktīvi izmantots. Reiz kāda darbiniece, dodoties kārtējā reidā uz bodi, pie cauruma ieraudzījusi resnu vīru un ap-

lūsusi, ka šis nu gan cauri netiks. Jautri uzrunājusi stāvētāju – bet izrādījies, ka tas sargā caurumu un ķer tā izmantotājus. Pelīte pati ieskrēja kaķim zobos!

Tāpat labā atmiņā palikuši konstruktoru biroja sarīkojumi, sporta spēles, laivošana, slēpošanas krosi un citas izdarības. Dažādie atmiņu stāsti atdzīvināja aizgājušos gadus un modināja vēlēšanos tikties vēl. Kaut gan pagājis jau vairāk nekā pusgads, satiktie novadnieki ar prieku un siltumu atceras šo pasākumu un atjaunotās saites ar bijušajiem kolēģiem. Daudz pateicības vārdu esam dzirdējuši mēs, bibliotēkas darbinieki, par „Konstruktoru stāstu” pasākuma ideju, organizēšanu un vadīšanu.

Pasākuma veidošanas gaitā savāktie materiāli tika nodoti Ķekavas novadpētniecības muzejam, kas sagatavoja plašu izstādi par konstruktoru biroja darbību. Plānots izstādes materiālus parādīt arī mūsu bibliotēkā.

Bibliotēkai tik plaša pasākuma organizēšana bija jauna pieredze, kas mācīja nenobīties no jaunām idejām, jo darbs pats parāda, kā to darīt. Jāuzticas un jāsadarbojas ar cilvēkiem, kopā var paveikt ļoti daudz.

Rīgas Centrālās bibliotēkas Bišumuižas filiālbibliotēkas darbinieki

Rīgas Centrālās bibliotēkas Bišumuižas filiālbibliotēkas vadītāja Inģrīda Rasa sarunā ar pasākuma dalībniekiem

Pasākuma „Konstruktoru stāsti” dalībnieki

Kontaktinformācija

- Bauskas iela 180, Rīga, LV-1004
- www.rcb.lv
bisumuiza@rcb.lv
+371 67620866

Rīgas Centrālā bibliotēka

Brīvības ielas stāsti Rīgas Centrālajā bibliotēkā

Pagājuši nepilni divi gadi, kopš Rīgas Centrālās bibliotēkas Pieaugušo literatūras nodaļa iesaistījies UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas”. Sākumā tīkla misija likās grūti īstenojama, jo apzināt vietējos iedzīvotājus lielpilsētā nav nemaz tik viegli, kā varētu šķist. Rīgas Centrālā bibliotēka atrodas pašā Rīgas centrā – Brīvības ielā 49/53, vietā, kur ik dienu skaļi pulsē pilsētas ritms un garām skrien tūkstošiem cilvēku, no kuriem daļa arī steidzīgi iebērzas kādā no bibliotēkas trim stāviem, meklējot un atrodot vajadzīgo informāciju. Dinamiskajā vidē arvien mazāk laika paliek sarunām, tādēļ tikai organizētā pasākumā iespējams uz brīdi apstāties un parunāties, tādējādi apmainoties ar interesantiem stāstiem.

Koncentrējoties uz vietu, kurā atrodas bibliotēkas ēka, tika izvēlēta vienota pasākumu tēma – „Brīvības ielas stāsti”. Un tikai tad sākās stāstnieku apzināšanas process, kas iesākumā sagādāja pamatīgas galvassāpes. Bija vajadzīgs kaut kas tāds, kas piesaistītu cilvēku uzmanību, kaut kas atpazīstams un aicinošs. Radās ideja uzaināt televīzijas raidījuma „Ielas garumā” veidotāju Lilitu Eglīti, kuru noteikti zina visi tie, kuras interesē Rīgas ielu un namu vēsture. Tā

2014. gada februārī bibliotēkā notika pasākums „Brīvības ielas garumā”, kurā Lilita Eglīte stāstīja par saviem iespaidiem, kas radušies, filmējot raidījumus par Brīvības ielu. Cerības attaisnojās – pasākums piesaistīja plašu auditoriju, kā arī deva ierosmi nākamajiem stāstu pasākumiem, jo tieši klātienē – šī pasākuma izskaņā – tika nodibināti jauni kon-

Dinamiskajā vidē arvien mazāk laika paliek sarunām, tādēļ tikai organizētā pasākumā iespējams uz brīdi apstāties un parunāties, tādējādi apmainoties ar interesantiem stāstiem.

takti ar citiem stāstniekiem un Rīgas pētniekiem, kuri vēlējās dalīties ar saviem Brīvības ielas stāstiem. Savukārt aprīlī kopā ar ainavu arhitekti Helēnu Gūtmani un „Radi Rīgu!” kuratoru komandu meklējām Brīvības ielas brīvības komplektu, savstarpēji diskutējot par to, kādu mēs katrs vēlētos redzēt Brīvības ielu tuvākajā nākotnē.

Lielākais veiksmes stāsts ir iepazīšanās ar Gunāru Armanu, mākslas vēsturnieku, bijušo Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta pieminēto aizsardzības inspektoru. Gunārs Armans ir lielisks stāstnieks, kurš apveltīts ar patiesi plašām zināšanām par Rīgas namu un ielu vēsturi. Viņa atlasītajos vizuālajos materiālos ieraudzījām pavisam citādu Rīgu, kāda tā izskatījās 19., 20. un nu jau arī 21. gadsimtā. Armana kunga aizrautīgais stāstījums ļāva pilnībā iztēloties agrākās Rīgas veidolu un pamanīt nepelnīti aizmirstas pilsētvides detaļas. Publikai nepietika ar vienu tikšanās reizi, tāpēc jau pēc mēneša stāstnieks un stāstu klausītāji tikās vēl vienu reizi, ar ko joprojām bija par maz, jo Armana kungam ir vēl daudz aizraujošu stāstu, ar tiem viņš apsolījis dalīties arī šajā sezonā.

Pasākums „Brīvības ielas brīvības komplekts” 2014. gada 24. aprīlī

Paralēli „Brīvības ielas stāstu” tēmai tika iesākta vēl viena tematiskā līnija – „Bibliotēkas stāsti”. Ikvienā profesijā ir savas anekdotes – humors, kas radies darba procesā, bieži vien dažādu pārpratumu rezultātā, tāpat ir arī noslēpumainas leģendas, kas tiek pārstāstītas no vienas kolēģu paaudzes otrai, laika gaitā gan zaudējot, gan iegūstot arvien jaunus stāsta elementus. Ne vien smieklīgi un leģendāri, bet arī sirsnīgi un aizkustinoši ir stāsti par bibliotekāriem un bibliotēkas apmeklētājiem, bez kuriem bibliotēka nebūtu iedomājama. Arī bibliotekāru vidū ir gan lasītāji, gan rakstnieki un stāstnieki, kuri labprāt mēdz nodot bibliotēkas anekdotes un leģendas tālāk.

Tā 2015. gada aprīlī, laikā, kad visā Latvijā notika Bibliotēku nedēļa, Rīgas Centrālajā bibliotēkā notika vēl nebijis stāstu pasākums ar tieši tik elementāru nosaukumu – „Bibliotēkas stāsti”. Gatavošanās pasākumam notika jau ļoti laicīgi, mēnesi pirms pasākuma izsūtīt ielūgumus galvenajiem stāstniekiem. Tie bija ar nolūku izvēlēti kolēģi – bibliotekāri, kuri strādā dažādās Rīgas Centrālās bibliotēkas filiālbibliotēkās, kuriem ir atšķirīgi ikdienas pienākumi un vēl atšķirīgāki brīvā laika pavadīšanas veidi, bet viņi visi ir pievērsuši pārējo kolēģu uzmanību ar savu харизматisko personību. Šī raksta autore tad iejutās žurnālistes lomā un intervēja katru no vakara viesiem. Pēc pasākuma tika saņemtas ļoti labas atsauksmes gan no stāstniekiem, gan no klausītājiem un tika nolemts, ka arī nākamgad šādam bibliotēkas stāstu pasākumam ir jānotiek.

Pirms katra stāstu pasākuma, protams, ir liels gatavošanās process – vispirms tiek atrasts galvenais stāstnieks, tas, no kura ierasti pasīvā publika dzirdēs aizraujošus stāstus. Kad stāstnieks pierunāts, tad top preses relize un afiša,

kuru uzdevums ir piesaistīt potenciālo klausītāju uzmanību. Gatavā relize un afiša tiek publicēta bibliotēkas mājas lapā un sociālajos tīklos, kā arī izdrukātā veidā izvietota bibliotēkas telpās – afišas pieziņojumu dēļiem, mazas skrejlapīņas, ko aizmārsīgākie bibliotēkas apmeklētāji var paņemt līdzī kabatā. Visbeidzot, stāstot un aicinot, tiek izmantoti arī visi personīgie kontakti klātienē un internetā, maksimāli daudz izsūtīt informāciju par pasākumu tiem cilvēkiem, kurus konkrētā tēma varētu interesēt. Pēc katra pasākuma tā dalībnieki tiek aicināti atstāt savu kontaktinformāciju – e-pasta adresi, uz kuru vēlāk tiek sūtīti aicinājumi uz jauniem stāstu pasākumiem. Tas ir labs veids, kā apzināt interešu grupu un garantēt pasākumos ieinteresētu auditoriju.

Stāstu pasākumi nevar neizdoties – atliek tikai izdomāt patiešām interesantu tēmu, tādu, kas interesē arī pašu pasākuma organizatoru, un, protams, ir jāprot aizraujoši stāstīt, te domājot tieši reklāmu pirms un arī pēc pasākuma. Tā pamazām, palēnām ir iespējams apzināt tos cilvēkus, kuriem Rīgas centrs nav tikai tunelis, kam ātri izskriet cauri. Brīvības ielas stāstu pasākumi pulcē cilvēkus, kuriem Brīvības ielas apkaime ir dzīvesvieta vai darbavieta un kuriem ir svarīga gan šīs apkaimes vēsture, gan tās nākotnes perspektīva. Un ir taču tik labi, ja atrodas domubiedri, ar kuriem kopā klausīties un dalīties stāstos!

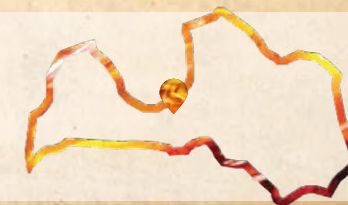
Santa Rukmane, Rīgas Centrālās bibliotēkas Pieaugušo literatūras nodaļas galvenā bibliotekāre

Pasākums „Brīvības iela cauri gadsimtiem” 2014. gada 13. novembrī

Kontaktinformācija

Brīvības iela 49/53, Rīga, LV-1010
www.rcb.lv
rcb@rcb.lv
+371 67037121

Staiceles pilsētas bibliotēka

Staiceles vēsture un Latvijas notikumu atspulgs Staiceilē

Radoša kultūras mantojuma saglabāšana Staiceles pilsētas bibliotēkā pilnībā balstīta vietējās sabiedrības atsaucībā – piemiņas lietās, fotogrāfijās un atmiņās. Kopā vījoties dokumentāriem faktiem no arhīviem, muzeja krājuma un atmiņu stāstījumiem, vienkārsā valodā veidojas Latvijas un Staiceles vēstures stāsts – nopietns stāstījums par Latvijas vēstures procesu atspulgiem Staiceilē.

Atbilstoši izvēlētajai tēmai tiek personīgi uzrunāti konkrēti stāstnieki, runātāji, Staiceles notikumu un dzīvās vēstures liecinieki. Parasti tie ir vismaz divi, lai būtu sarunas veida stāstījums, kur viens uzņemas galveno lomu, otrs papildina. Tādējādi par atsaucību nevar sūdzēties, jo divatā drošāk. Ja stāstījums ir par auditorijai tuvu tēmu, tad pasākuma gaitā atrisās arī publika, kurā izskan dažādi viedokļi un uzskati.

Stāstu pasākumos parasti dominē divas tematiskās līnijas – Staiceles vēsture un Latvijas notikumu atspulgs Staiceilē. Pasākumi saistīti ar Latvijas vēsturē nozīmīgiem notikumiem, pasākumiem un datumiem. Tajos tiek izcelta Staiceles vieta un loma. Atmiņu pasākumi ir bijuši arī vidusskolas jauniešiem „Arī tā ir vēsture” – par padomju periodu Staiceilē, kurā bija tikšanās ar tā laika lielāko uzņēmumu vadītājiem un darbiniekiem.

Tika izcelta arī Atmodas laika tematika, tā laika notikumi

Ja stāstījums ir par auditorijai tuvu tēmu, tad pasākuma gaitā atrisās arī publika, kurā izskan dažādi viedokļi un uzskati.

Latvijā un Staiceilē. 2013. gadā visā Latvijā atzīmēja Latvijas Tautas frontes 25. gadadienu. Staiceles pilsētas bibliotēka kopā ar muzeju „Pivāland” īstenoja pasākumu ciklu „Brīvības ceļa gājēji Staiceilē”. Tā mērķis bija savākt un apkopot visus pieejamos materiālus, atmiņu stāstījumus par Latvijas Tautas frontes gaitām Staiceilē un padarīt tos pieejamus plašākam interesentu lokam.

Pasākumu cikls sākās ar izstādi „Mani gadi Latvijas Tautas frontē”, kurā tika izstādīti bijušo tautfrontiešu tā laika oriģinālie materiāli, fotogrāfijas un piemiņas lietas. Tāpat ekspozīcijā bija aplūkojami dažādi akti, sēžu protokoli, tautfrontiešu saraksti, aptauju materiāli un citas laikmeta vēstures liecības. Šī cikla ietvaros Staiceles pilsētas bibliotēka aicināja interesentus uz tikšanos ar tautfrontiešiem, kurā bija arī prezentācija par Latvijas Tautas frontes atbalsta grupas veidošanos Staiceilē. Atmiņās dalījās Edvīns Rumba, Antra Rudzīte un Einārs Bērziņš. Pasākuma noslēgumā klātesošie tika aicināti iesaistīties atraktīvā viktorīnā. Pēc šī pasākumu cikla no savāktajiem materiāliem tika izveidota

Foto: Līana Lilienblate-Sipko

digitālā kolekcija „LTF 25 gadi Staiceilē”. Gadu šī kolekcija bija pieejama Alojās novada mājas lapā, tagad muzejā un bibliotēkā.

Sadarbība ar bijušajiem tautfrontiešiem turpinājās, atzīmējot Baltijas ceļa 25. gadadienu un rīkojot atceres pasākumus. 2015. gada pavasarī Staiceles pilsētas bibliotēkā par godu Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas 25. gadadienai notika tematiska pēcpusdienu „Staicele Latvijā. Latvija Staiceilē”, kurā viesojās mūsu novadnieks, tautfrontietis un cilvēks, kurš balsoja par Latvijas neatkarību, – Romāns Apsītis. Un atkal – bija emocijām bagāts stāsts!

Ieteikumi un padomi citiem, dokumentējot stāstus

- Centieties nolikt diktofonu neuzkrītošā vietā: kaut sākumā esat stāstītāju par ierakstu informējis, tā redzamība sasaista runātāju.
- Uz sarunām vislabāk aicināt divus runātājus. Divi labāk atrisās un jūtas drošāk.
- Palīdziet vadīt sarunu, jau iepriekš uzdodot konkrētus jautājumus, lai stāstītājam uz to pamata būtu savi pieturas punkti.

Anīta Strokša, Staiceles pilsētas bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

- 📍 Parka iela 2, Staicele, Alojās novads, LV-4043
- 🌐 www.aloja.lv
biblioteka@staicele.lv
+371 64035396

Valmieras integrētā bibliotēka

No bibliotekāru stāstiem līdz Vidzemes stāstnieku festivālam

Valmieras bibliotēka UNESCO LNK tīklā „Stāstu bibliotēkas” darbojas kopš iniciatīvas izveides un projektā pārstāv Valmieras integrēto bibliotēku (Valmieras integrētā bibliotēka ir divu bibliotēku – Valmieras bibliotēkas un Vidzemes Augstskolas bibliotēkas – apvienība). Darbība notiek divās paralēlās plūsmās – pieaugušo un bērnu apkalpošanas nodaļā.

Valmieras bērnu apkalpošanas nodaļa stāstu bibliotēku tīklā piedalās, rīkojot „Manas dzimtas stāsts par Valmieru”. Jau trešo gadu bērni un skolu jaunieši tiek aicināti aptaujāt savas dzimtas vecajos locekļus, radniekus, bet reizēm arī kaimiņus un paziņas, lai izzinātu viņu dzīvesstāstus un apzinātu to saikni ar pilsētas vēsturi. Dalībnieki iesniedz savus darbus, kas tiek ar interesi lasīti, apkopoti, arī sadarbībā ar muzeja speciālistiem. Dažkārt tie sniedz jaunas ziņas par notikumiem, reizēm mudina muzeja darbiniekus uzmeklēt aptaujāto personu dziļākai sarunai. Noslēgumā īpašā pasākumā tiek atzīmēti un apbalvoti labākie darbu veidotāji, bet paši stāsti – publicēti laikrakstā „Liesma”.

Darbību stāstniecības laukā bijām plānojuši saistīt ar novadpētniecību, tomēr pirmo stāstu pasākumu sarīkojām savā profesionālajā vidē. Tā mums tapa „Bibliotekāru stāsti”, kuri tika arī nofilmēti. Lai dalībnieki – kā stāstītāji, tā iniciatori – justos drošāk, rīkojām saviesīgu izbraukumu uz Ziemeļgaujas teritorijām. Neatklāšu visas „šanas”,

(..) kamera cilvēku ierobežo un sasaista, pazūd tā iekšējā brīvība, kas ļauj stāstam „notikt”.

pie kurām nācās ķerties, lai kolēģus iekustinātu uz runāšanu, bet tā rezultātā tapa pirmais video ar stāstiem no bibliotekāru dzīves. Otrais filmēšanas mēģinājums Salaspils Nacionālajā botānijā dārzā izrādījās mazāk veiksmīgs – visi interesantākie atgadījumi palika aiz kadra.

Tā radās pirmais secinājums: kamera cilvēku ierobežo un sasaista, pazūd tā iekšējā brīvība, kas ļauj stāstam „notikt”. Tādēļ pārdomājiet, vai tiešām jums nepieciešams filmēt. Toties šeit būtu noderējis diktofons, lai stāstus, kas palika nenofilmēti, tomēr piefiksētu.

Lai arī profesionālie stāsti varēja kļūt par mūsu „īpašo produktu”, jo bijām „uztaustījuši” ko atšķirīgu no citiem, mēs gribējām piekļūt tuvāk valmieriešiem. Vajadzēja tikai izdomāt, kā: pilsēta liela, cilvēku daudz. Kā lai šajā daudzveidībā nošķir kādu cilvēku kopu, un ko tieši mēs no viņiem sagaidām?

Tikai aptuveni nojautām, ka tam vajadzētu būt vecāka gadagājuma Valmieras iedzīvotājam, kuram ir atmiņas par pilsētu. Mūsu mērķis sākotnēji bija šo stāstu meklēšana un apkopošana.

Izvēlējamies Valmieras mikrorajonu, kuru dēvē par Krāču kaktu. Tajā pirms gadu desmitiem celtajās privātmājās dzīvo vecājie pilsētas

„Mazsalacas stāsti”.
Foto: Spodra Purviņa

iedzīvotāji, un viņi pazīst cits citu. Tika izvēlēta tikšanās diena Valmieras bibliotēkās telpās, pagatavotas afišas un uzaicinājumi. Pāris vakaros apstaigājām namus un uzrunājām katru iedzīvotāju, kuru izdevās satikt. Pastkastītēs atstājām uzaicinājumus. Apgaitas laikā no iedzīvotājiem uzzinājām arī par tiem, kas pārcēlušies uz dzīvi citur. Tos apzvanījām un aicinājām piedoties. Veikaliņos izlikām pa afišai, bet Valmieras laikrakstam „Liesma” nosūtījām ziņu. Lai gan lieliski apzinājāmies, ka mūsu uzrunājamā auditorija internetā „sērfo” reti, likām ziņu arī mājas lapā.

Gatavojoties pasākumam, nopietni pieķērāmies vēstures materiāla izpētei. Lai saruna raisītos, arī no mūsu puses bija vajadzīgs stāsts. Ar vizuālo materiālu mūs nodrošināja Valmieras muzejs. Bibliotēkai ir lieliska sadarbība ar Valmieras muzeju jau daudz gadu garumā. Raksti un materiāli no bibliotēkas novadpētniecības krājuma veidoja saturu.

Izvēlētajā pasākuma dienā cilvēku sanāca pilna zāle. Sievas nāca, piesardzīgi sasveicinoties, vēlāk jau sirsnīgi apskaujoties, vīri – skaļi

„plēsdami” jokus un „sizdami viens otram sauja”, sasēda krēslus... un stāstīšana varēja sākties. Vīrs, kurš, pa durvīm ienākot, skaļi paziņoja, ka atnācis tikai klausīties, izrādījās vismutīgākais, un mēs dabūjām dzirdēt ne vienu vien notikumu no Krāču kakta puiku bērnības pēckara Valmierā. Stāstīšana drīz vien uzņēma apgriezianu un ieilga, jo daudzi nebija redzējušies gadiem.

Divas ar pusī stundu sarunu nogurdināja pat visžirgtākos, bet visi bija apmierināti, piebildīšu, pat laimīgi. Par spīti pieredzei, mēs tomēr vēlējāmies fiksēt šo tikšanos, tādēļ divi Vidzemes Augstskolas komunikāciju un mediju virziena studenti filmēja notikumu un noslēgumā lūdza katru dalībnieku nosaukt vārdu, lai vēlāk būtu iespējams atmiņu stāstītāju identificēt. Atvadoties norunājām nākamo tikšanos pēc mēneša jau Krāču kaktā pie Kazu krācēm, kur saimnieko laivošanas sporta trases pārvaldnieks Līgonis Bečers.

Tā aizsākās Krāču kakta stāstu cikls, kura laikā mēs uzkrājam vēra ņemamu pieredzi, sadarbojoties ar iedzīvotājiem, nevalstiskajām

(..) paturiet prātā, ka dalīšanās stāstos veido un nostiprina kopienas saites, ļauj cilvēkiem atkal sajūst savu nozīmību, piešķirt cilvēka „balsij” jēgu, veido jaunus kontaktus kopienas locekļu starpā, padara dzīvi interesantāku. Tādēļ tā ir ļoti nozīmīga.

organizācijām, pilsētas pašvaldību, kā arī privātajiem uzņēmējiem. Kopā notika seši pasākumi/tikšanās. Te daži spilgtākie notikumi:

„Krāču kakta stāstu II cēliens” – jau pieminētajā laivošanas trasē. Rīkojot tikšanos, bijām iezīmējuši sev vēl vienu uzdevumu – iepazīstināt iedzīvotājus ar Līgoņa Bečera paveikto Kazu krāču apkārtnē, par kuru vietējo iedzīvotāju vidū valda neviennozīmīga attieksme.

„Valmieras Monmartra” – pasākums bija veltīts Krāču kakta māksliniekiem, kuru, kā izrādījās, ir nozīmīgs skaits – gan amatieru, gan profesionāļu. Pasākuma ietvaros tika atklāta arī amatiermākslinieka Kārļa Skalīša gleznu izstāde.

„Dzīves svinēšana” tika rīkota sadarbībā ar džeza restorānu „Parks”. Vakars bija veltīts muzicēšanai, teātra spēlēšanai, svētku un godu svinēšanai, stāstiem par „ballītēm” Krāču kaktā. Tā kā muzicēšana ģimenēs šeit ir dzīva tradīcija, tad uzspēlēt par prieku citiem klausītājiem bija tikai ierasta lieta.

Pēdējais kopienu saliedējošais notikums – „Lielā talka Krāču kaktā” norisinājās 2015. gada pavasarī un noslēdzās ar talkas stāstiem pie jēra zupas. Talkas darbu plānošana, saskaņošanas pašvaldībā, iedzīvotāju apziņošana un zupas organizēšana no biedrības „Haritas” sarūpētajiem produktiem bija bibliotēkas iniciatīva. Zupu iepriekšējā dienā gatavoja Mārites kundze, un talcinieku ēdināšanā iesaistījās visa viņas ģimene. Talkas stāsti skanēja pie pusdienu ugunsкура, un te bija iespēja izpausties UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” Vidzemes stāstniekiem – Aelītai Punkstiņai un Agītai Lapsai.

Otrais secinājums: katra nākamā pasākumu organizēšanas reize ir jauns izaicinājums tā koordinēšanā un vadīšanā. Neļaujieties rutīnai, esiet atvērti jaunām idejām par vietu un formu!

Pa vidu šim stāstu pasākumu ciklam paguvām iestarpināt arī „Vecā bāniša stāstus” par šaursliežu dzelzceļa likteni un „dūmruča” mašīnistu darbu (atkal parādās profesiju tēma). Savukārt „Valmiera, kuras vairs nav” bija pensionētā skolotāja Egonā Ziediņa bilžots stāstu vakars.

„Līču ciema stāsti” jau bija Kauguru pagasta iedzīvotāju iniciatīva, un mēs „metāties” bijušā Vissavienības kūrorta/sanatorijas „Līči” ciemata izpētē, darbinieku un iedzīvotāju apzināšanā un tikšanās organizēšanā. Tikāties Kauguru pagasta Mūrmuižas bibliotēkā. Pagasta pašvaldības visādi atbalstīta, šī reize tiešam palika cilvēku atmiņā.

Trešais secinājums: paturiet prātā, ka dalīšanās stāstos veido un nostiprina kopienas saites, ļauj cilvēkiem atkal sajūst savu nozīmību, piešķirt cilvēka „balsij” jēgu, veido jaunus kontaktus kopienas locekļu starpā, padara dzīvi interesantāku. Tādēļ tā ir ļoti nozīmīga.

Par gadskārtēju notikumu Valmierā kļuvis Kārlienas pagalma svētki, kurus rīko mākslas galerija „Laipa”. Mēs izmantojām iespēju izpētīt arī Kārlienu – pilsētas mikrorajonu pie dzelzceļa stacijas. Otro gadu mēs rīkojam šo svētku ietvaros savus „Kārlienas stāstus”. Domāju, ka tā arī paliksim pie zināma cikliskuma – reizi gadā.

Šajā vietā, aprakstot mūsu darbību tīklā „Stāstu bibliotēkas”, atļaušos novilkt tādu kā līniju, lai iezīmētu pāreju personīgi sev jaunā kvalitātē. Esmu apzinājusies sev jaunu mērķi: vēlos kļūt par Stāstnieci.

Jauns izaicinājums man bija piedalīšanās Vidzemes stāstnieku skolā. Domāju, līdz tam profesija man bija kalpojusi kā aizsargs iekšējām bailēm, ka neesmu gana veikla valodā, lai pati stāstītu. Biju vairāk pārstāstītājs ar aprakstošu

Mazsalacas stāstu paspārnē veidojas tas, ko socioloģijā Benedikts Andersons dēvē par iedomāto kopienu – kopiena, kas veidojas no dažādiem kultūras procesiem.

funkciju. Šobrīd ik dienas es apzināti stāstu darbā, mājās, draugiem un svešiniekiem.

No maija reizi mēnesī Mazsalacas bibliotēkā uz „Mazsalacas stāstiem” pulcējas nedaudz vairāk par desmit pilsētiņas iedzīvotāju. Ik reiz tiek izvēlēta tēma nākamajai nodarbībai, kurai dodam aprakstu, izņemjam izvēsumus un variantus, jo pagaidām vēl „manī stāstītāji” jūtas nebrīvi savā izvēlē, ko celt priekšā. Man jābūt gatavai stāstīt gan sagatavotus, gan neplānotus stāstus, kas pēkšņi prasās laukā, tā iedrošinot arī viņus ļauties impulsam.

Pirmo gandarījumu mūsu nelielā kopiena saņēma 10. septembrī (man šķiet, ka arī viņi izjuta lepnumu), kad Mazsalacas stāsti par godiem, svinībām un svētkiem tiešam izskanēja kā „deserts” gadskārtējā Mazsalacas novada dzimtu saietā. Un te ieraudzīju savu audzēkņu izaugsmi, jo stāsts „nāk laukā” tajā brīdī, kad tas vislabāk iederas, nevis rātņi gaida savu kārtu. Un tas labi audzinātajai Vidzemes mazpilsētai ir liels solis. Dzimt-skoku mājas saimniece, kas reizē ir arī muzeja direktore, negribīgi atvadījās, liekot apsolīt, ka aicināsim viņu uz nākamo sanākšanu, jo nu „ākis

lūpā” esot arī viņai. Šķīroties viena no biklajām sievietēm, pieteica, ka nākamreiz viņa noteikti gribēsot izstāstīt TOS divus stāstus par Mantojumu, jo palaidusi garām iepriekšējo sanākšanu (izvēloties tēmu, biju iedvesmojusies no Starptautiskā folkloras festivāla „Baltica 2015”).

Ceturtais secinājums: „Mazsalacas stāstu” paspārnē veidojas tas, ko socioloģijā Benedikts Andersons dēvē par iedomāto kopienu – kopiena, kas veidojas no dažādiem kultūras procesiem. Šis kopienas locekļi jau izbauda pašu stāstīšanas procesu un tā gaitā apgūst un pilnveido savas prasmes.

Man ir klusa cerība, ka tā turpinās attīstīties un būs ne vien paliekoša parādība šīs pilsētiņas kultūras dzīvē, bet arī labs atbalsts Vidzemes stāstnieku kustībai, jo arī stāstnieku festivāli Latvijā nevar balstīties tikai uz atsevišķām spilgtām personībām. Ceru, mēs Vidzemes stāstnieku festivālu lieliski bagātināsim kā topošie stāstnieki.

Agita Lapsa, Valmieras integrētās bibliotēkas galvenā bibliotekāre

„Kārlienas stāsti”

Kontaktinformācija

- 📍 Cēsu iela 4, Valmiera, LV-4201
- 🌐 www.biblioteka.valmiera.lv/
biblioteka.info@vcb.valmiera.lv
+371 64222464

Ventspils Bērnu bibliotēka

Bērnu iesaiste stāstu stāstīšanā Ventspils Bērnu bibliotēkā

Viens no interesantākajiem UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” ietvaros rīkotajiem pasākumiem, ko saucam arī par „Stāstu laiku bibliotēkā” Ventspils Bērnu bibliotēkā, notika 2014. gada oktobrī. Pasākumu izdevās īstenot, apvienojot Bērnu bibliotēkas un Bērnu un ģimenes centra „Karamele” idejas un iespējas.

Sadarbības rezultātā radās „Rudenī stāstāmo stāstu laiks. Klementīnes stāsts”. Par pasākuma galveno varoni tika izvēlēta vārņa Klementīne, kura ieradusies pie Ventspils bērniem izstāstīt savu stāstu. Par pamatu ņemot visiem zināmo pasaku par trim sivēntiņiem un pelēko vilku, pasākuma apmeklētājiem bija

iespēja ne tikai visiem kopā radīt savu stāstu, bet arī mācīties no sivēntiņu veiksmeš un neveiksmeš.

Pasākuma īstenošanā iesaistītās personas bija trīs leļļu teātra studijas aktrises ar pašdarinātām lellēm, Bērnu bibliotēkas bibliotekāres. Pasākumu apmeklētāji – ap 90 pirmsskolas izglītības iestāžu audzēkņu vecumā no četriem līdz sešiem gadiem. Pasākuma laikā stāsta bagātināšanai tika izmantota arī mūzika, spēlējot ģitāru un aicinot uz kopīgu dziedāšanu. Tā kā ikdienā viena vecuma bērni tik lielā pasākumā kopā pulcējas reti, tā bija arī iespēja jaunām sadarbības formām, jaunai komunikācijai, kopdarbībai.

iespēja ne tikai visiem kopā radīt savu stāstu, bet arī mācīties no sivēntiņu veiksmeš un neveiksmeš.

Šī pasākuma mērķis bija ne vien popularizēt pasaku, bet arī attīstīt bērnu stāstīšanas prasmes – ar iespēju no dzirdētā, ierastā radīt ko jaunu. Pasākumā izdevās atrasties līdz šim kautrīgiem, sevi noslēgtiem bērniem. Tāpat ir svarīgi, lai bērni, izzinot tradicionālās pasakas, atskārstu tur paslēpās gudrības, ko no jauna var saskatīt arī ikdienā.

Pasākuma dalībnieki tika apzināti, izmantojot personīgus kontaktus un sazinoties ar pirmsskolas izglītības iestādes atbildīgajām personām un grupiņu audzinātājiem. Informācija par pasākumu bija pieejama arī bibliotēkā.

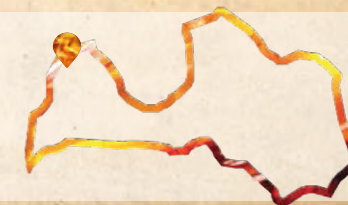
Pēc pasākuma gandarīti bija visi – gan mazie apmeklētāji, jo tā bija iespēja pabūt citā vidē un paviesoties plašākā telpā (gan tiešā, gan pārnestā nozīmē), gan arī aktrises, kurām tā bija iespēja parādīt sevi, savas prasmes, kā arī rosināt bērnus uz turpmāku sadarbību. Ieguvēja ir arī bibliotēka, jo tiek apzināta potenciālā mērķauditorija un stiprināta sadarbība ar turpmākajiem stāstu pasākumu apmeklētājiem.

Foto:
Ventspils
Bērnu
bibliotēka

Dace Frīdenberga, Ventspils
Bērnu bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

• Akmeņu iela 2, Ventspils, LV-3601
 i biblioteka.ventspils.lv
 dace.fridenberga@ventspils.lv
 +371 26016037

Vilķenes bibliotēka

Fotogrāfiju kolekciju veidošana Vilķenes bibliotēkā un to izmantošana
Vilķenes pagasta kultūrvides un vēstures izziņošanai

Aktualizējot stāstu stāstīšanu, Vilķenes bibliotēka organizēja pasākumu „Vilķene laiku lokos”, kura pamatā bija konkurss senioriem. Organizētā konkursa mērķis – rosināt pagasta vecākās paaudzes iedzīvotājus uz vēsturisko dokumentu, tai skaitā fotogrāfiju apzināšanu un stāstu stāstīšanu.

Konkurss tika veltīts Starptautiskajai veco ļaužu dienai un iekļauts sarīkojumā „Mūžu dzīvo, mūžu mācies”, ko organizēja Vilķenes bibliotēka sadarbībā ar Vilķenes pagasta pensionāru biedrību „Saknes”. Sarīkojums tika popularizēts pagasta informācijas stendos, laikrakstā „Limbažu Novada Ziņas” un laikrakstā “Auseklis”, kā arī savstarpējā komunikācijā „no mutēs mutē”.

Kā allaž, sarīkojumā piedalījās aktīvākā pagasta pensionāru daļa, kuriem patīk iziet sabiedrībā, komunicēt, apmeklēt kultūras pasākumus, ekskursijas. Diemžēl liela daļa pagasta pensionāru, kuriem ir zināšanas par pagasta vēsturi un arī stāstnieku dotības, dzīvo nomalēs un piekopj savrupu dzīvesveidu, nemēdz apmeklēt plašus pasākumus gan veselības stāvokļa dēļ, gan intereses trūkuma dēļ vai nevēloties publisku komunikāciju.

Pasākuma norise

Tā kā sarīkojuma temats bija „Mūžu dzīvo, mūžu mācies”, seniori tika iepazīstināti ar teoriju par moža prāta un zinātkāres saglabāšanu cienījamā vecumā un atmiņas trenēšanas paņēmieniem, bet viņu erudīcija tika pārbaudīta konkursos.

Bibliotēkas sagatavotajā konkursā „Vilķene laiku lokos” klātesošajiem uz ekrāna tika demonstrētas fotogrāfijas par zudušajiem Vilķenes pagasta objektiem dažādos pagasta nostūros – muižu ēkām, vēsturiskām vietām, notikumiem. Par katru fotoattēlu izraisījās debātes vai arī kāda aculiecinieka paplašināts stāstījums. Tā kā tagadējā Vilķenes pagasta teritorija laika gaitā ir pa-

Stāstu pasākumos visvairāk var izziņāt iedzīvotāju atmiņas, kas saistās ar viņu bērnību, skolas gadiem, jaunības laikiem, dzīvi un darbu kolhozos, kultūras un sporta norisēm, pašdarbības pulciņiem, ekskursijām, arī anekdotiskus atgadījumus no ļaužu dzīves.

plašinājusies, ar šo fotogrāfiju un stāstu starpniecību ļaudis ieguva jaunu informāciju par savulaik neredzētiem vai jau aizmirstiem objektiem.

Sarīkojuma laikā bibliotēkas vadītāja Māriete Purmale aicināja klātesošos iesniegt bibliotēkai fotogrāfijas, kas saistītas ar Vilķenes kultūrvēsturi, ar mērķi digitalizēt šīs liecības un darīt tās pieejamākas plašākai sabiedrībai. Jau nākamajā nedēļā pēc sarīkojuma brīdiziete Millija Bērziņa ieradās bibliotēkā ar informāciju par konkursa laikā redzēto fotogrāfiju, kurā attēlota ģipša skulptūra Ķirbižu autobusu pieturas apkaimē pagājušā gadsimta 50. gados. Millija Bērziņa noskaidrojusi, ka pēc daudzu gadu atrašanās kādas tuvējās viensētas pagalmā skulptūra aizvesta uz Latvijas Okupācijas muzeju Rīgā.

Tāpat bibliotēkā ik pa laikam iegriežas viens otrs vecākās paaudzes iedzīvotājs, lai nodotu kādu senāku „rakstu galu” vai fotouzņēmumu. Šie dokumentu un fotogrāfiju oriģināli vai digitālās versijas nonāk bibliotēkas novadpētniecības krājumā, papildina esošās kolekcijas. Lielākoties materiālu vākšana un stāstījumu fiksēšana pie rakstos uz papīra notiek individuālas sarunas laikā, jo ļaudis parasti nevēlas sarunas ierakstīšanu ar diktofonu. Arī minētais pasākums netika fiksēts audioierakstā.

Konkurss „Vilķene laiku lokos”.
Foto: Māriete Purmale

Pasākumos aktīvākie stāstnieki ir vecākās un vidējās paaudzes ļaudis. Tas ir saprotami, jo viņiem ir plašāka dzīves pieredze un zināšanas par kādreizējiem notikumiem. Savukārt jaunieši ar interesi skatās senās pagasta fotogrāfijas – gan Muzeju nakts pasākumos, gan interneta vietnēs. Baumaņu Kārļa Vilķenes pamatskola, izmantojot Vilķenes bibliotēkas interneta vietnē publicēto fotogrāfiju kolekciju, organizēja konkursu, kā arī orientēšanās sacensības. Objektu atpazīšanā iesaistījās arī bērnu vecāki, tādējādi Vilķenes vēstures iepazīšana norisa ģimeņu lokos, pastarpināti izmantojot bibliotēkas resursus.

Stāstu pasākumos visvairāk var izziņāt iedzīvotāju atmiņas, kas saistās ar viņu bērnību, skolas gadiem, jaunības laikiem, dzīvi un darbu kolhozos, kultūras un sporta norisēm, pašdarbības pulciņiem, ekskursijām, arī anekdotiskus atgadījumus no ļaužu dzīves.

Bibliotēkā ir izveidots saraksts ar to cilvēku vārdiem un kontaktinformāciju, kuri ir snieguši kādas ziņas par pagastu, novadu. Šie kontakti tiek izmantoti, ja par kādu tematu interesē izrāda muzeju darbinieki vai citi novadpētnieki. Var teikt, ka bibliotēka ir vidutājs starp informāciju un sabiedrību.

Padomi citiem

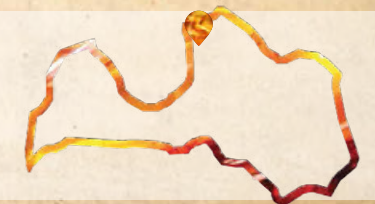
- Bibliotēkas apmeklētāju vidū nav sastopami visi iespējamie stāstnieki, tādēļ jāizmanto ikviena formāla vai neformāla tikšanās ar ļaudīm, lai izziņātu potenciālos stāstniekus un sadarbotos ar tiem.
- Jāveido stāstnieku „datubāze” – ar kontaktinformāciju un viņa pārzināto tematu loku.
- Publiskos pasākumus pēc iespējas jāfiksē audiovizuālos ierakstos.

Māriete Purmale, Vilķenes bibliotēkas vadītāja

Kontaktinformācija

📍 Briežu gatve 6a, Vilķene, Vilķenes pagasts, Limbažu novads, LV-4050

📞 www.vilkene.lv
vilkenes_biblioteka@limbazi.lv
+371 26186410

UNESCO programmā „Pasaules atmiņa” iesaistīto institūciju pieredze

UNESCO programma „Pasaules atmiņa” Latvijā

Cilvēka atmiņa bieži vien tiek uzticēta fotogrāfijai, vēstulei, kinolentei, gravējumiem, skiču papīram, dienasgrāmatām, dažādiem dokumentiem vai jebkādam citam informācijas nesējam. Mūsdienās gandrīz ikviens savu atmiņu uztic arī kādai elektroniskai ierīcei – digitālās fotogrāfijās, izveidotos rakstu failos, digitāli veidotos attēlos emuāros vai mājas lapās. Mēs jūtamies droši tad, kad zinām, kur un kādā veidā ir noglabātas šīs atmiņas. Vietējas nozīmes un nacionāla mēroga nozīmīgas liecības par mūsu vēsturi, kultūru un cilvēkiem glabā muzeji, arhīvi, bibliotēkas un cita veida atmiņas institūcijas. Mēs jūtamies droši arī tad, ja varam piekļūt informācijai un brīvi izziņāt vēsturi, kultūru, tās daudzveidību un sabiedrības attīstības sasniegumus. Bet kas notiku tad, ja pēkšņi pazustu

internets vai elektrība, katastrofu rezultātā tiktu iznīcināts vienīgais arhīvs vai sagrauta pasaules mēroga atmiņas institūcija ar cilvēcei nozīmīgākajām dokumentārā mantojuma kolekcijām?

Mūsdienās vēl aizvien pastāv daudz dažādu risku, kas var iznīcināt ne vien viena indivīda personīgo arhīvu, bet visai pasaulei nozīmīgas liecības. Augoša nepieciešamība informēt sabiedrību par kritisko dokumentārā mantojuma stāvokli un tā pieejamību dažādās pasaules vietās UNESCO 1992. gadā mudināja izveidot programmu „Pasaules atmiņa”. Tās mērķis ir apzināt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas, kā arī veicināt izpratni par šī mantojuma nozīmību un saglabā-

šanas nepieciešamību, sekmēt starptautisku un starpinstitucionālu sadarbību dokumentārā un digitālā mantojuma saglabāšanā, mobilizējot atmiņas institūcijas – arhīvus, muzejus, bibliotēkas un citas nozares institūcijas.

Dokumentārais mantojums ir trausls un izzūdošs, kura bojāeja nozīmētu cilvēces atmiņas avotu zaudējumu. Vai mēs spējam novērtēt ikdienā šķietami nenozīmīgas lietas, kas patiesībā glabā lielu atmiņas mantojumu un spēj par kādu notikumu pavēstīt citiem, arī mūsu pēctējiem? Dokumentārais mantojums ir nozīmīgs ne vien mūsu personīgās, bet arī valsts un pasaules vēstures veidotājs.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” ietvaros tiek veikts svarīgs darbs, lai rosinātu apzināties pasaules dokumentārā

*Cilvēks nevar pastāvēt bez atmiņas
tāpat kā nācija bez kopīgi piedzīvotiem
notikumiem, kas veido tās vēsturi un
iezīmē turpmāko attīstības ceļu.*

mantojuma saglabāšanas nozīmīgumu, iepazītu nacionālā dokumentārā mantojuma dārgumus un nodrošinātu to pienācīgu saglabāšanu, izpēti un interpretāciju, kas tiek īstenots ar dažādiem līdzekļiem – likumdošanu, aizsardzību, projektiem, publicitātes veidošanu, kā arī rīkojot dažādas apziņu rosinošas aktivitātes un iniciatīvas.

Redzamākā programmas „Pasaules atmiņa” iniciatīva ir reģistri, kas tiek veidoti starptautiskā, reģionālā un nacionālā mērogā. Dokumentārā mantojuma liecību piederība UNESCO „Pasaules atmiņas” starptautiskajam reģistram nozīmē ne tikai dokumentārā mantojuma vienības augstu novērtējumu un starptautisku atzīnību, tā ir arī mantojuma glabātājas valsts atbildība mantojumu

saglabāt un darīt to pieejamu. Latviju UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā pārstāv divas nominācijas: „Dainu skaņķis” un „Baltijas ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības”.

Programmas īstenošana Latvijā ir viena no UNESCO LNK darba prioritātēm ar mērķi apzināt nozīmīgāko dokumentāro mantojumu un veicināt tā aizsardzību, pieejamību un atpazīstamību Latvijā un starptautiski. 2009. gadā UNESCO LNK izveidoja UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” nacionālo reģistru. Tajā šobrīd ir iekļautas piecas nominācijas:

- „Eduarda Krauca fotonegativu uz stikla pamatnes kolekcija – Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaita. 1936.–1940.”;
- „Sibirijā rakstītas vēstules uz bērza tāss”;
- „Raīņa un Aspazijas sarakste (1894.–1929.)”;
- „Latvijas Centrālās padomes Memorands. Rīga, 1944. gada 17. marts”;
- „Tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminekļu valdes 1924.–1931. gada ekspedīciju fotonegativos”.

Latvijā darbojās 13 institūcijas, kas glabā kādu no reģistros iekļautajām nominācijām. Šīm institūcijām ir nozīmīga loma programmas īstenošanā, jo glabāt nacionālā un starptautiskā mērogā izceltu dokumentāro mantojumu nozīmē ne tikai rūpēties par šo vērtību, tās fizisko saglabāšanu, bet arī nodrošināt dokumentārā mantojuma pieejamību, ko mūsdienās īpaši sekmē digitalizācijas iespējas, un veicināt tā atpazīstamību vietējā, nacionālā un starptautiskā mērogā. Tas tiek darīts ar rūpīgu dokumentārā mantojuma izpēti, kvalitatīvu saturu veidošanu, dažādām iniciatīvām, projektiem, publikācijām un izstādēm.

Programmas īstenošana nebūtu iedomājama arī bez citu sadarbības partneru iesaistes, kas ikdienā aktualizē ar dokumentārā mantojuma saistītus jautājumus, kā arī veicina to ieviešanu likumdošanā un akadēmiskajā vidē.

Dokumentārā mantojuma iedzīvināšanā un izpētes veicināšanā liela loma ir sabiedrības līdzdalībai, ko atmiņas institūcijas cenšas nodrošināt dažādos radošos veidos. Liecības, kas glabājas atmiņas institūciju plauktos, kļūst tuvas un sāprotamas, kad tās tiek apvītas ar cilvēku dzīvēstāstiem un atmiņām, jo tieši katrā individuālās

atmiņas veido kolektīvo atmiņu, pamato notikuma nozīmīgumu un ietekmi uz turpmāko sabiedrības vai valsts attīstību.

Arī UNESCO LNK aktīvi darbojas sabiedrības līdzdalības veicināšanā, dokumentārā mantojuma izcelšanā, iedzīvināšanā un atpazīstamības veicināšanā, jo reģistros iekļautais mantojums nepieder tikai noteiktai atmiņas institūcijai vai valstij. Tas pieder un ir saistīts ar ikvienu no mums, tā ir daļa no pasaules atmiņas, kas raksturo kopieni, valsti vai sabiedrību. Tāpēc saglabāsim šīs vērtības, la tās par mums stāsta arī nākamajām paaudzēm!

Latvijas Nacionālais vēstures muzejs

Nominācija „Tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminekļu valdes 1924.–1931. gada ekspedīciju fotonegatīvos”

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija

Tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminekļu valdes 1924.–1931. gada ekspedīciju fotonegatīvos Iekļauts Latvijas reģistrā 2013. gada Pasaulē atmiņā

2013. gada 12. decembrī UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā tika iekļauta nominācija „Tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminekļu valdes 1924.–1931. gada ekspedīciju fotonegatīvos” – 802 fotonegatīvi no Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Vēstures departamenta Fotonegatīvu kolekcijas, kuri uzņemti Izglītības ministrijas Pieminekļu valdes organizēto etnogrāfisko ekspedīciju laikā no

1924. līdz 1931. gadam. Fotonegatīvi atspoguļo tradicionālo dzīvesveidu Latvijas laukos, dokumentējot lauku un mājas darbus, sadzīves ainas, kā arī godus. Attēlu precīzā datējuma un uzņemtās situācijas rūpīgā apraksta dēļ tie veido unikālu autentisku fotonegatīvu kolekciju – mērķtiecīgi un objektīvi veidotu dokumentāciju par latviešu tradicionālo dzīvesveidu 20. gadsimta pirmajā ceturksnī, atainojot zudušo kultūrealitāti. Fotonegatīvi satur būtisku vizuālo informāciju, kas ļauj plašāk izziņāt Latvijas vēstures norises, salīdzinot attēlā redzamo ar rakstīto vēstures avotu datiem un priekšmetiem, kas glabājas muzeja krājumā. Uzņēmumi ir būtisks izziņas avots, kas mūsdienās sekmē tā laika Latvijas vēstures pētniecību un interpretāciju.

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Vēstures departamenta galvenā krājuma glabātāja Gunita Baumanē, iepazīstinot sabiedrību ar plašo

muzejā esošo Fotonegatīvu kolekciju (apmēram 141 000 fotonegatīvu) un popularizējot UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļautos fotonegatīvus, nolasījusi vairākas lekcijas. Lekcijās ar nomināciju iepazīstināti Latvijas Universitātes „Zinātnes kafējnīcas” interesenti, Latvijas Kultūras akadēmijas Muzeju un kultūras mantojuma studiju programmas studenti, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkla „Stāstu bibliotēka” semināra dalībnieki Kuldīgā.

Lekciju ciklu paredzēts turpināt, sadarbojoties gan ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju, gan ar Latvijas pašvaldību muzejiem.

Veidojot lekciju saturu, mērķis ir izcelt ne tikai uzņēmumos redzamos notikumus un darba veidus, bet arī akcentēt fotografēto personu individualitāti, veidojot stāstu par dzīvesveida ieražām un tradīcijām konkrētajā Latvijas reģionā.

Vienmēr pēc lekciju nolasīšanas klausītāji ir izrādījuši lielu interesi, vēloties uzzināt vairāk par fotonegatīvos redzēto – dažādos Latvijas reģionos fotografētajām sadzīves ainām, viensētām un tur dzīvojošajiem ļaudīm. Tādējādi šie fotonegatīvi rosina dažādu paaudžu Latvijas iedzīvotājus interesēties par savu reģionālo izcelsmi un piederību.

Jāatzīmē 9. Kurzemes stāstnieku festivāla „Ziv zup” ietvaros organizētais UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkla „Stāstu bibliotēka”

Audekla šķērošana Kuldīgas apriņķa Kabiles pagasta Meiru mājās. 1929. gada 15. jūlijs. Foto: Hermanis Tropš

seminārs, kurš norisinājās Kuldīgā 2015. gadā no 24. līdz 26. aprīlim. Seminārā nolasīta lekcija „Tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminekļu valdes 1924.–1931. gada ekspedīciju fotonegatīvos Kuldīgas apriņķī”. Tā kā seminārā apmeklēja „Stāstu bibliotēkas” dalībnieki no dažādiem Latvijas reģioniem, lekcijas mērķis bija iepazīstināt ar fotonegatīvu kolekciju pēc iespējas plašāku interesentu loku, kuri savā apkaimē varētu tālāk stāstīt par muzeja unikālo fotouzņēmumu kopumu.

Muzeja praksē novērots, ka sabiedrība vēl ir salīdzinoši maz informēta par Latvijas pagātnei nozīmīgu vēstures liecību kolekcijām muzejos un to izmantošanas iespējām, tādēļ būtiski ir informēt pēc iespējas vairāk interesentu. Liels bija semināru dalībnieku pārsteigums, uzzinot par apjomīgo fotonegatīvu klāstu Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājumā. Jaunā informācija sekmēs nacionālas nozīmes kultūrvēsturiskā mantojuma atpazīstamību un pieejamību Latvijas reģionos.

Ar vairākiem lekciju klausītājiem notiek individuālas konsultācijas, precizējot interesējošas tēmas. Uzņēmumi tiek izmantoti gan zinātniski pētnieciskajā darbā, gan muzeju ekspozīcijās un izstādēs, gan kā izziņas avots kāda konkrēta tradicionālā amata prasmju izziņāšanā. Ar Latgales amatniecību saistītie uzņēmumi no 2015. gada 8. augusta līdz 2016. gada jūlijam aplūkojami Memoriālo muzeju apvienības Raiņa muzejā „Jasmuiža”, kur tie eksponēti izstādē „Četri stūri – Latgales amatu pamati”.

Ar nominētajiem fotonegatīviem var iepazīties Latvijas Nacionālā vēstures muzeja pastāvīgajā ekspozīcijā, Nacionālā muzeju krājuma kopkatalogā (<http://www.nmkk.lv/>) un Latvijas Nacionālā vēstures muzeja mājas lapā ievietotajā virtuālajā izstādē (http://lnvm.lv/?page_id=714) – tādējādi ir nodrošināta pieejamība ikvienam interesentam.

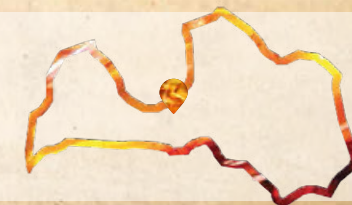
Gunita Baumanē, Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Vēstures departamenta galvenā glabātāja

Gane ar govīm uz lauku ceļu Kuldīgas apriņķa Kūrmales pagasta Krežu māju saimniecībā. 1929. gada jūlijs. Foto: Aloizījs Borbaļš

Kontaktinformācija

📍 Lāčplēša iela 106/108, Rīga, LV-1003; Brīvības bulvāris 32, Rīga, LV-1050 (muzeja pamatekspozīcija un izstāžu zāles)

📧 www.lnvm.lv
museum@history-museum.lv
+371 67223004

Latviešu folkloras krātuve

Dainu skapis jaunā mājvietā

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

Dainu skapis
Iekļauts reģistrā 2001. gadā
Pasaules atmiņā

Dainu skapis ir latviešu tautasdziesmu krājēja, sistematizētāja un publicētāja Krišjāņa Barona (1835–1923) izveidota kartotēka, kas ietver „Latvju dainās” (1894–1915, 1.–6. sēj.) publicēto tekstu oriģinālus. Dainu skapis izgatavots 1880. gadā Maskavā, un tajā ir pavisam 268 815 dziesmu tekstu lapiņu (3 x 11 cm) ap 900 dažādos rokrakstos. Dziesmas iesūtītas no 526 Latvijas pagastiem. „Latvju dainu” līdzstrādnieku jeb dziesmu vācēju vidū ir daudz Latvijas kultūrā un vēsturē nozīmīgu personību: Rainis (Višķi, Jasmuiža), Dāvis Ozoliņš (Ziemeļvidzeme), Jānis Misiņš (Tirza), Mārtiņš Celmiņš (Lubāna), Pēteris Blaus (Ērgļi), Jukums Vācietis (Lutriņi) u. c.

2001. gadā Dainu skapis kā pasaules mēroga kultūras vērtība iekļauts UNESCO programmas „Pasaules atmiņā” starptautiskajā reģistrā. Dainu skapja saturs digitalizēts un pieejams tiešsaistē: www.dainuskapis.lv.

Kopš 1940. gada Dainu skapis ir Latviešu folkloras krātuves pārziņā.

Ilgus gadus tā mājvieta bija Latvijas Zinātņu akadēmijā – Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves fondos. 2014. gadā Dainu skapis pārvests uz Gaismas pili – jauno Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēku.

Pastāvīga ir sabiedrības interese par Krišjāņa Barona veikumu: Dainu skapja nozīmība sniedzas pāri zinātniskam mutvārdu folkloras sakārtojuma, tas ir latviskās kultūras,

arī nacionālās pašapziņas simbols. Latviešu folkloras krātuvi apciemo skolēnu un studentu grupas, tāpat individuāli interesenti, kas vēlas redzēt šo tautas dārgumu savām acīm, dzirdēt stāstījumu par Dainu skapja vēsturi. Nereti apmeklētāji un dažādos Latvijas novados folkloristu sastapti ļaudis būtiski papildina ziņas par tautasdziesmu vācējiem, kas Krišjānim Baronam savulaik nav sniegtas, – par viņu mājvietām, izglītību, nodarbošanos, vaļaspriekiem, pēcnācējiem. Krātuve tāpat sadarbojas ar Latvijas skolām, muzejiem, nevalstiskajām organizācijām, kas savas puses dziesmu krājējus iepazīnuši jo pamatīgi. Latviešu folkloras krātuves pētnieki popularizē Dainu skapi zinātniskos un populārzinātniskos priekšlasījumos un publikācijās. Ikgadējā Krišjāņa Barona konference šogad veltīta Dainu skapja 135 gadu jubilejai, „Latvju dainu” publicēšanas simtgadei un Krišjāņa Barona 180. dzimšanas dienai. 2015. gadā gaidāms Latviešu folkloras krātuves autoru kolektīva sagatavots izdevums „No Dainu skapja līdz „Latvju dainām””.

Arhitekta Gunāra Birkerta projektētājā Gaismas pilī Dainu skapim ierādīta īpaša goda vieta. Jaunās ēkas 5. stāvā – līdzās Latviešu folkloras krātuves lasītavaī – tas apskatāms ikvienam interesentam. 2014. gada 26. augustā – Gaismas pils atklāšanas svētku nedēļā – norisa svinīga Dainu skapja pārvešana no Latvijas Zinātņu akadēmijas uz jauno mājvietu Daugavas kreisajā krastā. Pasākumu organizēja Latvijas Nacionālā bibliotēka kopā ar Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūtu, tajā piedalījās plašs sabiedrības interesentu loks, un notikumam līdzī sekoja

Foto: Aldis Pūtelis

plašsaziņas līdzekļu pārstāvji. Skatot tautas mūzikai, Dainu skapja atvilktnes, iepriekš rūpīgi iesaiņotas, no rokas rokā – līdzīgi kā grāmatas „Grāmatu draugu ķēdē”¹ – ceļoja no Zinātņu akadēmijas 3. stāva līdz Nacionālo bruņoto spēku sarūpētajam transportam. Dainu skapis tika sirsnīgi pavadīts no vecajām mājām un svinīgi sagaidīts Gaismas pilī, kur tā dziesmu atvilktnes glīti savietotas atpakaļ skapī.

Ierosinājumi citiem

- Dokumentārais mantojums tā glabātājiem ir aizvien pētāms un tādējādi no jauna iepazīstams.
- Par sava novada ļaudīm vietējie zinātnieki visvairāk – vērts izjautāt, aprunāties.
- Mantojuma pieejamība tiešsaistē ir neatsverama: tā ir iespēja lasīt un pētīt pirmavotus ikvienam ērtā laikā un vietā.

Rīta Treija, Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves vadītāja

¹ Latvijas Nacionālās bibliotēkas rīkotā akcija „Gaismas ceļš – Grāmatu draugu ķēde” 2014. gada 18. janvārī.

Kontaktinformācija

- 📍 Mūkusalas iela 3, Rīga, LV-1423
- 📧 www.lfk.lv; www.lfmi.lv
litfom@lza.lv; lfk@lulfmi.lv
+371 67229017

Latvenergo koncerna Enerģētikas muzejs

Eduarda Krauca fotonegatīvu uz stikla pamatnes kolekcijas
„Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaita 1936.-1940.” popularizēšanas pieredze

Latvenergo koncerna Enerģētikas muzejā glabājas ievērojamā fotogrāfa un kinooperatora – kinoperiodikas „Latvijas hronika” klasiķa Eduarda Krauca (1898–1977) fotonegatīvu uz stikla pamatnes kolekcija par Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaitu, kas hronoloģiskā secībā atspoguļo spēkstacijas celtniecību no 1936. līdz 1940. gadam.

2009. gadā kolekcija iekļauta UNESCO programmas „Pasaulē atmiņā” Latvijas nacionālajā reģistrā, atzīstot šo unikālo vēstures liecību par piederīgu Latvijas un pasaules kultūras mantojumam – vērtībai, kas apliecina cilvēku zināšanu un prasmju mijiedarbību, sasniegumus un unikālo industriālo vēsturi.

Saglabājot šo dokumentāro mantojumu un nodrošinot tā atpazīstamību un pieejamību, Enerģētikas muzejs darbojas vairākos virzienos, radoši popularizējot gan fotonegatīvu kolekciju un tās informatīvo kopumu, gan tās autoru – Eduardu Krauca.

2011. gada oktobrī savu ceļu pie vecāko klašu skolēniem, studentiem un citiem interesentiem uzsāka izglītojoša nodarbība „Ķeguma spēkstacijas būvgrāmatas caur Eduarda Krauca fotoobjektīvu”. Tā ir pirmā plašākā iepazīšanās ar Ķeguma spēkstacijas celtniecības procesa vienreizīgumu fotoattēlos un pašu fotogrāfu un kinooperatori Eduardu Krauca kā unikālu personību ne tikai Latvijas kinomākslas telpā, bet arī enerģētikas vēstures dokumentēšanas prasmē.

2012. gadā Enerģētikas muzejs izveidoja ceļojošo izstādi „Ķeguma HES – Latvijas

enerģētikas lepnums”. Tā stāsta par Eduarda Krauca veikumu – Latvijas enerģētikas šūpuļa – Ķeguma spēkstacijas – celtniecības fotodokumentēšanu. Ar daudzslāņaino vēstījumu izstādē kā vēsturiska, mākslinieciska un komunikatīva vērtība veido priekšstatu par 20. gadsimta trīsdesmito gadu vērienīgāko Baltijas būvobjektu un Latvenergo koncerna vēsturisko sākotni, apliecinot industriālā un dokumentārā mantojuma nozīmi cilvēces atmiņas saglabāšanā. Izstādē 2015. gadā ieguvusi arī papildinājumu – interaktīvu kolekcijas 700 attēlu izlasi. Pirmo reizi apmeklētāji varēja skatīt tik apjomīgu kolekcijas daļu. Ceļojošo izstādi apskatījuši vairāk nekā 23 000 interesentu.

Ķeguma spēkstacijas celtniecības vēsturiskās fotogrāfijas ir pieejamas arī Pasaulē digitālajā bibliotēkā, dodot iespēju palūkoties uz šo dokumentāro mantojumu no cita skatpunkta – pasaules kontekstā.

Viens no Latvenergo koncerna Enerģētikas muzeja veiksmes stāstiem, radoši popularizējot Eduarda Krauca stikla fotonegatīvu kolekciju un tās informatīvo kopumu, ir arī satikšanās ar Kārli Dumbrāju (dzimis 1918. gadā). Informācijas un fotogrāfiju apmaiņā sākās Enerģētikas muzeja sadarbība ar optimisma pilno madonieti, Latvijas Republikas vienaudzi Kārli Dumbrāju.

2009. gada vasarā Enerģētikas muzejs saņēma vērtīgu dāvinājumu – albumu ar vairākiem desmitiem fotogrāfiju par Ķeguma spēkstacijas celtniecību un iekārtu montāžas darbiem. Pats dāvinātājs – Kārlis Dumbrājs – ir šo fotogrāfiju autors un arī galvenais varonis, Ķeguma būves aculiecinieks un pirmo divu spēkstacijas ģeneratoru montieris.

Ciemojoties Madonā pie dzīvespriecīgā, možā kunga, kas savos 92 gados ir spēka pilns, ir pierakstītas viņa atmiņas par Ķegumu, par elektrīķa darbu, par dzīves izaicinājumiem. Kārļa Dumbrāja

Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija

Eduarda Krauca fotonegatīvu uz stikla pamatnes kolekcija - Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaita 1936.-1940.
Iekļauts Latvijas reģistrā 2009. gadā
Pasaulē atmiņā

lepnums par pirmās Latvijas elektrostacijas būvi un daļību ģeneratoru montāžā, uzskati par darba tikumu un vērtībām, ticība Latvijas izaugsmei un labklājībai un sarunas gaitā vairākkārt uzsvērtā atziņa – „Es vēlos, lai manas atmiņas paliek pie cilvēkiem, jo tikai tad tām ir nozīme!” – rosina veidot dokumentālu interviju „Kā tapa Ķeguma spēkstacija: Kārļa Dumbrāja atmiņas”. Tās mērķis ir aktualizēt jautājumu par atmiņu universālo vērtību vēsturisko notikumu atspoguļošanā, bet galvenais uzdevums – papildināt Eduarda Krauca fotogrāfijās un kinohroniķās dokumentētās vēstures liecības ar aculiecinieka stāstu par Ķeguma spēkstacijas būvdarbiem, latviešu un zviedru speciālistu ikdienas darba gaitām un savstarpējo komunikāciju, darba un sadzīves apstākļiem, radot iespēju iedziļināties tā laika norisēs, iepazīstot tās caur konkrētu cilvēku dzīvesstāstiem.

2012. gadā tapa filma – dokumentāls vēstījums par Ķeguma spēkstacijas celtniecību Kārļa Dumbrāja redzējumā, kas apliecina dzīvās vēstures nozīmi cilvēces atmiņas saglabāšanā. 2014. gadā par nopelniem Latvijas valsts labā Kārlim Dumbrājam piešķirts Latvijas valsts augstākais apbalvojums – Triju Zvaigžņu ordenis. Kopā ar Ed-

uarda Krauca kolekcijas fotoattēliem un kinohroniķu fragmentiem Kārļa Dumbrāja atmiņu stāsti palīdz apzināt tās vēsturiski savdabīgās iezīmes, kas izceļ Latvijā kā Baltijas līderi elektroenerģijas ražošanā, veido cilvēka vērtību skalu un tautas pašapziņu. Mūsdienu informācijas tehnoloģiju laikmetā šis dokumentālais vēstījums

ir piemērs, kā veiksmīgi izcelt dokumentārā mantojuma vērtības, nodrošinot visplašāko pieejamību. Aizraujošā veidā atklājot saturu un radot pozitīvu emocionālo fonu, tiek sekmēta interese un vēlme iegūt aizvien jaunus zināšanas, iepazīt nozīmīgas industriālās vēstures liecības, izprast sabiedrības un indivīda lomu to norisēs.

Filma tiek komunicēta muzeja mērķauditorijām – izglītojošās nodarbībās, semināros, lekcijās un pasākumos, stāstot par cilvēkiem, notikumiem, laikmetu, vēstures gaitas kopsakarībām, sniedzot jaunus priekšstatus par Latvijas industriālās vēstures svarīgākajiem pieturpunktiem. Plānota arī tās ieviešana UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas interaktīvajā „UNESCO Latvijas mantojuma skapī”.

Ina Lastovecka un Ginta Zālīte,
Latvenergo koncerna Enerģētikas muzejs

Kārlis Dumbrājs un Madonas Valsts ģimnāzijas 9. klases skolēni izstādes „Ķeguma HES – Latvijas enerģētikas lepnums” atklāšanā Madonas novadpētniecības un mākslas muzejā 2013. gada 23. janvārī

Kontaktinformācija

Andrejostas iela 8, Rīga, LV-1045;
Ķeguma prospekts 7/9, Ķeguma novads, LV-5020

www.latvenergo.lv
muzejs@latvenergo.lv
+371 67728982; +371 26303292

Kārlis Dumbrājs ģeneratora montāžas darbos Ķeguma spēkstacijā 1939. gadā

Memoriālo muzeju apvienība

„Muzeja priekšmets. Rainim un Aspazijai”

Memoriālo muzeju apvienības Raina un Aspazijas muzejs 2015. gadā – Raina un Aspazijas 150. jubilejas gadā – sagatavojis publikāciju sēriju „Muzeja priekšmets. Rainim un Aspazijai”, kas tiek publicēta Memoriālo muzeju apvienības mājas lapā <http://memorialimuzeji.lv/muzeja-prieksmets/>. Viens no galvenajiem informācijas avotiem šo publikāciju tapšanā ir Raina un Aspazijas savstarpējā sarakste (1894.–1929), kas 2009. gadā iekļauta UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā.

Ieskatam piedāvājam vienu no publikācijām – „Foto ar veltījumu, goda karte, zelta aproce, gredzens un mazs vijolišu groziņš”.

Pēc vairākiem gadu desmitiem žurnālā „Teātra Vēstnesis” (1937, 1. nr.) publicētajā tēlojumā „„Vaidelote” staru stīgojumā” Aspazija atceras „nepieredzēto triumfu” lugas pirmizrādē Rīgas Latviešu teātrī 1894. gada 19. (31.) janvārī: „Atminos: to nakti pēc izrādes es gulēju, viscaur ierakusies dzeltenajās Nicās rozēs un hiacintēs. Bija daudz citu dāvanu. Es biju no lauku ikdienas pārceļta žilbinošā gaismā. Lija asaras bez valda – prieka asaras...” (AKR, IV, 662. lpp.) Un tajā brīdī, kad Dace Akmentiņa uz skatuves dziedājusi Jāzepa Vītola komponēto Mirdzas dziesmu „Mēness

starus stīgo”, teātra zālē ienācis „Dienas Lapas” redaktors Jānis Pliekšāns...

„Vaidelote” arī kļuvusi par vispopulārāko un visvairāk izrādīto Aspazijas lugu, operas libretam to vēlāk (1927) izmantojis Jāzeps Mediņš, tā paša gada vasarā Rīgā, Esplanādē, noticis vērienīgs „Vaidelotes” brīvdabas uzvedums Voldemāra Ābrama režijā. Savukārt „Mēness starus stīgo” melodiskums piesaistījis vēl vairāku latviešu skaņražu uzmanību.

„Vaidelotes” Mirdza – Dace Akmentiņa, kuras „ģenialitāte apvienoja visas nianšes un pakāpes, kādās vien var dvēsele izpausties tēlojošā mākslā un kas ir dots tikai liela stila retiem māksliniekiem” (AKR, VI, 410. lpp.), uz lugas pirmizrādi Aspazijai dāvājusi savu foto (autors L. Viržakovskis; RTMM 161124) ar veltījumu. Saglabājies arī fotouzņēmums ar Jūliju Skaidrīti Asjas lomā (autors F. Šmits; RTMM 41953) – viņa uz pirmizrādi varējusi ierasties, tikai riskējot „pret ārsta nosacījumiem”. (Skat. AKR, VI, 415. lpp.)

Mazāk zināma ir „„Vaidelotes” sacerētājai Aspazijai 19. janvārī 1894” pasniegtā goda karte (RTMM 135314) ar alfabētiskā secībā sarindotiem divdesmit sešu dāvinātāju vārdiem, sākot ar tirgotāju, Rīgas Latviešu biedrības runasvīru Andreju Balodi un beidzot ar „ierindas biedru” Vanagu. Kartes otrā pusē ar zīmuli pierakstīts: „Kopā ar milzīgu puķu grozu un zelta aproci ar istiem akmiņiem.”

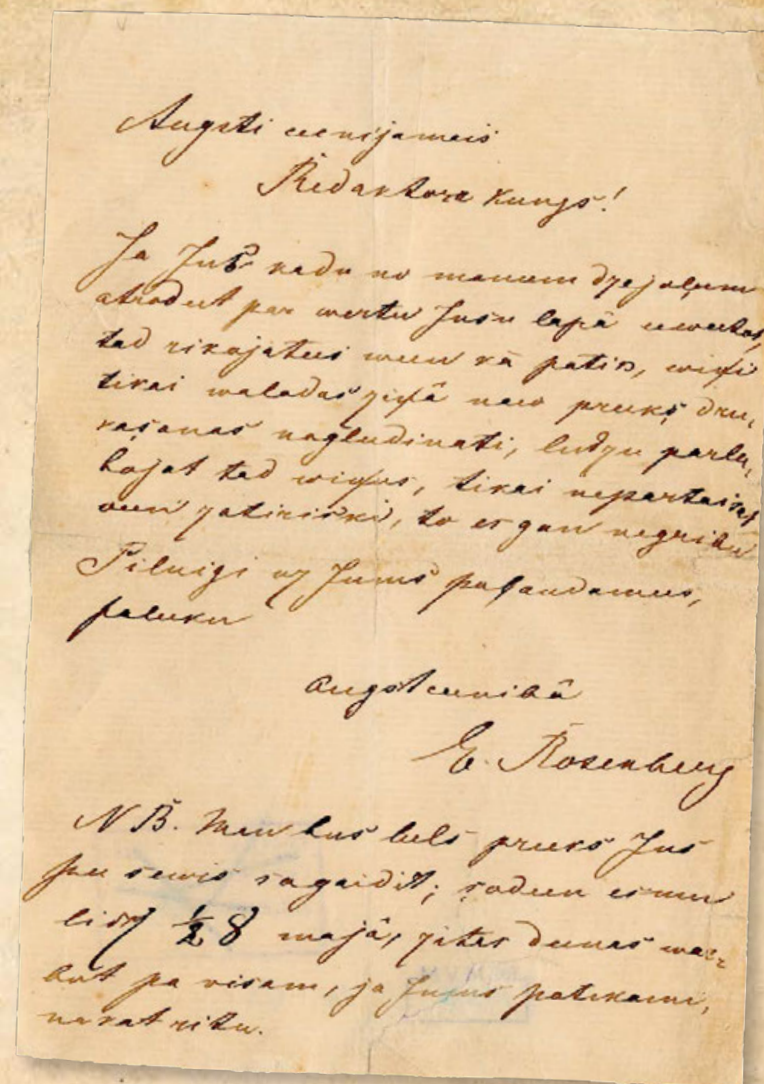
Aspazijas autobiogrāfiskajā romānā „Rudens lakstīgala” (1933), kura „īzcils vakars Rīgas Latviešu teātrī” ar operas „Salome” izrādi (faktiski R. Štrausa opera pēc O. Vailda lugas libreta tapusi gandrīz desmit gadus vēlāk) un jauno mākslinieci Artu Augstkalni titullomā daudzējādā ziņā atvedināms uz reāliem notikumiem „Vaidelotes” pirmizrādes sakarā. Arī romāna pirmajā nodaļā „Mēs pazināmies jau priekš tūkstoš

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

Raina un Aspazijas
savstarpējā sarakste 1894.–1929.
Iekļauts Latvijas reģistrā 2009. gadā
Pasaules atmiņa

gadiem” tiek pārcilātas dāvanas un citu starpā minēta „liela goda karte ar daudziem vārdiem”, kur „Latviešu biedrības visi lieli vīri”, un vēl klāt – „zelta aproce ar īstām pērlēm”.

Zīmīgi, ka vēlāk, „15. maijā Latvijā”, kad tiek pasludināta ziedojumu vākšana Uzvaras laukuma izbūvei, dzejniece ne tikai gatava atvēlēt tam honorārus par savu lugu uzvedumiem, bet ziedot pat ģimenes relikvijas. Kārlis Ulmanis šajā sakarā 1936. gada 10. jūlijā nosūtījis viņai pateicības vēstuli par honorāriem, taču noraidījis pārējo: „Bet es izlasīju laikrakstos par Jūsu pamudinājumu sievietēm ziedot savas vērtlietas, pie tam pati Jūs nodotu Raiņa zelta pulksteņi, savu zelta aproci no „Vaidelotes” pirmizrādes [Izcēlums mans. – J. Z.] un 1000 Ludovika XIV zelta frankus. Šī ziņa gan līdz ar gandarijumu man jāaizrāda, ka, lai cik cēls un cildens ir šāds ziedojums, tomēr to pieņemt varētu tikai kādā nācijai grūtā brīdī. Tagad nav tāds laiks, kas prasītu tik lielus upurus. Es esmu aicinājis tautu nākt talkā ar naudas, būvmateriālu un darba spēka ziedojumiem, izpaužot te jaunā laikmeta vienotības garu, gribu un enerģiju, bet ļoti arī vēlētos, lai mūsu ģimeņu krātuvēs joprojām uzglabātos vairotos

tādas retas lietas, kādas atrodas Jūsu īpašumā.” (RTMM 73463)

Uz goda kartes kā trešais savu vārdu atstājis Ernests Birzmanis (1860–1900) – farmācijas maģistrs un zāļu tirgotavas īpašnieks, aktīvs Teātra komisijas loceklis, jūsmīgs jaunās dramaturģijas pielūdzējs, atbalstītājs, savā veidā – arī mecenāts, kurš gan itin netālā nākotnē – pēc Aspazijas priekšlasījuma par tikumības jautājumu lugu „Zaudētas tiesības” – esot „skrējis uz Rīgas Latviešu biedrību, un tur ar citiem šīs biedrības locekļiem nolēmuši, ka manām [Aspazijas] gaitām Latviešu biedrībā jādara gals un ka, teātra sezonai noslēdzoties, es būtu no vietas atlaižama un no biedrības izmetama”. (AKR, VI, 359. lpp.) „Rudens lakstīgalā” Birzmanis figurē ar Inta Bernaņa vārdu, un Salomes tēlotājam no viņa vēl „liels rožkokks ar sarkanām rozēm”. Vēlāk Aspazijas un Raiņa sarakstē Birzmanis parasti dēvēts par Onkuli un kādā no vēstulju komentāriem¹ Aspazija atzīmējusi, ka romānā „par viņu rakstītais viss saskan ar īstenību”.

„Rudens lakstīgalā” vakara gaviļniecei dāvanu klāstā arī etvija, kurā „dārgs gredzens ar lielu briljantu vidū”, klāt vizītkarte: „Kārlis Zemzarītis, jurists.” Reālajā dzīvē viņš ir Kārlis Ozoliņš (1866–1933) – Maskavas Universitātes Juridiskās fakultātes absolvents, materiāli nodrošināts jau praktizējošs jurists, Latvijas pirmās brīvvalsts laikā – senators un vēlāk Senāta apvienotās sapulces priekšsēdētājs. „Viņa mila bija nopietna, pat vētraina un liesmaina,” savā autobiogrāfijā „Mana dzīve” (AKR, VI, 346. lpp.) raksta Aspazija, pieminot arī Ozoliņa dāvāto gredzenu, tiesa gan, nedaudz atšķirīgā situācijā: „Kādā „Zaudētu tiesību” izrādē viņš man kā atzinības balvu bija

¹ Rainis un Aspazija dzīvē un mākslā. Sarakstīšanās. Rīga: Kultūras Draugs, 1937. 35. lpp.

piesūtījis gredzenu ar briljanta aci, bet pēc tam māsu Zēfeldu klātbūtnē formāli mani bildināja. Bet – bija jau par vēlu. Es bildinājumu noraidīju, kaut gan manas jūtas pret K. O. nebūt vēl nebija atdzisušas. Jutu tikai, ka mani cinās divas dažādas milas, t. i., mila pret Raini un arī K. O.” (AKR, VI, 347. lpp.) Atrisinājums „Rudens lakstīgalas” versijā: „Un Zemzarītis? Tas viņā bij taisni milējis to vētraino sievieti, kurā māksla ar sievietību nebij šķīrama. Kad viņa paņēma viņa gredzenu rokā, briljants tad mirdzēja pretī kā sastingusi asara. Bet vīrietis jau neraud, vīrietis viegli aizmirst – ko tur vēl domāt, pāri, visam pāri lai mani zirgi skrej! Un gredzens tika iezārkots žīdu juveliera plauktā.” (AKR, VI, 232. lpp.)

„Salomes” vakara viesiem noslēpumā paliek vien tas, kurš dāvanai atstājis „mazu vijolišu groziņu ar aploksnī”. Kad viņu vairs nevēro svešas

acis, Artai top zināms, ka sūtītājs ir Jarmuts Asmins, „Jaunās Diēnas” redaktors. Uz vizītkartes „ar zīmuli vēl apakšā pielikts”: „Vai drīkstu Jūs rītu apciemot? Ja atvēlat, tad piezvanāt man uz redakciju; būšu laimīgs Jūs sastapt kaut kurā brīdī, kādu man noteiksāt.”

(AKR, VI, 50.-51. lpp.)

Šajā laikā, t. i., tūlīt pēc „Vaidelotes” pirmizrādes, aizsākas arī Raiņa un Aspazijas savstarpējā sarakste. Vēstules ar šādu tekstu gan mūsu rīcībā nav, toties ir pirmā, ap 1894. gada 4. februāri tapusi Aspazijas „atbilde” ar noslēguma rindām: „N.B. Man būs liels prieks Jūs pie sevis sagaidīt. Šodien esmu līdz ½8 mājā, citas dienas varbūt pavisam, ja Jums patīkami, nākat rītu.” (RTMM 15617)

Jānis Zālītis, Memoriālo muzeju apvienības Raiņa un Aspazijas muzeja vecākais eksperts

Kontaktinformācija

- 📍 O. Vācieša iela 19, Rīga, LV-1004
- 🌐 www.memorialiemuzeji.lv
rita.meinerte@memorialiemuzeji.lv
+371 67229980

Tukuma muzejs

Tukuma muzeja projekts „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss”

Nominācija „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss” UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļauta 2009. gadā, kad bija identificētas 19 vēstules. Nominācija tika papildināta 2013. gadā, iekļaujot vēl 24 vēstules. Tās rakstījuši 13 politiski represēti cilvēki PSRS labošanas darba nometnēs vai nometinājuma vietās Sibīrijā laikā no 1942. gada līdz pat 1965. gadam. Vēstules glabājas astoņos Latvijas muzejos: Aizkraukles vēstures un mākslas muzejā, Daugavas muzejā, Latvijas Okupācijas muzejā, Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā, Madonas novadpētniecības un mākslas muzejā, Rakstniecības un mūzikas muzejā, Talsu novada muzejā un Tukuma muzejā.

Pirms pieteikuma sagatavošanas un nominācijas iekļaušanas Latvijas nacionālajā reģistrā vēstules bija tikai kāda konkrēta cilvēka rakstīts dokuments, privāts vēstījums tuviniekiem vai draugiem. Tā kā dažās vēstulēs raksturoti dzīves apstākļi labošanas darba nometnēs vai nometinājuma vietās, tās nepašaubāmi tika uzskatītas par vērtīgiem vēstures avotiem, kas nereti izmantoti padomju represiju režīma nodarījumu ilustrēšanai izstādēs.

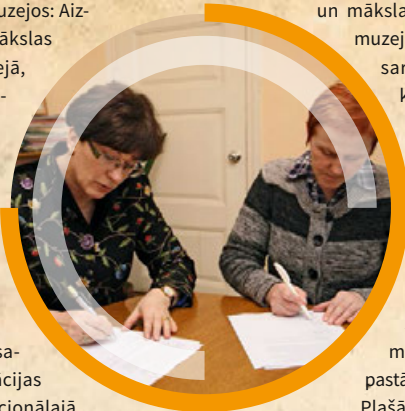
Nominācijas pieteikuma sagatavošanas iniciatīvu uzņēmās Tukuma muzejs, izvērēt plašu daudzveidīgu sadarbību ar visiem tiem muze-

jiem, kas glabā tāsis un kas vēlējās iesaistīties to izpētē un popularizēšanā. Katrs muzejs sagatavoja vēstules aprakstu un attēlu, kā arī sniedza muzejā esošo informāciju par vēstules autoru un/vai adresātu. Kad nominācija bija iekļauta nacionālajā reģistrā, visi muzeji apņēmās veikt vēstuļu saglabāšanas un popularizēšanas pasākumus.

Aizkraukles vēstures un mākslas muzejā, Daugavas muzejā, Madonas novadpētniecības un mākslas muzejā, Talsu novada muzejā un Tukuma muzejā tika sarīkotas ekspozīcijas, kurās eksponēti oriģināli, kā arī sarīkota viena muzeju kopizstāde Latvijas Okupācijas muzejā 2010. gadā. Vēstules uz bērza tāss ietvertas arī Madonas novadpētniecības un mākslas muzeja, Latvijas Okupācijas muzeja un Tukuma muzeja pastāvīgajās ekspozīcijās.

Plašāks pētniecības darbs arhīvos un muzeju krājumos tika uzsākts 2010. gadā, gatavojot ceļojošo izstādi. Tukuma muzejs uzņēmās arī iniciatīvu sameklēt vēstuļu autorus un adresātus vai viņu tuviniekus, lai papildus arhīvu dokumentos atrodamajiem faktiem tuvāk iepazītu šo cilvēku likteņgaitas un pasaules uztveri. Izdevās intervēt vienu vēstules autori – Elzu Trumekalni – un divus adresātus – Skaidrīti Driķi un Ilmāru Binaus, kā arī Lauras Rozenštauhas māsu, Sofijas Melderis meitas, Matildes Kāktiņas mazmeitas,

Eiropas Parlamenta deputāte Sandra Kalniete un Tukuma muzeja direktore Agrita Ozola paraksta līgumu par ceļojošās izstādes „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss” izveidošanu. 2011. gada 2. februārī. Foto: Kristīne Ozola

Elza Serdāne (dzimusi Trumekalne) pie Tukuma muzeja ceļojošās izstādes „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss” planšetes, kas veltīta viņas ģimenei, izstādes atklāšanas laikā Eiropas Parlamenta ēkā Briselē. 2011. gada 14. jūnijā. Foto: Zinta Paševiča

Lizetes Vadziņas-Vācietes dēlu, Gražinas Gaidienes brāli un mazmeitu un Kārļa Kalevica mazdēlu. Informācija tika iegūta arī no Aleksandra Pelēča dēla un Voldemāra Mežaka dēla.

Dažkārt intervijas bija diezgan īsas un strukturētas, citkārt stundām garas. Vairākas, tikšanās notika atkārtoti, arvien detalizētāk atklājot bērza tāss vēstuļu autoru dzīvesstāstus. Rezultātā tapa ceļojoša izstāde „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss”, kurā atspoguļoti desmit stāsti: „Vjatlaga stāsts”, „Sibīrijas bērni”, „Pretošanās kustība”, „Jūrmalnieks lēģerī”, „Skolotājs – padomju tautas ienaidnieks”, „Dzejnieks

Sibīrijā”, „Sibīrijas draudzība”, „Mātes liktenis”, „Dziedot dzimu, dziedot augu” un „Mazā Elza”. Šie vēstījumi tika apkopoti plašākā pētījumā „Pazudinātās paaudzes stāsti”, kas publicēts grāmatā „Sibīrijā rakstītas vēstules uz bērza tāss” (A. Ozola un R. Jansons, 2011; 2012).

Atsevišķas intervijas ietvertas Tukuma muzeja un vietējās televīzijas „Spektrs” producētajā video filmā „Pazudinātās paaudzes stāsti”, kas izplatīta vispārīgltītojošajām skolām un pieejama arī Tukuma muzeja vietnē www.tukumamuzejs.lv. Bērza tāšu attēli, teksti, atšifrējumi un tulkojumi vairākās valodās, kā arī ar tām saistītās

Ilmārs Binaus-Binaus Tukuma muzejam dāvina paša gatavotu grāmatīņu no bērza tāss, kurā savu dzīvesstāstu dzeijā Sibīrijā sarakstījusi viņa māte Lilija Binaus-Binaus. 2011. gada 22. decembrī. Foto: Kristīne Ozola

Tukuma muzeja ceļojošā izstāde vairākos komplektos (latviešu/angļu, angļu/francū, krievu un čehu valodās) eksponēta jau vismaz 60 vietās 11 valstīs.

Grāmatas „Sibīrijas vēstules uz bērza tāss” autori Agrita Ozola un Ritvars Jansons atvēršanas pasākumā Latvijas Universitātē. 2011. gada 14. decembrī. Foto: Kristīne Ozola

UNESCO LNK ģenerālsēkretāre Dagnija Balčiņa un Tukuma novada Domes priekšsēdētājs Juris Šulcs iepazīstas ar ekspozīciju „Savējo stāsti, ne svešo” Tukuma pilsētas vēstures muzejā. 2012. gada 14. jūnijā. Foto: Kristīne Ozola

fotogrāfijas un dokumenti apskatāmi arī Tukuma muzeja interaktīvajā ekspozīcijā „Vēstules nākamībai”, kas ietver pilnīgi visas nominācijas vēstules. Tā veidota Tukuma muzeja ciešā sadarbībā ar visiem vēstuļu glabātājiem un apskatāma Tukuma pilsētas vēstures muzejā „Pils tornis”. Interaktīvās ekspozīcijas virtuālā versija pieejama vietnē www.tukumamuzejs.lv.

Tukuma muzeja ceļojošā izstāde vairākos komplektos (latviešu/angļu, angļu/francū, krievu un čehu valodās) eksponēta jau vismaz 60 vietās 11 valstīs: Amerikas Savienotajās Valstīs, Austrālijā, Beļģijā, Īrijā, Kanādā, Latvijā, Igaunijā, Lietuvā, Somijā, Čehijā un Krievijā. Sagatavots arī izstādes buklets latviešu, angļu, somu, zviedru, igauņu, lietuviešu un čehu valodā.

Nominācijas glabātāji organizējuši publicitātes pasākumus plašsaziņaslīdzekļos, lasījuši lekcijas un referātus konferencēs, izveidojuši pedagoģiskās programmas, kā arī sagatavojuši zinātniskus un populārzinātniskus rakstus. Sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku top jauna izstāde, kuras ietvaros tiks izvēsta arī Sibīrijā rakstīto vēstuļu uz bērza tāss tēma. No 1916. gada plānota vienas Kārļa Kalevica vēstules eksponēšana muzejā „Eiropas vēstures māja” Briselē.

Neviens no šiem pasākumiem nebūtu bijis iespējams, ja vietējie novadpētnieki un vēstures

entuziasti nebūtu iesaistījušies un palīdzējuši muzejiem atrast vēstules un ar tām saistītos priekšmetus un informāciju, ja ļaudis nebūtu vēlējušies dalīties savās atmiņās un pārdzīvojumos. Tukuma muzejs ir organizējis arī īpašas tematiskas interešu grupu sarunas par tēmām, kas saistītas ar pretošanās kustību, represijām, iekļaušanos sabiedrībā.

Veicot aktivitātes katrā muzejā un visiem kopīgi sadarbojoties, faktiski ir izveidota unikāla kolekcija, kas fiziski atrodas astoņos muzejos dažādās Latvijas vietās, bet popularizācijas pasākumu dēļ jau tiek uzverta kā vienots veselums. Mainījies arī šīs kolekcijas nozīmības vērtējums. Tā vairs netiek uztverta kā dzīli privāta sarakste, bet gan kā simbolisku dokumentu kopa, kas atgādina par padomju okupācijas režīma veiktajiem noziegumiem. Šobrīd daudz skaidrāk atklājas Sibīrijā rakstīto bērza tāss vēstuļu nozīme vienkāršā cilvēka pašlepnuma un pretestības gara uzturēšanā. Vēstules bija arī svarīgs instruments saiknes uzturēšanā starp izsūtītajiem un Latvijā palikušajiem, kā arī tiem, kas devušies emigrācijā. Vēstules bija atbalsts pasaulē izkaisītās tautas pārstāvju kopības sajūtas radīšanā un arī latviskās identitātes uzturēšanā.

.....
Agrita Ozola, Tukuma muzeja direktore

Kontaktinformācija

- 📍 Harmonijas iela 7, Tūkums, LV-3101
- 🌐 www.tukumamuzejs.lv
tukmuz@apollo.lv
+371 63182391

Latvijas Kara muzejs

Latvijas Kara muzeja pieredze nominācijas „Latvijas Centrālās padomes Memorands. Rīga, 1944. gada 17. marts” popularizēšanā

2012. gadā Latvijas Kara muzejs vēsturnieces Ievas Kvāles personā uz sāka darbu pie apjomīga pētījuma, kas cieši saistīts ar UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” nacionālajā reģistrā iekļauto dokumentāro mantojumu – Latvijas Centrālās padomes Memorandu (turpmāk: Memorands). Memorandā nozīmīgi Latvijas politiskie un kultūras darbinieki Otrā pasaules kara laikā deklarēja nepieciešamību nekavējoties atjaunot Latvijas Republikas faktisko suverenitāti un izveidot Latvijas valdību. Pētījuma mērķis – apkopot 1944. gada 17. martā tapušā Memoranda 188 parakstītāju biogrāfijas.

Izpētes un informācijas vākšanas laikā muzeja vēsturniece apmeklēja neskaitāmas sabiedriskās organizācijas, valsts iestādes, pētniecības institūtus un bibliotēkas, kā arī uzrunāja sabiedrību, aicinot sniegt ziņas par Memoranda parakstītājiem un viņu dažādajiem likteņiem. Neskatoties uz brīžam ļoti pretrunīgo un reizēm skopo dažādos avotos sastopamo informāciju, ziņas par parakstītājiem tika savāktas.

Informācijas iegūšanā tēmas specifikas dēļ visbiežāk izmantoti personīgie kontakti un Memoranda parakstītāju radinieku atsaucība. Tomēr iespēju robežās par pētījuma tapšanu tika informēti plašsaziņas līdzekļu pārstāvji, kā arī ievietota informācija Latvijas Kara muzeja mājas lapā, sociālajos tīklos (twitter.com, draugiem.lv, facebook.com). Pētījuma gaitā, savācot informāciju, tika labotas līdzšinējos Memoranda atšifrējumos pieļautās kļūdas parakstītāju vārdu un uzvārdu transkripcijās. Laboti tādi kļūdaini atšifrētie uzvārdi kā, piemēram, no A. Kušķis uz A. Ķišķis, J. Celmiņš – J. Ciemiņš, M. Ozols – Marija Ozola u. c.

Lielu atbalstu pētījuma tapšanā sniedza Valsts kultūrkapitāla fonds, 2013. gada nogalē piešķirot finansējumu grāmatas „Ar parakstu par Latviju: Latvijas Centrālās padomes Memoranda parakstītāju biogrāfijas” izdošanai un digitālā kioska izveidei. Līdz ar to sākotnējā iecere izveidot digitālu datubāzi pārveidojās ļoti konkrētā izdevumā – grāmatā. Savāktās ziņas tika sistematizētas, no dažādiem avotiem meklēti fotoattēli, mu-

Latvijas Centrālās Padomes Memorands, Rīga, 1944. gada 17. marts
Iekļauts Latvijas reģistrā 2009. gadā
Pasaules atmiņa

zeja direktora vietnieks pētniecības darbā Juris Ciganovs sagatavoja grāmatas ievadu. 2015. gada 25. februārī, klāt esot Latvijas Republikas aizsardzības ministram, Memoranda parakstītāju radiniekiem un vēstures interesentiem, grāmata tika prezentēta plašākam lasītāju lokam.

Grāmatas publicēšana izsauca dzīvu sabiedrības interesi, un tika iegūtas jaunas ziņas un jauni materiāli. Proti, vairāki iedzīvotāji vērsās Kara muzejā ar ziņām par Memoranda parakstītājiem, tādējādi dodot iespēju papildināt un precizēt informāciju par vairākām personām. Tā, piemēram, par profesoru Vili Vitolu precizākas ziņas sniedza viņa mazdēls, mecenāds, Likteņdārza idejas autors Vilis Vītols. Papildu ziņas no parakstītāju radiniekiem un pētniekiem tika saņemtas par laikraksta „Brīvā Zeme” redaktoru Heinrihu Zariņu, valodnieku, profesoru Ernestu Blesi, skolotāju un inženieri Artūru Ozoliņu, sabiedrisko darbinieku Ernestu Broži u. c. Muzejs ieguvus jaunus materiālus krājuma papildināšanai, piemēram, diriģenta Arvida Prēdeļa,

ģenerāļa Jāņa Lavenieka fotogrāfijas, Jāņa Laukēvica dzimtas ordeņus un apbalvojumus. Tāpat jāpiemin, ka iesākti vairāki jauni projekti, kas dienasgaismu ieraudzīs tuvākajā laikā. Piemēram, ar Rīgas Tehniskās universitātes muzeja vadītājas Alīdas Zigmundes gādību sagatavots raksts „Latvijas Centrālās padomes Memoranda parakstītāji – Rīgas Politehniskā institūta absolventi, studenti un mācībspēki” žurnālam „Jaunais Inženieris”. Atzīmējams, ka Memorandu parakstītāju 27 „politehniķi”, to vidū – 14 absolventu. Par dažiem no viņiem precizēti dati.

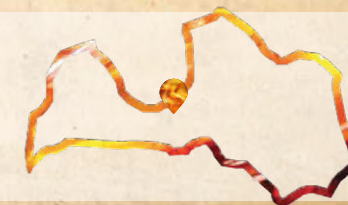
Grāmatas digitālā versija apmeklētājiem ērti pieejama muzeja ekspozīcijā. Atšķirībā no iespieddarba – digitālajā vidē iespējams veikt faktiski neierobežota apjoma labojumus, līdz ar to pētījumu plānots ik pa laikam papildināt un precizēt ar jaunu informāciju. Tādēļ darba autore un muzejs būs pateicīgs par katru precizējumu un jaunu informāciju.

Ieva Kvāle un
Jānis Tomaševskis,
Latvijas Kara muzejs

Foto:
Valters Lācis

Kontaktinformācija

- Smiļšu iela 20, Rīga, LV-1868
- www.karamuzejs.lv
administracija@karamuzejs.lv
+371 67213458

Latvijas Nacionālā bibliotēka

Latvijas Nacionālās digitālās bibliotēkas „Letonica” kolekcija „Zudusī Latvija”: interaktīva telpa sabiedrības līdzdalībai kultūrvēsturiskās informācijas resursa veidošanā

Latvijas Nacionālā bibliotēka sadarbibā ar bibliotēkām, muzejiem, kultūras mantojuma aizsardzības un saglabāšanas organizācijām, kā arī līdzdarbojoties vairākiem simtiem privātpersonu, veido un uztur Nacionālās digitālās bibliotēkas „Letonica” projektu „Zudusī Latvija”.

„Zudusī Latvija” saturā ir ietverta unikāla informācija par zudušām un izmaiņu skartām Latvijas kultūrvēsturiskām vērtībām, iekļaujot digitalizētas fotogrāfijas un atklātnes no 19. gadsimta beigām līdz mūsdienām un objektu aprakstus par arhitektūras un mākslas pieminekļiem, pilsētām un apdzīvotām vietām, sabiedriskām ēkām, saimnieciskām būvēm, infrastruktūras objektiem, Latvijas iedzīvotāju mājvietām, lauksaimniecības celtnēm un dabas objektiem. Projektā dokumentēta arī Latvijas sabiedrības ekonomiskā, sociālā un kultūras dzīve kopš 19. gadsimta nogales – zemnieku darbs lauku viensētās, senie amati, folkloras mantojuma dokumentēšana un folkloras teicēji, dažādu biedrību un organizāciju darbība, saviesīgā dzīve.

Stāstus par zudušo un ievērojamas pārmaiņas piedzīvojušo Latvijas kultūrvēsturi atspoguļo digitālajā kolekcijā iekļautais vizuālais materiāls. Paliekošu kultūrvēsturisku nozīmīgu ieguvušās fotogrāfijas un atklātnes nereti ir vienīgās pagātnes kultūrvēsturiskās ainas liecinieces, un digitalizācija nodrošina to saglabāšanu.

Portāla „Zudusī Latvija” mērķis ir ne vien saglabāt, bet arī nodrošināt piekļuvi kultūrvēsturiskajai informācijai par Latviju interaktīvā vidē, kurā katram Latvijas iedzīvotājam ir iespējams identificēt sevi ar savas izcelsmes, dzīves un darba vietu vai sev tuvu Latvijas novadu. „Zudusī Latvija” veidota ar mērķi veicināt sabiedrības līdzdalību šī resursa attīstīšanai ilgtermiņā.

„Zudusī Latvija” portāls ir pieejams tiešsaistē www.zudusilatvija.lv no 2010. gada februāra. Šobrīd mēnesī to apmeklē vairāk nekā 15 000 lietotāju. Tas ir interaktīvs resurss, kura lietotāji vienlaikus ir arī tā satura veidotāji. Reģistrētajiem portāla apmeklētājiem ir nodrošināta iespēja pievienot digitalizētas fotogrāfijas no personīgajām kolekcijām līdz ar aprakstošo informāciju, kā arī papildināt vai labot jau ievietoto fotogrāfiju aprakstus, pievienojot savus komentārus. Jebkurš interneta lietotājs, izmantojot vienkāršu „Google” karšu rīku, var pievienot kolekcijas attēliem ģeogrāfiskās koordinātes.

Latvijas iedzīvotāji aktīvi iesaistās „Zudusī Latvija” kolekcijas papildināšanā ar vēsturiskām fotogrāfijām no ģimenes albumiem un privātkolekcijām. Latvijas iedzīvotāji bieži savas personīgās fotogrāfijas nogādā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā „Zudusī Latvija” veidotājiem. Tāpat mēs saņemam digitalizētas fotogrāfijas no latviešiem ārvalstīs.

Arī Latvijas publiskās bibliotēkas sniedz atbalstu „Zudusī Latvija” kolekcijas papildināšanā, apkopojot sava novada, pilsētas vai pagasta vēstures materiālus un iesaistot novadpētnieciskajā darbā vietējos iedzīvotājus. Projekta vietnē ir nodrošināta interaktivitāte, sniedzot iespēju

„Pievienot objektu”. Pateicoties šīm aktivitātēm, portālā „Zudusī Latvija” ievietoto materiālu kopējais apjoms ievērojami pieaug, aizvien plašāk vizuāli un informatīvi atspoguļojot daudzveidīgās norises Latvijas jaunāko laiku vēsturē. No kolekcijas atklāšanas brīdī publiski pieejamiem 19 000 objektiem tā ir pieaugusi līdz vairāk nekā 33 000 objektiem. Kolekcijas veidošanā ir iesaistījušies 455 partneri, to skaitā ir vairāki desmiti kultūras mantojuma saglabāšanas un aizsardzības institūciju, virkne muzeju un bibliotēku un 379 privātpersonas.

„Zudusī Latvija” komentāru sadaļā cilvēki sniedz gan papildu informāciju par attēlos redzamo, gan labojumus attēlu anotācijām. „Zudusī Latvija” veidotāji saņem arī daudzpusīgu informāciju par attēlos redzamajām vietām, ēkām vai notikumiem, cilvēki atpazīst attēlos redzamās personas un sniedz norādes par viņu dzīves datiem. Portāla komentāru sadaļa sniedz arī iespēju cilvēkiem savstarpēji sazināties, nereti rosinot pat plašākas diskusijas saistībā ar attēlos redzamajām vietām, personām un notikumiem.

„Zudusī Latvija” ir kā savdabīgs tilts starp pagātni un tagadni. Kolekcija ienes kultūrvēsturisku saturu mūsdienu informācijas telpā un ir iemantojusi lielu sabiedrības atsaucību. Pateicoties portālam „Zudusī Latvija”, publiskajā telpā ir pieejamas daudzas unikālas, iepriekš nepublicētas fotogrāfijas un no aizmirstības ir paglābtas vērtīgas pagātnes liecības.

„Zudusī Latvija” ir nozīmīgs informācijas avots izglītībai, jo nodrošina iespēju padziļināti pētīt Latvijas kultūras vēsturi un savas dzimtas ģenealoģiju. Informācija par viduslaiku pilīm, baznīcām un muižām sniedz iespēju veikt pārrobežu pētniecību, izzinot kopīgo un atšķirīgo Baltijas valstu, Vācijas, Polijas un Krievijas vēsturi. „Zudusī Latvija” ir arī interaktīva telpa, kurā ikvienam iespējams satikt domubiedrus.

Tāpat „Zudusī Latvija” ir noderīgs avots Latvijas fotogrāfijas vēstures izpētē. Šeit vienviet ir iespējams aplūkot gan savulaik plaši pazīstamu profesionālo Latvijas fotogrāfu uzņēmumus, gan arī fotoamatieru veikumu. Kolekcijā ir atrodami arī Latvijas profesionālās fotogrāfijas aizsācēja Mārtiņa Buclera uzņēmumi.

Digitālā kolekcija „Zudusī Latvija” ir veidota ar Eiropas Komisijas programmas „eContentplus” finansēto atbalstu. Dati ir pieejami Eiropas digitālajā bibliotēkā „Europeana” <http://www.europeana.eu/portal/> un Eiropas Bibliotēkas portālā <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/>.

Ginta Zalcmane, Latvijas Nacionālās bibliotēkas Uzziņu informācijas centra Lietišķās informācijas sektora vadītāja, projekta „Zudusī Latvija” koordinatore

Foto: no Latvijas Nacionālās bibliotēkas krājuma

Kontaktinformācija

- Mūkusalas iela 3, Rīga, LV-1423
- www.lnb.lv
lnb@lnb.lv
+371 67806100

Latvijas Kultūras akadēmija

sadarbībā ar UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju

Atvērto lekciju cikls „Izzini dokumentāro mantojumu muzeju plauktos!”

Atmiņas institūcijas glabā nozīmīgas liecības par mūsu vēsturi, kultūru, valodu un sabiedrības sasniegumiem. Reizēm pat neaizdomājamiem par bagātībām, kas glabājas to plauktos. Dokumentārais mantojums ir īpaši ar to, ka, neskatoties uz tā nozīmīgo saturisko informāciju, tā fiziskā forma reizēm nav tik iespaidīga un uzskatāma kā, piemēram, krāšņai kultūrvēsturiskai ēkai vai dažādās tautās atpazīstamai no paaudzes paaudzē nodotai tradīcijai. Tāpēc ir svarīgi, lai caur dažādām iniciatīvām arī atmiņas institūcijās glabātās liecības „nāktu gaismā” un veicinātu izpratni par nozīmīgiem vēstures notikumiem, to ietekmi uz mūsdienu procesiem sabiedrībā, kā arī stiprinātu piederību un pārliecību par nākotnes izaugsmes iespējām.

Latvijas Kultūras akadēmija (LKA) sadarbībā ar UNESCO LNK un UNESCO programmā „Pasaules atmiņa” iesaistītajām atmiņas institūcijām 2015. gada pavasara semestrī īstenoja iniciatīvu – atvērto lekciju ciklu – „Izzini dokumentāro mantojumu muzeju plauktos!”, kas nodrošināja ne vien LKA studentiem, bet arī ikvienam interesentam iespēju iepazīt UNESCO dokumentārā mantojuma vērtības, kas iekļautas programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā vai Latvijas nacionālajā reģistrā.

Ideja par šādu atvērto lekciju organizēšanu radās, izvērtējot pozitīvo pieredzi 2013. gadā, kad UNESCO programmā „Pasaules atmiņa” iesaistītajos muzejos LKA maģistra studiju programmas studentiem tika rīkotas praktiskās nodarbības. UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” ietvaros dalībvalstis ir aicinātas aktualizēt dokumentārā mantojuma izziņu un pētniecību arī akadēmiskajā vidē, īpaši sekmējot jauniešu iesaisti.

2015. gadā LKA sadarbībā ar UNESCO LNK izveidoja maģistra studiju programmas „Mākslas” Muzeju un kultūras mantojuma studiju apakšprogrammas kursu „Dokumentārā mantojuma aizsardzība”, kura mērķis ir veicināt studējošo izpratni par dokumentārā mantojuma kā kultūras mantojuma jomas pārvaldību, īpašu uzmanību veltot UNESCO programmai „Pasaules atmiņa”.

Studiju kurss vērsts uz studējošo zināšanām par starptautisko sadarbību dokumentārā mantojuma aizsardzības jomā, tostarp arī tiesību avotiem, politikas dokumentiem, kā arī par UNESCO programmu „Pasaules atmiņa” kā valstu globālas sadarbības instrumentu dokumentārā mantojuma aizsardzības veicināšanai pasaulē. Lai nodrošinātu studējošo iespējas iepazīt atmiņas institūciju praktisko darbību dokumentārā mantojuma saglabāšanas jomā, studiju kursā kā praktiskās nodarbības tika piedāvātas atvērtais lekcijas atmiņas institūcijās.

Šo lekciju laikā studentiem bija iespēja uzzināt par programmas „Pasaules atmiņa” reģistros iekļauto dokumentāro mantojumu un tā nozīmīgo lomu vēstures notikumu iepazīšanā un starptautiskā atpazīstamībā. Lekciju dalībnieki varēja

iepazīt atmiņas institūciju ikdienas darbu un uzzināt par aktivitātēm dokumentārā mantojuma saglabāšanas, pieejamības un atpazīstamības veicināšanā.

Atvērtais lekcijās bija iespēja piedalīties arī citiem interesentiem. Informācija par atvērto lekciju ciklu un par katru lekciju atsevišķi tika izsūtīta plašsaziņas līdzekļiem un ievietota LKA un UNESCO LNK interneta vietnē. Tāpat informāciju par atvērto lekciju ciklu savās mājas lapās bija aicinātas ievietot arī atmiņas institūcijas, kurās notika lekcijas.

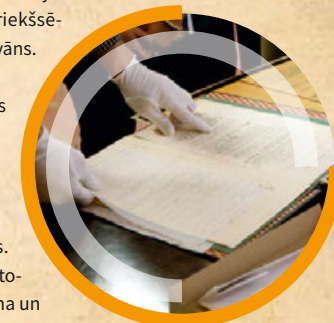
2015. gada martā un aprīlī notika pavisam piecas atvērtais lekcijas:

- 2. martā Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā notika lekcija par UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļauto nomināciju „Tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminekļu valdes 1924.–1931. gada ekspedīciju fotonegativos”;
- 16. martā Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuvē – lekcija par UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā iekļauto Dainu skapi;
- 30. martā Latvijas Kara muzejā – lekcija par UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļauto nomināciju „Latvijas Centrālās Padomes Memorānds, Rīga, 1944. gada 17. marts”;

- 13. aprīlī Latvenergo koncerna Enerģētikas muzejā – lekcija par UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā iekļauto nomināciju „Eduarda Krauca fotonegativu uz stikla pamatnes kolekcija – Ķeguma spēkstacijas celtniecības gaita 1936.–1940.”;
- 27. aprīlī Latvijas Nacionālā vēstures muzeja nodaļā „Latvijas Tautas frontes muzejs” – lekcija par UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā iekļauto nomināciju „Baltijas ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības”, kuru vadīja bijušais Latvijas Tautas frontes priekšsēdētājs Dainis Ivāns.

Atvērtais lekcijas pulcēja arī citus interesentus, kas iedvesmo un rosina šādu iniciatīvu īstenošanai arī citos gadus. Dokumentārā mantojuma popularizēšana un izpratnes veicināšana par tā nozīmību ir viens no UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” uzdevumiem, tāpēc ir svarīgi iesaistīt šādās aktivitātēs aizvien plašāku sabiedrības daļu.

Foto: Evija Māļkeviča, UNESCO LNK

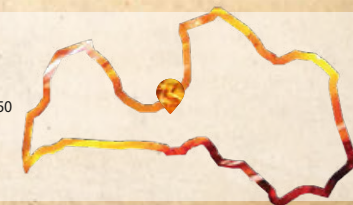
Kontaktinformācija

Latvijas Kultūras akadēmija
Ludzas iela 24, Rīga, LV-1003

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija
Pils laukums 4–206, Rīga, LV-1050

www.lka.edu.lv
info@lka.edu.lv
+371 67140175

www.unesco.lv
office@unesco.lv
+371 67325109

UNESCO Asociēto skolu projekta tīkla dalībaskolu pieredze

Dzīvot mācoties

*Izglītība – tas ir ceļojums sevī un pasaule.
Mēs dzīvojam mācoties, un katra jauna
diena ir arī jauna mācībstunda.*

Mācīties mācīties, mācīties pārveidot un mācīties kļūt – šie izglītības ilgtspējīgai attīstībai pilāri rosina ikvienu nodoties nebeidzamam sevī un apkārtējās pasaules izziņāšanas un pilnveides procesam un veidot pasaules kopieni, kurai jebkurš jūtas piederīgs: ar savu īpašo un atšķirīgo „es” bagātinot universālo un raibo „mēs”.

Katra no vairāk nekā 10 000 UNESCO asociētajām skolām visā pasaulē ir unikāla: tajās skolojas dažādu tautību, kultūru, rasu, ticību bērni; tiek īstenotas atšķirī-

gas izglītības programmas, izmantotas dažādas mācību metodes. Tās ieskauj lauku teritorijas vai pilsētvide, bagātas vai nabadzīgas kopienas; tās atrodas gan labklājības valstīs, gan karu un nemieru skartās teritorijās. Tomēr šīs izglītības iestādes vieno apņemšanās – mācot un mācoties rūpēties, lai pasaule būtu labāka, mierīgāka, skaistāka un ilgtspējīgāka vieta, kur dzīvot mums un paaudzēm, kas nāks pēc mums. Mēs varam būt lepnī, ka arī Latvijā ir šādas skolas, kuru skolotāji un skolēni, nereti iesaīs-

tot vecākus un plašāku kopienu, ir gatavi līdzdarboties ilgtspējīgas un mierpilnas pasaules veidošanā.

Mieru nevar sasniegt ar varu, bet tikai – izprotot un iepazīstot citam citu. Tieši tādēļ UNESCO Asociēto skolu projektā – jau kopš tā dibināšanas 1963. gadā – liela uzmanība pievērsta starpkultūru dialoga meklēšanai, dabas bagātību un kultūras mantojuma izziņāšanai un globālās un lokālās piederības sajūtas veicināšanai. Kultūrizglītība, vērtībuzglītība, mantojuma izglītība – šie virzieni ir īpaši nozīmīgi UNESCO Asociēto skolu projekta dalībaskolām Latvijā. No starptautiskiem sadarbības projektiem līdz radošiem konkursiem, pasāku-

miem, akcijām un svaino dienu atzīmēšanai – UNESCO asociētās skolas Latvijā mērķtiecīgi iepazīst vērtības, kas vieno, un kultūras, kas bagātina katru personību un sabiedrību kopumā.

Labākas nākotnes iztēlošanās un tiekšanās uz šo mērķi ir ideja, kas caurvij izglītību ilgtspējīgai attīstībai. Lai UNESCO Asociēto skolu projekts aug plašumā un dziļumā, lai UNESCO asociētajām skolām izdodas dalīties ar projektā gūto pieredzi un labo praksi un lai visi projektā iesaistītie – skolotāji, bērni, jaunieši, viņu vecāki – smeļas prieku sadarbībā un rod iedvesmu kopienas attīstībai un sevī pilnveidošanai visa mūža garumā!

Foto: Roberts Vidzidskis

Ādažu Brīvā Valdorfa skola

Runājot ar mūsdienu jauniešiem, jāveicina sajūta un izpratne, ka vēsture un kultūras mantojums nav tikai grāmatās un internetā publicēti mīti, bet tā ir realitāte mums apkārt.

Ādažu Brīvā Valdorfa skola mācību un audzināšanas procesā lielu nozīmi velta valodas un kultūras izpratnes veicināšanai, tādējādi rosinot skolēnos interesi un saudzējošu attieksmi estētisko kategoriju un radošuma iemaņu attīstīšanai. Jau sākumskolas klasēs, vēlāk pamatskolā un vidusskolā ļoti daudz uzmanības tiek pievērsts radošām izpausmēm, kas veido individualitāti, daudz tiek zīmēts, gleznots, veidots no māla, adīts, izšūts, pīts, austs, strādāts ar zīdu, koku, metālu, akmeni, muzicēts, spēlēts teātris. Katrs skolēns veido savu – individuālu darba programmu, kuras izpildes kvalitātei tiek pievērsta sevišķa uzmanība, tādējādi veicinot cieņu pret padarāmo darbu.

Veidojot kultūras identitāti un cieņu pret dzimto valodu, skolēns mērķtiecīgi tiek sagatavots tolerantai sadarbībai ar jebkuras valodas un kultūras cilvēkiem. Tolerances veicināšanai un viedokļu dažādības izpratnei skolā tiek organizētas literārās tiesas, kurās iztiesā kāda literāra darba varoņus.

Veidojot kultūras identitāti un cieņu pret dzimto valodu, skolēns mērķtiecīgi tiek sagatavots tolerantai sadarbībai ar jebkuras valodas un kultūras cilvēkiem.

Skolēniem nākas iejusties dažādos raksturos, objektīvi izvērtēt cita viedokli, kā arī pamatot savējo. Jau 15 gadus Ādažu Brīvajā Valdorfa skolā tiek organizēta Starptautiskā dzimtās valodas diena, kuras ietvaros piecu UNESCO Asociēto skolu projekta dalībsskolu komandas tiek rādā konkursā, kā arī iepazīstas ar kāda sabiedrībā cienijama cilvēka darba gaitām, kas saistītas ar dzimtajās valodas lietojumu. Tas rada jauniešos cieņpilnu attieksmi pret valodu, kā arī toleranci un izpratni, ka valoda ir ne tikai sausu gramatikas likumu kopa, bet gan katras tautas kultūrtelpas nozīmīga sastāvdaļa.

Skolā darbojas orķestris, kura sastāvā ir bērni no 5. līdz 12. klasei. Orķestrim ir netradicionāls sastāvs, kā arī skanējums, jo vienkopus apvienojas gan virtuozī vijolnieki, čellisti, ģitāristi, koklētāji, gan skanošu bumbiņu grabinātāji un trubas griezēji, radot, piemēram, pērkonu vai vēja pūsmas skaņu. Šajā aptuveni 60 bērnu kopā valda inovatīvi radoša gaisotne, kas papildina mūsdienu kultūras saturu. Nav pārsteigums, ka šo orķestri aicina koncertēt daudzās Eiropas valstīs. Ar skanējumu tas priecējis gan SOS ciematu bērnus Somijā un Austrijā, gan

veco ļaužu pansionātu iemītniekus Norvēģijā un Zviedrijā, gan citus klausītājus Anglijā, Islandē, Slovēnijā, Slovākijā, Čehijā, Austrijā, Vācijā un citās Eiropas valstīs. Iepazīstoties ar citu zemju kultūru un tradīcijām, veidojas izpratne un spēja novērtēt savas tautas kultūras bagātību, kā arī cieņa un tolerance pret atšķirīgo un citādo.

Ieteikumi

- Runājot ar mūsdienu jauniešiem, jāveicina sajūta un izpratne, ka vēsture un kultūras mantojums nav tikai grāmatās un internetā publicēti mīti, bet tā ir realitāte mums apkārt.
- Svarīgs ir mācību process ārpus klašu telpas – tāds, kas padarīts dzīvs, radošs, ar aktīvu darbību.

Kerola Dāvidsone un Inga Zemīte

Iepazīstoties ar citu zemju kultūru un tradīcijām, veidojas izpratne un spēja novērtēt savas tautas kultūras bagātību, kā arī cieņa un tolerance pret atšķirīgo un citādo.

Kontaktinformācija

- 📍 Pirmā iela 26a, Ādaži, Ādažu novads, LV-2164
- 🌐 www.abvs.lv
skola@abvs.lv
371 67904814

Brocēnu vidusskola

Brocēnu vidusskolas pieredze, aktualizējot mantojuma tematiku projektā „Baltijas ceļa stāsti”

Brocēnu vidusskolas darbs projektā „Baltijas ceļa stāsti” ilga pusotru gadu. Piedalīšanos atmiņu vākšanā sasaistījām ar Atmosdas perioda izziņāšanu. Pasākumu kopumu uzsākām ar Jaņa Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzeja ceļojošo izstādi „Latvijas Tautas frontes Saldus nodaļas darbība”. Izstādē apkopoti materiāli par laika periodu no 1988. gada vidus, kad dibināta Latvijas Tautas frontes Saldus nodaļa, līdz 1994. gadam, kad tā beigusi pastāvēt. Izstāde bija skolēniem interesanta ar to, ka tajā bija apkopotas iedzīvotāju atmiņas, fotogrāfijas, dokumenti no visiem rajona pagastiem. Tā kā skolā mācās skolēni no visa bijušā Saldus rajona, tad katrs varēja atrast sev pazīstamu cilvēku fotogrāfijas vai atrast zināmu uzvārdu dokumentos. Tas bija klātbūtnes efekts līdzilvēku dalībai valstiski svarīgu notikumu norisē. Izstādi apmeklēja skolēni vēstures, sociālo zinību un klases audzinātāja stundās.

Ideju par tautas kopības sajūtu un vienotību realizējām 2014. gada 1. septembrī, kad, svinīgo pasākumu noslēdzot, visi pasākuma dalībnieki sādēvāmies rokās un izveidojām paši savu Brocēnu ceļu apkārt skolai, pieņemot tos novadniekus, kuri aktīvi darbojās Latvijas Tautas frontē, piedalījās Baltijas ceļā un aizsargāja valsts neatkarību Barikāžu laikā.

Uzsākot mācības, skolēni no 6. līdz 12. klasei aptaujāja savus vecākus, radniekus un kaimiņus par viņu dalību Baltijas ceļā. Rezultātā ieguvām 176 atmiņu stāstījumus gan par

Raiņa un Aspazijas sarakste ir unikāla vērtība, kas ir daudzpusīga laikmeta norišu liecība un abu literātu pasaules izjūtas, attiecību raksturotāja.

piedalīšanos akcijā, gan pārdomas no tiem cilvēkiem, kuri nevarēja, negribēja vai pat baidījās piedalīties.

Protams, atmiņu pieraksti bija dažādas kvalitātes. Taču trešdaļu veiksmīgi var izmantot Brocēnu vēstures fiksēšanā un apzināšanā. Rezultātā tapa atmiņu krājums „Brocēnieši Baltijas ceļā”, kas ir nenovērtējams materiāls vietējās vēstures „pieturas” veidošanā. Pārsvārā skolēni atmiņu stāstījumu vākšanas akcijā bija iesaistīti vēstures un sociālo zinību stundās. Matemātikas stundās skolēni rēķināja, cik cilvēku var sastāties vienā kilometrā un cik liels attālums bija starp cilvēkiem 600 km garumā, ja akcijā piedalījās divi miljoni cilvēku. Datorzinību stundās veidoja datorzīmējumu, sākumskolas skolēni veidoja plakātus, valodu stundās veidoja ar tēmu saistītus akrostihus.

Pasākuma rezultātā radītie materiāli veiksmīgi tiek izmantoti vēsturē, sociālo zinību stundās un novada bibliotēku darbā ar iedzīvotājiem, kā arī izstāžu veidošanā par nozīmīgiem valsts vēstures notikumiem. Pozitīvi var vērtēt to, ka pasākuma tapšanā un norisē bija iesaistīta liela daļa vietējās kopienas cilvēku dažā-

dos vecumos, ļaujot vēlreiz visiem kopā izdzīvot un pārdomāt būtiskākos notikumus mūsu valsts tapšanas vēsturē.

Ieteikumi

- Organizējot pasākumus, domāt par ilgtspēju un pēc iespējas lielākas mērķauditorijas iesaisti.
- Jādodomā par metodēm, kas aizrauj un ieinteresē skolēnus komunicēt ar dažāda vecuma cilvēkiem vietējā kopienā.
- Pasākumiem ir jābūt emocionāliem, vecumposmam atbilstoši un jauniešu pašu iniciētiem. Vienmēr jāuzmanās, lai pasākums nebūtu „ķeksīša” pēc.

Raiņa un Aspazijas sarakste ir unikāla vērtība, kas ir daudzpusīga laikmeta norišu liecība un abu literātu pasaules izjūtas, attiecību raksturotāja.

Mācību gada laikā Brocēnu vidusskolas skolēni iepazinās ar Raiņa un Aspazijas daiļradi, dzīves gaitas, bet 11. klases skolniece veica speciētījumu, kura mērķis bija apzināt Raiņa un Aspazijas vēstulū saturu, lai izprastu abu literātu attiecības un mīlestības ceļu. Studējot Raiņa un Aspazijas „Kopotos rakstus”, jaunieie apzināja vēstulū saturu un izraktēja fragmentus no tām vēstulēm, kuras atklāja abu autoru domas, izjūtas, izmaiņas attiecībās.

Balstoties uz atlasīto tekstu, tika veidots literāri muzikāls uzvedums Brocēnu vidusskolas jauniešiem, lai viņus iepazīstinātu ar sarežģītajām divu radošu personību attiecībām. Literāri muzikālo uzvedumu veidoja Brocēnu vidusskolas 11. un 12. klases jauniešu interesentu grupa.

Atbilstoši vēstulū tekstam tika atlasīti un ierakstīti latviešu autoru dziesmu fragmenti, kas papildināja un spēcināja vēstulū tekstu saturu, kā arī iestudētas kustības. Kopīgas darbības rezultātā tika radīts literāri muzikāls uzvedums „Es mīlestībai cauri ritu”, kurā atklājās Raiņa un Aspazijas daudzšķautnainās attiecības un mīlestība. Ar uzvedumu jaunieši tika rosināti padomāt par savām vērtībām, trauslo jūtu pasauli un ceļu, kā runājam par sev nozīmīgu un ar sev nozīmīgajiem.

Skolēni un pieaugušie pēc pasākuma izteica viedokļus par redzēto un dzirdēto. Uzvedums tika vērtēts kā ļoti interesants, netradicionāls, emocionāls un dvēselisks. Skatītāji novērtēja zālē valdošo mieru, mūziku un jo īpaši dziesmu tekstus, kas ļāva dziļāk uztvert Raiņa un Aspazijas dzīvē notikušo.

Ieteikumi

- Tā kā šāds darbs ir ietilpīgs, to jāsāk plānot laikus, lai veikums būtu kvalitatīvs.
- Idejas īstenošanai var izveidot skolēnu grupas un sadalīt pienākumus.
- Šāda veida darbam ir jāvelta ilgs laiks, bet rezultāts ir tā vērts.

Laura Miķelsone, Mairita Neilande un Inta Muižarāja

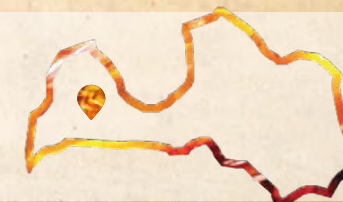
Piecgadnieku ciemošanās pie Brocēnu vidusskolas dabaszinību un matemātikas skolotājiem

Aspazijas un Raiņa 150 gadu jubilejas pasākums

Kontaktinformācija

- 📍 Ezera iela 6, Brocēni, Brocēnu novads, LV-3851
- 📧 www.brocenuvsk.lv
broceni.skola@broceni.lv
371 63865605

Daugavpils pilsētas 20. pirmsskolas izglītības iestāde

*Mēs gribam, lai dižkoki augtu daudzus gadus
un iepriecinātu mūs ar savu skaistumu.*

Daugavpils pilsētas 20. pirmsskolas izglītības pedagogi atbalsta un veicina miera kultūru, toleranci, māca bērniem par kultūras mantojumu, priekšnosacījumiem ilgtspējīgai attīstībai. Tieši šī iemesla dēļ mūsu uzmanību piesaistīja UNESCO LNK piedāvājums piedalīties UNESCO nedēļas Latvijā pasākumos – UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” 20. gadadienai un 40. gadadienai, kopš pieņemta Konvencija par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību. Šis vilinošais piedāvājums mūs uzrunāja, tāpēc nolēmām piedalīties vienā no piedāvātajām aktivitātēm – „Fotoreportāžas par pasaules mantojumu Latvijā” radīšanā. Mūsu dalības mērķis bija rūpes par mantojumu, atmiņām un pagātni – rūpes par vides sakārtotību, par cilvēcisko labsajūtu un piederības sajūtu, ko cenšamies nodot saviem audzēkņiem.

Raugoties Latgales dabas dailē, mums bija milzum daudz iespēju izvēlēties skaistus un nozīmīgus dabas objektus. Izglītības iestādes tuvākajā

Mūsu dalības mērķis bija rūpes par mantojumu, atmiņām un pagātni – rūpes par vides sakārtotību, par cilvēcisko labsajūtu un piederības sajūtu, ko cenšamies nodot saviem audzēkņiem.

apkaimē mēs atklājām vietu no UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālā saraksta – aizsargājamo ainavu apvidu „Augšdaugava” jeb Daugavas loki (Krāslavas un Daugavpils novads).

Tajā nolēmām īstenot ieceri par reportāžu un ziņot UNESCO LNK, kā pašlaik klājas šai mantojuma vietai.

UNESCO nedēļa bija precīzi izplānota, un katra diena tajā tika veltīta atsevišķai aktivitātei: tematiskā nodarbība par dabas daudzveidību, skaistumu un dabas aizsardzības nepieciešamību; zīmējumu izstāde „Mana Zeme – Tēzeme”; bērnu veidoto stāstu

grāmatu izstāde „Ko labu mēs varam izdarīt dabai”; prezentācija pēc fotoreportāžas materiāliem „Foto mirklī par Tēvu zemi”; instalācija „Risinājumu koks” – bērnu labās domas par dabas nākotni.

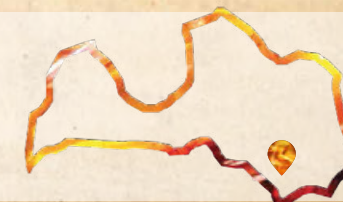
Nozīmīgākais nedēļas notikums bija pētnieciskā ekskursija uz Daugavas lokiem, lai ievāktu informāciju, apskatītu objektu un analizētu pašreizējo dabas objekta stāvokli. Bērni spēja ne tikai pamanīt un izcelt vietējās vērtības – dižkokus, dziļās gravas, Daugavas upes krastu skaistās, izliektās līnijas un krāšņo neskartās dabas ainavu –, bet arī piedāvāt risinājumus šīs

vietas saglabāšanai. Lai saglabātu veco gravu un cilvēki to varētu apbrīnot, bērni ieteica atjaunot kāpnes, uztaisīt noturīgas margas, iztīrīt gravu no veciem kokiem un zariem. Bērni izteica vēlmi: „Mēs gribam, lai dižkoki augtu daudzus gadus un iepriecinātu mūs ar savu skaistumu.” Tas pierāda, ka bērni izjūt dabu un tās nozīmīgumu savā dzīvē. Ierosinājums: šo tēmu var apskatīt katru mācību gadu un, organizējot izbraucienus, sekot līdzi izmaiņām.

Daina Vilmane, Daugavpils pilsētas 20. pirmsskolas izglītības iestādes vadītājas vietniece

Kontaktinformācija

- 📍 Inženieru iela 16, Daugavpils, LV-5410
- 🌐 www.daugavpils20pii.lv
detsad20@inbox.lv
371 65441056

Daugavpils Vienības pamatskola

Ar dziesmu un deju svētkiem sirdī

UNESCO Asociēto skolu projektā Daugavpils Vienības pamatskola aktīvi strādāja tematiskajā virzienā „Cilvēktiesības un vērtībizglītība”. Īpaša skolas darba joma ir latviešu kultūras mantojuma izziņāšana, saglabāšana un aktualizēšana gan skolas dzīvē, gan skolēnu ģimenēs, gan arī Daugavpils daudz kultūru vidē. Mūsu skola ir viena no nedaudzajām latviešu skolām Daugavpilī, tāpēc viens no mācību un audzināšanas darba uzdevumiem ir rūpes par latviešu valodas un latviskās kultūrvides saglabāšanu mūsu pilsētā, kurā latviešu īpatsvars ir tikai 18%. Daugavpils Vienības pamatskolā mācās kā latviešu, tā citu tautību izglītojamie, kas tieši skolā apgūst latviešu kultūras vērtības un tradīcijas, izkopj piederības izjūtu savai valstij.

Lai sasniegtu šo mērķi, mūsu skolā tiek īstenota pamatzglītības humanitārā un sociālā virziena programma ar padziļinātu latviešu valodas apguvi. Programmā paredzēts pievērst īpašu uzmanību latviešu valodas mācīšanai, tāpat tiek piedāvāta iespēja apgūt īpašu skolā izstrādātu fakultatīvo kursu par latviešu dzīvesziņu, tradīcijām un kultūru. Šie jautājumi akcentēti arī citās skolā īstenotajās izglītības programmās.

3. b klases skolēni apgūst latviešu gadskārtu svētku tradīcijas

Kultūras mantojuma apgušana notiek, to apzinot, pētot, pielietojot, sadarbojoties ar vecākas paaudzes cilvēkiem, apmeklējot dažādas kultūras un izglītības institūcijas Daugavpilī.

Latviešu kultūras mantojuma tematika plaši tiek integrēta mācību procesā saskaņā ar valsts pamatzglītības standartu un pamatzglītības mācību priekšmetu standartiem – latviešu valodā, literatūrā, Latvijas vēsturē, sociālajās zinībās, mājturībā un tehnoloģijās, dabaszinībās, vizuālajā mākslā, mūzikā un citos priekšmetos. Skolēni gūst jaunas zināšanas par latviešu folkloru, tradīcijām, latviešu etnogrāfiskajām rakstu zīmēm, gadskārtu svinamajām dienām un latviešu mūža godiem, par nozīmīgām kultūras vērtībām, kas iekļautas UNESCO sarakstos.

Apgūstamo tēmu loks ir plašs, tas tiek padziļināts fakultatīvajās nodarbībās, audzināšanas stundās, interešu izglītības programmās un aktivizēts skolas ārpusstundu

pasākumos. Mācību un audzināšanas procesa vienotība nodrošina mūsu skolēniem uz latviešu kultūras vērtībām balstītu dzīvi skolā ar iespēju mācīties, attīstīt daudzveidīgas prasmes, talantus, dzīvot aizrautīgi, radoši un dinamiski. Kultūras mantojuma apgušana notiek, to apzinot, pētot, pielietojot, sadarbojoties ar vecākas paaudzes cilvēkiem, apmeklējot dažādas kultūras un izglītības institūcijas Daugavpilī.

Šajā mācību gadā mūsu skola dzīvoja XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku noskaņās. Tā kā Baltijas dziesmu un deju svētku tradīcija pieder pie UNESCO starptautiski atzītām nemateriālā kultūras mantojuma bagātībām, īpaši pievērsāmies to izpētei un iedzīvināšanai mūsu skolas ikdienā. Šis darbs sākās mūzikas un latviešu valodas stundās, turpinājās fakultatīvajās no-

(..) latviešu dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanā sevišķi nozīmīgs ir darbs ar skolu jauniešiem, jo tas ir vērst uz svētku nākotni.

darbībās par latvisko dzīvesziņu, audzināšanas stundās, interešu izglītības pulciņos – skolas korī, tautas deju kolektīvos, vokālajā ansambli, folkloras kopā „Dzīsmēite”. Skolēni apguva dziesmu un deju svētku vēsturi, iepazīna to nozīmi nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanā, latviešu tautas tēru, tā valkāšanu un godā turēšanu, latviešu tautas mūzikas instrumentus un to meistarus, Latgales folkloras vērtības. Apgūto tēmu ietvaros skolēniem tika piedāvāti mājasdarbi, kas veicinātu daudzveidīgu mācīšanās prasmju attīstību, piemēram, latviešu tautasdziesmu apgušana, rotaļu un deju iestudēšana, vecāku un citu ģimenes locekļu intervēšana par viņu piedalīšanos dziesmu svētkos, agrāko dziesmu svētku dalībnieku uzaicināšana uz klases stundu, vizuālās mākslas darbu izstāde par tēmu „Dziesmu svētki tev un man”, prezentāciju, plakātu, foto un videomateriālu veidošana par dziesmu un deju svētkiem, pētnieciski darbi par latviešu folkloru, sava tautasdziesmu krājuma izveide.

Lai veiktu šos mācību uzdevumus, skolēniem bieži vien bija nepieciešams iesaistīt savā darbā ģimeni, izmantot informāciju, kas gūta,

Skolas folkloras kopa „Dzīsmēite” skolotājas Lūcijas Vaivodes vadībā

4. a klases skolēni strādā Daugavpils Māla mākslas centrā

apmeklējot Latviešu māju Daugavpilī, Latgales Centrālo bibliotēku, Daugavpils Novadpētniecības un mākslas muzeju, Daugavpils Māla mākslas centru. Kultūras mantojuma izpēte un aktualizēšana veicinājusi komunikāciju starp paaudzēm un dažādām institūcijām mūsu pilsētā.

Īpaša nozīme dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanā ir mūsu skolas interešu izglītības kolektīviem, kuros skolēni ar prieku dzied un dejo. XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos Daugavpils Vienības pamatskolu pārstāvēja folkloras kopa „Dzīsmēite” skolotājas Lūcijas Vaivodes vadībā, šis kolektīvs ir arī starptautiskā festivāla „Baltica 2015” dalībnieks. Folkloras kopā darbojas 22 skolēni, kas aizrautīgi muzicē, apgūst tautas instrumentu spēli, dzied latgaliešu tautasdziesmas, apzinoties savas dzimtas puses kultūras bagātības. Jaunie dziedātāji iedvesmo pārējos skolēnus. Programmu „Rotaļu raksti” folkloras kopa mācību gada noslēgumā prezentēja visiem skolēniem, iesaistot tos jautrās rotaļās un dejās. Skolotāja Vaivode uzskata, ka latviešu dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanā sevišķi nozīmīgs ir darbs ar skolu jauniešiem, jo tas ir vērst uz svētku nākotni. Folkloras kopa sadarbojas ar Daugavpils Latviešu kultūras centra pieaugušo folkloras kopu

„Dzīsmē”, kopīgi muzicējot dažādos svētkos mūsu pilsētā un veicinot latgalisko tautas muzicēšanas tradīciju pārmantojamību un pozitīvu saskarsmi un sadarbību starp kolektīviem.

Daugavpils Vienības pamatskolu veidojam kā iekļaujošu skolu, vēlamies, lai ikviens mūsu skolēns aktīvi piedalītos skolas dzīvē, izjustu skolas mērķus kā savējos. Tāpēc bieži organizējam plašus ārpusstundu pasākumus, kuros piedalās visi skolēni. Pagājušajā mācību gadā UNESCO Asociēto skolu projekta ietvaros skolā rīkojām sadziedāšanās svētkus, kuros katra klase prezentēja kādu latviešu tautasdziesmu, bet 2014./2015. mācību gada noslēgumā skolā notika pasākums „Tautiskos ritmos”.

Pasākuma mērķis bija mācību gada noslēgumā vēlreiz akcentēt to, ka vasarā Rīgā notiks XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki, ļaut katram skolēnam izjust latviešu tautas deju soļus, izdzīvot prieku par kustībām lielā kopībā, vairo pozitīvas emocijas.

Gatavojoties pasākumam, katra klase iestudēja savu deju ar latviešu tautas deju elementiem. Pasākums notika pēdējā mācību gada dienā skolas pagalmā. Piedalījās visi skolēni, kopā ar skolēniem dejoja klašu audzinātājas, arī daži skolēnu vecāki. Skatītāju vidū bija vecāki, vecve-

cāki, skolēnu brāļi un māsas. Svētku norises vietā valdīja priecīgs noskaņojums, tie bija mazie deju svētki visiem – mūsu skolēniem un viņu ģimenēm, skolotājiem un skolas darbiniekiem. Pasākums bija kā noslēdzoša aktivitāte visam mācību gadā paveiktajam, kas saistīts ar dziesmu un deju svētku tradīcijas izpēti un saglabāšanu. Skolai ir uzkrāta pieredze lielu pasākumu organizēšanā, kuru izmantosim arī turpmākajā darbā. Mūsu skolas skolēni ar lielu aktivitāti iesaistās pasākumos, kas veltīti kultūras mantojuma aktualizēšanai, īpaši aktīvi ir 1.-6. klašu bērni, taču arī vecāko klašu skolēnus ir viegli iesaistīt pasākumos, ja par tiem sniedz saistošu informāciju, ja pasākumā skolēniem rodas iespēja izpausties radoši, ja aktivitāte norisinās draudzīgā, brīvā gaisotnē.

Ieteikumi

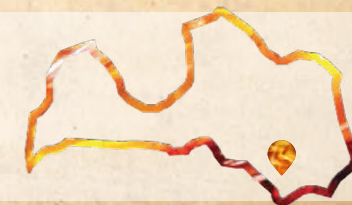
- Kultūras mantojuma aktualizēšana mācību un audzināšanas procesā palīdz bērniem un jauniešiem apzināties savas personības identitāti, izprast sevi un savu vietu cilvēces vēsturē. Turpināsim iesāktu darbu!
- Jebkura aktivitāte ar skolēniem izdodas labi, ja paši ticam tam, ko darām, ja paši esam aizrautības pilni. Lai jums netrūkst enerģijas un aizrautības darbā ar jauniešiem!
- Jebkurš darbs labi veicas domubiedru vidū. Lai jums izdodas izveidot labu projekta komandu, kas spēj iedvesmot visu kolektīvu un īstenot pat vispārdrōšākās idejas!

Maija Baklāne, UNESCO ASP skolas koordinatore

Pasākums „Tautiskos ritmos”. Dejo visa skola

Kontaktinformācija

- Ģimnāzijas iela 32, Daugavpils, LV-5403
- www.vienibasp.sk.lv
dvpsk@inbox.lv
371 65420409

Jaunsilavas pamatskola

*Tēvu tēvu laipas mestas,
Bērnu bērni laiņotāj;
Tā, bērniņi, laiņojiet,
Ka pietika mūžīnam!*

(Latviešu tautasdziesma)

Kas ir tās laipas, tās takas, tie tilti, ko senči mums vēlējuši lolot un sargāt? Kas ir tās saknes, kas palīdz augšup tiekties galotnei? Atbildes uz šiem jautājumiem meklē ikviens UNESCO skola, kas par savas darbības pamatvirzienu izvēlējusies „Mantojuma izglītību”.

Jaunsilavas pamatskolai 2014./2015. mācību gads pagāja Baltijas ceļa, Raiņa un Aspazijas zīmē. Kāda sakritība! Baltijas ceļa pamatideja taču bija tā pati, kas caurvij Raiņa daiļradi: „Esiet viens, un būsiet stipri!”

Atskatoties uz aizgājušā mācību gada mantojumu, priecājamies par vienotības apli, ko veidojām Baltijas ceļa 25. gadadienas piemiņai.

1. septembris mums dāvāja saulainas

debesis, tāpēc aplis, sarokojoties lielām un mazām plaukstām, izdevās ciešs un draudzīgs. Lai gan mūsu nav daudz (esam taču lauku pamatskola), kopā ar skolēnu vecākiem, ciematiņa iedzīvotājiem un Līvānu novada domes pārstāvjiem apvijām visu skolas teritoriju. Pēc dalībnieku iniciatīvas skanēja saucieni: „Mēs – par Baltijas

vienotību!”, „Lai dzīvo Jaunsilavas pamatskola!”, „Draudzībā – spēks!”. Īpaši priecājamies, ka mūsu iniciatīvu atbalstīja arī citas skolas Latvijā. Bet mūsu skolēniem Baltijas ceļam par godu bija izdevība arī piedalīties Līvānu novada Tautasdziesmu maratonā. Vācām arī atmiņu stāstus un fotogrāfijas par 1989. gada notikumiem trīs Baltijas valstīs.

Mums šķiet, ka labi izdevās arī pasākumi lielo jubilāru – Aspazijas un Raiņa – piemiņai. Septembrī tradicionālajās Dzejas dienās skanēja dzejoļi, bet zālājā veidojās ilustrācijas dzejoļiem, kuri veltīti tādiem mūsu planētas iedzīvotājiem kā kukaiņi. Arī Dzimtās valodas dienu veltījām Rainim

un Aspazijai. Skolas otrā stāva vestibilā bija novietots romantisks mīlestības soliņš ar LIELO dzejnieku portretiem fonā. Sadarbībā ar Jaunsilavas bibliotēku izveidojām abu jubilāru darbu izstādi. Par īpašu notikumu izvērtās Raiņa un Aspazijas vēstuļu lasījumi. Dzejniekus atveidoja skolas darbinieki. Zālē bija klusums! Organizatori nebija gaidījuši tādu interesi un atsau-

cību. Izdevās arī teātra pulciņa sagatavotie mīlas dialogi no lugām, kā arī dzejoļu inscenējumi.

Par Dzimtās valodas dienas emocionālo gaisotni parūpējās skolas didžeji, demonstrējot kadrus no mākslas filmas „Pūt, vējiņi!” un atskaņojot mūziku ar Raiņa un Aspazijas tekstiem.

Vēl gribam pieminēt tradīciju, ko esam ieviešuši pirms vairākiem gadiem. Tā veltīta dabas aizsardzības tēmai un saucas „Atā, Ziemassvētku eglīte!”. Doma rīkot šādu pasākumu radās tādēļ, ka TV raidījumos tika atspoguļoti sižeti par to, kā janvāra vēji par pilsētu ielām vai pagalmiem plūnī izmestās eglītes. Kāda necieņa! Mūsu skolniece Astra Veigure pat izstrādāja zinātnisko darbu ar nosaukumu „Ziemassvētku eglītes spožums un posts”. Nolēmām, ka eglīte ne vien ar cieņu jāsaug, bet no tās arī jāatvadās godam. Mūsu skolas svētku egle sagaida bērnus atgriežamies no Ziemassvētku brīvdienām, un, piemēram, šogad tai vairs nebija nevienas skuja. Apkopējas stostēja palaidņus, kas tās bīdināja nost, veidojot uz grīdas skuju paklāju. Nedēļas pēdējās mācību stundas laikā eglītes zaros kā uz burvja mājienu bija uzauguši no konfekšu virtenēm veidoti

čiekuri – akurāt tik, cik skolā ir klašu un bērnu dārza grupiņu.

Klašu kolektīvi skandēja Jaunā gada vēlējumus un balvā saņēma konfekšu „čiekurus”. Pasākumu gandrīz izjauca „bruņotu laupītāju banda”, kas gribēja nozagt eglīti ar visām konfektēm. Bet ar šāda veida negadījumiem veiksmīgi tiek galā Mežavēcis, rūķiņi vai citi pasaku tēli. Pēc pasākuma 9. klases skolēni eglīti pārvērs malkā un nogādā skolas kurtuvē. Atbildību par tradīcijas uzturēšanu ik gadu uzņemas kāds cits, tādēļ atšķiras scenāriji. Mēs priecātos, ja mūsu idejai rastos sekotāji un cilvēki izvērtētu savu attieksmi pret dabas resursiem.

Maijā, istenojot UNESCO asociēto skolu – Jaunsilavas pamatskolas un Riebiņu vidusskolas – koordinators ilgi loloto iecerī dalīties pieredzē un stiprināt ciešāku sadarbību, Jaunsilavas pamatskolas 5. klases skolēni devās iepazīšanās braucienā uz Riebiņiem. Gida pavadībā jaunsilavieši iepazīna Riebiņu muīžu un parku. Riebiņieši, liekot lietā savas lieliskās origami prasmes, ir izveidojuši oriģinālu galda spēli, kas aizrāva visus draudzības pasākuma dalībniekus. Mūs iedvesmoja skolas mērķtiecīgi izstrādātā Ekoskolas

programma, un kur nu vēl slavenie „Rībeņu nūvoda stuosti"! Tā ir ar UNESCO un Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstu tapusi tradīciju burtnīca. Arī mūsu jaunajiem novadpētniekiem radās iecere apkopot un publicēt stāstus par savu novadu. Bērnu satuvināja zirgaudzētavas apmeklējums, florbola un basketbola spēle, priekšnesumi, dejas un rotaļas. Esam bagātinājušies ar jaunām idejām un guvuši gandarījumu par lieliski organizēto sadraudzības pasākumu.

Mācību gada noslēgumā daudz jauku brīžu sagādāja džezs. Cik labi jāpārzina savs arods un jāorientējas tēmā, lai varētu atļauties improvizēt! To atklājām, gatavojoties Starptautiskajai džezas dienai. Sākumā neizpratām, ar ko tieši šis mūzikas žanrs izpelnījies tādu ievēribu, lai tiktu iekļauts UNESCO starptautisko dienu sarakstā. Tad sākām pētīt, meklēt un noskaidrojām, ka džezs – tā ir improvizācija. Iniciatīva, radošums, uzdrīkstēšanās, labvēlīga attieksme pret dzīvi. Inovatīva pieeja un jaunu ideju ģenerācija taču ir spēks, kas maina pasauli! 30. aprīlī jau no agra rīta skolu piepildīja džezas rītmī, kas skanēja ne

vien starpbrīžos, bet arī mūzikas un citās mācību stundās. Šai dienā skolotāji stundas sāka neierasti, netradicionāli – ar spēli, mīklu, deju vai video. Kopīgiem spēkiem uzzinājām, kuri ir pazīstamākie džezas mākslinieki Latvijā un ārzemēs. Arī līvānieši var lepoties ar savējiem – džezas mūzikas izpildītājiem Otto Kovči un Tāli Gžibovski. Afiša jau laicīgi vēstīja par džezas mūzikas koncertu 20. maijā. Šai dienā Jaunsilavas pamatskolā ieradās viesi no Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas saksofonista Indriķa Veitnera vadībā. Droši varam apgalvot, ka vienaldzīgo nebija. Lai kaut ko iemīlētu vai noliegtu, tas vispirms ir jāiepazīst. Kopīgais viedoklis bija tāds, ka džezs ir kā patīkama ikdiena. Tas netraucē, tas ir kā vēja šalkas vai upes čaloņa fonā, kas nomierina un izraisa pozitīvas sajūtas. Vietējie iedzīvotāji un viesi, kas atsaucās mūsu aicinājumam apmeklēt koncertu, pateicās Jaunsilavas pamatskolai par iniciatīvu un pat iespēju laukos baudīt džezas mūziku.

Gribam pastāstīt arī par savu daļību starptautiskajos projektos. Pateicoties UNESCO LNK

ierosmei, mūsu skola piedalījās Bulgārijas Ģeodēzijas institūta organizētajā starptautiskajā konkursā par karsta teritoriju aizsardzību. Mācību gada beigās uzzinājām, ka trīs mūsu skolēni ir iekļuvuši laureātu vidū. Pirmās vietas ieguvējai, 6. klases skolniecei Kristiānai Zvirbulei tika piedāvāts piedalīties ceļojošajā starptautiskajā vasaras skolā divu nedēļu garumā atraktīvākajās Bulgārijas karsta teritorijās. Mums abām, vasaras skolas dalībniecēm, šis ceļojums izvērtās par neaizmirstamu piedzīvojumu un nostiprināja pārliecību par dabas fenomenu aizsardzības nozīmi mūsu planētas eksistencei. Lieliskas atmiņas, jaunas idejas un sadarbības iespējas guvu arī starptautiskajā UNSECO seminārā „Mantojuma izglītība” Bulgārijā, Veliko Tarnovas

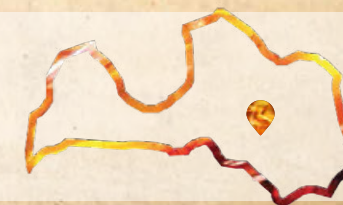
pilsētā. Bulgāriju šo divu ceļojumu laikā iepazīnu kā lielu iespēju zemi. Baudīju lieliskus dabas skatus, tradicionālo bulgāru virtuvi un bulgāru kolēģu viesmīlību. Bulgāri – gan skolēni, gan pieaugušie – ir savas zemes patrioti, tic valsts izaugsmei un vēlas sadarboties ar UNSECO skolām Latvijā.

Noslēgumā Jaunsilavas pamatskolas kolektīvs saka paldies UNESCO LNK par lieliski organizētajiem semināriem un mērķtiecīgu koordinācijas darbu, kas palīdz plānot UNESCO skolu ikdienu un dod jaunus spārnus „Mantojuma izglītībai”.

Anastasija Kaktiniece, Jaunsilavas pamatskolas UNESCO koordinatore

Kontaktinformācija

- 📍 Jaunsilavas iela 1, Turku pagasts, Līvānu novads, LV-5316
- 📧 jaunsilavasp@livani.lv
371 65300803

Jāņmuižas pirmsskolas izglītības iestāde

Vakarēšana kā latviskās dzīvesziņas forma, folkloras dzīvotspējas saglabāšana

Oktobra mēnesī jau tradicionāli mūsu pirmsskolas izglītības iestādē tiek atzīmētas gan Veco ļaužu, gan Folkloras diena. Darbojoties Ekoskolu un UNESCO programmās, pasākumu sanāk ļoti daudz, tāpēc nolēmām apvienot šīs dienas vienā tematiskā vakarēšanā. Vecākās un sagatavošanas grupas bērni pagatavoja katram ciema pensionāram skaistus ielūgumus un nogādāja tos personīgi.

(..) uzturēt dzīvu latvisko dzīvesziņu un tās formas, veidot noturīgu saikni un sadarbību ar ciema vec ļaudīm, audzināt cieņas un atbildības jūtas pret tautas garīgo mantojumu un cilvēkiem mums līdzās.

Pasākuma mērķis – uzturēt dzīvu latvisko dzīvesziņu un tās formas, veidot noturīgu saikni un sadarbību ar ciema vec ļaudīm, audzināt cieņas un atbildības jūtas pret tautas garīgo mantojumu un cilvēkiem mums līdzās. Šis vakarēšanas tēma bija „Pākšaugi latviešu folklorā”.

Gatavojoties pasākumam, bērni grupās mācījās latviešu tautasdziesmas par pupām un zirņiem, kopā ar mūzikas skolotāju mācījās dziesmas un rotaļas. Latviešu tautas mīklas, sakāmvārdi un ticējumi tika uzrakstīti uz kartītēm. Tos pasākumu gaitā ciemiņi uzdeva bērniem. Grupu skolotājas un klātesošie darbinieki sagatavoja stāstīšanai latviešu tautas pasakas par pupām

un zirņiem. Mijoties šiem folkloras žanriem ar rotaļām un dziesmām, izskanēja pasākuma pirmā daļa. Otrajā daļā sekoja praktiskā darbošanās – pupu un zirņu piku gatavošana un cienāšanās un vec ļaužu stāsti. Pasākumā valdīja nevilto interese un pozitīvas emocijas, ko apliecina fotogrāfijas.

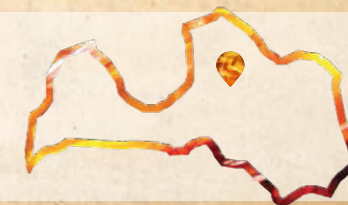
Pasākuma scenārijs un par tēmu apkopotie materiāli atrodas metodiskajā kabinetā. Tos izmanto vecāko grupu bērnu valodas nodarbībās. Saikne ar vec ļaudīm nostiprinājās. Esam tikušies arī citos iestādes pasākumos.

Lilīta Siņicina, UNESCO ASP skolas koordinatore

Kontaktinformācija

📍 Sporta iela 3, Jāņmuiža, Priekuļu pagasts, Priekuļu novads, LV-4154

🌐 www.priekuli.lv/izglitiba/janmuizas-pii
 ✉ lilisin@apollo.lv
 ☎ 371 64107137

Jelgavas Amatu vidusskola

Jelgavas Amatu vidusskola ir Jelgavas pilsētas pašvaldības skola. Jelgavas sauklis – “Pilsēta izaugsmei!”. Tā bagāta ar savu vēsturi, cauri laikmetiem saglabājot Hercoga Jēkaba saimniecisko rosību, ar epēm Lielupi, Driksu un Svēti, kas caurvij un ieskauj Jelgavu, un zaļajiem parkiem.

Zemgale un Jelgava tiek sauktas par pirmskara Latvijas prezidentu šūpuli, esam lepnī, ka mums ir tāds novadnieks kā Latvijas pirmais prezidents Jānis Čakste (1859–1927), kurš iekļauts pasaules 100 izcilāko demokrātu sarakstā. 14. septembrī ir Jāņa Čakstes dzimšanas diena un jau daudzus gadus šai datumā Jelgavas Amatu vidusskolas audzēkņi dodas pie pieminekļa godināt šo izcilo Latvijas vēstures personību. Šo piemiņas brīdi mēs varam nosaukt arī par

Zemgale un Jelgava tiek sauktas par pirmskara Latvijas prezidentu šūpuli, esam lepnī, ka mums ir tāds novadnieks kā Latvijas pirmais prezidents Jānis Čakste...

patriotisma audzināšanas stundu. Prezidenta dzimšanas dienā it sevišķi pārņem lepnums un arī atbildība. Tā veidojas, izzinot vēsturi un Jāņa Čakstes devumu mūsu valsts veidošanā un stiprināšanā. Pieminot pirmo prezidentu, ir būtiski likt audzēkņiem apzināties, ka mēs visi kopā esam Latvijas veidotāji un arī mūsu rokās ir tiekties pēc visaugstākajiem ideāliem un uzstādīt augstas prasības. Cienot savu valsti, mēs cienām

Jāņa Čakstes dzimšanas dienas svinību lielais svētku klišēris

Mēs esam jelgavnieki, un ik reizi, ejot garām Jāņa Čakstes, šī diženā zemgalieša, piemiņas tēlam, atceramies tos ideālus, pēc kuriem viņš dzīvoja...

paši sevi un, uzstādot augstus ideālus, mēs radām priekšnoteikumus, lai varam dzīvot tādā vidē un sabiedrībā, par kuru varam būt lepnī.

Jau devīto gadu Jāņa Čakstes dzimšanas dienā īpašu dāvinājumu – lielo svētku klišēri – gatavo Jelgavas Amatu vidusskolas konditori un maizes un miltu konditorejas izstrādājumu izga-

tavošanas speciālistu grupu audzēkņi. Klišēris tiek pasniegts Jelgavas Latviešu biedrībā, kur turpinās priekšlasījumi par Jāni Čaksti, viņa darbiem un lielo ieguldījumu neatkarīgas Latvijas tapšanā un attīstībā.

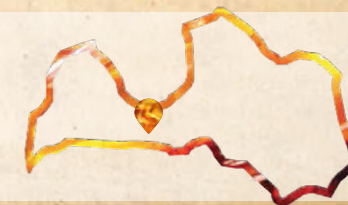
Mēs esam jelgavnieki, un ik reizi, ejot garām Jāņa Čakstes, šī diženā zemgalieša, piemiņas tēlam, atceramies tos ideālus, pēc kuriem viņš dzīvoja, atceramies to devumu, ko viņš ir devis Latvijai kā valstij. Piemiņa liek mums apzināties, ko mēs savās dzīves gaitās varam dot Latvijai, ko varam dot savai valstij.

Zigrīda Feldmane, direktora vietniece audzināšanas jomā

Piemiņas brīdis pie Jāņa Čakstes pieminekļa

Kontaktinformācija

- Akadēmijas iela 25, Jelgava, LV-3001
- <http://www.javs.lv/avsk@izglitiba.jelgava.lv>
371 63020305

Jēkabpils pamatskola

Jēkabpils pamatskolas skolēni iepazīst Strūves ģeodēzisko loku

Mēs esam lepni, ka mūsu pilsētā atrodas UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļauts objekts – Strūves ģeodēziskā loka punkts. Kas tas ir? Un kā tas radies? No sākuma bija daudz un dažādi jautājumi. Tika meklēta informācija, jo mums taču ir jāzina tas, ko zina visa pasaule. Lūk, to mēs arī atradām!

Strūves meridiāna loks ir pirmais precīzais mērījums, lai iegūtu planētas izmērus un formu saistībā ar Ņūtona teoriju, ka pasaule nav precīzas lodes formā. Mērījums izdarīts 19. gadsimta otrajā pusē. Meridiāna loks ir kā ķēde, kas sastāv no 258 trīsstūriem, 265 ģeodēziskajiem punktiem. Šie punkti atrodas kopumā desmit Ziemeļeiropas un Austrumeiropas, kā arī Āzijas valstīs. Meridiāna loka ķēde ir 2800 kilometru gara. Latvijas teritorijā atrodas 16 no šiem ķēdes punktiem.

*Radišana sākas ar iztēlošanos.
Tu iztēlojies to, ko tu vēlies,
tu gribi to, ko tu iztēlojies, un
visbeidzot tu radi to, ko tu gribi.*

Latvijā no 16 Strūves meridiāna ķēdes punktiem UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā iekļauti divi – Jēkabpils un Sestukalna punkti. Jēkabpilī tas atrodas Strūves parkā. Jēkabpilī astronoms un ģeodēzists Frīdrihs Georgs Vilhelms (Vasilijš) Strūve ģeodēziskos un astronomiskos mērījumus veica 1826. gada vasarā, sākot tos no Somu līča. Šobrīd tieši tajā vietā Strūves parkā, kur veikts mērījums, atrodas piemiņas akmens.

Strūves veikums patiešām ir nozīmīgs, tāpēc mūsu skolēni bija gatavi vairāk iepazīt un popularizēt šo svarīgo apskates objektu, kas atrodas Jēkabpilī. Mēs nolēmām aktīvi piedalīties Radošuma nedēļā 2013. gadā no 22. līdz 28. aprīlim. 5. un 6. klašu skolēni iepazīna Strūves ģeodēzisko loku, klausoties Jēkabpils Vēstures muzeja direktores Ineses Berķes lekciju, kā arī skatoties norvēģu uzņemto filmu par Strūves ģeodēzisko loku. Pēc lekcijas skolēni zīmēja, veidoja un radīja suvenīrus, kuri bija veltīti Strūves ģeodēziskajam lokam. Skolēnu darbus vērtēja Jēkabpils pamatskolas un Jēkabpils Vēstures muzeja pārstāvji. Tika izveidota izstāde Jēkabpils vēstures muzejā. Labāko darbu autori saņēma balvas, un viņu idejas tika nodotas tālāk, lai tās, iespējams,

realizētu dzīvē. 1. un 2. klase apmeklēja Strūves ģeodēzisko loku un Jēkabpils Valsts ģimnāzijas muzeju. Izzināto pārrunāja klases audzināšanas stundās.

Nedēļa aizritēja ļoti interesanti. Skolēni bija stiprinājuši piederības izjūtu savai pilsētai un valstij, izzinājuši kultūrvēsturiskās vērtības, atstīstījuši savas radošās spējas, ieraudzījuši savas karjeras attīstības iespējas un vienkārši bijuši lepni par paveikto.

Mūsu secinājums pateikts Bernarda Šova vārdiem: „Radišana sākas ar iztēlošanos. Tu iztēlojies to, ko tu vēlies, tu gribi to, ko tu iztēlojies, un visbeidzot tu radi to, ko tu gribi.”

Dace Rateniece, UNESCO ASP skolas koordinatore

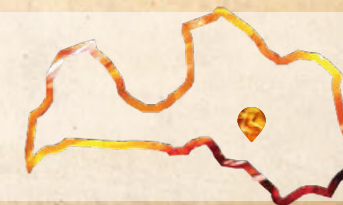
Skolēni
apmeklē
Strūves
ģeodēziskā
loka punktu
Jēkabpilī

Skolēnu
radītie
suvenīri
Strūves
ģeodēziskajam
lokam

Kontaktinformācija

- 📍 Rīgas iela 200, Jēkabpils, LV-5202
- 📧 www.jekabpils-pamatskola.lv
lietvede@jekabpils-pamatskola.lv
371 65221754

Kuldīgas novada Bērnu un jauniešu centrs

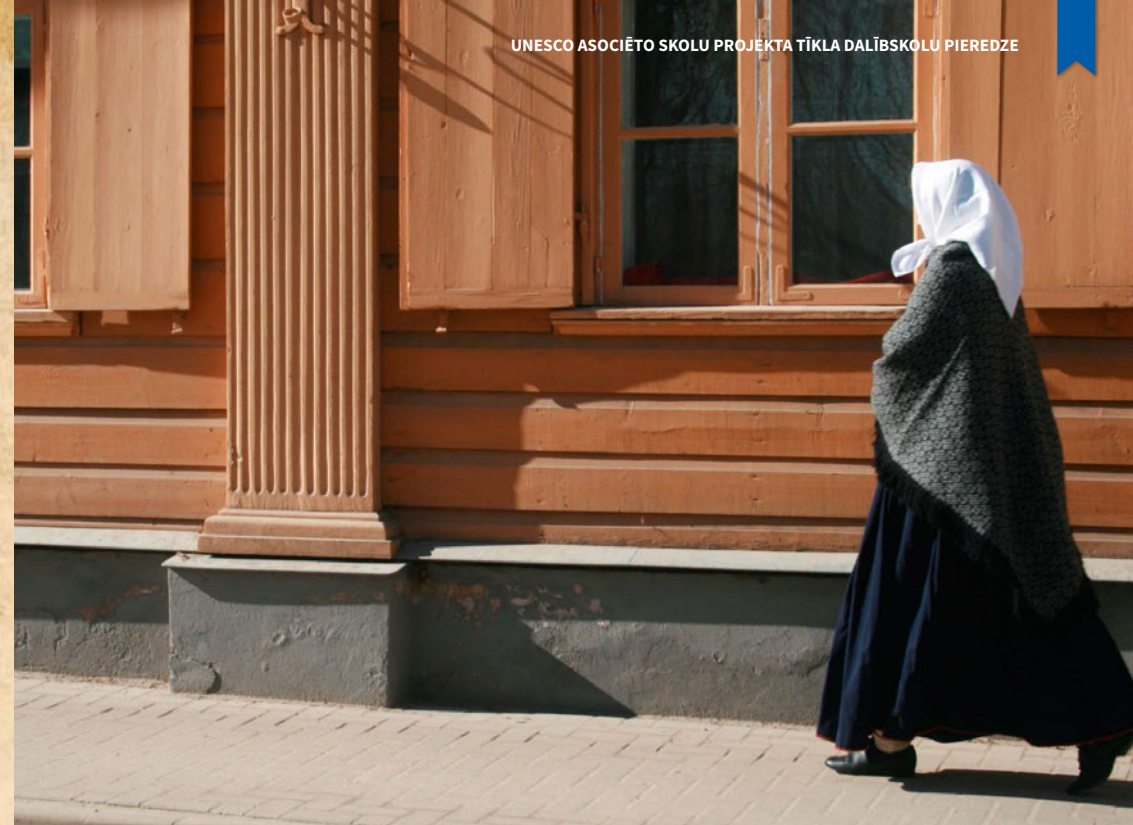
Kuldīgas tautas tērpa darināšanas un valkāšanas klase „Pūralāde”

Projekta – Kuldīgas tautas tērpa darināšanas un valkāšanas klase „Pūralāde” – mērķis ir nemateriālā kultūras mantojuma izcelšana, apgūstot Kuldīgas tautas tērpa darināšanas un valkāšanas prasmes. Lai to veiktu, projekta dalībnieki vairāku gadu garumā apzināja informācijas avotos, muzejos un privātkolekcijās esošos Kuldīgas novada tautas tērpus un to detaļas un iekārtoja klasi, kurā notiek tematiskas nodarbibas tautas tērpu valkātājiem un darinātājiem, kā arī izgatavoja Kuldīgas novada tautas tērpu detaļu paraugus. Tērpu detaļu kolekcija pēc projekta ieviešanas tiek regulāri papildināta.

Jaunieši, kuriem tērpa darināšana un valkāšanas prasmi apguve ir kļuvusi par neatņemamu pašizpaušmes formu vai nepieciešamību, darina paši savus tautas tērpus

Mantojuma tematika ir plaši integrēta mācību stundās: notiek tautas tērpu detaļu pielaiķošana un fotogrāfēšanās; tiek organizēti dažādi konkursi, tostarp „Atpazīsti tautas tērpa detaļas”,

„Pūralādes vēdināšana”.
Foto:
Inga Vīksna

„Nokomplektē tautas tērpu atbilstoši...”, „Manas dzimtas cimdi” un „Pūralādes vēdināšana” vides izglītības akciju ietvaros. Tautas tērpi tiek izmantoti arī kā skatuves tērpi jauniešu teātra izrādēs un valkāti pasākumos, kuros piedalās kori, tautas deju un folkloras ansambļi. Tautas tērpi rotā jauniešus un pieaugušos arī gadskārtu tematiskajos pasākumos. Jaunieši, kuriem tērpa darināšana un valkāšanas prasmi apguve ir kļuvusi par neatņemamu pašizpaušmes formu

vai nepieciešamību, darina paši savus tautas tērpus. Atsaucību guvušas arī viktorīnas un plašai sabiedrībai pieejamas aktivitātes, piemēram, UNESCO Kuldīgas spēle.

Fotogrāfēšanās tautas tērpa.
Foto:
Inga Vīksna

Ieteikums

- Konkursos vairāk jauniešu iesaistās, ja viņus uzrunā individuāli.

Inga Vīksna

Kontaktinformācija

- 1905. gada iela 10, Kuldīga, LV-3301
- bjckuldiga.blogspot.com
jauniesucentrs@kuldiga.lv
371 26467724

Riebiņu vidusskola

Tie, kas zina un ciena pašu vērtības, ciena sevi un ar cieņu izturas pret atšķirīgo.

Viens no svarīgākajiem pasākumiem mums, UNESCO Asociēto skolu projekta dalībiskolai, ir UNESCO nedēļa. Patiesībā tas ir pasākumu cikls, kas ilgst nedēļas garumā, bet reizēm arī pārkāpj tās ietvarus. Mūs patiesi priecēja tas, ka aizvadītā gada UNESCO nedēļa bija veltīta stāstiem par mantojumu.

Mantojuma izpēti veicām vairākos virzienos – apmeklējām izstādi, apzinājām tradīcijas, uzklusijām atmiņu stāstus un, protams, iepazīnām mantojumu, kas atzīts starptautiski vai iekļauts „Latvijas dārgumu kartē”. Ar ikvienu aktivitāti vēlējamies stiprināt jauniešu lepnumu par piederību Latvijai, viņu pašapziņu un identitāti, jo viņi ir tie, kas šo mantojumu nodos nākamajām paaudzēm. Tie, kas zina un ciena pašu vērtības, ciena sevi un ar cieņu izturas pret atšķirīgo.

Riebiņu novada centrālajā bibliotēkā tika rīkota izstāde „Sēntēvu mantojums”, kurā vienkopus bija apskatāmi priekšmeti no pagājušā gadsimta: visvairāk rokdarbu un auduma darinājumu, nedaudz darbarīku, reliģiskā kulta un sadzīves priekšmetu. Katrai lietaj

Ar ikvienu aktivitāti vēlējamies stiprināt jauniešu lepnumu par piederību Latvijai, viņu pašapziņu un identitāti, jo viņi ir tie, kas šo mantojumu nodos nākamajām paaudzēm.

ir savs stāsts, kuru bija iespēja uzzināt, apmeklējot izstādi. Pēc tam arī izstādes apmeklētāji ar interesi savās mājās atrada priekšmetu vai fotogrāfiju ar īpašu stāstu. Tas rošināja skolēnus uz sarunām ar vecākiem un vecvecākiem un ļāva atklāt līdz tam nezināmus ģimenes stāstus.

Tā kā Riebiņos dzīvo daudz mazākumtautību iedzīvotāju, ar cieņu izturamies pret viņu tradīcijām. Skolā darbojas pulciņš „Krievu folklorā”, un tā dalībnieki ik oktobri rīko Rudens svētkus, kas iezīmē ražas novākšanu un rudens darbu beigšanos. Skolēni ne tikai ir izstudējuši pieejamos materiālus, bet arī tikušies ar vietējiem iedzīvotājiem un apzinājuši tās tradīcijas, kas saglabāju-

šas un nodotas no paaudzēs paaudzē. Ar tām jautrā pēcpusdienā tika iepazīstināti visi interesenti. Tā ir iespēja saprast kopīgo līdzās dzīvojošu tautu sadzīvē, vēsturē, tradīcijās, tas ir pamats draudzībai un sapratnei.

UNESCO nedēļas ietvaros 8. un 9. klases skolēni uz kopīgu klases stundu „Riebiņu Baltijas ceļa stāsti” aicināja Baltijas ceļa dalībniekus – skolotāju Ritu Pudāni un Skolas padomes locekli, Jāņu, Jura un Kārļa Kokinu tēti Imantu Kokinu. Viņi labprāt dalījās ar jauniešiem savās atmiņās un izjūtās par šo nozīmīgo, unikālo notikumu. Bet skolēniem bija iespēja saprast, ka arī ikviens no viņiem ir savas valsts daļiņa, ka katrs cilvēks ir savas valsts vēstures veidotājs.

Dziesmu un deju svētku tradīciju, simbolismu un unikalitāti Latvijā, Igaunijā un Lietuvā UNESCO 2003. gada 7. novembrī pasludināja par Cilvēces mutvārdu un nemateriālā kultūras mantojuma meistardarbu. Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki ir šī mantojuma sastāvdaļa jau 50 gadus. Šogad UNESCO nedēļā mūsu skolas vecākie dejotāji kopā ar deju kolektīva vadītāju Anitu Randari pulcējās uz atmiņu pēcpusdienu „Deju svētku stāsti”. Katram bija jāizveido savs stāsts par Dziesmu un deju svētkiem, kā arī jāatrod mīļākā fotogrāfija no svētkiem. Tajā piedalījās potenciālie XI Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku dalībnieki – visi dejotāji un folkloras kopas dalībnieki. Lai gan pagājuši vairāk nekā četri gadi, daudzi mirkli atmiņā saglabājušies tik-

pat spilgti kā toreiz. Braukšana un gulēšana, lietus un karstums, nogurums un gandarījums, bet pāri visam – lepnums un vienotības sajūta. Par to visu stāstīja dejotāji. Secinājums bija viens – Dziesmu un deju svētki ir kaut kas vienreizējs! Šie stāsti tika izmantoti arī zinātniski pētnieciskajā darbā.

Savukārt vidusskolēni iepazīnās ar UNESCO LNK materiālu „UNESCO Latvijas mantojuma skapis” un interaktīvo karti „UNESCO Latvijas dārgumi” un UNESCO stundā runāja par Latvijas nacionālajām vērtībām, atzīstot tās visas par ļoti svarīgām un nozīmīgām. Pēc tam skolēni rakstīja savas pārdomas – vīzijas, kas vēl varētu papildināt Latvijas dārgumu sarakstu. Tā kā mūsu skolas skolēni ir lepnī par piederību Latgalei, tad daudzi no viņiem rakstīja par ikvienam latgalietim svarīgām lietām – latgališu valodu, Latgales Māru, Aglonas baziliku, maizes cepšanas tradīciju. Plašāka informācija atrodama šeit: http://riebinuvidusskola.lv/upload/aviize_2014_oktobris.pdf

UNESCO nedēļas virzienu ir daudz, un katrs no tiem ļauj paplašināt redzesloku, palielina zināšanas un prasmes vēsturē un mūzikā, sociālajās zinībās un valodās. Nedēļas norises ļauj izprast vērtības, kas jāsaglabā, jāmācās pašiem, jāgodā un jānodod saviem bērniem, pilnveidojot sevi un nodrošinot ilgtspējīgu attīstību savam novadam, savai valstij, cilvēcei kopumā.

Rīta Pudāne, UNESCO ASP skolas koordinatore

Baltijas ceļa stāsti.
Foto: Natālija Smukša

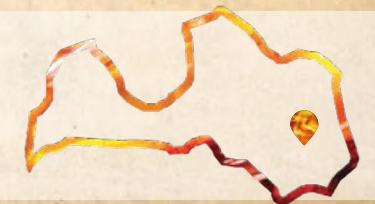
Rudens svētki. Foto: Inna Kabare

Kontaktinformācija

📍 Liepu iela 21, Riebiņi, Riebiņu pagasts, Riebiņu novads, LV-5326

📧 <http://riebinuvidusskola.lv/>
riebinuvsjk@riebinini.lv
371 65323684

Rīgas 74. vidusskola

Latviešu valoda – Eiropas nemateriālais kultūras mantojums

Latvija – mūsu mājas – ir zaļa un sakopta, radoša un ērti sasniedzama vieta pasaules telpā, par kuras ilgtspējīgu attīstību mēs esam atbildīgi šodien. Latvijas nākotne ir jāveido un tādu vērtību pamata, kas neprasa fizisko resursu tālāku intensīvu izmantošanu, bet sakņojas ilgtspējas potenciālā.

Tieši valoda ir viens no resursiem ar neierobežotu ilgtspējas potenciālu – garīgo vērtību kopums, kas ietver sevi tradīciju saglabāšanu un daiļrades attīstīšanu. Šajā kontekstā nācījas stiprums sakņosies latviešu valodas bagātībā.

Latvijas valsts dzimtā un oficiālā valoda ir latviešu valoda, kas spējusi pastāvēt gadsimtiem, veidojot daudzveidīgu latviešu nemateriālo un materiālo kultūras mantojumu. Lai aktualizētu dzimto valodu kā vērtību un vairotu cieņu pret to, kā arī apziņu, ka tā ir pamats dziļas un daudzpusīgas personības attīstībai, UNESCO ik gadu 21. februārī atzīmē Dzimtās valodas dienu un mudina sabiedrību rīkot un iesaistīties dažādos tematiskos pasākumos. Mūsu skolas vecāko klašu skolēni, atsaucoties UNESCO LNK aicinājumam, sagatavoja skaistas kolāžas – veltītas Raiņa un Aspazijas mīlestības stāstam. Savukārt sākumskolas skolēni aktīvi piedalījās pasākumā, veidojot dažādas interesantas kompozīcijas pēc Aspazijas dzejoļa „Pasaciņa”.

Politiķe un akadēmiķe Baiba Rivža atzīmēja latviešu valodas, vienas no Eiropas Savienības valodām, sevišķo nozīmi: „Mums kā Latvijas iedzīvotājiem un kā eiropiešiem ir īpašas saistības un nozīme savas valodas stiprināšanā, attīstībā un popularizēšanā ārpus savas valsts robežām.” Balstoties uz šīm reālījām, katru gadu 13. maijā, Jura Alunāna dzimšanas dienā, Latvija svin arī

Tieši valoda ir viens no resursiem ar neierobežotu ilgtspējas potenciālu – garīgo vērtību kopums, kas ietver sevi tradīciju saglabāšanu un daiļrades attīstīšanu.

Valsts valodas dienu. Valsts valodas dienas tradīcija aizsāka 2012. gadā, un tās mērķis ir radoši un mūsdienīgā veidā svinēt to, ka mūsu valsts valoda ir latviešu valoda. Valsts valodas diena ir svētki, kuru tradīcijas varam veidot un plānot paši, tāpēc interesenti no visas Latvijas aicināti svinēt valodu, īstenojot radošas aktivitātes dzīves, darba vai mācību vietā. Apzinoties, ka valsts valoda veido saikni, kas vieno pagātni, tagadni un nākotni, uztur piederību Latvijai un valsts tradīcijām, Rīgas 74. vidusskola svin katru gadu 13. maijā Valsts valodas dienu. Valsts valodas diena ir svētki ne tikai tiem, kam latviešu valoda ir dzimtā valoda, bet visiem, kurus vieno mūsu valsts un latviešu valoda kā valsts valoda.

Šajā dienā jau no paša rīta 11. klašu skolēni aicināja 5.–8. klašu skolēnus piedalīties konkursā „Valodas ceļojums”, kura mērķis bija noskaidrot katra klašu posma latviešu valodas gramatikas likumu viszinošāko, zinošāko un zinošo klasi. Latviešu valodas un literatūras skolotājas sagatavoja bērniem dažādas sarežģītības pakāpes uzdevumus. Skolēni paši izvēlējās uzdevumus, dienas laikā tos veica un saņēma punktus. Ar pasākuma vadīšanu tikt galā palīdzēja 11. klases skolēni. Skolēniem bija vairākas valodas stacijas, kurās bija jāpilda dažādi uzdevumi, kas saistīti ar latviešu valodas gramatiku. Pirmā stacija bija savu

Valsts valoda veido saikni, kas vieno pagātni, tagadni un nākotni un uztur piederību Latvijai un tās tradīcijām.

mājas darbu prezentācija – katrai komandai bija jānosauc komandas nosaukums un devīze, ka arī sagatavot pašdarinātas apsveikuma kartītes. Tālāk komandas ķērās klāt sagatavotajiem uzdevumiem. Pirmajā uzdevumā komandām bija jātiek galā ar sakāmvārdiem. Nākamā uzdevuma nosaukums bija „Vārdšķiras”. Katrai skolēnu grupai bija jāatrod un jāizraksta uz lapas 10 lietvārdu. Grupa, kura pirmā izpildījusi uzdevumu, teica „stop!” pārejām komandām. Tad grupas pa vienai pēc kārtas sauca atrastos lietvārdus. Par pareizi nosaukto lietvārdu grupa ieguva punktu. Katru lietvārdu varēja minēt vienu reizi. Konkurss turpinājās, līdz visi pierakstītie lietvārdi bija nosaukti. Skolēni centās skaidrot arī valodniecības terminus spēlē „Gramatikas guru”, kā arī atbildēt uz dažādiem gramatikas jautājumiem no „Burvju maisiņa”.

Skolēni labprāt un ar interesi, lielu degsmi iesaistījās pasākumā. Darbības procesā skolēni tika motivēti ļoti uzmanīgi klausīties citu grupu skolēnu atbildes, lai sasniegtu labus rezultātus. Katrā klašu grupā tika noskaidrota latviešu valodas gramatiku viszinošākā, zinošākā un zinošā klase. Pēc konkursa gandarījuma sajūta bija gan skolēniem, gan skolotājiem, jo skolēni labi pastrādāja un parādīja, ka latviešu valoda ir ļoti bagāta. Latviešu valodas gramatika ir visai sarežģīta, taču, ja uz to paskatās nedaudz savādāk, liekot lietā izdomu, radošumu un fantāziju – tā kļūst interesanta, saistoša un aizraujoša.

Mēs esam lepnī par brīnišķīgajiem skolēniem, gudrajiem un talantīgajiem skolotājiem, par savu skolu un par Latviju!

Ludmila Oļševska, UNESCO ASP
74. vidusskolas koordinatore

Kontaktinformācija

- Induļa iela 4, Rīga, LV-1084
- <http://www.r74vsk.lv/>
r74vs@riga.lv
371 67802533

Rīgas Klasiskā ģimnāzija

Kultūras mantojuma tematika – atslēga dažādu mācību priekšmetu integrācijai

Kultūras mantojuma tematika ir unikālā joma, kuru ir viegli, patīkami un ļoti interesanti pētīt gan dažādu projektu nedēļu un muzeju dienu pasākumos, gan ikdienas stundu nodarbībās. Turklāt mantojuma tematikas jautājumi lieliski palīdz dažādu priekšmetu integrācijā. Šogad mūsu ģimnāzijā īpaša uzmanība tika veltīta tādu humanitārā cikla priekšmetu integrācijai kā valodas, vēsture, politoloģija, kulturoloģija, mūzika un vizuālā māksla.

Trīs gadu pieredze UNESCO Asociēto skolu projektā pierādījusi, ka mantojuma tematika visefektīvāk ir integrējama ar mikroprojektiem, kas var ilgt mēnesi, nedēļu vai pat divas stundas. Galvenie virzieni, kuros norisa projekti, bija: 1) latviešu dzejas mantojums „Rainis un Aspazija”; 2) latviešu tautas rokdarbi; 3) Vecrīgas kultūrvēsturiskais mantojums

Viens no spilgtākajiem labas prakses piemēriem ir mikroprojektu sērija par Vecrīgu.

Latvijas skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki.

Rīgas vēsturiskais centrs, kas ir iekļauts UNESCO starptautiski atzīto un aizsargājamo objektu sarakstā, kļuva par ideālu vietu skolēnu projektu īstenošanai un pētniecībai. Viens no spilgtākajiem labas prakses piemēriem ir mikroprojektu sērija par Vecrīgu. Šeit gribētos minēt četrus dažādus Rīgas vēsturiskajam centram veltītus projektus 7.–8. klasēm:

1. „Hanzas savienība” – priekšmetu integrācija: vēsture, angļu valoda, latviešu valoda, sociālās zinības. Projekta rezultātā tapa

spēle par vēsturi, skolotājas – L. O. Pelise un H. Afanasjeva.

2. „Vecrīga – tūrisma centrs” – priekšmetu integrācija: vēsture, latviešu valoda un visas svešvalodas. Projekta rezultātā tika izstrādāts multilingvāls tūrisma aģentūras ekskursiju piedāvājums, skolotājas – M. Konovalova un K. Buharinska.
3. „Rīgas atslēgas” – priekšmetu integrācija: vēsture, māksla, angļu valoda un latviešu valoda. Projekta rezultātā sagatavota orientēšanas spēle un materiāli 9. klases eksāmenam latviešu un angļu valodā, skolotājas – I. Villenova un N. Polianoviča.
4. „Jūgendstils” – priekšmetu integrācija: vēsture, māksla un latviešu valoda. Projektā tapa teatrālas dekorācijas, interjera priekšmeti un maskas, skolotāja A. Komsa.

Katra projekta mērķis bija sekmēt skolēnu interesi par Latvijas vēsturi, padziļināt skolēnu zināšanas vairākos priekšmetos, veidot starppriekšmetu saiknes, salīdzināt speciālo leksiku latviešu valodā un citās valodās un attīstīt pētnieciskā un patstāvīgā darba iemaņas, kā arī mācīties darboties grupā un prezentēt sava darba rezultātus.

Visi četri projekti tika veidoti pēc līdzīgās shēmas: projektu uzsākot, tika organizēta

pētnieciskā ekskursija Vecrīgā ar mērķi konkretizēt pētnieciskā darba uzdevumus un jautājumus. Tad norisinājās individuālais un grupu darbs ar materiāliem bibliotēkā, skolā un mājās, izstrādājot konkrēto produktu – orientēšanas spēli, mācību līdzekļus, ekskursijas plānu, dekorācijas vai tūrisma firmas piedāvājumu. Projekta turpinājumā notika gala produkta aprobācija Vecrīgā – orientēšanas spēles izmēģināšana, ekskursijas novadīšana, vēsturiskās spēles „Hanzas savienība” organizēšana, bet noslēgumā notika rezultātu noformēšana, izvērtēšana un prezentācija citām grupām skolā. Pēc pasākuma projekta materiāli tika apkopoti un izplatīti metodiskās komisijās, lai skolotāji varētu arī turpmāk tos pilnveidot un pielietot savos priekšmetos. Ļoti bieži šādos projektos iegūtās zināšanas par Rīgas kultūrvēsturisko mantojumu tiek pielietotas arī citos jau starptautiskos projektos, skolēniem vadot ekskursijas un organizējot orientēšanās spēles Vecrīgā mūsu ģimnāzijas viesiem.

Nadežda Polianoviča,
Rīgas Klasiskās ģimnāzijas skolotāja

Projekta „Vecrīga” dalībnieki

8. klašu projekts „Jūgendstils”

Kontaktinformācija

- Purvciema iela 38, Rīga, LV-1080
- www.rkg.lv
rklasg@riga.lv
371 67570888

Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums

Rakstnieka Augusta Deglava piemiņa Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikumā

Interesanti fakti, nianšes, paaudžu pēctecība – tie ir svarīgi kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanas un saglabāšanas priekšnoteikumi.

Piesakoties UNESCO Asociēto skolu projektam posmā no 2012. līdz 2015. gadam, izvēlējamies mantojuma izglītības virzienu. Kultūrvēsturiskais mantojums ne vienmēr jāmeklē Latvijas vai pasaules mērogā, tas ir tepat, rokas stiepiena attālumā. Un te sākas stāsts par ielu. 19. gadsimta nogalē (1885. gadā) vienai no Rīgas nomales ielām tika dots Rumpmuižas ielas vārds. Savukārt 1937. gadā ielu pārdēvēja par Augusta Deglava ielu, jo laikā no 1921. līdz 1922. gadam ielas 24. namā dzīvojis rakstnieks Augusts Deglavs (1862–1922) un šeit tapis viņa slavenais romāns „Rīga”.

Mūsdienās Augusta Deglava iela sākas no Jāņa Asara ielas pie Sv. Pāvila baznīcas un stiepjas pāri Deglava tiltam prom līdz pat Dreiliņu dzīvojamajam ēku masīvam; tā ietver vairāk nekā 160 namu numerāciju. Savulaik Latvijas TV veidotajā raidījumā ciklā „lelas garumā” viens no raidījumiem veltīts Augusta Deglava ielas vēsturei un tagadnei. Jāteic, ka arī šis raidījums jau uzskatāms par vēsturi.

Šāda lokālā kultūras mantojuma izcelšana un aktualizēšana palīdz audzēkņiem apzināties sevi kā noteiktas, īpašas vietas un vides sastāvdaļu.

Viens no iemesliem saglabāt rakstnieka Augusta Deglava piemiņu ir tehnikuma atrašanās vieta, proti, viena no struktūrvienībām atrodas Augusta Deglava ielā 41a. Ēka celta 1986. gadā, un sākotnēji tajā atradās Rīgas 26. profesionāli tehniskā vidusskola. Otrs iemesls ir mūsu tehnikuma profesionālo mācību priekšmetu skolotājas Daces Glāznieces iniciatīva: tieši pateicoties viņai, tehnikuma audzēkņi tiek iesaistīti sava tuvējā kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanā. Skolotājas Glāznieces māte Laimdota Iesalniece dzīvojusi namā, kurā istabu irējuši Augusts Deglavs un viņa sieva. Pašu Deglavu Iesalnieces kundze gan nav satikusi

(rakstnieks mūžībā aizgāja 1922. gadā), bet ar viņa kundzi Emmu bijušas labas attiecības. Skolotāja Glāzniece glabā romāna „Rīga” izdevumu, kuru Deglava kundze savulaik dāvājusi viņas mātei ar ierakstu „mīļajai Laimītei”. Augusta Deglava kapa vietas uzkopšana ilgus gadus notika kaimiņu attiecību vārdā.

UNESCO Asociēto skolu projekta īstenošanas laikā Dace Glāzniece organizējusi lekciju tehnikuma audzēkņiem un skolotājiem par Augusta Deglava dzīvi un daiļradi, tehnikumā demonstrēts jau pieminētais LTV raidījums „lelas garumā”, kurā Laimdota Iesalniece dalās savās atmiņās par dzīvi Deglava ielā. Skolotāja Glāzniece aktīvi un regulāri sadarbojas ar tehnikuma audzēkņu pašpārvaldi, piedaloties Deglava kapa vietas sakopšanā un citās ar Deglava piemiņu saistītās aktivitātēs.

Interesanti fakti, nianšes, paaudžu pēctecība – tie ir svarīgi kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanas un saglabāšanas priekšnoteikumi. Tehnikumā kopš skolotājas iniciatīvu sākuma jau nomainījusies pašpārvaldes „paaudze”, šogad mācības uzsāks pirmkursnieki, kuri četrus

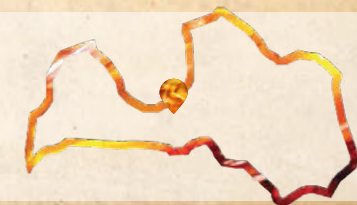
vai trīs gadus tehnikumu varēs saukt par savām otrajām mājām. Šāda lokālā kultūras mantojuma izcelšana un aktualizēšana palīdz audzēkņiem apzināties sevi kā noteiktas, īpašas vietas un vides sastāvdaļu.

Jaunajā UNESCO Asociēto skolu projekta posmā iecerēts turpināt iesākto, ir arī lielāki plāni. Lūk, ko saka Dace Glāzniece: „Mana mamma pirms gada aizgāja mūžībā. Šo mantojuma pēctecību nākas uzņemt man. Šogad, 2015. gadā, Augustam Deglavam apritēja 153. gadskārtā un 93 gadi kopš viņa nāves. Man ir doma Augusta Deglava ielas 24. namā izveidot muzeja istabu.” Turpmākajos trijos gados, darbojoties kultūrizglītības un vērtībuzglītības jomā, ceram, ka tehnikuma darba grupai kopā ar Daci Glāznieci un audzēkņiem izdosies organizēt interesantus informatīvus pasākumus, kā arī atrast sadarbības partnerus, lai skolotājas Glāznieces iecere par Augusta Deglava piemiņas istabu tiktu realizēta.

.....
Anīta Zaļaiskalne, UNESCO ASP skolas koordinatore

Kontaktinformācija

• Ničgales iela 26, Rīga, LV-1035
 • www.rtrit.lv
 • rtrit@rtrit.lv
 • 371 67575580

Tehnikuma audzēkņi sakopj Augusta Deglava kapa vietu 2014. gadā

Sabiles vidusskola

„Baltijas ceļam – 25”

UNESCO programmas „Pasaulē atmiņa” UNESCO LNK rīkotās UNESCO nedēļas ietvaros 2014. gada 15. oktobrī 5.–12. klašu skolēniem notika pasākums „Baltijas ceļam – 25”. Pasākuma mērķis bija radīt skolēnos lielāku izpratni par Baltijas ceļa notikumiem caur dzīvo vēsturi, apzināt notikuma aculieciniekus, dalībniekus un apkopot atmiņu stāstus.

Baltijas ceļam veltīto stundu gatavoja vidusskolas audzēkņi vēstures skolotājas vadībā. Tika vākti materiāli, intervijas ar notikuma dalībniekiem. Pasākuma laikā, kura piedalījās skolēni no 5. līdz 12. klasei, vidusskolēni sniedza infor-

(..) domāt par to, ko katrs skolēns var dot savas valsts attīstībā, par pienākumu būt savas valsts patriotiem un aizstāvjiem.

māciju par šo unikālo un mierīgo masu demonstrāciju, kuras laikā vairāk nekā miljons cilvēku sadevās rokās, lai veidotu 600 km garu cilvēku ķēdi caur trim Baltijas valstīm, vienojot Igauniju, Latviju un Lietuvu centienos pēc brīvības. Atceres stundu vadīja vēstures skolotāja Ilzīte Zvirgzdiņa.

Skolēni sniedz prezentāciju par Baltijas ceļu

12. klases skolēni bija sagatavojuši prezentāciju, kurā stāstīja par vēstures notikumiem pirms 25 gadiem. Skolēni arī noskatījās dokumentālās filmas fragmentu par Baltijas ceļa sagatavošanas procesu. Lai saprastu tā laika Baltijas tautu brīvības alkas, tika atskaņota arī Baltijas ceļa himna latviešu, lietuviešu un igauņu valodā „Atmosfēra Baltija”.

Pasākuma noslēgumā emocionāli atmiņās dalījās Baltijas ceļa dalībnieki un tā laika Tautas frontes dibinātājs Sabīlē skolotājs Andris Millers,

atgādinot skolēniem, ka toreiz viss tika veikts, domājot par šodienas bērniem, lai viņiem būtu iespēja dzīvot un mācīties brīvā valstī. Skolotājs rosināja domāt par to, ko katrs skolēns var dot savas valsts attīstībā, par pienākumu būt savas valsts patriotiem un aizstāvjiem. Pasākums „Baltijas ceļam – 25” bija turpinājums septembrī notikušajam „Draudzības aplim”, kas arī bija UNESCO Asociēto skolu projekta rosināts notikums.

Rudīte Blāze, UNESCO ASP skolas koordinatore

Andris Millers dalās atmiņās par Baltijas ceļu

Kontaktinformācija

- 📍 Ventpils iela 17a, Sabīle, Sabīles novads, LV-3294
- 🌐 www.sabilesskola.lv
sabvsk@apollo.lv
371 63232302

Valmieras sākumskola

Personības izaugsme, izzinot kultūrvēsturisko mantojumu

Valmieras sākumskolā kultūras mantojuma saglabāšana pamatā tiek virzīta ar interešu izglītības palīdzību un tradicionālajiem skolas pasākumiem. Skolā darbojas trīs kori, kas apgūst gan obligāto repertuāru, gan mūsdienīgas un populāras dziesmas skolas pasākumu bagātināšanai, piemēram, Valsts svētkiem, Māmiņu dienai. Atsevišķu koncertprogrammu kori ik gadu gatavo Ziemassvētku laikā, jo katru gadu pirmo pusgadu noslēdzam ar koncertu „Baltie Ziemassvētki” Sv. Sīmaņa baznīcā. Ar ļoti senu vēsturi ir skolas tautu deju kopa „Pērkonītis”, kas sastāv no četriem kolektīviem. Arī dejotāji apgūst obligāto repertuāru, kā arī veido savus koncertuzvedumus, kuros iekļautas dejas, rotaļas, dziesmas, ticējumi un paražas no latviešu

folkloras krājumiem. Teātris „Karamele” ik gadu iestudē kādu no latviešu autoru darbiem. Piemēram, šajā mācību gadā, kas bija Raiņa un Aspazijas gads, teātris iestudēja Raiņa un Aspazijas dzejas salikumu. Kulinārijas pulciņa ietvaros skolēni gatavo tradicionālos latviešu ēdienus, kā arī mācās pagatavot interesantus ēdienus pēc mūsdienu receptēm. Vides pulciņā „Pildzītis”

(..) iepazīnūši Valmieru no jauna, kaut dzīvo pilsētā ilgus gadus.

daudz tiek runāts par apkārtējās vides saudzēšanu un saglabāšanu. Skolēni darbojas praktiski – pētot dažādu koku sugu izplatību Valmierā, gan arī sadarbībā ar A/S „Latvijas Valsts meži” iesaistās mežu stādīšanā Meža dienu ietvaros.

Valmieras sākumskolas pasākumu plāns tiek veidots tā, lai veicinātu skolēnu interesi par mūsu kultūru, vēsturi un tradīcijām. Ir pasākumi, kuru tapšanā pamatā darbojas skolēni. Piemēram, šajā mācību gadā 14. novembrī pasākums „Skan sirdī Latvija” bija būvēts uz skolēnu sagatavotajiem priekšnesumiem par Latvijas kultūrvēsturiskajiem novadiem. Skolēni meklēja informāciju par katra novada nozīmīgākajiem dabas, kultūras un vēstures pieminekļiem. Bija sagatavota informācija par katra novada īpašajām paražām un tikai šim novadam raksturīgajām amatprasmēm. Skolēni centās apgūt dažādas izloksnes, lai varētu norunāt dzejoli, piemēram, latgaliski.

Arī mācību stundu ietvaros tiek runāts par kultūras mantojumu. Īpaši latviešu valodas un literatūras stundā skolēni, mācoties par dažādiem latviešu autoriem, izzinot viņu dzīvesstāstus un lasot šo autoru daiļdarbus, var gūt priekšstatu par Latviju un tās kultūru arī no cita redzes punkta.

Arī mācību stundu ietvaros tiek runāts par kultūras mantojumu. Īpaši latviešu valodas un literatūras stundā skolēni, mācoties par dažādiem latviešu autoriem, izzinot viņu dzīvesstāstus un lasot šo autoru daiļdarbus, var gūt priekšstatu par Latviju un tās kultūru arī no cita redzes punkta.

Valmieras sākumskola lepojas ar lielisku sadarbību ar mūsu skolēnu vecākiem. Ik gadu skola organizē dažādus pasākumus sadarbībā ar skolēnu vecākiem. Tādēļ pasākums, kuru vēlamies plašāk atspoguļot, ir sporta diena „Fikšais komandas reids”. Pasākums tika veidots kā foto orientēšanās klašu komandām Valmieras pilsētā. Komandu sastāvā bija arī skolēnu vecāki. Pēc dotā apraksta komandai ar pilsētas kartes palīdzību nācās atrast 10 objektus Valmieras pilsētā. Katrai klašu grupai meklējamie objekti bija atšķirīgi. Komandas uzdevums bija ne tikai atrast norādīto vietu, bet arī izveidot visas komandas vai atsevišķu dalībnieku foto uzņēmumu. Atgriežoties skolā, katrai komandai bija jāatrada uzņemtās fotogrāfijas un nedēļas laikā no fotogrāfijām jāizveido plakāts, kas atspoguļo komandas „ceļojumu” pa Valmieras pilsētu.

Maršrutus izstrādāja skolas Vecāku padomes vecāki sadarbībā ar sporta skolotājām. Izvēlētie objekti bija dažādi, un daudzi dalībnieki atzina, ka iepazīnūši Valmieru no jauna, kaut dzīvo pilsētā ilgus gadus. Līdz pat mācību gada beigām visiem skolēniem un skolas viesiem bija iespēja apskatīt foto plakātu izstādi skolas otrajā stāvā.

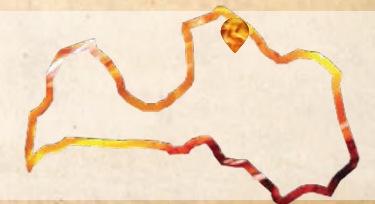
Ieteikumi

- Organizēt daudzveidīgu interešu izglītības pulciņu klāstu!
- Iesaistīt skolēnus pasākumu veidošanā!
- Nebaidīties skolēnu izglītošanā iesaistīt viņu ģimenes – vecākus, vecvecākus!

Inese Zeģele, direktora vietniece
audzināšanas jomā

Kontaktinformācija

- Leona Paegles iela 40a, Valmiera, LV-4201
- www.vss.edu.lv
vs@valmiera.edu.lv
371 64224737

UNESCO mantojuma programmu īstenošana pašvaldībās

Materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma daudzinašana Latvijas pašvaldībās

UNESCO šogad svin 70. gadadienu kopš dibināšanas, un tieši kultūras mantojuma aizsardzību un saglabāšana ir joma, ar ko organizācijas vārds visbiežāk tiek asociēts. Ne velti UNESCO šo gadu gaitā ir pildījusi pioniera lomu kultūras mantojuma aizsargāšanas, saglabāšanas un daudzinašanas filozofijas un politikas veidošanā.

Pirms vairāk nekā 40 gadiem UNESCO ielika stabilu pamatu materiālā mantojuma aizsardzībai, pieņemot UNESCO Konvenciju par pasaules kultūras un dabas mantojuma aizsardzību (turpmāk: Pasaules mantojuma konvencija). Laika gaitā tā kļuvusi par dzīvotspējīgu un spēcīgu zīmolu, kas vienlaikus vairo arī UNESCO redzamību, tāpēc pašreiz ir svarīgi atskatīties uz to, kā Pasaules mantojuma konvencija kļuvusi par pāriešana punktu mantojuma politikas īstenošanai visā pasaulē.

UNESCO ir organizācija, kas būvēta uz cilvēces intelektuālās solidaritātes principiem un kopīgas vērtību sistēmas, ticot gara, nevis kara spēkam. Simboliski 1972. gadā pieņemtā Pasaules mantojuma konvencija bija atbilde uz mantojumu postošajām idejām un darbiem. Tā

aicina ikvienu pielikt visas pūles, lai vērtības, kas ir vienlīdz svarīgas visai cilvēcei, netiktu zaudētas un – vēl jo vairāk – rūpēties, lai šo vērtību saglabāšanas procesā neviena kopiena, tauta vai nācija nebūtu viena, bet strādātu plecu pie pleca. Saprotams, ka šāds mērķis ir pietiekami ambiciozs, lai atzītu, ka nav iespējams pasargāt visas vērtīgās vietasno laika zoba vai cita veida destruktijas, tomēr cilvēkiem visā pasaulē ir iespējams vienoties par pašu izcilāko vērtību saglabāšanu un nodošanu nākamajām paaudzēm. Pasaules mantojuma konvenciju var uzskatīt par būtisku panākumu arī tāpēc, ka tā ir pirmais starptautiskais normatīvs, kas vienlaikus paredz saglabāt un aizsargāt gan kultūras, gan dabas mantojumu, nostādot abus šos mantojuma veidus līdzvērtīgās pozīcijās.

Bija jāpaiet vēl 30 gadiem, lai līdzās materiālo kultūras un dabas pieminekļu saglabāšanai un aizsardzībai nepieciešamība pēc starptautiska normatīva nemateriālo kultūras vērtību aizsardzībai vainagotos ar 2003. gadā pieņemto UNESCO Konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (turpmāk: Nemateriālā kultūras

mantojuma konvencija), kuras izveidē atkal vadošā loma tika uzticēta UNESCO. Dažādas konvencijas un tiesību akti paredzēja aizsargāt materiālo vidi, kas veidojusies nemateriālo tradīciju ietekmē un kļuvusi par unikālu liecību to daudzveidībai un klātbūtnei kultūras procesos, bet ielikt tradīciju un tās nesējus starptautiska mantojuma dokumenta pašā kodolā bija patiesa uzdrīkstēšanās un izaicinājums nozarei. Nemateriālā kultūras mantojuma konvencija pāršķīra jaunu lapaspusi mantojuma saglabāšanas filozofijā, piešķirot tai cilvēcīgumu. Tajā par galveno vērtību tiek uzskatīti nevis artefakti, ieraksti vai cita veida priekšmeti, bet gan meistars – cilvēks un viņa prasme apgūt un tālāk nodot īpašas zināšanas, piemēram, aušanas vai muzicēšanas mākslā.

Tagad, kad esam definējuši starptautisko ietvaru vērtību aizsardzībai un saglabāšanai, atkal atrodamies jauna izaicinājuma priekšā – prast par materiālo un nemateriālo mantojumu stāstīt kā par vienu veselu un nedalāmu kopumu, kur aiz katra materiālā objekta slēpjas stāsts un tradīcija, kā to radīt, bet nemateriālā kultūras

*Mācīsimies, kā daudzina
mūsu vērtības, un darīsim to
kopā – tam labajam būs augt!*

mantojuma izpaušmes nereti krāšņo tās procesā radītāis un taustāmais pierādījums kultūrai.

Abu UNESCO mantojuma konvenciju būtība balstās uz trim pilāriem – vērtību aizsardzību, saglabāšanu un popularizēšanu jeb daudzinašanu. Latvijas pašvaldībās atrodas īpašas vietas un mīt tradīciju nesēji, ko UNESCO atzinis starptautiski, iekļaujot tos kādā no konvenciju reģistriem. Tāpat ir pašvaldības, kas aktīvi strādā ar mantojumu un ir uzsākušas ceļu uz kādu no šiem reģistriem, lai apliecinātu gatavību dot ieguldījumu pasaules izcilāko mantojuma vērtību saglabāšanā. Tādēļ mantojuma komunikācijas labās prakses piemērus pašvaldībās ir vērts izcelt. Tie arvien apliecina vienkāršu patiesību, ka laba mantojuma komunikācija rodas tad, kad visas iesaistītās puses vienojas kopējā darbā, tad arī mantojuma stāstu izdodas iznest ārpus pašvaldības robežām un darīt zināmu plašākai sabiedrībai. No šiem pieredzes stāstiem mācīties var ikviens, kas ikdienā strādā ar mantojumu un meklē atbildes uz jautājumu: kā vairo vērtības spēku?

Jēkabpils pilsētas pašvaldība

Kompleksa kultūras mantojuma interpretācija – Strūves ģeodēziskā loka piemērs

Jēkabpils

2005. gadā Pasaules mantojuma komiteja pieņēma lēmumu par unikāla objekta – Strūves ģeodēziskā loka iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā. Tas ir sava laika garākā un precīzākā ģeodēzisko uzmērījumu sistēma, ko uzskāka vācu astronoms Frīdrihs Georgs Vilhelms Strūve (1793–1864), lai noteiktu precīzus Zemes lodes izmērus un formu. Šie uzmērījumi apstiprināja Īzaka Ņūtona hipotēzi, ka Zeme nav ideāli apaļa, bet gan saplacināta starp poliem. Mūsdienās Strūves ģeodēziskā loka nominācija simboliski apliecina starptautisko sadarbību kultūras vērtību aizsardzībā, jo tā ir vienīgā nominācija, kas apvieno 10 valstis – Norvēģiju, Zviedriju, Somiju, Krieviju, Igauniju, Latviju, Lietuvu, Baltkrieviju, Ukrainu un Moldovu.

Strūves ģeodēziskā loka mantojuma vērtību un nozīmi nav viegli izprast, jo tā materiālā daļa ir šķietami necils akmens, kurā ģeodēzisti veikuši atzīmes. Tomēr ir svarīgi atcerēties, ka šim mantojumam vērtību piešķir stāsts par tā laika lielāko un plašāko Zemes uzmērīšanas kampaņu, atklājot to, cik neiedomājami sarežģīti un laikietilpīgi mūsdienās būtu atkārtot šādus mērījumus, kad ar GPS palīdzību tas ir vien pāris mirkļu jautājums. Ne velti Strūves ģeodēziskā loka zinātnāji F. G. V. Strūvi jokojošs sauc par GPS vectēvu.

No vairāk nekā 300 ģeodēzisko uzmērījumu punktiem, kas veido Strūves loka 10 valstīs, autentiski un saglabājušies ir krietni mazāk. 34 no tiem ir iekļauti Pasaules mantojuma sarakstā, tie ir pieminekļi no

Hammerfestas Norvēģijā līdz Melnajai jūrai dienvidos, kas ilustrē stāstu par zemes zinātņu attīstību un tehnoloģiju progresu. Latvijā atrodas divi no šiem punktiem, viens – Ziestu kalnā, Ērgļu novadā, otrs – Jēkabpils parkā, kas nosaukts par godu slavenajam zinātniekam F. G. V. Strūvem.

Lai arī Strūves ģeodēziskā loka punktam Jēkabpili visos laikos ir bijusi pievērsta gan pašvaldības, gan intelīģences uzmanība, jāatzīst, ka vietējā sabiedrībā nebija pietiekamas izpratnes par punkta nozīmīgumu. Situācija mainījās 2005. gadā, kad punkts tika iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā. Šis fakts ne tikai Jēkabpils, bet arī Latvijas iedzīvotājiem lika ar citām acīm palūkoties uz tepat līdzās esošo mantojumu un aizdomāties, ka pie mums atrodas objekts, kas pasaulei ir tikpat svarīgs kā Ēģiptes piramīdas vai Lielais Ķīnas mūris. Nu jau 10 gadus Jēkabpils pilsētas pašvaldība rod arvien jaunus veidus, kā dalīties ar cilvēkiem stāstā par Strūves ģeodēziskā loka mantojumu un skaidrot tā nozīmīgumu.

Pašvaldība aktīvi strādā, lai Strūves parkā esošo ģeodēziskā loka punktu „Jēkabpils” izceltu un nodrošinātu tam pilnvērtīgu interpretāciju. 2008. gadā Jēkabpili notika starptautiska konference „Strūves ģeodēziskais loks un tā turpinājums laikā un telpā”, tās laikā pie punkta „Jēkabpils” tika atklāts triangulācijas torņa makets, ko veidojis mākslinieks Arvīds Endziņš. Šeit izvietotas arī piemiņas zīmes un informatīvi stendi par Strūves ģeodēzisko loku. 2015. gadā, atzīmējot desmitgadi kopš Strūves ģeodēziskā loka iekļaušanas UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, Jēkabpils centrā, Vecpilsētas laukumā uz brandmūra tapis izteiksmīgs zīmējums, kura autors ir „Līvānu Mākslinieku biedrība”.

Jēkabpils Vēstures muzejs un pašvaldības sabiedrisko attiecību speciālisti regulāri sniedz

informāciju par aktivitātēm, kas saistītas ar Strūves ģeodēzisko loku, savās interneta vietnēs, sociālajos tīklos un vietējā presē, kā arī rosina citas saistošas iniciatīvas. 2012. gadā izdota Latvijas Nacionālā mantojuma kolekcijas suvenirmonēta „Jēkabpils” – tajā attēlots Strūves meridiāna loks. Savukārt 2011. gadā Latvijas iedzīvotāju balsojumā (jāatzīst, vislielākais balsotāju skaits bija no Jēkabpils) par skaistāko pastmarku tiek atzīta Strūves ģeodēziskajam lokam veltītā mākslinieces Artas Ozolas-Jaunarājas darinātā pastmarka. „Latvijas Pasts” šo pastmarku bloku izdeva 70 000 eksemplāru tirāžā, un tā izdošanai bija liela publicitāte.

Īpaša uzmanība Jēkabpili tiek pievērsta izglītības aktivitātēm. 2013. gadā Jēkabpils Vēstures muzeja speciālisti sagatavoja interaktīvu lekciju par Strūves ģeodēzisko loku. Lekcijas laikā skolēniem pašiem jāiesaistās vēsturisko notikumu analizēšanā un jādemonstrē zināšanas ne tikai tehnikas, bet arī, piemēram, modes vēsturē. Lai auditorijai labāk izprastu sarežģīto tēmu, kopīgi tiek aplūkoti 19. gadsimta pirmā ceturkšņa sasniegumi zinātnē, tehnikā, literatūrā. Skolēniem jāsalīdzina situācija Jēkabpili 1826. gadā un mūsdienās, aplūkojot pilsētas iedzīvotāju skaitu un nodarbošanos. Tāpat jāatrod 18. gadsimta pilsētas kartē vieta, kur tika veikti ģeodēziskie mērījumi. Lai veidotos atgriezeniska saite, skolēniem tika lūgts veikt „mājasdarbu”. Kopā ar vecākiem, pārrunājot lekcijas tēmu, skolēni izstrādāja ierosinājumu suveniru izgatavošanai un Strūves ģeodēziskā loka punkta „Jēkabpils” popularizēšanai. Tas veicināja skolēnu interesi un mudināja viņus meklēt papildu informāciju. Sagatavotā lekcija ir pieprasīta ne tikai Jēkabpils pilsētā, bet arī apkārtnējo novadu skolās.

2014. gadā Jēkabpils Vēstures muzejs, piesaistot atbalsta fondu finansējumu, sagatavoja ceļojošo izstādi par Strūves ģeodēziskā loka punktu „Jēkabpils”. Sākotnēji izstāde tika eksponēta Muzeju naktī, kad to apskatīja ap 2000 apmeklētāju. Par apmeklētāju ieinteresētību liecina fakts, ka daudzi pilsētnieki atkārtoti nāca uz muzeju tikai tāpēc, lai netraucēti varētu aplūkot izstādi vēlreiz. Nākotnē paredzēts vienu no muzeja ekspozīcijām izveidot tieši par Strūves ģeodēzisko loku.

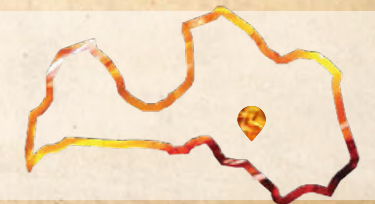
Lai rastu labāko risinājumu Strūves ģeodēziskā loka popularizēšanai, jēkabpilieši meklē jaunus sadarbības partnerus. 2014. gada rudenī Jēkabpili ieradās Latvijas Lauksaimniecības universitātes studenti, lai noklausītos lekciju par Strūves meridiāna loku un redzētu tā punktu dabā. Plānots, ka studenti izstrādās priekšlikumus vides labiekārtošanai. Par Jēkabpils labo pieredzi liecina arī igauņu kolēģu vēlme apmeklēt pašvaldību. 2014. gadā šeit ieradās Pandiveres pašvaldības delegācija, lai iepazītos ar jēkabpiliešu pieredzi objekta popularizēšanā.

2005. gadā tikai nozares speciālistiem bija patiesa izpratne par sarežģīto un laikietilpīgo Strūves ģeodēziskā loka uzmērīšanas procesu, tagad, pēc 10 gadu sistemātiska popularizēšanas darba, vietējā sabiedrība sāk apzināties, ka Latvija ir daļa no zinātnes kustības un arī Latvijas teritorijā paveiktais ietekmējis zinātnes attīstību pasaulē.

Kontaktinformācija

- Brīvības iela 120, Jēkabpils, LV-5201
- www.jekabpils.lv
vpa@jekabpils.lv
+371 65236777

Kuldīgas novada pašvaldība

Kuldīgas vecpilsētas vērtību komunikācija ar vietējiem iedzīvotājiem – vēsturisko ēku uzturēšana un atjaunošana

Kuldīga

Kuldīgas vecpilsēta ir retums starp Ziemeļaustrumeiropas mazpilsētām, kas ietver šajā pasaules daļā vislabāk saglabājušos un vismazāk pārveidoto kultūrvēsturisko 18.–19. gs. pilsētvidi. Šeit ir saglabājusies raksturīgā dakstiņu jumtu aina, vēsturiskās apbūves ansamblis, ainaviskās ielu perspektīvas un izcilas dabas vērtības. Kuldīgā daba un gleznaina pilsētvide ir kopējs komplekss, kas izpaužas ne tikai kultūrvēsturiskās, bet arī izteiksmīgās estētiskās vērtībās, spilgti raksturojot vietas identitāti.

Kuldīga ir mazpilsēta, kurā sastopamies arī ar postpadomju mantojuma atstātājiem sekām. Vēsturiskās ēkas un to zemesgabali ir sadalīti kopīpašumos. Atsevišķos dzīvokļos, pilsētvidē redzami ideoloģijas un attiecīgā laikmeta diktētie uzslāņojumi – ēku nojaukšana, repliku būvniecība, ēku pārbūves, ielu un laukumu asfalta segumi un, galvenais, vērtības dažādos laikmetos. Līdz ar Kuldīgas vecpilsētas Ventas senleļā iekļaušanu UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā Kuldīgas pašvaldība un iedzīvotāju kopiena pieņēmusi lēmumu par kultūrvēsturiskā mantojuma, Kuldīgas gadījumā – plaša pilsēt-būvnieciskā ansambļa, saglabāšanas nepieciešamību. Atbilstoši Kuldīgā realizēta vecpilsētas vērtību izziņāšanas, inventarizēšanas un apsaimniekošanas programma. Tās mērķis ir kvalitatīvi sakārtota un apdzīvota vēsturiskā kultūrvide. Kuldīgas kultūrvēsturiskās identitātes kopšana galvenokārt

saistās ar objektu un raksturīgo ainavu apzināšanu, atjaunošanu un saglabāšanu, kā arī kuldīdznieku izglītošanu, iesaistīšanu un iedvesmošanu šī mantojuma saglabāšanā.

2009. gadā Kuldīgā tika izveidota iedzīvotāju atbalstoša un iesaistoša struktūra – Kuldīgas novada pašvaldības Restaurācijas nodaļa (turpmāk: Restaurācijas centrs). Apzinoties nepieciešamību palīdzēt iedzīvotājiem, Kuldīgas Restaurācijas centrs sāka īstenot aktivitātes, kuru mērķis un vienlaikus izaicinājums bija izmainīt Kuldīgas vecpilsētā dzīvojošo cilvēku attieksmi un izpratni par vecpilsētas kā Eiropas kultūras mantojuma daļas unikālo vērtību.

Restaurācijas centrā un pašvaldībā tiek īstenotas vairākas aktivitātes, kas vērstas uz iedzīvotāju un speciālistu izglītošanu, informēšanu par Kuldīgas vērtībām, jo viņi ir patiesie vēsturiskās vides sargātāji, ikdienā dzīvojojo šajās ēkās un tās uzturot. Tiek rīkotas mantojuma laboratorijas par dažādiem jautājumiem, kurās vietējie iedzīvotāji, projektētāji, pašvaldības un valsts institūciju speciālisti un starptautiski eksperti diskutē par konkrētiem problēmjautājumiem un iespējām tos risināt.

Pašlaik Restaurācijas centrs īsteno projektu „Izglāb namu!”. Tā ietvaros dažādu jomu amatnieki – galdnieki, jumīki, celtnieki – apguva ziņāšanas, kas nepieciešamas korektai vēsturisku ēku uzturēšanai un atjaunošanai. Ik gadu tiek rīkotas restaurācijas darbnīcas par aktuālām tēmām – logu un durvju atjaunošanu, koka fasāžu atjaunošanu, ēku nesošo konstrukciju labošanu un koka ēku nostiprināšanu. Darbniču mērķis ir nodrošināt Kuldīgas kultūrvēsturiskā mantojuma autentiskuma saglabāšanu nākamajām paaudzēm. Tāpat ik gadu vecpilsētas iedzīvotāji ir aicināti piedalīties akcijā „Logu regulārā apkope”. Tās laikā dalībnieki paši praktiski restaurē

sava īpašuma logus. Akcijā darbi norit brīvības teltī, lai iesaistīties var ikviens interesents un garāmgājējs, pēc akcijas darbus iedzīvotāji turpina restaurācijas centrā. Tādējādi pilsētā ir atjaunotas jau vairāk nekā 400 logu vērtnes. Iedzīvotājiem piedāvāts apmeklēt arī apmācību kursu „Arhitektūras stilu izpausmes Kuldīgā” un „Vēsturisko ēku apsaimniekošanas principi, metodes un praktiskās darbības”. Savukārt jauniešiem tiek rīkotas dažādas pilsētas vēstures un arhitektūras izziņas aktivitātes – kultūras mantojuma dienu radošās darbnīcas un UNESCO pilsētas spēle par arhitektūras stilu izpausmēm pilsētā un ēku vēsturi.

Pieejamais finansējums mazai Latvijas pašvaldībai ir neliels, tādēļ tiek meklēti dažādi atbalsta mehānismi. Restaurācijas centrā tiek sagatavoti projekti, lai ēku īpašniekiem palīdzētu piesaistīt finansējumu no valsts un Eiropas Savienības fondiem. Rīkotās izglītojošās akcijas ieguvušas labas iedzīvotāju un namu apsaimniekotāju atsauksmes, kā arī plašu apmeklētību. Restaurācijas centram izveidojusies arī cieša un veiksmīga sadarbība ar Ziemeļvalstu vecpilsētu līdzīgām struktūrām. Citīgais pašvaldības darbs vainagojies arī starptautiskā atzīnībā – EUROPA NOSTRA 2013. gadā

piešķīrusi balvu Kuldīgai kategorijā „Izglītība, apmācība un izpratnes veicināšana par kultūras mantojumu”, to ieguva Kuldīgas Restaurācijas centra rīkotās aktivitātes „Aktivitāšu komplekss Kuldīgas vecpilsētas saglabāšanai”.

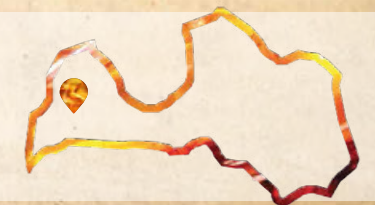
Iedzīvotāju aktīvā iesaistīšanās izglītojošās un praktiskās aktivitātēs, kā arī arvien pieaugošs daudzums atjaunoto un izglābto vēsturisko ēku liecina par to, ka pašvaldības lēmumi un veiktās aktivitātes ir bijušas pareizas. To apstiprina arī vietējo un Latvijas mediju, kā arī ārvalstu mediju – Ķīnas, Dienvidkorejas un Japānas – interese par to, kā Kuldīgā izdveies saglabāt savu unikalitāti un autentisko pilsētvidi.

Uz jautājumu „Vai jūs to darītu atkal, ja varētu pagriezt laiku atpakaļ?” Kuldīgas pašvaldības darbinieki atbild – „Viennozīmīgi! Mēs atkal būtu pacietīgi, raugoties uz iedzīvotāju aktivitāti un iesaistīšanos. Tas ir pašvaldības darbs – skaidrot, stāstīt, rādīt piemēru, lai iedzīvotāji saprastu, ka iesaistīties patiešām ir vērts, ka kopā mēs varam sasniegt vairāk. To novēlam arī citiem!”

Kontaktinformācija

- Baznīcas iela 1, Kuldīga, LV-3301
- www.kuldiga.lv
dome@kuldiga.lv
+371 63322469

Grobiņas novada pašvaldība

Jauniešu iniciatīva radošai Grobiņas arheoloģiskā ansambļa interpretācijai

Grobiņa

Laikposms no 9. līdz 12. gs. uzskatāms par vikingu laiku, jo tieši šajā vēstures periodā vikingu izplešanās Ziemeļeiropā un Ziemeļatlantijā būtiski ietekmēja attiecīgā reģiona vēsturi. Šajā ietekmes zonā izveidojās un nostiprinājās unikāls tīkls, kas ir izcila cilvēces vēstures liecība migrācijai, apmetņu veidošanai un savstarpējai kultūras apmaiņai. Savukārt Grobiņas arheoloģiskais ansamblis ir labi saglabājusies materiāla liecība tam, kā šis tīkls funkcionēja Latvijas teritorijā un kā vikingi mijiedarbojās ar senajiem kuršiem. Šo daudzveidīgo arheoloģijas monumentu veido vairāki pieminekļi Grobiņā un tās tuvumā: Grobiņas pilskalns (Skābarža kalns), Grobiņas viduslaiku pils ar bastioniem, Smukumu senkapi, Priediena senkapi, Atkalnu senkapi un Porānu (Pūrānu) senkapi. 2011. gadā Grobiņas arheoloģiskais ansamblis tika iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā, novērtējot šīs vietas unikālītāti un izcilo nozīmi cilvēces vēstures kontekstā.

Neskatoties uz vietas nozīmīgo statusu, līdz 2013. gadam Grobiņas arheoloģiskā mantojuma vērtība bija zināma vien retajam, jo ne vienmēr mantojums, kas rūpīgi noslēpts nezinātāja acij, šķiet pievilcīgs un vairo cilvēku interesi. Grobiņā bija aktuāli rast iespējas šī mantojuma prasīgāi interpretācijai, lai ikviens – gan liels, gan mazs un ne vēsturnieks pēc profesijas – vēlētos uzzināt vairāk par unikālajām Grobiņas vērtībām.

2012. gadā Grobiņas pilsētas jauniešu biedrība „Tūrisma klubs „OGA”” atrada veidu, kā sabiedrībai atklāt neatkārtojamus vikingu laika arheoloģiskos pieminekļus, senās tradīcijas un dzīvesveidu. Tika izveidots aktīvā tūrisma centrs „Kuršu Vikingu apmetne”, kas simboliski pilda tilta funkciju vikingu un kuršu dzīves iepazīšanai, izzināšanai un praktizēšanai.

Ikvienam interesentam – kā senioriem, tā vidējās paaudzes pārstāvjiem un ģimenēm ar bērniem – Kuršu Vikingu apmetnē ir unikāla iespēja iejusties seno Grobiņas iedzīvotāju tēlā. Tiek pielaikoti dažādi tēpi, izmēģināti ieroči, kā arī veikti vingrinājumi, kas ietver dažādu cīņas elementu apgūšanu un liellaivas airēšanu pa Ālandes upi, kuras krastos veidojusies senā vikingu apmetne. Iejusties kuršu un vikingu tēlā palīdz apmetnē darbojošos jauniešu prasīgi veidots stāsts, kurā savijas leģendas un vēsturiski fakti par šo tautu dzīves gaitām. To visu ir iespējams piedzīvot nakts šovā „Zēburgas leģenda”, kad jauniešu stāstu var gan sadzirdēt, klausoties leģendas ierakstu audiogidā, gan saredzēt, vērojot cīņu paraugdemonstrējumus Grobiņas pilskalnā, ko pavada zobenu šķindas un atbilstoša mūzika.

Laika gaitā starp Kuršu Vikingu apmetnes jauniešiem un Grobiņas novada domi izveidojusies cieša sadarbība. 2015. gadā piekto gadadienu svinēja starptautiskais vikingu festivāls „Seeburg”, tā tapšanā savu artavu devuši arī apmetnes jaunieši. Pašvaldība novērtē jauniešu aktivitāti un entuziasmu – jau vairākus gadus Kuršu Vikingu apmetne ir ieguvusi stabilu vietu Grobiņas novada tūrisma ceļveidī, Liepājas apkārtnes tūrisma ceļveidī un citos ar tūrisma saistītos informatīvos materiālos, interesi izrāda arī vairāki tūrisma operatori no Baltijas un Rietumeiropas valstīm. Apmetnes pārstāvji aktīvi

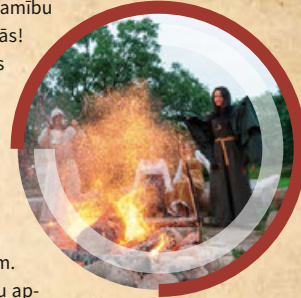
piedalās dažādās izstādēs, pilsētu un pagastu svētkos, jaunieši kuršu un vikingu tērpos pat skrējuši Liepājas pusmaratonā! Kuršu – vikingu apmetne izpelnījies arī nozares profesionāļu atzinību, saņemot Tūrisma attīstības valsts aģentūras rīkotā konkursa īpašo balvu „Veiksmīgākais jaunais tūrisma produkts 2013”.

Komunikācijai ar sabiedrību tiek izmantoti sociālie tīkli, kuros ne tikai popularizē aktuālo piedāvājumu tūrisma, bet arī informāciju, kas saistīta ar Grobiņas novadu un tā kultūrvēsturisko mantojumu. Sižeti par Kuršu Vikingu apmetni veidoti Latvijas televīziju raidījumos „Sems ceļo” un „Veiksmīgs uzņēmējs”. Savukārt 2013. gadā apmetni apmeklēja televīzijas raidījuma „Wonders of the World” producenti no ASV, kuri veidoja sižetu par Grobiņas kultūrvēsturisko mantojumu, atspoguļojot arī jauniešu veiksmīgo mantojuma interpretāciju. 2014. gadā ar Kuršu Vikingu apmetnes dalību uzņēma režisora Raita Ābeles populārzinātniskā filma „Kurši”, savukārt pēc gada apmetnes jaunieši piedalījās grupas „Auļi” dziesmas „Visi tēva sirmi zirgi” videoklipa filmēšanā. Kopš Kuršu Vikingu apmetnes darbības uzsākšanas 2013. gada jūnijā to apmeklējuši vairāk nekā 12 000 tūristu ne tikai no Latvijas, bet arī no citām pasaules valstīm, pat Japānas.

Kuršu Vikingu apmetnes darboņi nopietni izturas arī pret izzīņas procesu. Katru gadu notiek aktīva dalība UNESCO nedēļā. Tās ietvaros

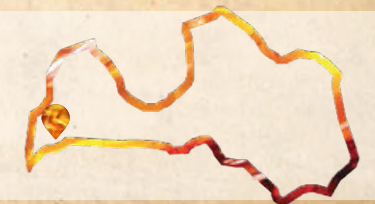
Grobiņas novada skolēni atklāj kultūrvēsturiskā mantojuma unikālītāti. Piemēram, 2014. gadā Kuršu Vikingu apmetnē viesojās vēsturnieki no Rīgas, kuri skolēniem vadīja lekcijas par 7.–9. gs. skandināvu dzīvesveidu un bruņojumu. Jaunieši atzīst, ka, mācoties par savu novadu šādā veidā, iemil savu dzimto pusi un jūtās kā tās patrioti.

Kuršu Vikingu apmetne kļuvusi par veiksmes stāstu, ar tās palīdzību Grobiņas vērtības skaidrotas ne tikai plašākām vietējās sabiedrības grupām, bet arī izdevies spodināt visa novada tēlu un atpazīstamību kā Latvijā, tā ārpus tās! Apmetnē darbojošies jaunieši par savu panākumu atslēgu sauc sevi. Kāpēc? Visbiežāk vēstures notikumu zinātāji saistās ar pieredzējušiem un godājama vecuma stāstniekiem. Taču šeit, Kuršu Vikingu apmetnē, brīvprātīgi darbojoties, šo unikālo kultūrvēsturisko stāstu atklāj vienkāršs skolēns, students vai tikko darba gaitas uzsācis jauniešs, kuram darbošanās apmetnē ir lielisks brīvā laika pavadīšanas veids un alternatīva jauno tehnoloģiju laikmeta virpulim. Tikai tāds cilvēks, kas pats ir „iekšā procesā”, spēj ieinteresēt, apburt un iedvesmot!

Kontaktinformācija

- 📍 Lielā iela 76, Grobiņa, Grobiņas novads, LV-3430
- 🌐 www.grobinasnovads.lv
dome@grobinasnovads.lv
+371 63490458

Biedrība „Etniskās kultūras centrs „Suiti””

Suitu nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana un pārmantošana vēsturiskajā suitu novadā

Suitu novads

2009. gadā, novērtējot Suitu kultūrtelpā uzrēto tradīciju trauslumu un draudus to izžušanai, tā tika iekļauta UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā. Suitu katoļticīgā kopiena, kas kādreiz bija teju izolēta no apkārtnējiem Kurzemes luterticīgo novadiem, šodien vairs nav noslēgusies sevī. Suiti ir atvērti – rāda, stāsta un dalās savā krāšņajā mantojumā ar pasauli. Viena no redzamākajām un būtiskākajām šī mantojuma daļām ir tautastērps – tā veidošanas un valkāšanas tradīcijas. Lai nepieļautu šī mantojuma nogrimšanu aizmirstībā, aizrautīgās suitu dāmas Dace Martinova un Kristīne Vasiļevska 2011. gadā uzsāka darbu pie projekta „Suitu vēsturiskajā novadā saglabāto tautastērpu apzināšana, izpēte un digitalizācija (Alsunga, Gudenieki, Jūrkalne)”.

Projekta galvenais mērķis bija apzināt, dokumentēt un digitalizēt suitu novadā atrodamos senākos tautastērpus, informāciju par tiem un to valkātājiem. Viesojoties pie cilvēkiem visā suitu novadā vairāku gadu garumā, tika dokumentēti ne tikai suitu tautastērpi, bet arī citas vērtīgas vēsturiskās liecības: dažādi sadzīves priekšmeti, darbarīki, dziesmas, nostāsti u. c. Daudzas no šīm vērtībām tika uzdāvinātas biedrībai „Etniskās kultūras centrs „Suiti”” (turpmāk: Biedrība). Šie dāvinājumi ir pamats izveidotajai Suitu mantojuma krātuvei. Senākās no šīm lietām, piemēram, cimdi, smel-dzotās apkaklītes, saktas u. c., datējamas pat ar 19. gs. sākumu. Lai informācija par šīm vērtībām būtu pieejama pašiem suitiem un visiem interesentiem,

projekta īstenotājam radās doma izveidot krāšņu katalogu. 2014. gadā pēc ilga un rūpīga darba šī ideja vainagojās, izdodot katalogu „Suit' drān's”. Suitu novada mantojums”.

Katalogā vairākās sadaļās sakārtoti apraksti un fotogrāfijas par visām suitu tautastērpa daļām un elementiem – zeķēm, cimdiem, dūrgaliem jeb maučiem, kreklītiem, brunčiem, jostām, lakatiem, vamžiem utt. Visvairāk materiālu ir tieši par sievu tautastērpu un tā elementiem, no vīru apģērba saglabājies salīdzinoši maz elementu. Projekta gaitā tika apkopots bagātīgs materiāls, taču katalogā ir atspoguļota vērtīgākā daļa – senākais, raksturīgākais un krāšņākais.

Biedrības valdes priekšsēdētāja Dace Martinova saka: „Katalogs „Suit' drān's” aptver tikai nelielu daļu no suitu bagātā un daudzkrāsainā mantojuma, kas guļ glīti salikts, mīļi taupīts un saudzēts daudzu suitu dzimtu lādēs un skapjos, arī bēniņos aiz dzieda un pat pakškos. Katrai lietai klāt ir tās neredzamā daļa, tās īpašais stāsts un likteņu likloči, ar ko atmiņu stāstos dalījušies to glabātāji. Katalogs sniedz priekšstatu ne tikai par to, cik bagāts un krāšņš ir suitu pūrs, bet arī dos padomu nākamajām paaudzēm, darīnot autentiskus suitu tautastērpus.”

Savukārt Kristīne Vasiļevska uzsver tradīciju nozīmi suitu ikdienā, kas palīdz saglabāt vēsturiskās vērtības: „Katalogs atspoguļo vienu no suitu kultūras unikālajiem aspektiem – cienīt un saglabāt tradīcijas ne tikai etnogrāfiskajos ansambļos, bet arī ģimenē. Suits, kā to dara katrs, kurš ciena

nacionālās vērtības, no senčiem mantotās lietas saudzē un tur godā. Suitu tautastērpa nēsāšanas īpatnība ir *pārmantojamība* – suitos ar godu nēsā gan paša darinātas tērpa detaļas, gan apģērba daļas, kuras ir mantotas no senčiem. Suitos līdzās pastāv gan 21. gadsimta, gan krietni senāku gadsimtu vērtības.”

Katalogs pašiem suitiem ir palīdzējis labāk izprast tautastērpa darināšanas un valkāšanas nianšes, kā arī apzināties un novērtēt tās bagātības, kas glabājas pašu mājās. Visiem interesentiem katalogs sniedz visaptverošu informāciju par vienu no krāšņākajiem tautastērpiem Latvijā.

Tā kā katalogā bija iespējams atspoguļot tikai daļu no projekta laikā tapušajām fotogrāfijām, vienai no kataloga autorēm Kristīnei Vasiļevskai kopā ar priesteri Andri Vasiļevski nāca klajā ar iecerī izveidot unikālu kalendāru diviem gadiem. Kalendārā „Iz suitu dzīves 2014–2015” iekļautie attēli ilustrē suitu tautastērpa lietošanas tradīcijas, tādējādi vēl pilnīgāk atspoguļojot ar suitu tautastērpu saistīto mantojuma stāstu.

Kontaktinformācija

- 📍 Ziedulejas iela 1, Alsunga, Alsungas novads, LV-3306
- 📞 www.suitunovads.lv
dace.martinova@inbox.lv
+371 29222103

Lai veiksmīgi īstenotu projektu un citas tā gaitā radušās iniciatīvas autorēm līdzās pašu ieguldījumiem nācās rast veidus papildu finansējuma piesaistīšanai. Labās idejas radušas plašu atbalstu gan vietējā kopienā, gan plašākā sabiedrībā, piesaistot Biedrības līdzekļus un individuālos ziedotājus, kā arī saņemot Alsungas un Ventpils novadu pašvaldību, Valsts kultūrkapitāla fonda un UNESCO

Latvijas Nacionālās komisijas sniegto atbalstu. Projekts kļuvis par vienu daudzajiem suitu veiksmes stāstiem, kas pierāda, ka suitu kultūras mantojums tiek turēts cieņā ne tikai pašā suitu novadā, bet visā Latvijā.

Pateicība

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija pateicas ikvienam, kurš aktīvi līdzdarbojās izdevuma „Radoša kultūras mantojuma komunikācija vietējā sabiedrībā” veidošanā.

Īpašs paldies visiem sadarbības partneriem, kuri dalījās pieredzē par savu darbu vērtību apzināšanā, to izzināšanā, popularizēšanā un saglabāšanā, iesaistot sabiedrību!

*Lai mūsu izziņas ceļš turpinās,
kopīgi sadarbojoties!*

ISBN-13: 978-9934-8553-1-3

9 789934 855313